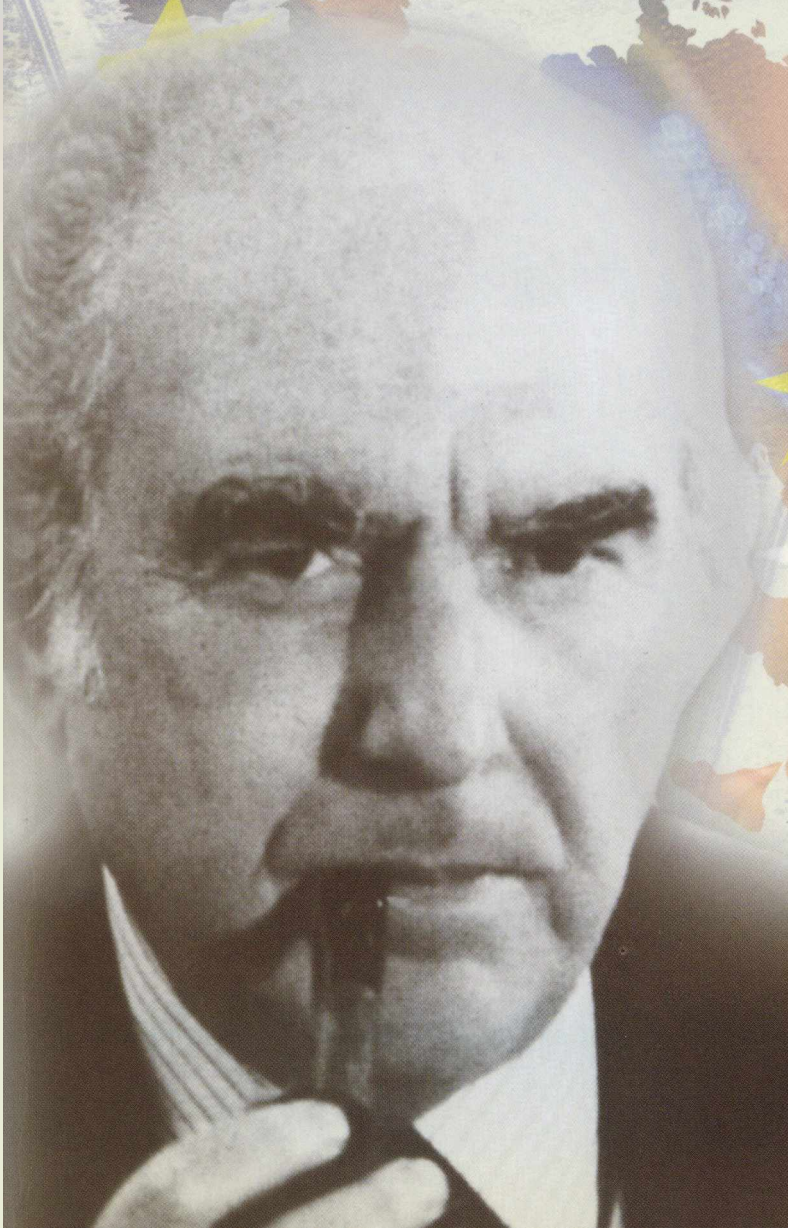

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ “ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ”

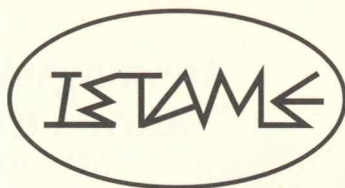
ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

“Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης & Νοτιοανατολική Ευρώπη”

Αθήνα 5 & 6 Δεκεμβρίου 1997,
Ξενοδοχείο “CARAVEL DIVANI”

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
“ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ”

INSTITUTE OF STRATEGIC AND DEVELOPMENT STUDIES
“ANDREAS PAPANDREOU”

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

*“Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης
& Νοτιοανατολική Ευρώπη”*

ΑΘΗΝΑ, 5 και 6 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1997

“Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης & Νοτιοανατολική Ευρώπη”

Αθήνα 5 και 6 Δεκεμβρίου 1997,
Ξενοδοχείο “CARAVEL DIVANI”

“European Enlargement & Southeastern Europe”

Athens, December 5 and 6, 1997,
“CARAVEL DIVANI” Hotel

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

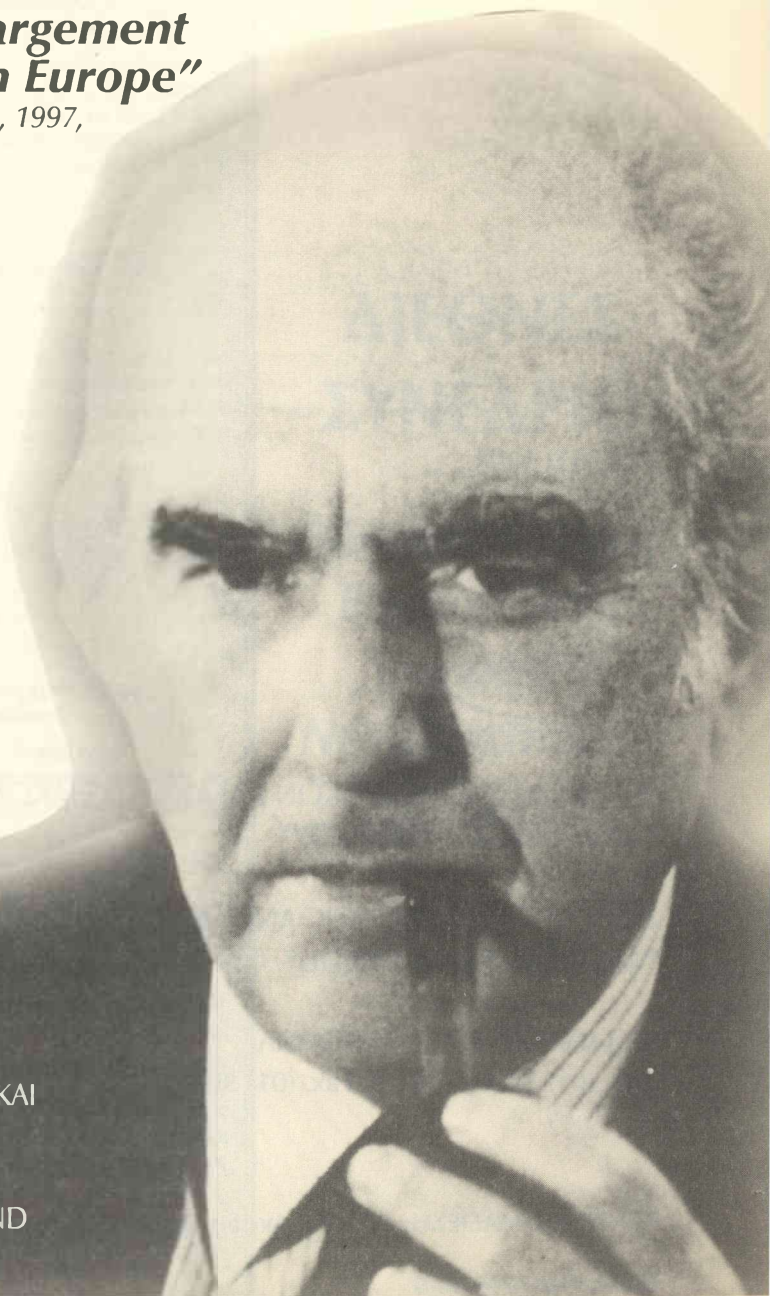
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

ΜΙΧΑΛΗΣ ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
“ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ”

INSTITUTE OF STRATEGIC AND
DEVELOPMENT STUDIES
“ANDREAS PAPANDREOU”

ΕΚΔΟΣΗ 1998

Copyright © ΙΣΤΑΜΕ (1998)

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
“ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ”

INSTITUTE OF STRATEGIC AND DEVELOPMENT STUDIES
“ANDREAS PAPANDREOU”

ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 4, 106 74 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. (01) 36.31.745 - 8, Fax. (01) 36.25.616

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΙΣΤΑΜΕ, Ακαδημίας 4, τηλ. (01) 36.31.745-8

ISBN: 960-7946-00-6

Θεματολογία

Παρασκευή 5 Δεκεμβρίου 1997

Α' ΕΝΟΤΗΤΑ

**Οι χώρες της Ν.Α. Ευρώπης στο
ευρωπαϊκό θεσμικό περιβάλλον**

ΘΕΜΑΤΑ: • Η Ε.Ε. και οι προοπτικές διεύρυνσης • Η Ε.Ε. και οι περιφερειακές πρωτοβουλίες στην Κ.Α. Ευρώπη • Οι πολιτικές εναρμόνισης των εννόμων τάξεων των νέων κρατών-μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης με το ισχύον θεσμικό και νομικό πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης • Η διάσταση της άμυνας και της ασφαλείας. Ισορροπία ή συνεργασία; Ο ρόλος του ΟΑΣΕ, του ΝΑΤΟ, της ΔΕΕ και της ΕΕ.

Β' ΕΝΟΤΗΤΑ

**Η πολιτική και οικονομική κατάσταση
στη Ν.Α. Ευρώπη**

Α' υποενότητα: Η οικονομική κατάσταση

ΘΕΜΑΤΑ: • Η Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και τα νέα δεδομένα της ΟΝΕ • Η Ευρώπη και η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας • Οι κοινωνικές επιπτώσεις. Ανεργία, κοινωνική συνοχή, κράτος-πρόνοιας • Η σημασία της περιφέρειας στις ευρωπαϊκές διαδικασίες (δια-περιφερειακή συνεργασία)

Β' υποενότητα: Η πολιτική κατάσταση

ΘΕΜΑΤΑ: • Το μέλλον της πολιτικής ένωσης της Ευρώπης • Ο ρόλος των ασπασιστικών κομμάτων • Εκδημοκρατισμός θεσμών στα κράτη της Ν.Α. Ευρώπης

Σάββατο 6/12/1997

Γ' ΕΝΟΤΗΤΑ

**Δομές και μέθοδοι ανασυγκρότησης
των χωρών της Ν.Α. Ευρώπης**

Α' υποενότητα: Δομές - Τεχνολογία - Φυσικοί πόροι

ΘΕΜΑΤΑ: • Διευρωπαϊκά δίκτυα (Τηλεπικοινωνίες, μεταφορές, περιβάλλον) • Διαχείριση φυσικών πόρων • Τεχνολογική ανάπτυξη

Β' υποενότητα: Μέθοδοι παρέμβασης της Ε.Ε.

ΘΕΜΑΤΑ: • Οι τομεακές πολιτικές της Ε.Ε. • Τα χρηματοδοτικά μέσα

Δ' ΕΝΟΤΗΤΑ

**Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στις
διαδικασίες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.
Οι ιδιαιτερότητες των χωρών της Ν.Α.
Ευρώπης**

Α' υποενότητα: Εθνικό κράτος και πολυπολιτισμική κοινωνία

ΘΕΜΑΤΑ: • Η προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων στις χώρες της Ν.Α. Ευρώπης • Εθνική ταυτότητα, εθνικό κράτος και μειονότητες στη Ν.Α. Ευρώπη - Η πολυπολιτισμική κοινωνία στις ευρωπαϊκές χώρες

Β' υποενότητα: Ο ρόλος του πολίτη και των Μ.Μ.Ε.

Ε. ΣΥΝΘΕΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

“Διεύρυνση της
Ευρωπαϊκής
Ένωσης &
Νοτιοανατολική
Ευρώπη”

Επιστημονική Επιτροπή

Πρόεδρος: Μαίρη Μπόση
Πάνος Γρηγορίου
Θεόδωρος Στάθης
Μιχάλης Χρηστάκης

Οργανωτική Επιτροπή

Πρόεδρος: Δημήτρης Μαχαίριδης
Σταύρος Κράτης
Ηλίας Παναγιωτακάκος

Γραμματεία

Επικεφαλής: Λίνα Παπαμαντέλου
Γεωργία Ζόμπολα
Γεωργία Μαρίνου
Κώστας Ορφανός
Αγγελική Μίχα
Εύη Καμπανάρου

Scientific Committee

President: Mary Bossis
Panos Grigoriou
Theodoros Stathis
Michalis Christakis

Organising Committee

President: Dimitris Machairides
Stavros Kratsis
Ilias Panayiotakakos

Secretariat

Head: Lina Papamandelou
Georgia Zobola
Georgia Marinou
Kostas Orfanos
Angeliki Micha
Evi Kabanarou

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ INSTITUTE OF STRATEGIC AND DEVELOPMENT STUDIES
"ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ" "ANDREAS PAPANDREOU"

Ακαδημίας 4, 106 74 Αθήνα, τηλ. (01) 36.31.745-8, Fax. (01) 36.25.616 4, Akadimias str., 106 74 Athens, tel. (01) 36.31.745-8, Fax. (01) 36.25.616

ΣΤΟΧΟΣ

Το ΙΣΤΑΜΕ «Ανδρέας Παπανδρέου» στο πλαίσιο της επικείμενης διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης διοργάνωσε το Συνέδριο με τίτλο «Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ν.Α. Ευρώπη» σαν μια πρώτη προσπάθεια προβληματισμού, ενημέρωσης και επαφής με κεντρικό στόχο τη διερεύνηση των δυνατοτήτων συνεργασίας των βαλκανικών χωρών μέσα στο νέο και ακόμα «υπό διαμόρφωση» γεωπολιτικό σκηνικό.

Η Νοτιοανατολική Ευρώπη σαν ενιαία γεωγραφική - γεωπολιτική, αλλά και πολιτισμική οντότητα έχει ανάγκη από τις διαδικασίες εκείνες οι οποίες θα ισχυροποιήσουν την παρουσία της στον ευρωπαϊκό χάρτη στην κατεύθυνση της αμοιβαιότητας, της σταθερότητας και της ειρήνης.

Γιάννης Σουλαδάκης

Πρόεδρος ΙΣΤΑΜΕ - Ανδρέας Παπανδρέου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤΟΧΟΣ.....	V
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	VII

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ

“Οι Χώρες της Ν.Α. Ευρώπης στο Ευρωπαϊκό Θεσμικό Περιβάλλον”

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΟΥΛΑΔΑΚΗΣ

Βουλευτής Επικρατείας, Πρόεδρος ΙΣΤΑΜΕ - Ανδρέας Παπανδρέου, Μέλος Ε.Γ. της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ	5
«Οι Χώρες της Ν.Α. Ευρώπης στο Ευρωπαϊκό Θεσμικό Περιβάλλον»	

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ

ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Γενικός Γραμματέας Κοινοτικών Υποθέσεων Υπουργείου Εξωτερικών	7
«Ευρωπαϊκή Ένωση και Διεύρυνση: Σύγκλιση ή Απόκλιση»	

ELIE MARCUSE

Εκπρόσωπος ΝΑΤΟ, Υπεύθυνος Τομέα Διεθνών Σχέσεων Τμήματος Πολιτικών Θεμάτων	15
«Ο Νέος Ρόλος του ΝΑΤΟ στο Ευρωπαϊκό Περιβάλλον»	

PREDRAG SIMIC

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Διευθυντής Ινστιτούτου Διεθνούς Πολιτικής και Οικονομίας Σερβίας	20
«Συνεργασία των Βαλκανικών Χωρών και Ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση»	

ΠΑΝΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Δρ. Διεθνών Σπουδών - Μέλος Επιστημονικής Επιτροπής ΙΣΤΑΜΕ, Ερευνητής ΕΚΕΜ	25
«Το Συμβούλιο της Ευρώπης και οι Ευρωπαϊκές Ενοποιητικές Διαδικασίες»	

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ

Αντιπρόεδρος Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου - Μέλος Ε.Γ. της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ	29
«Η Πορεία προς Ένταξη των Χωρών της Ν.Α. Ευρώπης στην Ε.Ε.»	

ΣΥΖΗΤΗΣΗ	34
----------------	----

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Δρ. ΝΤΖΟΡΝΤΖΕ ΠΡΙΒΙΤΣΕΒΙΤΣ

Πρέσβης της Κροατίας στην Ελλάδα	34
--	----

ULF SUNDQVIST

Πρόεδρος του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος της Φιλανδίας, Εκπρόσωπος του European Forum of Socialist Democratic Parties	44
--	----

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Δρ. Μιχάλης Χρηστάκης
Μέλος της Επιστημονικής Επιτροπής
Εξωτερικής Πολιτικής και Άμυνας, ΙΣΤΑΜΕ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Σταύρος Κράτσης

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

ACCESS ΕΠΕ

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ

ACCESS ΕΠΕ
Σολωμού 46
Τηλ. 38.04.460 - 38.47.446, Fax. 38.47.447

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

“Πολιτική και Οικονομική Κατάσταση στη Ν.Α. Ευρώπη”

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΤΑΣΟΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΗΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Σύμβουλος του Πρωθυπουργού 51

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ

DJORJE ROPOV

Εκπρόσωπος Κόμματος Γιουγκοσλαβικής Αριστεράς..... 52

«Οικονομική Συνεργασία στη Ν.Α. Ευρώπη»

NORA ANANIEVA

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου, Μέλος Ανώτατου Συμβουλίου Σοσιαλιστικού

Κόμματος Βουλγαρίας..... 55

«Ριζικές Μεταρρυθμίσεις και Ενσωμάτωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση»

BLAGOJE BABIC

Εκπρόσωπος Σοσιαλιστικού Κόμματος Σερβίας..... 59

«Τα Στοιχεία του Ευρωπαϊκού Προσανατολισμού της Ο.Α. Γιουγκοσλαβίας»

ΑΚΗΣ ΤΣΟΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Υπουργός Εθνικής Άμυνας, Αντιπρόεδρος Ευρωπαϊκού Σοσιαλιστικού
Κόμματος, Μέλος Ε.Γ. της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ..... 62

«Ασφάλεια, Σταθερότητα και Συνεργασία στη Ν.Α. Ευρώπη»

ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΓΚΙΒΑΛΟΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Μέλος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ..... 72

«Δημοκρατικό Σύστημα και Πολιτισμοί Θεσμοί στις χώρες της Ν.Α. Ευρώπης»

IGOR IVANOVSKI

Μέλος Κεντρικού Συμβουλίου της Σοσιαλδημοκρατικής Ένωσης (SDUM)
της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας (FYROM)..... 77

«Πολιτικές Σχέσεις των Χωρών της Ν.Α. Ευρώπης»

ΣΥΖΗΤΗΣΗ 79

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ULF SUNDQVIST

Πρόεδρος του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος της Φιλανδίας,
Εκπρόσωπος του European Forum of Socialist Democratic Parties..... 79

ΘΟΔΩΡΟΣ ΣΤΑΘΗΣ

Βουλευτής..... 84

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ

“Δομές και Μέθοδοι Ανασυγκρότησης των Χωρών της Ν.Α. Ευρώπης”

Υποενότητα Α': Φυσικοί Πόροι - Υποδομή

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΤΑΣΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

Α' Αντιπρόεδρος Διοικητικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ 101

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Μέλος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ..... 103

«Φυσικοί Πόροι και Δυνατότητες Ανάπτυξης στις Χώρες της Ν.Α. Ευρώπης»

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΜΕΤΑΞΑΚΗ

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου, Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ..... 108

«Νέες Τεχνολογίες και Επιπτώσεις στον Κοινωνικό και Οικονομικό Χώρο της Ν.Α. Ευρώπης»

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ..... 112

«Ορυκτοί Πόροι και Μεταλλευτική Βιομηχανία στις Χώρες της Ν.Α. Ευρώπης»

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΡΥΣΟΛΟΥΡΗΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Σύμβουλος του Πρωθυπουργού..... 120

«Ανάπτυξη των Τηλεπικοινωνιακών και Πληροφοριακών Υποδομών
στις Χώρες της Ν.Α. Ευρώπης»

ΣΥΖΗΤΗΣΗ 124

Υποενότητα Β': Ο Ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Πρόεδρος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ..... 135

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ

ΓΙΑΝΝΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

Υφυπουργός Εξωτερικών..... 136

«Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Νοτιοανατολική Ευρώπη»

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΤΗΦΟΡΗΣ

Μέλος Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου..... 141

«Διεύρυνση και Οικονομία»

VESELIN VALTCHEN

Εκπρόσωπος Κόμματος Ευρωπαϊκής Αριστεράς Βουλγαρίας..... 145

«Το Κόμμα Ευρωπαϊκής Αριστεράς της Βουλγαρίας
και η Ένταξη της Χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση»

ΜΙΧΑΛΗΣ ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ

Δρ. Διεθνών Σχέσεων - Μέλος Επιστημονικής Επιτροπής του Τομέα Εξωτερικής Πολιτικής και Άμυνας ΙΣΤΑΜΕ	148
«Ευρωπαϊκή Ένωση και Χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης: Η πρόκληση της Διεύρυνσης»	
ΣΥΖΗΤΗΣΗ	155

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

“Διαδικασίες Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Κοινωνία των Πολιτών”

Υποενότητα Α': Εθνικό Κράτος και Πολυπολιτισμική Κοινωνία

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΤΑΣΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

Α' Αντιπρόεδρος Διοικητικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ	167
---	-----

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ

ΜΑΙΡΗ ΜΠΟΣΗ

Δρ. Νομικής - Μέλος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ	168
«Πολυεθνικές - Πολυπολιτισμικές Κοινωνίες»	

ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Πρόεδρος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ	171
«Εθνικές και Θρησκευτικές Μειονότητες στα Βαλκάνια»	

JONUZ BEGAJ

Μέλος Αλβανικού Κοινοβουλίου, Επικεφαλής Διεθνών Σχέσεων Αλβανικού Σοσιαλιστικού Κόμματος	175
«Συνεργασία και Ευρωπαϊκός Προσανατολισμός στα Βαλκάνια»	

RIFAT RASTODER

Αντιπρόεδρος Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος του Μαυροβουνίου	177
«Ανθρώπινα Δικαιώματα και Δημοκρατικές Διαδικασίες στο Μαυροβούνιο»	

ΣΥΖΗΤΗΣΗ	179
----------------	-----

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ΡΕΝΟΣ ΠΡΕΝΤΖΑΣ

Εκπρόσωπος του Ιδρύματος Κοινωνικών και Πολιτικών Μελετών (ΙΚΜΕ) της Κύπρου	179
--	-----

ΠΑΝΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Εκπρόσωπος Επιστημονικής Επιτροπής Εξωτερικής Πολιτικής και Άμυνας του ΙΣΤΑΜΕ	183
--	-----

Υποενότητα Β': Μ.Μ.Ε. και Πολίτης

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΚΛΗΜΗΣ ΝΑΥΡΙΔΗΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Μέλος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ	193
--	-----

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΕΛΑΣΤΙΚ

Δημοσιογράφος	194
«Στερεότυπα και Συνεργασία στα Βαλκάνια»	

ΤΑΣΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Δημοσιογράφος, Μέλος Τομέα Εξωτερικής Πολιτικής και Άμυνας ΙΣΤΑΜΕ	196
«Ο Ρόλος του Πολίτη και των Μ.Μ.Ε.»	

ΣΠΥΡΟΣ ΣΟΥΡΜΕΛΙΔΗΣ

Δημοσιογράφος	199
«Βαλκάνια και Δίκτυα Πληροφόρησης»	

ΚΛΗΜΗΣ ΝΑΥΡΙΔΗΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Μέλος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ	201
«Σχολιασμός Εισηγήσεων»	

ΣΥΖΗΤΗΣΗ	203
----------------	-----

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΟΥΣΗΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Μέλος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ	214
«Μ.Μ.Ε. και Επικοινωνιακή Ιδεολογία στις Χώρες της Ν.Α. Ευρώπης»	

ΣΥΖΗΤΗΣΗ	217
----------------	-----

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΟΥΛΑΔΑΚΗΣ

Βουλευτής Επικρατείας, Πρόεδρος ΙΣΤΑΜΕ - Ανδρέας Παπανδρέου- Μέλος Ε.Γ. της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ	225
---	-----

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ

**“ΟΙ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ Ν.Α. ΕΥΡΩΠΗΣ
ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ”**

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ

“Οι Χώρες της Ν.Α. Ευρώπης στο Ευρωπαϊκό Θεσμικό Περιβάλλον”

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΟΥΛΑΔΑΚΗΣ

Βουλευτής Επικρατείας, Πρόεδρος ΙΣΤΑΜΕ-Ανδρέας Παπανδρέου,
Μέλος Ε.Γ. της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ

«Η Μετεξέλιξη της Ν.Α. Ευρώπης στο Ευρωπαϊκό Περιβάλλον»

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ

ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Γενικός Γραμματέας Κοινοτικών
Υποθέσεων Υπουργείου Εξωτερικών

«Ευρωπαϊκή Ένωση και Διεύρυνση: Σύγκλιση ή Απόκλιση»

ELIE MARCUSE

Εκπρόσωπος NATO, Υπεύθυνος Τομέα Διεθνών Σχέσεων Τμήματος Πολιτικών Θεμάτων

«Ο Νέος Ρόλος του NATO στο Ευρωπαϊκό Περιβάλλον»

PREDRAG SIMIC

Καθηγητής Πανεπιστημίου,

Διευθυντής Ινστιτούτου Διεθνούς Πολιτικής και Οικονομίας Σερβίας

«Συνεργασία των Βαλκανικών Χωρών και Ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση»

ΠΑΝΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Δρ. - Μέλος Επιστημονικής Επιτροπής Τομέα Εξωτερικής Πολιτικής και Άμυνας ΙΣΤΑΜΕ,
Ερευνητής ΕΚΕΜ

«Το Συμβούλιο της Ευρώπης και οι Ευρωπαϊκές Ενοποιητικές Διαδικασίες»

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ

Αντιπρόεδρος Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου - Μέλος Ε.Γ. της Κ.Ε. ΠΑΣΟΚ

«Η Πορεία προς Ένταξη των Χωρών της Ν.Α. Ευρώπης στην Ε.Ε.»

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Δρ. ΝΤΖΟΡΝΤΖΕ ΠΡΙΒΙΤΣΕΒΙΤΣ

Πρέσβης της Κροατίας στην Ελλάδα

ULF SUNDQVIST

Πρόεδρος του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος της Φιλανδίας,
Εκπρόσωπος του European Forum of Socialist Democratic Parties

**ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΟΥΛΑΔΑΚΗΣ****ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ, ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΙΣΤΑΜΕ - ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
ΜΕΛΟΣ Ε.Γ. ΤΗΣ Κ.Ε. ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ****“Η Μετεξέλιξη της Ν.Α. Ευρώπης στο Ευρωπαϊκό Περιβάλλον”**

Κυρίες και κύριοι,

Από μέρους του Διοικητικού Συμβουλίου του Ινστιτούτου Στρατηγικών και Αναπτυξιακών Μελετών “Ανδρέας Παπανδρέου” σας καλωσορίζουμε στην έναρξη του διημέρου, με θέμα “Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Νοτιοανατολική Ευρώπη”.

Το θέμα της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι κοινός τόπος ότι είναι μείζον πολιτικό και όχι μόνο θέμα, που απασχολεί τις μέρες μας, και θα απασχολεί ακόμη αρκετές μέρες, αρκετά χρόνια, το μέλλον. Οι νέες γεωπολιτικές και άλλες ισορροπίες στην Ευρώπη, στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, στην Κεντρική Ευρώπη και αλλού, δεν έχουν ακόμη βρει το τελικό τους σημείο.

Βρίσκονται σε μια ρευστότητα η οποία μετεξελίσσεται. Όμως, παρά τη ρευστότητα αυτή, ως κεντρικό μοτίβο ή μοντέλο ή πλαίσιο σκέψης είναι ότι συνολικά και συλλογικά και σταθερά, αναζητούνται τρόποι και διαδικασίες μιας συνολικής, πολιτικής, οικονομικής, αν όχι και κοινωνικής έκφρασης σε επίπεδο Ευρώπης.

Αυτό δε σημαίνει ότι οι ιδιαιτερότητες κάθε περιφέρειας και κάθε χώρας θα απορροφηθούν, αλλά ούτε και ότι ο πολιτιστικός και ο πολιτισμικός τους πλούτος, θα καταργηθεί. Δε γίνονται αυτά τα πράγματα, η Ιστορία το έχει αποδείξει. Όμως, θα πρέπει σε αυτή τη βραδεία εξέλιξη να υπάρξει μια τέτοια οργανωμένη διαδικασία, ώστε να μεγιστοποιήσει τα όποια αποτελέσματα.

Η Νοτιοανατολική Ευρώπη, που κατά κύριο λόγο, είναι τα Βαλκάνια, απλώς έχουν αλλάξει οι ορολογίες, βρίσκεται σε μια ρευστή μετεξέλιξη. Πολλοί σχεδιάζουν πολλά, πολλοί λένε πολλά. Και καμιά φορά υπάρχει η εικόνα ότι λίγο - πολύ εμείς εδώ της Νοτιοανατολικής Ευρώπης οι λαοί, οι φορείς, κάπου δυσκολευόμαστε να βρούμε ένα κοινό βηματισμό και χρειάζομαστε βοήθεια από αλλού, καλή ή κακή, με καλή ή κακή πρόθεση.

Εύχομαι και ελπίζω ότι δεν υπάρχει ποτέ κακή πρόθεση. Πάντοτε καλή είναι η πρόθεση. Το ότι λοιπόν σήμερα και αύριο θα έχουμε αυτή τη διήμερη διαδικασία, είναι μια προσπάθεια σε επίπεδο πολιτικού και επιστημονικού προβληματισμού, να προσεγγιστούν ορισμένα θέματα. Με βάση αυτή την προσέγγιση, σε ένα επίπεδο που σε καμιά περίπτωση δεν εμπεριέχει το στοιχείο της αντιπαράθεσης, να υπάρξει ένας κώδικας επικοινωνίας, ο οποίος να μετεξελιχθεί και στο μέλλον. Σιγά - σιγά να υπάρξει εκείνος ο βηματισμός, που η Νοτιοανατολική Ευρώπη με τις ιδιαιτερότητές της, με τα πολιτιστικά της και πολιτισμικά της χαρακτηριστικά, σίγουρα χρειάζεται να βρει διαδικασίες τέτοιες που να αποκαθιστούν το πνεύμα συνεργασίας και την ειρήνη στην ευρύτερη περιοχή, όπου και αν υπάρχουν αντιθέσεις.

Η Νοτιοανατολική Ευρώπη ή τα Βαλκάνια, από ορισμένες πλευρές αντιμετωπίζονται και κακώς αντιμετωπίζονται - κατά την άποψη τη δική μου - ως μια προβληματική περιοχή της Ευρώπης. Ή από άλλες πλευρές αντιμετωπίζεται ως μια ευρύτερη περιοχή, που μπορούν να

εφαρμόζονται ασκήσεις ζωνών επιρροής. Και το ένα και το άλλο, δεν είναι σωστό.

Καλώς ή κακώς σε αυτή την περιοχή, κατοικούν ιστορικοί λαοί, με ιστορία μακρόχρονη, με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που σε κάθε περίπτωση κανένας δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι ο πολιτιστικός ή πολιτισμικός πλούτος, είναι κάτι που είναι κακό. Ίσα - ίσα που είναι μια προσφορά στην ανθρωπότητα, αλλά από εκεί και μετά δεν πρέπει να ζούμε στη βάση της λογικής ότι αυτό που καθόρισε το παρελθόν, πρέπει να καθορίζει και το μέλλον.

Κανένας δεν πρέπει να αρνείται την ιδιαιτερότητά του, την ταυτότητά του, τον πατριωτισμό του, συγχρόνως όμως δεν πρέπει να αρνείται τα αντίστοιχα στοιχεία για τους άλλους. Από την άποψη αυτή, εμείς όλοι, που όπως παλαιότερα λέγαμε ότι η Ευρώπη είναι το σπίτι μας, συγχρόνως πρέπει να πούμε ότι η Νοτιοανατολική Ευρώπη είναι το πιο κοντινό σπίτι μας.

Ακριβώς μέσα από αυτές τις διαδικασίες, ως ΙΣΤΑΜΕ θα βρούμε μια πιο σύντομη και συντονισμένη διαδικασία διαλόγου. Πιστεύουμε ακόμη ότι θα βρούμε τρόπους, ώστε να λυθούν οι όποιες αντιλήψεις διαφοροποίησης και αυτοί οι τρόποι θα βρεθούν μέσα από τη μελέτη συγκεκριμένων προσεγγίσεων, συγκεκριμένων ενοτήτων, συγκεκριμένων προτάσεων και όχι με γενικούς αφορισμούς ή ταμπέλες.

Βέβαια, η κίνηση η δική μας που αφορά ένα πολιτικό και οικονομικό Ινστιτούτο, που εδώ παρευρίσκονται και εκπρόσωποι κομμάτων και εκπρόσωποι αντιστοίχων Ινστιτούτων ή Ιδρυμάτων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και της Βαλκανικής, δεν μπορεί και δεν πρέπει να εξαντληθεί μόνο σε τέτοιο επίπεδο.

Οφείλουμε όλοι ή οφείλουν οι χώρες όλες να προσεγγίζουν σε επίπεδο κοινωνικών ομάδων, σε επίπεδο πανεπιστημίων, σε επίπεδο πολιτικών φορέων, σε επίπεδο κυβερνήσεων, σε επίπεδο δομών μια τέτοια διαδικασία. Με ένα επάλληλο σχήμα consensus, να υπάρξουν εκείνες οι προϋποθέσεις, που αν υπάρχουν αντιθέσεις στη Βαλκανική Χερσόνησο να αντληθούν και να εξαφανισθούν. Συνολικά να πορευτούμε ως Νοτιοανατολική Ευρώπη, ως μια οντότητα που θα καθορίζει τις εξελίξεις στην Ευρώπη με διαδικασίες πλέον που θα ξεπερνούν τις δευτερεύουσες αντιθέσεις και θα αναδεικνύουν τα κοινά χαρακτηριστικά. Ελπίζουμε με αυτό το διήμερο, να βοηθήσουμε σε αυτή την εξέλιξη.

Πέραν τούτου, πρέπει να κατανοήσουν όλες οι πλευρές ότι δεν πρέπει η Νοτιοανατολική Ευρώπη και τα Βαλκάνια γενικά, να θεωρούνται ως περιοχή πολιτικών ή άλλων ασκήσεων ή ως περιοχή πολιτικών ή άλλων δοκιμών.

Πρέπει να καταλάβουν όλοι, ότι οι εποχές των ζωνών επιρροής έχουν τελειώσει. Και πρέπει να πάμε σε εποχές ισότιμων συνεργασιών, αλλά πρώτοι απ' όλους πρέπει να το καταλάβουμε εμείς. Όταν αναζητάς άλλους για να παίξουν το ρόλο του διαιτητή ή του μεσάζοντα, σημαίνει ότι δέχεσαι την ανικανότητά σου να προχωρήσεις εσύ ο ίδιος με μια ουσιαστική προσέγγιση.

Ακριβώς μέσα σε αυτήν την ευρύτερη λογική πρέπει όλοι να συνειδητοποιήσουμε ότι πρέπει να αυτοβοηθηθούμε, να αυτοκαθορισθούμε και να προωθήσουμε μια γενικότερη αντίληψη, που να δίνει δυνατότητες στην ευρύτερη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Μια περιοχή που έχει πιστεύω πολύ σημαντικά γεωπολιτικά, γεωοικονομικά και άλλα θετικά χαρακτηριστικά για να μετεξελιχθεί σε μια περιοχή ευημερούσα, μια περιοχή ειρηνική, μια περιοχή που να μην αντιμετωπίζεται ως προβληματική περιοχή της Ευρώπης.

Ελπίζω όλοι να βοηθήσουν σε αυτήν την εξέλιξη. Υπάρχει μια εξειδικευμένη θεματολογία που θα συζητήσουμε το διήμερο αυτό. Σε επόμενη φάση το ΙΣΤΑΜΕ θα πάρει αντίστοιχη πρωτοβουλία και ελπίζω να βοηθηθεί και τότε από τη δική σας παρουσία, με μια νέα εξειδικευμένη θεματολογία.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ - ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

“Ευρωπαϊκή Ένωση και Διεύρυνση: Σύγκλιση ή Απόκλιση”

Θα επιχειρήσω να προσεγγίσω το ζήτημα, μέσα από δύο οπτικές γωνίες, θέτοντας κυρίως ερωτήματα, υπογραμμίζοντας προβληματισμούς και μη επιχειρώντας να δώσω απαντήσεις. Εξάλλου, μια τέτοια άσκηση πρέπει να έχει ως κύριο στόχο τον προβληματισμό.

Δύο είναι, λοιπόν, οι χώροι γύρω από τους οποίους θα στρέψω το ενδιαφέρον μου, προκειμένου να καταλήξω σε ορισμένα συμπεράσματα. **Πρώτον**, η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για σύγκλιση ή απόκλιση; **Δεύτερον**, η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Νοτιοανατολική Ευρώπη, σύγκλιση ή απόκλιση;

Αναμφίβολα, βρισκόμαστε σε μια πολύ κρίσιμη φάση των εξελίξεων της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, όπως αυτή οικοδομείται μέσα από την ενοποιητική διαδικασία των εταίρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λίγο πριν από το γύρισμα του 20ού αιώνα, λίγους μήνες μετά από το τέλος της Διακυβερνητικής Διάσκεψης και επίσης την υπογραφή του αποτελέσματος αυτής της Διάσκεψης, που είναι η συνθήκη του Άμστερνταμ.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται μπροστά στη μεγαλύτερη πρόκληση της ιστορίας της. Στη διεύρυνσή της προς την Κύπρο και δέκα χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Αυτό το εγχείρημα είναι εξ ορισμού δύσκολο και σύνθετο, πραγματοποιείται δε ενώ η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν έχει επιλύσει μερικά από τα βασικά της προβλήματα.

Ταυτόχρονα, αναδύεται, προσεχώς, το ευρώ και η Οικονομική και Νομισματική Ένωση (από το 1999, θα είμαστε στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ, το 2001, θα έχουμε ήδη το ευρώ, το οποίο θα κυκλοφορεί από το 2002, αντικαθιστώντας τα εθνικά νομίσματα). Την ίδια περίοδο συμβαίνει μια παράλληλη σημαντική εξέλιξη στην ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική άμυνας και ασφάλειας, που αφορά - για πρώτη φορά στην ιστορία του - την προς ανατολάς διεύρυνση του ΝΑΤΟ προς τις τρεις χώρες του Βίξεγκραντ, που πρόκειται να γίνει στο άμεσο μέλλον. Και τούτο, ενώ η συζήτηση για τα θέματα άμυνας και ασφάλειας στην Ευρώπη, δεν έχει οριστικοποιηθεί και επηρεάζει ιδιαίτερα το χώρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, αφού πέραν του ΝΑΤΟ, όπως γνωρίζετε, δραστηριοποιείται επίσης ο ΟΑΣΕ, με όχι απαραίτητα συγκλίνουσες απόψεις για τα θέματα ευρωπαϊκής ασφάλειας, λόγω και της παρουσίας της Ρωσίας, που θέλει να αναδείξει το δικό της μοντέλο ασφάλειας για την ευρωπαϊκή ήπειρο.

Έχουμε όμως και τη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση, στην αναζήτηση ενός νέου ρόλου, ύστερα από πενήντα χρόνια ζωής, αφού το 1998, συμπληρώνονται 50 χρόνια από την υπογραφή της συμφωνίας των Βρυξελλών. Πράγματι, αυτός ο Οργανισμός, με αυτή την περιέργη θεσμική σύνθεση (28 κράτη ως πλήρη μέλη, συνδεδεμένα μέλη, παρατηρητές, συνδεδεμένοι εταίροι) αναζητά ένα ρόλο και μια θέση σε αυτή τη νέα αρχιτεκτονική άμυνας και ασφάλειας.

Σημείωσα ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται μπροστά σε μια μεγάλη καμπή, προχωρεί προς τη νέα διεύρυνση, χωρίς όμως να έχει αποφασίσει για μερικά βασικά στοιχεία της ενοποιητικής

διαδικασίας της, έστω και αν πέρασαν σχεδόν 50 χρόνια από τότε που αυτή ξεκίνησε. Έστω και αν υπογραμμίσω - και το έχω ήδη κάνει και σε άλλη εκδήλωση του ΙΣΤΑΜΕ - το θετικό αποτέλεσμα το οποίο προσκομίζει η νέα αναθεωρημένη συνθήκη του Άμστερνταμ, ότι δηλαδή η Διακυβερνητική Διάσκεψη κατέληξε σε ένα γενικά θετικό αποτέλεσμα.

Πολλά σημεία λοιπόν είναι θετικά, ιδιαίτερα σε σχέση με τον πολίτη. Επίσης έχουμε, θετικές εξελίξεις στην κοινή εξωτερική πολιτική, στα θέματα του τρίτου πυλώνα, στην ενσωμάτωση μέσα στην κοινοτική ύλη ευαίσθητων θεμάτων, όπως είναι οι πρόσφυγες, το άσυλο, η μετανάστευση και οι θεωρήσεις. Ακόμη και το σύστημα Σένγκεν - που είχε αντιμετωπισθεί αρχικά με επιφυλακτικότητα - ενσωματώνεται πλέον στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Όλα αυτά είναι θετικά στοιχεία για την ευρωπαϊκή πορεία. Όμως, η Ευρωπαϊκή Ένωση, στην ενεστώσα φάση της εξέλιξής της, δεν έχει ακόμη απαντήσει οριστικά σε μερικά από τα κρίσιμα ερωτήματα, που αφορούν την ίδια την υπόστασή της, τα οποία ενδεικτικά υπενθυμίζω.

Πρώτον, ποιά είναι, τελικά, η θεσμική σχέση ανάμεσα στους εταίρους; Ανάμεσα στο κοινοτικό, το εθνικό και το περιφερειακό επίπεδο; Από τη μια πλευρά ολοκλήρωση, από την άλλη προώθηση της αρχής της επικουρικότητας, που είδαμε να υπογραμμίζεται με πολύ μεγάλη έμφαση, ιδίως στη νέα συνθήκη του Άμστερνταμ.

Δεύτερον, το θέμα της δημοκρατίας, της δημοκρατικής νομιμοποίησης των θεσμών. Ποιος ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου;

Τρίτον, οι θεσμικές αποκλίσεις που υπήρχαν μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ως συστήματα π.χ. ενός ιδιότυπου αυτοαποκλεισμού, μη συμμετοχής σε διάφορες θεσμικές εκφράσεις αυτής της ενοποιητικής διαδικασίας, π.χ. το Ηνωμένο Βασίλειο δεν ήθελε να μετέχει μέχρι πρόσφατα στην κοινωνική Ευρώπη, αυτό θεσμοποιείται για πρώτη φορά, επίσημα πια με τη συνθήκη του Άμστερνταμ. Ποιο το μέλλον τους;

Τέταρτον, ποιά θα είναι η τύχη στο μέλλον ενδεχόμενων σχημάτων ευελιξίας ανάμεσα στα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Μπροστά μάλιστα στη βεβαιότητα ότι η Ευρώπη των "26" θα έχει πολλά προβλήματα στη λειτουργία της. Πώς θα λειτουργήσει η ΟΝΕ όταν θα έχουμε αρχικά τέσσερις χώρες - μέλη οι οποίες δε θα μετέχουν σε αυτήν; Τι επιπτώσεις μπορεί να έχει για την όλη λογική του συστήματος;

Πέμπτον, τι σημαίνει η διατήρηση των τριών πυλώνων της Ε.Ε.; Με σχήματα διακυβερνητικής συνεργασίας που κινούνται παράλληλα και αναπτύσσονται με το κοινοτικό σύστημα. Η κοινή εξωτερική πολιτική παραμένει διακυβερνητική. Ο τρίτος πυλώνας, παρόλες τις διολισθήσεις ορισμένων θεμάτων στην Ε.Κ. (άσυλο, μετανάστευση, κ.ά.), στο σκληρό πυρήνα της συνεργασίας στη δικαιοσύνη και στις εσωτερικές υποθέσεις (αστυνομική συνεργασία, δικαστική συνεργασία κ.ά.), παραμένει διακυβερνητικός. Έτσι, ενώ αναπτύσσεται στο θεσμικό και λειτουργικό πεδίο το κοινοτικό στοιχείο, έχουμε μέσα στο κοινοτικό οικοδόμημα άλλα σχήματα τα οποία προκαλούν τεράστια ζητήματα συνοχής, νομικής και πολιτικής, με παρέμβαση μάλιστα του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, διαφορετική κατά περίπτωση.

Ακόμη τι σημαίνει η θεσμοποίηση των προβλεπόμενων επιλογών "opting in - opting out". Δηλαδή, ουσιαστικά, αυτά τα θετικά στοιχεία τα οποία εισφέρει η συνθήκη μερικώς οδηγούν και σε μια θεσμική σχιζοφρένεια, με τη δημιουργία διαφορετικών ταχυτήτων. Κανείς δε ξέρει, όμως, πώς θα λειτουργήσουν αυτά τα πράγματα στην πράξη. Δηλαδή π.χ. θα έχουμε τη μετανάστευση πλέον στον κοινοτικό πυλώνα, αλλά με εξαιρέσεις κρατών, τα οποία, όμως, παρ' όλο ότι θα εξαιρούνται θα μπορούν κατά βούληση, κατά περίπτωση, να εφαρμόζουν μερικούς από τους κοινούς κανόνες οι οποίοι θα διαμορφώνονται στην Ε.Ε.

Μπορεί, ακόμη, να λαμβάνουν και μέρος, μέχρι ένα σημείο που θέλουν, στη διαμόρφωση αυτών των κανόνων, έστω και αν στη συνέχεια αποφασίσουν ότι δε θα τους εφαρμόσουν. Αυτές οι ρυθμίσεις ακόμα και ως κατασκευή προκαλούν μια αμφιβολία, μια επιφύλαξη.

Άρα, λοιπόν, ύστερα από τρεις σημαντικές αναθεωρήσεις - Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη το 1986, Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1991, Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997 - η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται ακόμα σε μια θέση, όπου δεν έχει απαντήσει σε πολύ βασικά ζητήματα για το μέλλον της. Γνωρίζετε, βέβαια, τη σημασία της παράλληλης και ταυτόχρονης πολιτικής ανάπτυξης, πέρα από την οικονομική ολοκλήρωση, της Ευρώπης. Μια πολιτική ολοκλήρωση, η οποία προχωρεί με μικρά ακόμη βήματα.

Αυτό σημαίνει ότι έχουν ακόμη να γίνουν πολλά στο πεδίο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και επομένως θέτουν στη μεγάλη επικαιρότητα, αυτό το δίπτυχο πρόβλημα, το οποίο, τουλάχιστον τα τελευταία είκοσι χρόνια, απασχολούσε όλους τους εταίρους και την ευρωπαϊκή κοινή γνώμη. Εμβάθυνση ή διεύρυνση;

Βέβαια, ήρθε η ιστορική ρήξη του 1989 και τα δεδομένα άλλαξαν στην Ευρώπη. Οι ευρωπαϊκοί λαοί, όλες οι χώρες της Νοτιοανατολικής, Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, έχουν δικαίωμα να μετέχουν στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και συνεργασίας. Κανείς δεν έχει το ηθικό και πολιτικό δικαίωμα να αρνηθεί ένα τέτοιο προσανατολισμό, μια τέτοια πορεία.

Κανείς, επίσης, όμως, δεν έχει το δικαίωμα να θέσει σε κίνδυνο και τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, όπως αυτή προχωρεί μέχρι τώρα. Έχοντας αυτό κατά νου, η Ευρωπαϊκή Ένωση, καλείται να πάρει την ιστορική απόφαση για τη διεύρυνση της. Πράγματι, σε λιγότερο από δέκα ημέρες, στο Λουξεμβούργο οι αρχηγοί των "15" θα αποφασίσουν το πότε την άνοιξη του 1998, θα ξεκινήσει η διεύρυνση. Επίσης, και το αν οι διαπραγματεύσεις θα ξεκινούν και με τις "11" υποψήφιες χώρες (ΚΑΕ και Κύπρο), όπως η χώρα μας, τουλάχιστον, επιδιώκει από την αρχή της διαπραγματεύσεως και ήδη φαίνεται να διαγράφεται μια κίνηση προς αυτή την κατεύθυνση, ή όπως υποστηρίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ορισμένοι άλλοι εταίροι, με μόνο έξι χώρες.

Θα αποφασίσει, λοιπόν, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Ε.Ε. το Δεκέμβριο 1997 την έναρξη των διαπραγματεύσεων, πριν ξεκινήσει η κυρωτική διαδικασία της συνθήκης του Άμστερνταμ, πριν ακόμα λειτουργήσει ως συγκεκριμένο αποτέλεσμα, αυτό το οποίο αυτή προσκομίζει και είναι σημαντικό.

Θυμίζω εδώ, ότι η Συνθήκη του Μάαστριχτ, που υπογράφηκε το 1991 και επικυρώθηκε το 1993, θεωρήθηκε ξεπερασμένη μόλις άρχισε να εφαρμόζεται. Γιατί; Διότι, βέβαια, η διαπραγμάτευση της Συνθήκης του Μάαστριχτ, δεν είχε λάβει υπόψη τις ραγδαίες ευρωπαϊκές εξελίξεις που εμφανίσθηκαν.

Τώρα ξεκινάμε τις διαπραγματεύσεις για τη διεύρυνση, έστω και αν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσδοκά ότι ως καταλληλότερος, για να γίνει η πρώτη διεύρυνση, χρονικός ορίζοντας, προβάλλεται το 2003-2005. Ανεξάρτητα από το αν κανείς θα πρέπει να είναι ακόμα πιο ελαστικός σε σχέση με το χρόνο, το τοπίο παρουσιάζεται θολό, αφού η αβεβαιότητα κυριαρχεί ως προς τα άλλα βασικά κεφάλαια της Agenda 2000 (δημοσιονομικές προοπτικές, αναθεώρηση ΚΑΠ, κ.ά.), αλλά και για το μέλλον της ΟΝΕ.

Τίθεται, λοιπόν, επιτακτικά το ερώτημα για το πώς πρέπει ως Ε.Ε. να πορευθούμε; Γιατί, κατά την άποψή μου, η εμβάθυνση είναι απαραίτητη για την Ευρώπη. Η εμβάθυνση ούτως ώστε η Ευρώπη να κινηθεί, ύστερα από την - όπως διαγράφεται - σημαντική πορεία, προς την Οικονομική και Νομισματική Ένωση, να προχωρήσει και προς την πολιτική Ευρώπη, την κοινωνική

Ευρώπη, αλλά και να δώσει πειστικές και συνεκτικές απαντήσεις στα θέματα που ανέφερα προηγουμένως. Δηλαδή, την πρωταρχία ή όχι ανάμεσα στο κοινοτικό και το διακυβερνητικό, τα θέματα της δημοκρατικής νομιμοποίησης, το ρόλο και τη θέση του πολίτη, κ.ά.

Συνακόλουθα, λοιπόν, ένα ερώτημα το οποίο τίθεται είναι αν η διεύρυνση είναι για σύγκλιση ή για απόκλιση; Υπάρχει και ποιός είναι ο κίνδυνος; Αν σήμερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουμε σχήματα ολοκλήρωσης με τάσεις εμβάθυνσης, τώρα θεσμοποιούνται ευέλικτα σχήματα ενισχυμένης συνεργασίας και άρα είναι ενδεχόμενο ότι σε μια Ευρώπη των 20, 25, 26 κ.ά. μελών, τουλάχιστον ο αρχικός πυρήνας των ιδρυτικών μελών της Ε.Κ. / Ε.Ε., ίσως λίγο διευρυμένος, να επιδιώξει να προχωρήσει τη δική του εμβάθυνση, αφήνοντας σε μια μεταβλητή γεωμετρία τους υπόλοιπους εταίρους.

Στο σημείο αυτό, θέλω να επισημάνω τα προβλήματα, όπως ακριβώς η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή - και εδώ αρχίζουν οι δικές μας αντιφάσεις - αναφέρει ως προς τη διεύρυνση. Η περίφημη Agenda 2000, στον ασερισμό της οποίας ζούμε από τον Ιούλιο 1997, θυμίζω ότι αναφέρει τα εξής εξόχως ενδιαφέροντα: ουδεμία από τις υποψήφιες "10" χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, ανταποκρίνεται πλήρως στα πολιτικά και οικονομικά κριτήρια για ένταξη της Ε.Ε. που έχουν θέσει οι εταίροι στη Σύνοδο Κορυφής της Κοπεγχάγης το 1993.

Αν όμως δεν ανταποκρίνονται στα πολιτικά και οικονομικά κριτήρια, τίθεται εύλογα το ερώτημα, γιατί ξεκινούν διαπραγματεύσεις, έστω και με χρονικές διαφοροποιήσεις ως προς την εξέλιξή τους; Την απάντηση την έχω ήδη δώσει. **Γιατί πρέπει να κάνουμε προσπάθεια ενσωμάτωσης στις ευρωπαϊκές διαδικασίες αυτών των λαών, αυτών των χωρών.**

Οι χώρες αυτές, όμως, έχουν θεσμικό, πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό έλλειμμα. Δε φθάνει μόνο η πολιτική βούληση για να ξεπεραστεί αυτή η πραγματικότητα. Η ίδια η Agenda 2000, και γι' αυτό η ελληνική κυβέρνηση έχει υιοθετήσει την άποψη, ότι όλοι οι υποψήφιοι πρέπει να ξεκινήσουν χωρίς διακρίσεις τις διαπραγματεύσεις, έχει, κατά την άποψή μου, εισάγει κάποιες διακρίσεις. Δε θα μεταβληθώ σε δικηγόρο τώρα της Σλοβακίας, προσπαθώντας εδώ να πείσω το ακροατήριο, αν το έλλειμμα δημοκρατίας που επισημαίνεται γι' αυτήν υπάρχει ενδεχομένως και σε άλλες χώρες. Ή, δε θα διερωτηθώ αν υπάρχουν διαφορές στη συμπεριφορά έναντι των ρωσικών μειονοτήτων στις βαλτικές χώρες. Είτε, τι είναι αυτό που θέτει την Εσθονία πιο μπροστά από άλλες υποψήφιες χώρες, με βάση τους οικονομικούς δείκτες που εξάλλου μεταβάλλονται.

Εφόσον, λοιπόν, παρατηρείται ένα σημαντικό έλλειμμα, το οποίο η Επιτροπή το διαπιστώνει, και αν ξεκινήσουμε αύριο με την πεποίθηση, οι "15" εταίροι της Ε.Ε., ότι οι υποψήφιες χώρες, πλην της Κύπρου, δεν μπορούν στο ορατό μέλλον να συγκλίνουν στο οικονομικό πεδίο και προς το κοινοτικό κεκτημένο, κάτι εξαιρετικά κρίσιμο για το μέλλον της ευρωπαϊκής ενοποίησης, τότε θα υπάρξουν σημαντικές δυσκολίες σ' αυτό το πεδίο.

Αν οι δέκα χώρες ΚΑΕ - που βρίσκονται στη φάση της μετάβασης - έχουν προβλήματα και ξέρουμε όλοι ότι στο παρελθόν τα προβλήματα τα αντιμετώπιζε η Ε.Κ. με μεταβατικές περιόδους (π.χ. για τη χώρα μας, όταν προσχώρησε στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, υπήρχαν μεταβατικές περίοδοι π.χ. 7ετής για κάποια αγροτικά προϊόντα, τη διακίνηση των προσώπων κ.ά.). Τι θα γίνει στην περίπτωση αυτή; Ένα, όποιο, τέτοιο έλλειμμα, επιχειρώντας αυτή τη στιγμή την κίνηση ενσωμάτωσής τους στην Ε.Ε., με τι μεταβατικές περιόδους μπορεί να αντιμετωπισθεί; Ιδιαίτερα όταν επιμένουμε, τουλάχιστον σήμερα, ότι προσχωρώντας οι υποψήφιοι στην Ε.Ε. πρέπει να εφαρμόσουν αμέσως τα πάντα. Κάτι που δε φαίνεται ότι μπορούν να εφαρμόσουν αυτή τη στιγμή είναι π.χ. τα θέματα του τρίτου πυλώνα. Αλλά και στα υπό κοινοτικοποίηση από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ ζητήματα, γύρω από τη μετανάστευση, τους πρόσφυγες, τις θεωρήσεις κ.ά., εκεί υπάρχει ένα τεράστιο έλλειμμα που γίνεται εντονότερο αν συζητήσουμε για θέματα

Schengen. Άρα, λοιπόν, υπάρχει ενώπιόν μας ένα πρόβλημα.

Απέναντι σ' αυτή την κατάσταση, τι μέλλει γενέσθαι; Χωρίς διαθέσιμες μελλοντολογίες θα σημείωνα τα ακόλουθα: **Το πρώτο σημείο**, είναι ότι η διεύρυνση, πρέπει να λειτουργήσει με τέτοιο τρόπο, που να οδηγεί σε σύγκλιση και όχι σε απόκλιση. Να μη δώσει, δηλαδή, την ευκαιρία σε κάποιους εταίρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης να προχωρήσουν σε δικά τους σχήματα ενισχυμένης συνεργασίας, αφήνοντας τις υπόλοιπες χώρες - μέλη σήμερα της Ένωσης και τους αυριανούς εταίρους της Ένωσης, που θα έρθουν από τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, μέσα σε μια μεταβλητή γεωμετρία συμμετοχής, με βάση δυνατότητες και επιλογές.

Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτό τι σημασία έχει αυτή η εξέλιξη, όταν μάλιστα η Ευρωπαϊκή Ένωση αναζητεί στο διεθνές πεδίο, στην κοινή εξωτερική πολιτική, μια ταυτότητα, όπου η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει καν νομική προσωπικότητα.

Αυτή η κοινή εξωτερική πολιτική εφάπτεται και επηρεάζει τα θέματα ασφάλειας. Είναι ακόμη και τα θέματα της άμυνας και βέβαια η σχέση με τη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση. Άρα, επηρεάζονται όλες οι υποψήφιες χώρες, οι οποίες αυτή τη στιγμή, με εξαίρεση τρεις οι οποίες βρήκαν μια θέση στην ομπρέλα του ΝΑΤΟ, όλες αναζητούν, μέσα από περίεργα διάφορα σχήματα συνεργασίας με το ΝΑΤΟ, με τη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση, μια θέση σε αυτήν την ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική άμυνας και ασφάλειας.

Μια δεύτερη σειρά παρατηρήσεων αφορά πια τα καθ' υμάς, δηλαδή το χώρο της Βαλκανικής, τις δικές μας βαλκάνιες αντιφάσεις, όπου δεν ξέρω αν οι Ευρωπαίοι θα μας αναγκάσουν να αλλάξουμε ακόμα και τις καθιερωμένες ορολογίες της περιοχής μας. Από τα "Βαλκάνια" μετακινήθηκαν στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Είναι πιο κομψό και αποδεκτό, γιατί αρκετοί Βαλκάνιοι απαρνούνται πλέον αυτή την ονομασία.

Πρόσφατα στις Βρυξέλλες, προτάθηκε η ομάδα εργασίας, του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης "Γιουγκοσλαβία" να ονομάζεται πλέον "Δυτικά Βαλκάνια", ενώ προτάσεις για την περιοχή της πρώην Γιουγκοσλαβίας φέρουν τον τίτλο Δυτικά Βαλκάνια. Αυτό είναι ενδιαφέρον, γιατί περιλαμβάνει π.χ. την Κροατία, η οποία αποκηρύσσει το βαλκανικό της χαρακτήρα και γι' αυτό δε μετέχει στις βαλκανικές πολυμερείς διεργασίες, θεωρώντας ότι είναι κεντροευρωπαϊκή και όχι βαλκανική χώρα.

Αν αυτά περί ονοματολογίας και η διαφορετική χρήση της ηχεί ανεκδοτολογικά, αντίθετα δεν ηχεί καθόλου περίεργο το εξής: οι χώρες του βαλκανικού περιγύρου, της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, φαίνεται ότι δραστηριοποιούνται διεθνώς με διαφορετικούς στόχους.

Οι χώρες αυτές, οι οποίες όλες, βέβαια, έχουν ένα σαφή ευρωπαϊκό προσανατολισμό, χωρίς, όμως, να έχουν και τις ίδιες προτεραιότητες με εξαίρεση τη Γιουγκοσλαβία, της οποίας το πρώτο μέλημα είναι - και η Ελλάδα την υποστηρίζει σ' αυτό - να ενταχθεί πλήρως στη διεθνή κοινότητα. Ας παρατηρήσουμε προσεκτικά στο πολιτικό βαλκανικό τοπίο, το σύνολο των χωρών.

Μιλάμε τόσο ώρα για τη διεύρυνση, αλλά αυτή βέβαια αφορά μόνο τρεις χώρες. Βουλγαρία, Ρουμανία και Σλοβενία και να θυμίσω ότι οι δύο πρώτες χώρες προορίζονται για τη δεύτερη ταχύτητα των διαπραγματεύσεων, στις αντιλήψεις ορισμένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ελλάδα υποστηρίζει δυναμικά Βουλγαρία και Ρουμανία, ανεξάρτητα από τα όποια προβλήματα μπορεί να έχουν, για να βρίσκονται στην πρώτη ταχύτητα όταν ξεκινήσουν οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις. Πού, όμως, βρίσκονται οι άλλες χώρες; Η Αλβανία; Η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας; Η Γιουγκοσλαβία; Η Κροατία; Ή η Βοσνία - Ερζεγοβίνη. Τη Σλοβενία, ορισμένοι τη βλέπουν ήδη ενταγμένη στην Ε.Ε., λόγω γεωγραφίας και άλλων δεσμών προς την Κεντρική Ευρώπη, και δε φαίνεται να έχει προβλήματα.

Ας δούμε, όμως, και την ποιότητα των σχέσεων που έχει η Ευρώπη με αυτές τις χώρες. Η Ε.Ε. εξακολουθεί σήμερα, οκτώ χρόνια μετά από την πτώση του διπολισμού, να έχει μια - κατά την άποψή μου - αποσπασματική πολιτική απέναντι στην περιοχή. Σε αντίθεση, δηλαδή, με αυτό το οποίο συνέβη - και δε θα πω το παλιό ιστορικό μοντέλο των συνθηκών Lomé, όπου έχουμε μια συνολική αντίληψη, πώς αναπτύσσονται οι σχέσεις με τις χώρες της Αφρικής, Καραϊβικής και του Ειρηνικού - πρόσφατα, με τη διαδικασία της Βαρκελώνης για την ευρωμεσογειακή συνεργασία. Μια συνολική αντίληψη για την ανάπτυξη των σχέσεων της Ε.Ε. με όλες τις αραβικές χώρες και λοιπές χώρες της λεκάνης της Μεσογείου.

Στα Βαλκάνια έχουμε, λοιπόν, τρεις χώρες οι οποίες είναι υποψήφιες, δύο χώρες (η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και η Αλβανία), οι οποίες αυτή τη στιγμή ζητούν την αναβάθμιση των σχέσεών τους με την Ε.Ε. προς την κατεύθυνση συμφωνιών σύνδεσης ή ευρωπαϊκών συμφωνιών. Σε άλλο επίπεδο σχέσεων βρίσκονται οι άλλες πρώην Γιουγκοσλαβικές Δημοκρατίες και φυσικά η Ο.Δ. Γιουγκοσλαβίας που κινείται αργά και που οι σχέσεις της με την Ε.Ε. είναι περίπου στο μηδέν.

Όλα αυτά από πλευράς Ε.Ε. είναι τελείως αποσπασματικά ως πολιτική και, φυσικά, έχουν τις επιπτώσεις τους στην περιοχή, που αλληλοπλέκονται με τις διαφοροποιημένες, κατά περίπτωση, πολιτικές των Βαλκάνιων εταίρων, στο μέτρο που είναι ή αισθάνονται εταίροι. Δείτε, μάλιστα, το πώς αναπτύσσεται στην περιοχή μας, η περιφερειακή και η υποπεριφερειακή συνεργασία σε αντίθεση με το βορρά της Ευρώπης, όπου οι Σκανδιναβοί παραδοσιακά, αλλά και άλλες χώρες της περιοχής αναπτύσσουν πολύπλευρες διαδικασίες ιδιαίτερης συνεργασίας.

Εμείς, εδώ στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, οι Βαλκάνιοι, αναπτύξαμε τα τελευταία χρόνια στην περιοχή μας, την παρευξείνια συνεργασία (ΟΣΕΠ) διστάζοντας αν θα πρέπει να είναι οικονομικός, πολιτικός ή οικονομικό - πολιτικός οργανισμός, αν θα έχει κοινοβούλιο κ.ά. Τούτες οι επιφυλάξεις και δισταγμοί ουσιαστικά αφορούσαν την προτεραιότητα αυτής της πολυμερούς δραστηριότητας σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση, αφού στη λογική ορισμένων, μια τέτοια συνεργασία δε θα είχε ιδιαίτερη σημασία και θα ξεπερνούσαν γρήγορα από την Ε.Ε.

Βέβαια, τώρα, που τα χρόνια περνούν και τα προβλήματα ορθώνονται μπροστά τους, ίσως ορισμένοι Βαλκάνιοι εταίροι, θα το ξαναδούν αυτό το θέμα. Το ίδιο ισχύει και για τη διαβαλκανική συνεργασία μας, της οποίας κορυφαία στιγμή είχαμε πρόσφατα την άτυπη σύνοδο κορυφής στην Κρήτη. Σημειώνω, πάντως, τις ενδιάμεσες καταστάσεις της "Τριμερούς", Ελλάδα - Ρουμανία - Βουλγαρία, ενώ τελευταία αναδείχθηκε και η αντίστοιχη Βουλγαρίας - Ρουμανίας - Τουρκίας.

Από την άλλη σκοπιά, ορισμένοι θα ήθελαν στο διμερές και στο πολυμερές επίπεδο να αναπτύξουν κάτι περισσότερο, μια μεγαλύτερη δράση, που όμως ακόμα δεν έχει προχωρήσει. Από την άλλη μεριά, οι πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι περιορισμένης εμβέλειας. Η Ένωση, εκτός των διμερών συμφωνιών που προανέφερα και την πρωτοβουλία Roquembourg, πού βρίσκεται σήμερα; Προωθεί, τη λεγόμενη περιφερειακή προσέγγιση, με την περίφημη αιρεσιμότητα, ανάλογα, δηλαδή, με το πώς προχωρεί στο πολιτικό, οικονομικό επίπεδο η κάθε χώρα, ανταποκρίνεται και η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Μια αιρεσιμότητα (conditionality) όμως, η οποία - κατά την άποψή μου - μπορεί να έχει μια εξόχως πολιτική θεώρηση και επομένως να εμπεριέχει μια ενδεχομένως διακρίνουσα μεταχείριση. Γιατί, όπως ξέρετε, άμα συζητήσουμε π.χ. περί προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου και περί δημοκρατίας, είμαι σίγουρος ότι δε θα συμφωνήσουμε απαραίτητα για το βαθμό έντασης του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην α', β', γ' ή δ' χώρα.

Θα διαφωνήσουμε, ενδεχομένως, γιατί ο καθένας έχει τη δική του πολιτική αντίληψη. Η πολιτική αντίληψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής λοιπόν, είναι αυτή η οποία μπορεί να οδηγήσει σε

θέσεις οι οποίες να ενέχουν μια διάκριση και συνακόλουθα τα αποτελέσματα της ευρωπαϊκής πολιτικής δεν είναι αυτά που θα μπορούσαν ν' αποδώσουν, πλήρως, καρπούς. Άρα λοιπόν, αν προσθέσω και την πρωτοβουλία SECI στην περιοχή, όλα αυτά δείχνουν ότι υπάρχει μεν μια σημαντική κινητικότητα, αλλά τα συγκεκριμένα αποτελέσματα, συνολικά, υστερούν και αναζητούνται.

Ένας λόγος λοιπόν - κατά την άποψή μου, πάντοτε - γιατί τα αποτελέσματα δεν είναι ιδιαίτερα προωθημένα, είναι διότι οι ίδιοι οι Βαλκάνιοι εταίροι, δε φαίνεται να έχουν τους ίδιους στόχους. Δεν είναι της σύγκλισης, αλλά μάλλον της απόκλισης, όσο και αν ηχεί αυτό που λέω τώρα αιρετικό ή παράταιρο.

Τούτο συμβαίνει, όχι βέβαια σε επίπεδο επίσημων δηλώσεων ή προθέσεων, γιατί κάποιες χώρες πιστεύουν ότι αυτές θα μπορέσουν να προσχωρήσουν, πρώτες και ίσως μόνες, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ή στο ΝΑΤΟ ή στη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση, ή θα έχουν ένα τέτοιο επίπεδο σχέσεων με τις ευρωπαϊκές δυνάμεις, ούτως ώστε κάποια από τα υπόλοιπα κράτη στην περιοχή, δεν τους είναι απαραίτητα. Με τον τρόπο αυτό, η περιφερειακή και η υποπεριφερειακή συνεργασία δεν αποτελεί προτεραιότητα και αντιμετωπίζεται με κάποια επιφυλακτικότητα.

Όλα αυτά, συμβαίνουν την ίδια περίοδο που αναπτύσσονται στην Ευρώπη άλλα σχήματα περιφερειακής ή υποπεριφερειακής συνεργασίας. Θέλω να τονίσω, μάλιστα, κάτι που δεν είναι ευρύτερα γνωστό. Οι σκανδιναβικές χώρες κατέθεσαν πρόσφατα στην Ε.Ε. ένα έγγραφο με το οποίο επιχειρούν να αναδείξουν και προωθήσουν την ιδέα της "Βόρειας διάστασης της Ευρώπης", θέλοντας να καταδείξουν την ιδιαιτερότητα του χώρου, την οποία συνδέουν βέβαια με τη Ρωσία, με δίκτυα ενέργειας και ό,τι άλλο μπορείτε να φανταστείτε. Κάτι τέτοιο ανάλογο, θα μπορούσε εξ ορισμού να υπάρχει στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και να προωθηθεί ως σύνθετη πρόταση για τη νότια διάσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ή καλύτερα τη νοτιοανατολική διάσταση της Ευρώπης. Τούτο θα φανεί ιδιαίτερα χρήσιμο για τις χώρες της περιοχής αν η Ένωση θα προχωρήσει προσεκτικά προς τη διεύρυνση. Μια διεύρυνση που βαδίζει μ' ανοικτά προβλήματα και χωρίς να ξέρει ουδείς πόσο θα κοστίσει, μ' ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Υπό το φως των παραπάνω προσωπικών διαπιστώσεων καταλήγω στις ακόλουθες παρατηρήσεις. **Πρώτον**, λέμε, να στη διεύρυνση της Ε.Ε. Είναι απαραίτητη. Οι ευρωπαϊκοί λαοί, όλοι, πρέπει να συμμετέχουν σ' αυτές τις διαδικασίες ενοποίησης και συνεργασίας. Οι λαοί αυτοί, όμως, θα πρέπει να κάνουν και τη δική τους σημαντική προσπάθεια, να μπορέσουν να εγκαθιδρύσουν πραγματική δημοκρατία, κράτος δικαίου, σεβασμό απέναντι στα δικαιώματα του ανθρώπου και των μειονοτήτων, οικονομία αγοράς αλλά και να δημιουργήσουν τη δυνατότητα λειτουργίας τους μέσα στο πλαίσιο του κεκτημένου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαφορετικά, είναι εξ ορισμού ορατό, ότι θα μπουν στο περιθώριο αυτών των διεργασιών. Και δεν νομίζω ότι κανείς επιθυμεί κάτι τέτοιο.

Δεύτερον, τα θεμελιώδη προβλήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στα οποία δεν έχουμε ακόμη απαντήσει, θα πρέπει να βρουν λύση. Δεν είναι δυνατόν η Ευρωπαϊκή Ένωση να προβληματίζεται πάνω σε μερικά βασικά ζητήματα ύπαρξης και λειτουργίας, χωρίς να δώσει ακόμη μια απάντηση. Ίσως πριν από την επόμενη διεύρυνση, είτε στη διάρκεια αυτού του κύκλου που έρχεται.

Τρίτον, οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, έχουν θέση σ' αυτές τις διαδικασίες και πρέπει να καταβάλλουν τις προσπάθειες που απαιτούνται για τη συμμετοχή τους, το ίδιο και για το ΝΑΤΟ και τη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση.

Η οικονομική και πολιτική ολοκλήρωση που προωθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν μπορεί να μην περιλαμβάνει, ως συστατικό της στοιχείο, τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ιδιαίτερα αν θέλουμε να υπάρξει το ιδεολογικό και όχι μόνο τρίπτυχο - που το θεωρώ κορυφαίο για τον αιώνα

μας, αν θέλετε και την πρόκληση για τον επόμενο αιώνα - που έχει πολύ μεγάλη σημασία για την περιοχή μας: ειρήνη, ανάπτυξη, δικαιώματα του ανθρώπου. Νομίζω, ότι η βαλκανική περιοχή μας χρειάζεται ειρήνη, χρειάζεται ανάπτυξη, χρειάζεται δικαιώματα του ανθρώπου.

Ειρήνη δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς δικαιώματα του ανθρώπου και ανάπτυξη. Δεν μπορείς να έχεις ανάπτυξη, χωρίς να υπάρχει ειρήνη και σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Δεν μπορείς να έχεις δικαιώματα του ανθρώπου, αν δεν έχεις ειρήνη και ανάπτυξη. Είναι μια αλληλοπλοκή που συνιστά πρόκληση για όλους. την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Στην περίπτωση αυτή η απάντηση αποτελεί μονόδρομο.

ELIE MARCUSE

ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΝΑΤΟ, ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΜΕΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

“Ο Νέος Ρόλος του ΝΑΤΟ στο Ευρωπαϊκό Περιβάλλον”

Κατ' αρχήν θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για το ότι με προσκαλέσατε σε αυτή τη θαυμάσια χώρα και θα ήθελα να υπενθυμίσω ότι η λέξη **Ευρώπη**, είναι μια ευρωπαϊκή λέξη που ακούσαμε στο σχολείο.

Θα ήθελα λοιπόν να παραθέσω κάτι από έναν Σκωτσέζο ποιητή, γιατί νομίζω ότι και στην Ελλάδα είναι πάρα πολύ διαδεδομένη η ποίηση. Θα αναφερθώ σε ένα Γάλλο ποιητή περισσότερο, όχι Σκωτσέζο, τον Πωλ Βαλερύ, ο οποίος περιέγραψε την Ευρώπη, ως ένα ακρωτήριο της Ασιατικής Ηπείρου.

Αν λοιπόν δείτε το όλο θέμα κάτω από αυτό το πρίσμα, πρέπει να σας πω ότι τελικά όλες αυτές οι συζητήσεις για την Ευρωπαϊκή Ένωση, το ΝΑΤΟ και όλα αυτά, απέχουν κατά πολύ από αυτά που συμβαίνουν. Ίσως θα πρέπει κανείς να αντιμετωπίσει την ευρωπαϊκή ενοποίηση κάτω από το πρίσμα της Ασίας.

Βεβαίως δεν είναι αυτό το θέμα της ομιλίας μου σήμερα. Πρέπει όμως να το έχουμε κατά νου. Είναι, λοιπόν, προφανές ότι η ευρωπαϊκή ενοποίηση έχει να κάνει περισσότερα πράγματα με τη διεύρυνση. Όπως λένε και οι Αμερικανοί, η διεύρυνση είναι μια λέξη - καραμέλα. Έχουμε πολλές λέξεις που έχουν γίνει καραμέλα, αλλά κάπως πρέπει και να τις δεχθούμε.

Η διεύρυνση είναι κάτι το οποίο είναι πάρα πολύ ασαφές. Αυτό που παίζει ρόλο είναι ότι δεν υπάρχει μόνο η διεύρυνση, αλλά και η αφομοίωση. Η δημοκρατία της Τσεχοσλοβακίας ως τέτοια χάθηκε, η Γιουγκοσλαβία επίσης ως τέτοια και αυτή χάθηκε, η Ανατολική Γερμανία επίσης, και υπάρχουν άλλες χώρες οι οποίες εμφανίζονται στο χάρτη. Όπως οι χώρες της Βαλτικής, μεταξύ άλλων. Θα έπρεπε λοιπόν, πριν ξεκινήσουμε τη διαδικασία για τη διεύρυνση να σκεφτούμε ότι ίσως χρειάζεται να σταθεροποιήσουμε αυτά τα οποία έχουμε ήδη επιτύχει. Το αρχιτεκτονικό οικοδόμημα της Ευρώπης, επαναφέρει στη μνήμη την αρχαία Ελλάδα, τους στύλους, τους πυλώνες, κάτι το πάρα πολύ όμορφο και ωραίο.

Έχουμε λοιπόν σήμερα το οικοδόμημα αυτό και έχουμε και πάρα πολλούς παράγοντες που συμβάλουν σε αυτό το οικοδόμημα. Μετά από δέκα περίπου ημέρες, θα έχουμε το πρωτόκολλο προσέγγισης της Τσεχίας και άλλων. Έχουμε τη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση, η οποία προτείνει το δικό της μοντέλο ασφάλειας για τον 21ο αιώνα, αλλά έχουμε και το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Έχουμε λοιπόν πάρα πολλούς, οι οποίοι ασχολούνται ακριβώς με το οικοδόμημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θα ήθελα να σας υπενθυμίσω ότι στη Συνθήκη της Ρώμης, το '57, και μέχρι και την Ενιαία Πράξη, πέρασαν περίπου 30 χρόνια. Δηλαδή ένα μεγάλο χρονικό διάστημα.

Η Συνθήκη της Ρώμης, είχε ήδη προβλέψει την ενιαία αγορά για τα επόμενα δέκα χρόνια. Πέρασαν πολύ περισσότερα, πέρασαν τριάντα χρόνια για να υλοποιηθεί η κοινή αγορά. Προφανώς λοιπόν, δε θα φτιάξουμε την καινούργια Ευρώπη και δε θα τη διευρύνουμε, αν δεν υπάρξει ένα καινούργιο ασφαλές σύστημα.

Είναι προφανές ότι ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το NATO και τη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση, υπάρχει μεγάλη επικάλυψη, όχι μόνο όσον αφορά τις υποψήφιες χώρες, αλλά και τα προγράμματα και τα θέματα της ημερήσιας διάταξης. Όλοι, δηλαδή, εξετάζουν τα θέματα που προέκυψαν, την προοπτική τους μέχρι τέλος του αιώνα, τις καινούργιες σχέσεις με τη Ρωσία, τη διεύρυνση, αλλά και τις καινούργιες σχέσεις με τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Επίσης, μη ξεχνάτε ότι το NATO φτάνει μέχρι την Κίνα. Η ασφάλεια δεν είναι πλέον ένα θέμα που αφορά μόνο την ισορροπία των δυνάμεων και τη στρατιωτική ισχύ. Είναι ένα θέμα που θα πρέπει να εξετάσουμε πιο σφαιρικά.

Πρόσφατα από την οικονομική κρίση στη Νοτιοανατολική Ασία, διαπιστώσαμε ότι η οικονομική αστάθεια μπορεί να προκαλέσει πολύ μεγάλη ανασφάλεια. Βεβαίως, καταλαβαίνουμε όλοι μας ότι αν δεν επαγρυπνούμε ενδεχομένως αυτό να συμβεί και κοντά μας.

Η αστάθεια στη Ρωσία, η οικονομική κυρίως αστάθεια στη Ρωσία, αλλά και στην Κεντρική Ευρώπη, θα μπορούσε να προκαλέσει πολλά προβλήματα. Γι' αυτό λοιπόν, η σταθερότητα στο μέλλον και η σταθερότητα του ευρωπαϊκού οικοδομήματος, πρέπει να εξεταστεί κάτω από πολλά πρίσματα. Δεν υπάρχει ένας θεσμός που να μπορεί να τα προσφέρει όλα αυτά.

Όλοι οι θεσμοί, βέβαια, πρέπει να συμβάλουν και να συμμετέχουν στην ανάληψη ευθυνών. Το θέμα είναι ότι δε συμμετέχουν όλοι οι Ευρωπαίοι σε όλους τους θεσμούς. Ορισμένοι Ευρωπαίοι ανήκουν στο NATO, αλλά όχι στη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση, π.χ. η Τουρκία δεν είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όπως πολύ καλά γνωρίζετε, αυτό τώρα είναι ένα φλέγον θέμα, η Νορβηγία, η Ισλανδία δεν είναι επίσης μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Άλλες πάλι χώρες είναι μέλη της Ένωσης, αλλά όχι του NATO. Όπως η Ιρλανδία, η Αυστρία, η Φιλανδία και η Σουηδία. Έχουμε λοιπόν αυτές τις χώρες που έχουν την ίδια προσέγγιση, έχουν το ίδιο όραμα για το μέλλον της Ευρώπης.

Όσον αφορά τώρα το θέμα του NATO και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αυτοί παίζουν πολύ μεγάλο ρόλο για το ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Και έχει ήδη γίνει πολλή δουλειά. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετωπίζει τη διεύρυνση, την εξετάζει. Το ίδιο επίσης ισχύει και για το NATO. Στις 16 και 17 Δεκεμβρίου θα έχουμε την υπογραφή των τριών πρωτοκόλλων και μετά από αυτό, αφού θα έχουν υπογραφεί τα πρωτόκολλα, θα ξεκινήσει η διαδικασία επικύρωσης από τα Εθνικά Κοινοβούλια. Αυτό δε νομίζω ότι θα δημιουργήσει πρόβλημα, αλλά θα υπάρξουν συζητήσεις μεταξύ άλλων στο αμερικανικό Κογκρέσο.

Επίσης, ας μη ξεχνάμε ότι θα υπάρξει αυτή η συζήτηση, διότι, κατά πάσα πιθανότητα, θα συμπέσει και με τις συζητήσεις για το μέλλον των δυνάμεων του NATO στη Βοσνία. Άρα το Κογκρέσο των Ηνωμένων Πολιτειών θα κληθεί να εξετάσει παράλληλα δύο φλέγοντα θέματα.

Την επόμενη λοιπόν χρονιά, θα βιώσουμε πολλά σημαντικά πράγματα. Τη διεύρυνση του NATO, αν μέχρι το καλοκαίρι του '98 έχει υπάρξει επικύρωση από τα 16 Κοινοβούλια του NATO. Τότε το NATO θα διοργανώσει μια συνάντηση κορυφής στην Ουάσιγκτον, την άνοιξη του '99, όπου τα τρία καινούργια μέλη του NATO, θα τύχουν επίσημης υποδοχής. Αυτό θα είναι το πρώτο κύμα της διεύρυνσης του NATO.

Παράλληλα, το NATO αποδύεται σε μια καινούργια μορφή σχέσεων με τη Ρωσία. Αυτό είναι ένα πολύ σημαντικό θέμα. Παράλληλα με τη δραστηριοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουμε τη σύμπραξη συνεργασίας με τη Ρωσία, η οποία φτάνει στην τελική της φάση. Έχουμε λοιπόν πάλι δύο θεσμούς, οι οποίοι συνεργάζονται.

Ίσως να μην υπάρχει απόλυτος συντονισμός. Μερικοί λυπούνται γι' αυτό. Πάντως αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει συντονισμός. Όσον αφορά τώρα την Ανατολική και την Κεντρική Ευρώπη,

έχουμε και πάλι δύο θεσμούς, οι οποίοι αναπτύσσουν πολύ στενές σχέσεις ανάμεσά τους, μέσα από συμφωνίες συνεργασίας, συμφωνίες σύνδεσης και στο NATO, μέσα από τη **Σύμπραξη για την Ειρήνη**.

Θα έλεγα ότι αυτό είναι μια πολύ μεγάλη επιτυχία, γιατί στη Σύμπραξη για την Ειρήνη, τη συμφωνία που ξεκίνησε τον Ιανουάριο του '94, έχουμε και πάλι 28 χώρες - νομίζω - αυτή τη στιγμή. Είναι λοιπόν αρκετές. Θεωρώ ότι αυτό είναι μια μεγάλη επιτυχία.

Το τέταρτο θέμα που είναι σημαντικό στην ημερήσια διάταξη του NATO, μετά τη διεύρυνση και τη συνεργασία με τη Ρωσία, είναι η σύμπραξη για την ειρήνη που έχει και αυτή άλλο ένα συμβούλιο το οποίο έχει τα αρχικά APCP. Αυτό λοιπόν σημαίνει ότι πλέον το NATO έχει τρία διαφορετικά συμβούλια.

Υπογράφηκε μια συμφωνία με την Ουκρανία - και αυτό είναι ένα θέμα σημαντικό. Το πέμπτο θέμα είναι η αναθεώρηση της συμφωνίας για τις συμβατικές δυνάμεις στην Ευρώπη. Το έκτο θέμα είναι το μέλλον των δυνάμεων του NATO στη Βοσνία.

Ήθελα να σας επισημάνω ότι στις δυνάμεις του NATO στη Βοσνία έχουμε 35 χώρες. Διαπιστώνουμε ότι τελικά έχουμε 19 χώρες οι οποίες δεν είναι μέλη του NATO, αλλά συμμετέχουν σε ένα θέατρο επιχειρήσεων, σε πραγματικές συνθήκες υπό τη διοίκηση του NATO. Αυτό είναι κάτι το οποίο δεν υπήρξε ποτέ στο παρελθόν.

Θα μπορούσε κανείς να επιχειρηματολογήσει ότι “να, αυτό είναι ένα σωστό μοντέλο για το μέλλον”. Δεν είναι δηλαδή απαραίτητο να είναι μια χώρα μέλος του NATO για να συμμετέχει σε ειρηνευτικές διαδικασίες, ούτε και είναι απαραίτητο να συμμετέχει μια χώρα στο συμβούλιο του NATO, για να συμμετέχει και πάλι στα θέατρα επιχειρήσεων υπό διοικητή NATO.

Πριν από πέντε χρόνια είχαμε Ρώσο στρατηγό με ρωσικά στρατεύματα, αλλά ποτέ δεν μπορούσαμε να φανταστούμε ότι αυτή θα ήταν υπό Αμερικανό διοικητή - ναύαρχο στη συγκεκριμένη περίπτωση. Κανείς δε θα μπορούσε να πιστέψει κάτι τέτοιο. Αυτό θα αντιμετωπιζόταν ως κάτι το παντελώς απίστευτο και απίθανο. Και όμως, να που έγινε.

Επίσης, όσον αφορά τις 19 χώρες που συμμετέχουν στις σταθεροποιητικές δυνάμεις στη Βοσνία, έχουμε και τη Μαλαισία. Μια ασιατική χώρα, την Ιορδανία, την Αίγυπτο, το Μαρόκο, χώρα του Μαγκρέμπ. Και αν τα λέγαμε παλιότερα αυτά, πάλι κανείς δε θα τα πίστευε.

Επιμένω σε αυτό το σημείο, γιατί θεωρώ ότι ίσως εδώ να έχουμε ένα μοντέλο για τις ειρηνευτικές δυνάμεις του μέλλοντος. Και μετακινούμεθα προς αυτή την κατεύθυνση, μέσα από τη σύμπραξη για την ειρήνη, που συμπεριλαμβάνει όλες αυτές τις χώρες. Θα ήθελα να υπογραμμίσω, ότι όλα τα μέλη της σύμπραξης για την ειρήνη έχουν αποφασίσει για το δικό τους πρόγραμμα. Κανείς δεν τους έχει πει τι πρέπει να συζητάνε στο NATO. Το Καζακστάν προβάλλει τα θέματα που το ενδιαφέρουν. Άλλες πάλι χώρες συζητάνε γι' αυτά που τις ενδιαφέρουν.

Το τελευταίο θέμα στην ημερήσια διάταξη είναι η Μεσόγειος. Έχουμε συστήσει μια καινούργια ομάδα, την ομάδα συνεργασίας, όπου περιλαμβάνονται έξι μεσογειακές χώρες, Μαυριτανία, Μαρόκο, Τυνησία, Αίγυπτος, Ιορδανία και Ισραήλ και συζητάμε αρκετά θέματα που παρουσιάζουν ενδιαφέρον.

Αυτός ο διάλογος μόλις ξεκίνησε. Επιμένω λοιπόν σε αυτά τα έξι σημεία, που σας παρουσίασα σύντομα. Τη διεύρυνση του NATO, τη Ρωσία στο μόνιμο συμβούλιο του NATO, τη σύμπραξη για την ειρήνη, το μέλλον των σταθεροποιητικών δυνάμεων στη Βοσνία, 35 χώρες συμμετέχουν εκεί, συμφωνία NATO - Ουκρανίας και αναθεώρηση της συμφωνίας CFCI και όλα αυτά γιατί τα τελευταία χρόνια πέρασαν χωρίς να το συνειδητοποιήσει η κοινή γνώμη.

Το NATO παλαιότερα, ήταν μια μονοκουλτούρα και περάσαμε σε ένα NATO “πολυκουλτού-

ρας", πολυμερές δηλαδή. Αυτό είναι πολύ σημαντικό θέμα για να προβληθεί. Ο λόγος είναι απλός. Περάσαμε από μια περίοδο όπου κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου, είχαμε να αντιμετωπίσουμε κατακλυσμιαίες - θα έλεγα - απειλές και είμαστε σε μια περίοδο που δεν υπάρχουν τέτοιου είδους κατακλυσμιαίες απειλές, αλλά πολλαπλοί κίνδυνοι.

Αποσταθεροποίηση πολλών μορφών, οικονομικές μετακινήσεις, μετακινήσεις πληθυσμών, οτιδήποτε θα μπορούσε να αποσταθεροποιήσει τη σύγχρονη δημοκρατία.

Θα ήθελα να προσθέσω, κάτω από το καινούργιο πρίσμα για το NATO, και άλλους αποσταθεροποιητικούς κινδύνους. Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι αν εκραγεί πυρηνικός αντιδραστήρας σε μια πρώην χώρα της Σοβιετικής Ένωσης ή σε οποιαδήποτε άλλη χώρα, αυτό είναι ένα τεράστιο θέμα ασφαλείας για την Ευρώπη.

Αν πνεύσει ο άνεμος προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση, τότε τα ραδιενεργά κατάλοιπα θα πέσουν στην Ευρώπη, στα οπωροκηπευτικά. Κίνδυνος λοιπόν για την Ευρώπη. Ως εκ τούτου πρέπει κανείς την ασφάλεια στο μέλλον, να την εξετάζει κάτω από ένα πολύμορφο πρίσμα. Αυτό είναι βέβαια θετικό.

Δεν έχει ειπωθεί, αλλά σε τελική ανάλυση, υπάρχει καλός επιμερισμός ευθυνών. Όλοι οι θεσμοί είναι αρμόδιοι για κάποιο συγκεκριμένο τομέα της ασφαλείας, οικονομικό, χρηματοπιστωτικό, θέμα ένταξης, ειρηνευτικό, ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά και για τον έλεγχο των εξοπλισμών.

Ανάμεσα στους καινούργιους κινδύνους που βλέπει κανείς, αν εξετάσει τα θέματα κάτω από το πρίσμα του NATO, θεωρώ ότι δε θα πρέπει να υποτιμούμε τους κινδύνους εκείνους που έχουν σχέση με την πραγματική ασφάλεια στην Ευρώπη, η οποία δε βρίσκεται πλέον 100% μέσα στην ευρωπαϊκή ζώνη που γνωρίζαμε κατά το παρελθόν.

Η Ευρώπη, για περισσότερο από 40%, εξαρτάται από την ενέργεια που εισάγει εκτός Ευρώπης. Εκτός από χώρες όπως είναι η Γαλλία, η οποία κατά 80% είναι αυτάρκης στην ενέργεια, διότι έχει τη δική της πυρηνική ενέργεια. Κατά τ' άλλα, η Ευρώπη εξαρτάται από το αέριο, το πετρέλαιο το οποίο έρχεται από τη Μέση Ανατολή, από περιοχές εκτός Ευρώπης.

Αν λοιπόν διακοπεί αυτή η γραμμή επικοινωνίας και τροφοδότησης, τότε πράγματι εμφανίζεται το μεγαλύτερο πρόβλημα ασφαλείας στην Ευρώπη. Είχαμε τον πόλεμο του Κόλπου το '90. Διαπιστώσαμε ότι επρόκειτο για ένα θεμελιώδες πρόβλημα, το οποίο και παραμένει, όσο η Ευρώπη εξαρτάται από εξωτερικές προμήθειες αερίου και πετρελαίου.

Αν κάνουμε μια προβολή στο μέλλον, θα διαπιστώσουμε ότι στις αρχές του 21ου αιώνα - όσον αφορά τουλάχιστον την ενέργεια - θα υπάρχουν καινούργιες παροχές πετρελαίου και αερίου από την Κασπία, που θα έρχονται με καινούργιους αγωγούς μέσα από τον Καύκασο. Διερχόμενοι από τη Ρωσία και την Τουρκία, οι περισσότεροι αυτοί αγωγοί θα καταλήγουν στη Μεσόγειο.

Άρα δηλαδή, πρέπει να λάβουμε υπόψη μας και αυτό το στοιχείο. Πρόκειται για μια περιοχή ιδιαίτερα σημαντική κάτω από το πρίσμα της ασφαλείας. Ο δεύτερος σημαντικός κίνδυνος για την ασφάλεια στο μέλλον, είναι η διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής. Αυτή η διάδοση αποτελεί σημαντικό πρόβλημα, διότι είναι πολύ πιο εύκολο να παραχθούν αυτά τα όπλα από τις πυρηνικές κεφαλές, τις οποίες πρέπει κανείς να τις δοκιμάσει και τώρα υπάρχει πολύ αυστηρός έλεγχος των πυρηνικών δοκιμών.

Όμως η παραγωγή βαλιστικών όπλων, είναι κάτι που είναι πολύ πιο εύκολο και είναι κάτι το οποίο δε ξεπερνάει τις δυνατότητες πολλών κρατών. Γνωρίζουμε όλοι μας ότι το Ιράκ αποδύεται σε τέτοιου είδους προσπάθειες αυτή τη στιγμή και άρα πρόκειται για κάτι το οποίο πρέπει να έχουμε κατά νου.

Η τρίτη απειλή είναι η τρομοκρατία και αν συσχετίσει κανείς την τρομοκρατία με τη χρήση και-

νούργιων όπλων, βακτηριολογικών και άλλων χημικών, τότε καταλήγουμε σε ένα τεράστιο πρόβλημα. Διότι δεν μπορεί κανείς να στείλει μια μεραρχία για να καταστείλει την τρομοκρατία. Τα πράγματα είναι πολύ πιο δύσκολα.

Είδαμε τι έγινε με την αίρεση αυτή στην Ιαπωνία, η οποία αποφάσισε να διοχετεύσει λίγες χημικές ουσίες, σε ένα συγκεκριμένο σημείο, στο μετρό και προκλήθηκε τεράστια ζημιά. Αυτά λοιπόν τα θέματα, είναι σημαντικά. Δεν πρέπει να τα ξεχνάμε. Ίσως να μοιάζουν λιγάκι με επιστημονική φαντασία. Όμως είναι θέματα τα οποία θα μπορούσαν να μην είναι στο χώρο της επιστημονικής φαντασίας, αλλά να υλοποιηθούν.

Θα ήθελα να πω ότι η διεύρυνση του NATO λοιπόν, έχει ήδη ξεκινήσει. Η διεύρυνση του NATO, όπως σας είπα, δεν είναι αυτοσκοπός. Δηλαδή δε θέλει κανείς να γίνει μέλος του NATO απλά και μόνο για να φοράει τη γραβάτα του NATO και να πηγαίνει στις δεξιώσεις του NATO ως μέλος του. Η ιδέα είναι ότι το NATO αναπτύσσεται αυτοδίκαια, με τα δικά του τα μέσα, με τις δικές του τις γνώσεις και αναπτύσσει μια καινούργια φιλοσοφία.

Πρόκειται, θα έλεγα, για μια καινούργια πολιτιστική επανάσταση, με την έννοια ότι θέλουμε να προβάλουμε το διάλογο, να συζητήσουμε θέματα ασφαλείας και γι' αυτό λοιπόν το NATO επινόησε τη σύμπραξη για την ειρήνη και γι' αυτόν ακριβώς το λόγο το NATO καλεί αρμόδιους στις Βρυξέλλες για να συζητάνε τα προβλήματά τους.

Στο μέλλον θα προκύψουν καινούργιες λέξεις - κλειδιά. Θα επικρατήσει η λέξη "προληπτικός". Προληπτική διπλωματία, πρόληψη συρράξεων και τέτοιου είδους λέξεις θα παίξουν πολύ μεγάλο ρόλο. Προφανώς λοιπόν, πρέπει να προλαμβάνουμε καταστάσεις, πριν κλιμακώνονται, να προσπαθήσουμε να βασίσουμε την ασφάλειά μας στη βάση της πρόληψης και όχι της αντίδρασης.

Και αυτό είναι κάτι το οποίο το NATO δεν μπορεί να το κάνει μόνο του. Πρέπει να το κάνει σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση και με άλλους θεσμούς. Ένας από αυτούς είναι τα Ηνωμένα Έθνη.

Βρισκόμαστε στο μέσο μιας πολιτιστικής επανάστασης, η οποία αφορά όλους μας. Πρέπει λοιπόν να είμαστε πολύ προσεκτικοί για το τι εννοούμε Ευρώπη. Διότι η Ευρώπη δεν είναι απαραίτητα το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης ή του ΟΑΣΕ.

Η Ευρώπη είναι κάτι το οποίο ανακαλύπτουμε και επανακαλύπτουμε κάθε μέρα. Όπως σας είπα, οι Ευρωπαίοι δε βρίσκονται όλοι στην Ευρώπη και αυτό είναι κάτι που μας απασχολεί. Γι' αυτό λοιπόν, πρέπει να συνεργαστούμε.

PREDRAG SIMIC

**ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΣΕΡΒΙΑΣ**

"Συνεργασία των Βαλκανικών Χωρών και Ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση"

Θα συμφωνούσαμε ότι τα τελευταία οκτώ χρόνια, έχουν πραγματικά επιφέρει μεγάλες αλλαγές στη Βαλκανική. Ξεκινώντας από την περίοδο, όπου η Βαλκανική Χερσόνησος αποτελούσε τμήμα της γεωγραφίας του ψυχρού πολέμου, όπου πραγματικά υπήρχε ο διαχωρισμός, η διαίρεση, η βάση του διπολικού συστήματος. Όπου η σταθερότητα στα Βαλκάνια βασιζόταν στον τύπο "2+2+2", που αντιστοιχούσε στις έξι χώρες που υπήρχαν τότε στη Βαλκανική, δύο που ανήκαν στο ΝΑΤΟ, δύο στο σύμφωνο της Βαρσοβίας και δύο που δεν ανήκαν σε κανένα συνασπισμό και βεβαίως η Αλβανία, η οποία ήταν τελείως απομονωμένη.

Το τέλος όμως του ψυχρού πολέμου, πραγματικά επέφερε τεράστιες αλλαγές στο χώρο αυτό. Κατ' αρχάς, δεν υπάρχει αυτή η διαίρεση η διπολική στην περιοχή και βεβαίως οι περισσότερες χώρες προσβλέπουν στο μέλλον προς την ενοποίηση με τη Δυτική Ευρώπη ή με τη Βόρειο Αμερική.

Δεύτερον, εκείνο το οποίο συνήθως ονομάζεται αποσυμπίεση με το τέλος του ψυχρού πολέμου ή του διπολισμού στην Ευρώπη, έφερε πάλι στην επιφάνεια εδαφικές και άλλες διαφορές οι οποίες υπήρχαν για πολλά χρόνια και οι οποίες δεν είχαν βγει στην επιφάνεια.

Βγήκαν λοιπόν ορισμένες επιθυμίες ή διεκδικήσεις, οι οποίες φάνηκαν στις περισσότερες χώρες της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης. Αυτό το βλέπουμε πολύ δραματικά ειδικότερα στη δική μου χώρα, στη Γιουγκοσλαβία, την πρώην Γιουγκοσλαβία, όπου φάνηκαν πολλές διεκδικήσεις και όπου τελικά από τις έξι δημοκρατίες της πρώην Γιουγκοσλαβίας, έχουμε πλέον ανεξάρτητες χώρες.

Βεβαίως, η χώρα μου είδε τους πιο άγριους, αν θέλετε, πολέμους, μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, πολέμους οι οποίοι έγιναν στη γεωγραφική αυτή περιοχή και που είδαν ανάμιξη του ΝΑΤΟ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όπου δηλαδή υπήρχε πραγματικά ανάμιξη εκείνων των πυλώνων, οι οποίοι ήταν υπεύθυνοι για τη σταθερότητα και την ειρήνη στην Ευρώπη, μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου.

Υπάρχουν, βέβαια, διάφορες πολιτικές, οι οποίες όχι μόνο διασυνδέονται μέσα από θεσμούς, οι οποίοι και αυτοί είναι συνδεδεμένοι, αλλά και με προσπάθειες στις οποίες βλέπουμε να υπάρχει διευθέτηση των διαφορών στα Βαλκάνια. Γιατί μπορούμε να πούμε ότι σε ορισμένες κρίσιμες καμπές της Γιουγκοσλαβικής κρίσης του πολέμου στη Βοσνία, υπήρξε αναζωπύρωση της πολιτικής που βασίζεται στην ισχύ στην Ευρώπη και η οποία πραγματικά έθεσε σε μεγάλη δοκιμασία τους ευρωπαϊκούς θεσμούς. Αυτό εγκυμονούσε κινδύνους, όχι μόνο για τα Βαλκάνια, αλλά και για την Ευρώπη. Και αυτό αποτέλεσε μια πρόκληση, όχι μόνο για το ΝΑΤΟ, αλλά και για την Αμερική, να μπορέσουν να δημιουργήσουν το περιβάλλον εκείνο, όπου πραγματικά να επιλύονται οι διαφορές και να υπάρχει πάλι ειρήνη.

Βεβαίως μιλώ ειδικότερα για τον πόλεμο στη Βοσνία, αλλά και την έναρξη και την πολύ αργή διαδικασία για την παγίωση της ειρήνης και της σταθερότητας εκεί. Έχουν υπάρξει διάφορες προσπάθειες. Εδώ θα ήθελα να αναφερθώ μόνο σε μερικές.

Πέρυσι, κατά τη διάρκεια της ιταλικής προεδρίας, η Ευρωπαϊκή Ένωση ακολούθησε τη λεγόμενη περιφερειακή, αν θέλετε, προσέγγιση, η οποία ακολουθούσε τον τύπο "5-1+1", δηλαδή πέντε πρώην δημοκρατίες της πρώην Γιουγκοσλαβίας, μείον τη Σλοβενία, συν την Αλβανία. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο έγινε προσπάθεια να βρεθεί ένας πυρήνας για σταθεροποίηση στα δυτικά Βαλκάνια. Και εδώ μιλάμε κυρίως για τις χώρες οι οποίες υπέγραψαν τη συνθήκη του Ντέιτον.

Μετά υπάρχει και μια άλλη ευρωπαϊκή πρωτοβουλία του Ρουαγκιάμον και είδαμε την πρώτη προσπάθεια ή πρωτοβουλία των Ηνωμένων Πολιτειών, το Σέκι, τον περασμένο Μάιο, που ήταν μια πολύ ρεαλιστική προσέγγιση, η οποία είχε να κάνει περισσότερο με υποδομές, με το περιβάλλον, κ.ά., για να αποφευχθεί δηλαδή η αναφορά και η ενασχόληση με τα πολιτικά προβλήματα. Αυτό είναι ένα σχέδιο το οποίο αυτοχρηματοδοτείται, ασχολείται κυρίως με διακίνηση μέσω των συνόρων, πέρασμα από την κρατική οικονομία στην οικονομία της αγοράς, κ.ά.

Υπάρχουν διάφορες διαδικασίες, οι οποίες νομίζω προχωρούν προς τη σωστή κατεύθυνση και βλέπουμε ότι γενικά ο προσανατολισμός είναι μια συνεργασία μεταξύ των βαλκανικών χωρών. Υπήρξαν δύο συναντήσεις πέρυσι των βαλκανικών χωρών, που έδιναν ώθηση στην ιδέα ότι τελικά θα δημιουργηθεί μια πολύπλευρη συνεργασία στα Βαλκάνια, η οποία θα μπορούσε να προάγει την ασφάλεια και την ειρήνη στα Βαλκάνια.

Η πρώτη έγινε στο Βελιγράδι, η δεύτερη στα Τίρανα και πέρυσι στη Σόφια είχαμε πάλι Σύνοδο των Υπουργών των Βαλκανικών χωρών. Φέτος η Ελλάδα ανέλαβε την πρωτοβουλία αυτή. Μετά τη Διακήρυξη της Θεσσαλονίκης είχαμε για πρώτη φορά ένα εσωτερικό γεγονός στην περιοχή αυτή, δηλαδή μια Βαλκανική Διάσκεψη Κορυφής στην Ελλάδα, όπου πραγματικά ετέθησαν οι βάσεις για τη μελλοντική συνεργασία στην περιοχή μας.

Απλά για να αναφέρω μερικά από τα πιο βασικά θέματα, αν θέλετε, ο ορισμός των βαλκανικών χωρών. Ποιες είναι οι βαλκανικές χώρες μέσα στο πλαίσιο που ανέφερα ξεκινώντας από το Σέκι, την πρωταρχική δηλαδή προσέγγιση. Μιλάμε για χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και μπορεί ο αριθμός των χωρών αυτών να παίζει από τις έξι στις δώδεκα.

Τελικά, η Διάσκεψη Κορυφής έλυσε το θέμα, ποιες θεωρούνται βαλκανικές χώρες και ποιες πραγματικά αναζητούν ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο να συνενώσουν τις προσπάθειές τους για να προσάγουν την οικονομική τους εξέλιξη και ανάπτυξη για την ενοποίηση και ένταξη μέσα σε ένα γενικότερο ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Κάτι επίσης, το οποίο τόνισε η χώρα η οποία φιλοξένησε αυτή τη Διάσκεψη Κορυφής, η Ελλάδα δηλαδή, ότι η βαλκανική χώρα και η συνεργασία μεταξύ των βαλκανικών χωρών, δεν είναι αυτοσκοπός. Δηλαδή, δεν έχει ως στόχο να περικλείσει ή να απομονώσει αυτές τις χώρες σε συνεργασία μεταξύ τους και μόνο, αλλά επιθυμεί την ένταξη αυτής της περιοχής της Ευρώπης, σε ένα ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Επίσης, η Διάσκεψη Κορυφής της Κρήτης, απήντησε στο ερώτημα "κατά πόσο οι βαλκανικές χώρες επιθυμούν πραγματικά να ασχοληθούν με τα πιο φλέγοντα θέματα της περιοχής". Έγινε ακόμη μια σειρά από διμερείς επαφές στο περιθώριο της Διάσκεψης Κορυφής της Κρήτης, που πραγματικά έθεσε τις βάσεις για επαφές μεταξύ των ηγετών χωρών, οι οποίες είχαν πραγματικά προβλήματα μεταξύ τους. Έγιναν τέτοιες επαφές που πραγματικά κατέληξαν ότι οι βαλκανικές χώρες θέλουν να ασχοληθούν και να επιλύσουν τα πιο φλέγοντα, τα πιο σοβαρά προβλήματα, τα οποία μέχρι στιγμής αποτελούν σοβαρά εμπόδια για την ένταξη της Βαλκανικής μέσα σε ένα

ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο.

Να πω μερικά λόγια, ακόμα, για τα θέματα τα οποία θα τεθούν μέσα από όλες αυτές τις διαδικασίες για συνεργασία στην περιοχή. Κατ' αρχήν, ποιά είναι τα σύγχρονα Βαλκάνια; Γιατί, η ενοποίηση, η ένταξη - αν θέλετε - αποτελεί τη μοναδική λύση; Κατ' αρχήν, θα συμφωνούσατε ότι στην αρχή της δεκαετίας του '90, η Βαλκανική Χερσόνησος, πραγματικά απέδειξε ότι για μια ακόμα φορά αποτελεί μια από τις πιο ασταθείς περιοχές της Ευρώπης. Όπου πολλές απειλές και όχι μόνο κίνδυνοι ασφάλειας ανέκυψαν, και όπου τέτοιου είδους προβλήματα μπορούν να τύχουν διαχείρισης μέσα από δομές και διαρθρώσεις ασφάλειας, όπου θα ετίθεντο οι βάσεις και όπου θα μπορούσαν να μειωθούν οι κίνδυνοι στην περιοχή.

Είναι κάτι στο οποίο συμφώνησαν όσοι υπέγραψαν τη συνθήκη του Ντέιτον και επομένως υπό το πρίσμα αυτό, η ένταξη και η ενοποίηση, αποτελεί έναν παράγοντα ασφάλειας, όχι μόνο για την περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης ή Βαλκανικής Χερσονήσου, αλλά και για την Ευρώπη στο σύνολό της.

Επομένως, μιλώντας για τη διεύρυνση μελλοντικά του ΝΑΤΟ, δε μιλάμε μόνο για διεύρυνση με τις βαλκανικές χώρες, αλλά και με χώρες όπως η Ουγγαρία και άλλες χώρες, επίσης, βαλκανικές όπως η Ρουμανία, η Βουλγαρία, κ.ά. Όλα αυτά είναι θέματα τα οποία μελετώνται.

Δεύτερον, η συμμετοχή στη σύμπραξη για την ειρήνη. Η Βαλκανική υπολείπεται άλλων περιοχών της Ευρώπης. Δε μιλά μόνο για τη Δυτική και τη Βόρεια Ευρώπη. Μιλάω και για τη Βαλκανική σε σχέση με χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Επομένως, υποπεριφερειακή και περιφερειακή ενοποίηση, θα βοηθούσε εδώ σχετικά. Οι βαλκανικές χώρες για πολλά χρόνια ήταν στραμμένες προς διαφορετικούς πόλους.

Μερικές ήταν στην ΚΟΜΕΚΟΝ, άλλες στρέφονταν προς τη Δύση. Επομένως τώρα, πρέπει να ενδυναμώσουμε τις υποδομές, ούτως ώστε να μπορέσει να ενδυναμωθεί η περιφέρεια της Βαλκανικής Χερσονήσου. Αυτό δεν μπορεί να γίνει, αν δεν υπάρχει εύκολη πρόσβαση, ένα καθεστώς εύκολων ή ευέλικτων - αν θέλετε - συνόρων, ελεύθερη διακίνηση προϊόντων και αγαθών, ώστε να επιτευχθούν οι οικονομίες κλίμακας για να μπορέσουν να προσελκυσθούν επενδύσεις από χώρες εκτός Βαλκανικής Χερσονήσου, και επομένως να γίνουν οι οικονομίες ανταγωνιστικές.

Φυσικά, υπάρχουν τα προβλήματα, τα οποία αφορούν το εμπόριο μεταξύ βαλκανικών χωρών, το οποίο εξακολουθεί να βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα. Επομένως, σαν περιοχή η Βαλκανική Χερσόνησος, βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο, όσον αφορά το επίπεδο για μελλοντική ενοποίηση και ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Επομένως, μεγαλύτερη συνεργασία και μεγαλύτερες ανταλλαγές εμπορικές και άλλες, μεταξύ των χωρών της Βαλκανικής, θα αποτελούσε ένα *sine qua non* για ένταξη μέσα στο πλαίσιο της Ευρώπης. Επίσης, υπάρχει συμφωνία στο γεγονός ότι κρίσεις σε θέματα ασφάλειας στη Βαλκανική Χερσόνησο, προκαλούν προβλήματα άλλα, κοινωνικής φύσεως, όπως μετακινήσεις πληθυσμών.

Φυσικά, εδώ δε χρειάζεται να τονίσω πως οι μετακινήσεις πληθυσμών αποτελούν ένα ανασχετικό παράγοντα για την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική σταθερότητα. Είναι κάτι το οποίο αποτελεί ένα πρόβλημα και σε υποπεριφερειακό αλλά και σε περιφερειακό επίπεδο.

Όσον αφορά τον εθνικό χαρακτήρα των λαών της Βαλκανικής, η Βαλκανική Χερσόνησος είναι από τις πιο πολύπλοκες ως προς το χαρακτήρα αυτό. Υπάρχουν, επομένως και πολλοί κίνδυνοι στον τομέα της ασφάλειας. Οι εμπειρίες όμως, από τη Δυτική Ευρώπη, θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν σαν ιχνηλάτες, σαν παράδειγμα, σαν πρότυπο, για να μπορέσουν να επιλυθούν τέτοια προβλήματα.

Μπορούμε να πάρουμε ως παράδειγμα, τη γαλλογερμανική αμυντική συνεργασία και την ένταξη της Αυστρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, που επέλυσαν προβλήματα εθνικής φύσεως. Έχουμε επίσης και προβλήματα τα οποία λύθηκαν μέσα από αμοιβαία προσέγγιση από χώρες όπως η Ουγγαρία, η Τσεχία, κ.ά. Εν πάση περιπτώσει, ορισμένες από αυτές τις διεκδικήσεις σε εθνικό και κυριαρχικό επίπεδο, μπορούν να επιλυθούν μέσα από αυτές τις προσεγγίσεις.

Η Ελλάδα βεβαίως σαν κοιτίδα του πολιτισμού και με έναν πολιτισμό ο οποίος είναι πολύ παλαιός, μπορεί να μας δώσει ορισμένα παραδείγματα, για το πώς θα επιλυθούν ορισμένα προβλήματα που έχουν να κάνουν με φιλολογικές διαφορές ή με διαφορές στο θρήσκευμα. Διαφορές που προκαλούν προβλήματα σοβαρά, ώστε να επιτευχθεί η ενοποίηση σε διάφορα επίπεδα.

Τέλος, για να κλείσω τον κατάλογο των προβλημάτων ή των ερωτημάτων που τίθενται για το κατά πόσον πραγματικά η ενοποίηση αποτελεί την κατεύθυνση προς την οποία πρέπει να προσβλέπουμε, είναι η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η Ελλάδα είναι το μόνο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και βεβαίως χρησιμοποιεί όλο και περισσότερο το χαρτί αυτό, το οποίο έχει ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για να μπορέσει να επιτύχει μεγαλύτερη συνεργασία σε βαλκανικό επίπεδο και νομίζω ότι φέτος πραγματικά επιτεύχθηκε μια μεγάλη επιτυχία και με τη Διάσκεψη της Θεσσαλονίκης και με τη Διάσκεψη Κορυφής της Κρήτης.

Γιατί εδώ μιλάμε για ένα πλαίσιο, όπου θα μπορέσουν οι πολιτικές δυνάμεις στις διάφορες βαλκανικές χώρες, ειδικότερα εκείνες οι οποίες βρίσκονται σε ένα μεταβατικό στάδιο και στις οποίες παρατηρούνται πολλές κρίσεις και προβλήματα, αυτές οι χώρες πραγματικά χρειάζονται εξωτερικά ερείσματα, όχι μόνο οικονομικά, αλλά και πολιτικά, για να μπορέσουν να δημιουργήσουν πραγματικές δημοκρατίες.

Εδώ νομίζω ότι ταιριάζει ο όρος "εναρμόνιση" με τις νομοθετικές και άλλες ρυθμίσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μια διαδικασία δηλαδή η οποία ακολουθείται και από τις χώρες του ΛΟΜΕ και η οποία θα μπορούσε να ακολουθηθεί και από τις βαλκανικές χώρες.

Γι' αυτούς τους δύο λόγους λοιπόν νομίζω, ότι είναι σημαντικό να πούμε ότι τα Βαλκάνια είναι η Νοτιοανατολική Ευρώπη και αντίστροφα, όχι όμως μόνο από γεωγραφικής απόψεως. Τα Βαλκάνια αποτελούν μέρος της γεωγραφίας της Ευρώπης και ασφαλώς όλοι οι Ευρωπαίοι θα έπρεπε να ενταχθούν στην Ευρώπη και να μοιραστούν, όχι μόνο την ευημερία, αλλά και το πολιτικό και το νομικό πλαίσιο και όλους εκείνους τους θεσμούς, οι οποίοι έχουν αναπτυχθεί από τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης.

Αλλά, επίσης - και αυτό είναι το μακροπρόθεσμο - εμφανίζεται ως η μόνη μακροπρόθεσμη λύση για τα μεγάλα προβλήματα ασφάλειας, τα οποία έχουμε κληρονομήσει από το παρελθόν και τα οποία δημιουργούνται ως καινούργια προβλήματα. Αυτή είναι η μόνη νομίζω λύση.

Όσον αφορά την πρώην Γιουγκοσλαβία, αυτή η λύση, η οποία επελέχθη πραγματικά θεωρούμε ότι είναι η πιο επιτυχής γιατί υπάρχουν πολλαπλά προβλήματα, προβλήματα τα οποία πρέπει να επιλυθούν και στα δυτικά Βαλκάνια, στη δυτική Βαλκανική, αλλά και στη νότια Βαλκανική, όπου γνωρίζουμε ότι παρ' όλο που υπάρχει σχετική ηρεμία, υπάρχουν πολλά προβλήματα, τα οποία επαπειλούν τη σταθερότητα στην περιοχή και επομένως αυτές οι πολύπλευρες, αν θέλετε, μορφές συνεργασίας και η περιφερειακή προσέγγιση, πραγματικά θα αποδώσουν καρπούς.

Επομένως, νομίζω ότι μετά το τέλος του εμφυλίου πολέμου στην πρώην Γιουγκοσλαβία και μετά τη Συμφωνία του Ντέιτον, ειδικότερα, αυτή η ανοικοδόμηση των οικονομιών των βαλκανικών χωρών υποστηρίζεται από διάφορες πλευρές ή πηγές.

Εδώ θα ήθελα να αναφέρω και να εξάρω τις προσπάθειες της Ελλάδας στον τομέα αυτό, όπου οι Έλληνες πραγματικά χρησιμοποιούν την εμπειρία τους στη Βαλκανική και την εμπειρία την οποία έχουν από τη Δυτική Ευρώπη για να βοηθήσουν προσπάθειες στην περιοχή, οικονομικά, εμπορικά, αλλά και πολιτικά. Ενδεχομένως και άλλες χώρες θα μπορούσαν να αναλάβουν ενεργό ρόλο στην περιοχή.

ΠΑΝΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

ΔΡ. ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΕΛΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΙΣΤΑΜΕ - ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ ΕΚΕΜ

“Το Συμβούλιο της Ευρώπης και οι Ευρωπαϊκές Ενοποιητικές Διαδικασίες”

Η εισήγηση αναφέρεται στις ευρωπαϊκές ενοποιητικές διαδικασίες και ιδιαίτερα στο ρόλο μιας θεσμικής συνιστώσας αυτών των διαδικασιών, που συμβάλει, μάλλον, ουσιαστικά σε αυτή την εξέλιξη των διαδικασιών και που είναι το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Οι εισηγήσεις που προηγήθηκαν αναφέρθηκαν στο ρόλο και τη συμβολή κυρίως των άλλων δύο συνιστωσών και εννοώ την περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΝΑΤΟ. Στη δεκαετία που διανύουμε έχουμε παρατηρήσει μια πραγματική αναγέννηση του Συμβουλίου της Ευρώπης και έχουμε παρατηρήσει ότι αυτή η αναγέννηση έχει συνδεθεί με το τέλος των ολοκληρωτικών καθεστώτων στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη.

Η πτώση του τείχους του Βερολίνου το 1989 και η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991, σήμαναν την αρχή του νέου κύκλου δράσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, που παρέμεινε με αυτό τον τρόπο ένα ευρωπαϊκό θεσμικό σύστημα, με πραγματική, όμως πανευρωπαϊκή εμβέλεια.

Το τέλος του ψυχρού πολέμου υποχρέωσε τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς να αναθεωρήσουν τους λόγους ύπαρξής τους και να προσανατολιστούν πια σε μια λύση. Στη λύση της διεύρυνσής τους προς την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Φυσικά, η επιλογή αυτής της διεύρυνσης συνδέθηκε και με την ανάγκη εμβάθυνσης των ήδη υπάρχοντων δυτικοευρωπαϊκών θεσμών.

Οι αναθεωρητικές τάσεις οι οποίες αναφέρθηκαν ήδη, δεν απασχόλησαν όμως τελικά ούτε τη φιλοσοφία, ούτε τους θεσμικούς στόχους του Συμβουλίου της Ευρώπης, που απλώς περιορίστηκε στο να επαναπροσδιορίσει τη δράση του και στο να προχωρήσει στην υιοθέτηση ενός καινούργιου σχεδιασμού.

Θεωρείται ότι η ένταξη των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης στις οργανωμένες δομές της ενωμένης Ευρώπης, υλοποιείται οριστικά μέσα από τη διαδικασία, μέσα από την επιλογή της απόκτησης της ιδιότητας του κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μολονότι όμως, οι χώρες αυτές διαθέτουν και ευρωπαϊκή πολιτιστική ταυτότητα και ευρωπαϊκή ιστορική ταυτότητα, βλέπουμε ότι στερούνται των κατάλληλων θεσμικών συστημάτων, που θα τους επέτρεπαν μια ταχεία ένταξη στους ενιαίους ευρωπαϊκούς θεσμικούς μηχανισμούς.

Το Συμβούλιο, λοιπόν, της Ευρώπης αναδεικνύεται σε ένα αρκετά κατάλληλο ευρωπαϊκό θεσμικό σχήμα, το οποίο είναι σε θέση και το έχει αποδείξει άλλωστε αυτό μέχρι στιγμής, να προπαρασκευάσει την προοδευτική υποδοχή των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης στη θεσμική οικογένεια της σημερινής ενωμένης Ευρώπης.

Η προσήλωση του Συμβουλίου της Ευρώπης στις αξίες της δημοκρατίας, ο πολιτικός πλουραλισμός τον οποίον παρουσιάζει, η δυναμική προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που διαμορφώνει εδώ και πέντε δεκαετίες, αλλά και ο σεβασμός της υπεροχής του δικαίου, αποτελούν

μερικά από τα προκρίματα για τη σύνδεση των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης με τις ευρωπαϊκές ενοποιητικές διαδικασίες.

Πρέπει να πούμε ότι από την πλευρά του Συμβουλίου της Ευρώπης, έχει επιδειχθεί ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις περιπτώσεις των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, που πρέπει να σημειώσουμε, ότι παρουσιάζονται αρκετά ταλαιπωρημένες σε κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικό και θεσμικό επίπεδο.

Η υιοθέτηση ενός ειδικού καθεστώτος σύνδεσης για χώρες που προήλθαν από τη διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας και που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα οργάνωσης και λειτουργίας, σε επίπεδο εκτελεστικής, νομοθετικής και δικαστικής εξουσίας, πιστεύουμε ότι είναι καθαρά δείγματα της εκδήλωσης αυτού του ενδιαφέροντος.

Το Συμβούλιο λοιπόν της Ευρώπης, κινείται σήμερα, κυρίως στην τροχιά της ανάγκης αποκατάστασης της δημοκρατίας, ως μιας διαρκούς διαδικασίας που δεν περιορίζεται στην απλή σύνταξη ενός συντάγματος ή στη διενέργεια ελεύθερων βουλευτικών εκλογών ή ακόμη και στην εγκαθίδρυση μιας ανεξάρτητης δικαστικής εξουσίας.

Επιδιώκει η λειτουργία αυτού του οργανισμού, την πλήρη μετάλλαξη του κρατικού μηχανισμού των χωρών αυτών, αλλά ακόμα και της κοινωνίας. Η βοήθεια, η συμπαράσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης, προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, συνίσταται κυρίως στον πλήρη εκδημοκρατισμό των θεσμών τους.

Αυτό σημαίνει, σύνταξη ενός καινούργιου συντάγματος, αναθεώρηση των κωδίκων ποινικής και πολιτικής δικονομίας, αναδιοργάνωση της δημόσιας διοίκησης, οργάνωση ανεξάρτητης δικαιοσύνης, καθώς επίσης και δημοκρατική εκπαίδευση και παιδεία για τα στελέχη της δημόσιας διοίκησης αυτών των χωρών.

Ο εκδημοκρατισμός των θεσμών των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, εξαρτάται κατά πολύ από το σεβασμό των διατάξεων της ευρωπαϊκής σύμβασης για τα δικαιώματα του ανθρώπου, καθώς επίσης και από τις βασικές αρχές πάνω στις οποίες λειτουργεί μια πλουραλιστική δημοκρατία.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης δεν εισηγείται απλώς κάποια συγκεκριμένα πρότυπα δημοκρατικής οργάνωσης και λειτουργίας. Αντίθετα, έρχεται να στηρίξει συγκεκριμένα προγράμματα συνεργασίας και έρχεται να ασκήσει μια θεσμική πίεση προς όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, έτσι ώστε να αναγκαστούν να υιοθετήσουν εκείνους τους κανόνες λειτουργίας που προβλέπουν όλα τα κλασικά δημοκρατικά πολιτεύματα.

Απορρίπτοντας κάθε περίπτωση άμεσης παρέμβασης στις πολιτικές και δικαστικές επιλογές μιας χώρας, ή στις κοινωνικές προτεραιότητες που έχει αυτή η χώρα, ο ευρωπαϊκός αυτός οργανισμός που εδρεύει στο Στρασβούργο, λειτουργεί σαν ένας μεσολαβητής στην εφαρμογή των σχεδίων των καινούργιων κρατών που καταρτίζουν τα παλαιά μέλη του οργανισμού για την ένταξη των καινούργιων χωρών.

Τα σχέδια αυτά αφορούν τη δημιουργία κεντρικών δομών που είναι ικανές να προστατεύσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, να προστατεύσουν τη λειτουργία των μέσων μαζικής ενημέρωσης, τον πολιτισμό και την παιδεία. Η νομική συνεργασία, η κατάρτιση γενικότερα του νομικού κόσμου, αλλά και η αναμόρφωση του σωφρονιστικού συστήματος, αποτελούν, όπως δείχνουν τα πράγματα, τα κύρια αντικείμενα των παραπάνω σχεδίων.

Τέλος, η δημοκρατική ευαισθητοποίηση αναδεικνύεται σε ένα θεμελιώδες στοιχείο της κατάρτισης των στελεχών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης κυρίως στον πολιτικό και στον οικονομικό τομέα. Ορισμένα από τα παλαιά κράτη-μέλη του οργανισμού, φαίνονται ότι μπορούν να χρησιμεύσουν

σαν πρότυπα για ορισμένα νέα κράτη-μέλη και μάλιστα σε πεδία όπου τα παλαιά αυτά μέλη έχουν καλλιεργήσει ιδιαίτερες εμπειρίες.

Έτσι, για παράδειγμα, η ισπανική αποκέντρωση μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν πρότυπο για τα σχέδια περιφερειακής διοίκησης και αυτονομίας, ο βρετανικός φιλελευθερισμός μπορεί να ενταχθεί και να βοηθήσει στην ανάπτυξη μιας λογικής για την προστασία των ατομικών ελευθεριών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η ελβετική διαπολιτισμική συνύπαρξη και η ομοσπονδιακή οργάνωση κυρίως της Ελβετίας, μπορούν να λειτουργήσουν σαν πρότυπα για τις πολιτικές, τις νομικές και τις θεσμικές μεταρρυθμίσεις στη Ρωσία.

Η δημοκρατικά οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, σήμερα, αποτελεί και για το Συμβούλιο της Ευρώπης, την καλύτερη εγγύηση για ένα σταθερό δημοκρατικό πολίτευμα. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι οργανωμένες δηλαδή δομές αυτής της κοινωνίας των πολιτών, θεωρούνται σαν το ισχυρότερο προπύργιο της δημοκρατίας, κατά των ενδεχόμενων παρεκβάσεων της εκτελεστικής εξουσίας.

Τον Οκτώβριο του 1993, με τη Σύνοδο Κορυφής που έγινε στη Βιέννη, έχουμε ένα άνοιγμα του Συμβουλίου της Ευρώπης προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και αυτό το άνοιγμα θα ενισχύσει σημαντικά το νέο ρόλο του Συμβουλίου της Ευρώπης στις ευρωπαϊκές διαδικασίες.

Αυτή, η πρώτη συνάντηση των αρχηγών των κρατών-μελών, θα δώσει την ευκαιρία στον οργανισμό, στο Συμβούλιο της Ευρώπης, να επαναπροσδιορίσει τη θέση του στη διεθνή σκηνή. Η αναθεώρηση του μηχανισμού της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, βλέπουμε ότι συντελεί και στην επεξεργασία μιας σύμβασης πλαισίου, καθώς επίσης και σε ένα πρόσθετο πρωτόκολλο στην ευρωπαϊκή σύμβαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που αφορούν την προστασία των μειονοτήτων, ένα θέμα καίριο και σημαντικό για την περίπτωση των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Να αναφερθώ ακόμα σε κάποια σημεία, τα οποία αφορούν τη σύγκριση του ρόλου του Συμβουλίου της Ευρώπης με το ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Να επισημάνω και τα εξής:

Το Συμβούλιο της Ευρώπης ιδρύθηκε με σκοπό να υλοποιήσει μια ένωση, μια στενή ένωση μεταξύ των κρατών-μελών, έτσι ώστε να μπορέσουν να προστατεύσουν και να προβάλουν τα ιδανικά και τις αρχές που συνθέτουν την κοινή τους κληρονομιά και να προωθήσουν την οικονομική και κοινωνική τους πρόοδο.

Τελικά όμως, βλέπουμε ότι ήδη από τη δεκαετία του 1950, η ευρωπαϊκή ενότητα δεν μπορούσε να στηριχθεί μόνο σε αυτό το θεσμικό πρότυπο που παρουσίαζε το Συμβούλιο της Ευρώπης. Γι' αυτό το λόγο, βλέπουμε να αναζητά και άλλα θεσμικά πλαίσια για την επίτευξη του στόχου της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Οι στόχοι του Συμβουλίου της Ευρώπης, είναι καθαρά πολιτικοί. Και γι' αυτό το λόγο τους βλέπουμε πολλές φορές να αναδεικνύονται τελικά σε τροχοπέδη εκείνη την περίοδο για την πορεία της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Αντίθετα, οι μηχανισμοί εκείνοι που προσφέρονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και κυρίως οι μηχανισμοί οι οποίοι ανταποκρίνονται στους έστω καθαρούς οικονομικούς στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, βλέπουμε να επιτρέπουν τη συγχώνευση των κύριων συμφερόντων των ευρωπαϊκών κρατών. Συγχρόνως βλέπουμε να είναι δυνατή η δημιουργία ενός ευέλικτου θεσμικού πλαισίου, ικανού να προσανατολιστεί προς τους στόχους και τις προτεραιότητες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Οι διαδικασίες που έχουν δρομολογηθεί, οι διαδικασίες διεύρυνσης προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, έχουν σίγουρα ως στόχο τους να ενισχύσουν το οικονομικό

και ανθρώπινο δυναμικό, τις πολιτικές προτεραιότητες και συνολικότερα την ασφάλεια της Ευρώπης.

Η αυξημένη πολυμορφία των συμφερόντων και των αντιλήψεων, καθώς επίσης και η διαφοροποιημένη γεωπολιτική κατάσταση, σίγουρα αποτελούν μια πρόκληση για το πολιτικό και οικονομικό μέλλον της Ευρώπης. Για να αντιμετωπιστούν αυτά τα ποικίλα προβλήματα, καθώς επίσης και οι διαρκώς μεταβαλλόμενες προκλήσεις, που οφείλονται κυρίως στις θεσμικές διευρύνσεις του ευρωπαϊκού χώρου, όλοι οι ευρωπαϊκοί οργανισμοί και κυρίως το Συμβούλιο της Ευρώπης και η Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι υποχρεωμένοι να αναπτύξουν συνεκτικές και αποτελεσματικές πολιτικές, θεμελιωμένες πάνω σε αυτές τις μεταρρυθμίσεις που έχουν υιοθετήσει.

Για μεν την Ευρωπαϊκή Ένωση, η διευρυμένη Ευρώπη θα πρέπει να αναπτύξει σχέσεις πλουσιότερες, αλλά και αναγκαστικά πολυπλοκότερες με όλες τις υπόλοιπες χώρες του κόσμου. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, πρέπει να σημειώσουμε, ότι και σήμερα είναι ακόμα έντονα προσδιορισμένη από τη νομική της διάσταση.

Γι' αυτό το λόγο, πρέπει να ανταποκριθεί σε αυτό το νέο της ρόλο με το να επωμιστεί πλέον ουσιαστικά τις νέες ευκαιρίες, οι οποίες προσφέρονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο της διεθνούς σκηνής. Προετοιμαζόμενη καλύτερα για την άσκηση αυτών των ευρύτερων πλέον αρμοδιοτήτων που της έχουν εκχωρηθεί, θα μπορούσε να ενισχύσει όλες εκείνες τις δυνατότητες, τις οποίες έχει σε επίπεδο λήψης πολιτικών αποφάσεων, με στόχο τη διασφάλιση της συνοχής σε όλες τις δράσεις.

Καταληκτικά, οφείλω να επισημάνω, ότι από την πλευρά του, το Συμβούλιο της Ευρώπης είναι σε θέση να διασφαλίσει τη δημοκρατική ταυτότητα, αλλά και την πολιτιστική ταυτότητα της διευρυμένης Ευρώπης. Αυτά τα δύο στοιχεία πρέπει να σημειώσουμε ότι είναι απαραίτητα για την ύπαρξη του θεσμικού ευρωπαϊκού οικοδομήματος, έτσι όπως το οραματίζονται εδώ και κάποιες δεκαετίες όλοι οι ευρωπαϊκοί λαοί.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΜΕΛΟΣ Ε.Γ. ΤΗΣ Κ.Ε. ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

"Η Πορεία προς Ένταξη των Χωρών της Ν.Α. Ευρώπης στην Ε.Ε."

Συζητάμε σε μια εποχή που καταγράφεται ιστορικά ως η αποφασιστικότερη για την Ευρώπη και εννοώ ολόκληρη την Ευρώπη, όχι μόνο την Κοινοτική, και ως η κρίσιμότερη για την περιοχή μας, για τα Βαλκάνια.

Αν δηλαδή θα προχωρήσουμε σε μια ειρηνική εποχή, αυτό θα ορίσει και την τύχη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αν τελικά θα υπάρξει ή θα διαλυθεί. Και είναι κρίσιμότερη για την περιοχή μας, γιατί αυτές οι εξελίξεις θα ορίσουν το μέλλον της βαλκανικής περιοχής. Πολλά τα θέματα, μεγάλες και πρωτόγνωρες οι αλλαγές που γίνονται, πολλά όμως και τα προβλήματα και μιλάω για μεγάλα προβλήματα, για άλυτα προβλήματα. Προβλήματα που δεν είναι πια, όπως άλλωστε συγκυριακά, αλλά είναι ενδημικά, προβλήματα που δε είναι της κάθε χώρας. Είναι προβλήματα διεθνή.

Δεν πρέπει να παραβλέπουμε τις οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις, όπως το θέμα της απασχόλησης, την ασφάλεια, τις περιφερειακές ανισότητες που οδηγούν σε ασταμάτητες μετακινήσεις μεταναστών, την έξαρση του εθνικισμού και την ανάλυση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, που πληθαίνουν στην Ευρώπη. Υπάρχει, βέβαια, η ζωτικότητα των δημοκρατιών μας, να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις τις φασιστικές, που και αυτές πληθαίνουν στην Ευρώπη.

Αν δει κανείς τα αποτελέσματα των τελευταίων εκλογών τρομάζει. Στην Αυστρία είχαμε 26% το ποσοστό του κόμματος των ναζιστών, προχθές στις εκλογές της Ρώμης τις δημοτικές, πρώτο κόμμα στη Ρώμη 25% οι φασίστες, στην Αλσατία ο Λεπέν 54% στις εκλογές τις τελευταίες τις περιφερειακές, οι Φλαμανδοί έχουν το 24% ως φασιστικό κόμμα, ο Λεπέν δεν είναι μονάχα γαλλικό φαινόμενο. Και παρατηρούμε τούτο: ότι η άνοδος των κομμάτων των φασιστικών στην Ευρώπη, αρχίζει να γενικεύεται και να παίρνει απειλητικές μορφές.

Αυτή την εποχή στην Ευρώπη ορίζονται και καταγράφονται οι μεγάλες προκλήσεις που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν και στα χρόνια που έρχονται, εννοώ στην αρχή του άλλου αιώνα, στην αρχή της καινούργιας χιλιετίας. Αυτά έχει προσδιορίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση στο κείμενό της, αυτό που λέγεται "Ατζέντα 2000", δηλαδή τα μεγάλα θέματα και τις μεγάλες προκλήσεις, αυτά που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν, αυτά που θα ορίσουν και τη συνέχεια.

Και είναι **πρώτα** απ' όλα η κοινωνική πολιτική στην Ευρώπη, το καινούργιο κοινωνικό κράτος της Ευρώπης, μια και το κοινωνικό κράτος που κατέκτησε η Ευρώπη με τον κοινωνικό συμβιβασμό του '45-'47 φαίνεται ότι μάλλον δεν αντέχει άλλο. Το **δεύτερο** είναι η καινούργια αγροτική πολιτική που δεν ξέρει κανείς η μεταρρύθμιση αυτή τί σημαίνει.

Το **τρίτο** είναι το νέο δημοσιονομικό πλαίσιο 2000-2006, για τους πόρους δηλαδή που θα πρέπει η Ευρώπη να αναζητήσει για να αντιμετωπίσει τα μεγάλα προβλήματα και το **τέταρτο**, το μεγάλο πολιτικό θέμα, είναι η διεύρυνση της Ευρώπης. Μιλάμε για μια μαζική πια διεύρυνση διαφορετική από τις άλλες, η οποία έχει και διαφορετικά χαρακτηριστικά.

Αυτά τα προβλήματα, δεν ξέρω πόσο είναι ικανή η Ευρώπη να τα αντιμετωπίσει και αυτό βέβαια θα κρίνει, το αν θα προχωρήσει η Ευρώπη στην ολοκλήρωσή της ως ενιαίου κοινωνικά και οικονομικά χώρου. Το μεγάλο λοιπόν ερώτημα, παραμένει για το αν θα αρχίσει η νέα χιλιετία με προοπτικές ειρήνης και διαδικασίες ένωσης της Ευρώπης.

Αν θυμάμαι καλά από την ιστορία, η χιλιετία που τώρα τελειώνει, ξεκίνησε με τις σταυροφορίες. Θα ήθελα στα προβλήματα που ανέφερα να προσθέσω και ένα **πέμπτο** εξίσου μεγάλο. Δεν έχω καμιά διάθεση και δεν ανήκω σε αυτούς που δημιουργούν αντιθέσεις. Καθώς μιλάω και από την πλευρά του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, θα πρέπει να μιλήσω και για ένα άλλο μεγάλο πρόβλημα, που θα αντιμετωπίσει η Ευρώπη και που θα την ταλαιπωρήσει για τα επόμενα χρόνια.

Έξω λοιπόν από κάθε διάθεση αντιτουρκισμού θέλω να πω ότι το πρόβλημα το μεγάλο που θα αντιμετωπίσει η Ευρώπη τα επόμενα χρόνια, θα είναι και το τουρκικό και θα είναι ένα μεγάλο αγκάθι στα πλευρά της. Ήδη όπως είπα, τα θέματα της “Ατζέντα 2000” έχουν αρχίσει να απασχολούν τα όργανα της Κοινότητας και ιδιαίτερα αυτό το θέμα που σήμερα συζητάμε, το θέμα των διευρύνσεων.

Όπως ξέρετε, σχεδόν όλες οι χώρες της Ευρώπης, εκτός από τη Μάλτα, την Ελβετία, τη Νορβηγία, την Ισλανδία, τις πρώην χώρες της Σοβιετικής Ένωσης και βέβαια όχι ακόμη η Γιουγκοσλαβία και η Αλβανία, όλες οι άλλες χώρες έχουν ζητήσει να ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά σήμερα βέβαια καμιά από τις υποψήφιες χώρες που το έχουν ζητήσει δεν είναι έτοιμη να ενταχθεί, δεν πληρεί τα κριτήρια της εισδοχής.

Και τί σημαίνει κριτήρια εισδοχής; Η συνθήκη της Ρώμης ορίζει ότι η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι δυνατή για τις δημοκρατικές χώρες για τα δημοκρατικά κράτη δικαίου, όπως γράφει. Αναφέρεται δηλαδή σε χώρες που πληρούν αυτό το κριτήριο και οι οποίες με την ένταξή τους θα συμβάλουν στην ομαλή λειτουργία, στην ομαλή εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα κριτήρια λοιπόν είναι **πρώτα απ’ όλα πολιτικά**, δηλαδή διασφαλισμένοι δημοκρατικοί θεσμοί, σεβασμός των αρχών του δικαίου, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, προστασία των μειονοτήτων. Είναι, **δεύτερον, οικονομικά**. Πρέπει δηλαδή να έχουν μια βιώσιμη οικονομία και καλή λειτουργία της αγοράς, η οποία να αντέχει στις ανταγωνιστικές πιέσεις εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα νέα κράτη δεν πρέπει να εξαφανιστούν με την ένταξή τους μέσα στο ανταγωνιστικό περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης. **Τρίτο κριτήριο** είναι, τα θέματα που αναφέρονται στο **κοινοτικό κεκτημένο**. Είναι δηλαδή, οι δεσμεύσεις που αναλαμβάνει κάθε χώρα που θα ενταχθεί και που απορρέουν από το κεκτημένο, από την πολιτική που σήμερα υπάρχει και τα θέματα που σήμερα έχουν αποδεχθεί οι χώρες που είναι μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, συμπεριλαμβανομένης και της οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

Η προσχώρηση δηλαδή των νέων κρατών, δεν μπορεί και δεν πρέπει να θίξει, ούτε να εμποδίσει τις εξελίξεις που υπάρχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ακόμα τις εξελίξεις που επιβάλλονται στον τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας, της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων. Μιλάω και για τα θέματα του δεύτερου και τρίτου πυλώνα.

Δεν μπορεί να γίνει καμιά υποχώρηση στο θέμα αυτό, όπως και στα άλλα βέβαια, σε ό,τι αφορά το κεκτημένο, γιατί αν θέλει η Ευρωπαϊκή Ένωση να διατηρήσει τη συνοχή της, πρέπει να φροντίσει ώστε τα νέα μέλη που θα ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, να είναι ικανά, να μπορούν δηλαδή να ικανοποιήσουν όλες τις υποχρεώσεις της ένταξης.

Ποτέ στο παρελθόν η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν αντιμετώπισε περίπτωση τόσο εκτεταμένης ένταξης, τόσο σε επίπεδο πληθυσμού, όσο και κοινωνικο-οικονομικού πλαισίου και αν θέλετε ακόμα και γεωπολιτικής ισορροπίας.

Η διεύρυνση βέβαια μπορεί να αποτελέσει μια μεγάλη ευκαιρία για την Ένωση, στο βαθμό που αυτή θα εμπλουτίσει το πολιτικό και το οικονομικό δυναμικό της. Ακόμη, θα αυξήσει το βάρος της στις διεθνείς σχέσεις, θα ενισχύσει τη θέση της στις διεθνείς αγορές και θα επεκτείνει και την εσωτερική της αγορά με 100 περίπου εκατομμύρια ανθρώπους, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τις συναλλαγές των εμπορευμάτων και των επενδύσεων αλλά και για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης.

Η διαδικασία της διεύρυνσης προϋποθέτει μια συνολικού τύπου εξελικτική προσπάθεια για κοινωνική, οικονομική και θεσμική προετοιμασία των υπό ένταξη χωρών, η οποία δεν προσδιορίζεται χρονικά για το πόσο χρονικό διάστημα μπορεί να απαιτήσει για να ολοκληρωθεί. Είναι δε αυτονόητο ότι θα υπάρχει γι’ αυτό ξεχωριστή αντιμετώπιση για κάθε χώρα.

Δεν μπορεί όμως οι χώρες να διαχωρίζονται και να υπάρχουν αποκλεισμοί από την κοινή προοπτική. Γι’ αυτό και η άποψη η δική μου, όπως και της χώρας μας και η άποψη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, είναι ότι θα πρέπει όλες οι χώρες να μπουν στην αφετηρία, να μπουν στην κούρσα και όσες ετοιμάζονται στη συνέχεια, θα εντάσσονται. Η διαφοροποίηση, δηλαδή, θα γίνει από μόνη της.

Οι έντεκα υποψήφιες χώρες έχουν και μεταξύ τους μεγάλες διαφορές, αλλά κυρίως έχουν διαφορές με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως είπα, σε ό,τι αφορά τις κοινωνικές, τις οικονομικές και τις πολιτικές τους δομές. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει κάνει μια αξιολόγηση, που αναφέρεται μέσα στο κείμενο της “Ατζέντα 2000” για τις χώρες αυτές. Μια αξιολόγηση που ξεκινάει με κάποιες χώρες που θα αρχίσει τη συζήτηση για την προενταξιακή διαδικασία, το “5+1” και οι υπόλοιπες μετά. Το πότε μετά, δεν ορίζεται.

Έχω την εντύπωση όμως, ότι έχει προχωρήσει πια σε όλους και έχει γίνει κατανοητό ότι μάλλον θα ισχύσει η έναρξη για όλες τις χώρες. Και βέβαια η Επιτροπή, θα κάνει κάθε χρόνο μια αξιολόγηση της εξέλιξης, θα επαναλαμβάνεται αυτό κάθε χρόνο για να καταγράφεται η προσπάθεια προσαρμογής των υπό ένταξη χωρών.

Η πορεία προς ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, απαιτεί πρώτα απ’ όλα να υπάρχει η πραγματική θέληση, η πραγματική βούληση για συμμετοχή σ’ αυτή την ένωση των δημοκρατικών κρατών, των κρατών του δικαίου και αυτό - όπως είπα - θα αποτελεί τον πρώτο στόχο που θα πρέπει να υλοποιηθεί για τη διαδικασία της ένταξης.

Αν ένα κράτος δε δέχεται την προτεραιότητα αυτή, αυτού του στόχου, δεν υπάρχει κανένας λόγος να συνεχιστεί η συζήτηση για ένταξη. Πρέπει να υπάρχει λοιπόν, σωστά λειτουργούσα δημοκρατία, στην οποία να γίνονται σεβαστά τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι μειονότητες, και δημοκρατία όχι μόνο στις αρχές, αλλά και στην κοινωνία.

Θα πρέπει να λειτουργούν οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, οι οργανώσεις των εργοδοτών, που πρέπει να είναι ανεξάρτητες και να συμμετέχουν σε διάλογο με την κυβέρνηση. Ακόμα, οι μορφωτικές οργανώσεις, η εκκλησία, τα πανεπιστήμια, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, οι ανθρωπιστικές οργανώσεις, όλα αυτά που θα πρέπει να βοηθήσουν, έτσι ώστε η προσπάθεια για την προσχώρηση να μην αποτελεί μόνο καθήκον της κυβέρνησης, αλλά όλων των κοινωνικών φορέων, όπως λειτουργούν σήμερα στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αυτές είναι ακριβώς οι θέσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, οι οποίες υιοθετούνται και από τα άλλα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ελπίζω να υιοθετούνται, γιατί η θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου όσον αφορά τις διευρύνσεις, θα είναι συμβουλευτική. Ουσιαστικά, στο θέμα της διεύρυνσης αποφασίζουν τα Εθνικά Κοινοβούλια. Είναι αυτά που θα κυρώσουν τις εντάξεις.

Εν όψει λοιπόν της έναρξης των προενταξιακών διαδικασιών, έχει προκύψει ακόμα και ένα

άλλο θέμα. Έχει προτείνει η Ευρωπαϊκή Ένωση τη δημιουργία και τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Διάσκεψης. Είναι μια πολυμερής διάσκεψη για συνομιλίες. Στη διάσκεψη αυτή συμμετέχουν και συζητούν ισότιμα θέματα, που έχουν σχέση με την εναρμόνιση της πολιτικής, όπως τα θέματα του δεύτερου και του τρίτου πυλώνα. Θέματα δηλαδή δικαιοσύνης, τρομοκρατίας, εγκληματικότητας, οργανωμένου εγκλήματος και διακίνηση ναρκωτικών.

Θέματα που έχουν σχέση με τους πρόσφυγες και τους μετανάστες και γι' αυτό το λόγο θεωρεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, μάλλον η επιτροπή που το προτείνει, ότι θα πρέπει να υπάρχει αυτή η διάσκεψη η ευρωπαϊκή, που θα γίνεται κάθε χρόνο, για να συζητάει αυτά τα θέματα.

Επιμένουν οι Ευρωπαίοι. Την ξεκίνησαν βέβαια στην αρχή, χωρίς να μας πουν γιατί και δεν είχαν φτιάξει ούτε καν την ατζέντα. Γι' αυτό και η θέση της πατρίδας μας είναι αρνητική πάνω σ' αυτό και πρέπει να πω και στην πλειοψηφία του είναι αρνητικό το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Γιατί δεν μπορείς να δημιουργείς, πριν προχωρήσεις ακόμα σε ενταξιακές διαδικασίες, να προχωρήσεις σε υποχρεώσεις που αναλαμβάνεις απέναντι των άλλων χωρών.

Όπως είπα, το Κοινοβούλιο, χωρίς να δέχεται ως απαραίτητη αυτή τη διάσκεψη, θεωρεί και αντιπροτείνει προκειμένου να διασφαλιστεί ο σοβαρός χαρακτήρας της διάσκεψης, η συμμετοχή να αφορά μόνο τα δημοκρατικά κράτη. Και όχι τα κράτη που αντιμετωπίζουν διεθνή πολιτικά προβλήματα, χωρίς να καταβάλουν προσπάθειες να τα επιλύσουν. Παρ' όλη τη θέση αυτή του Κοινοβουλίου και την κατηγορηματική άρνηση της Ελλάδας, οι “14” επιμένουν στη συμμετοχή τους.

Το άλλο μεγάλο θέμα για τη διεύρυνση είναι επίσης το κόστος της διεύρυνσης. Ποιός δηλαδή θα πληρώσει τη διεύρυνση. Και δεν μπορεί να μη λαμβάνεται υπόψη η πολιτική, η στρατηγική και η οικονομική διαδικασία της διεύρυνσης και να μην υπολογίζεται το κόστος και κυρίως, το ποιός θα πληρώσει αυτό το κόστος, για την υλοποίηση αυτής της μεγαλόπνοης προσπάθειας, που προορίζεται όπως είπα, να αλλάξει το πρόσωπο της Ηπείρου μας και τη θέση της Ένωσης στη διεθνή σκηνή.

Η λογική που επικρατεί στους Βόρειους, είναι ότι το κόστος αυτό θα το πληρώσει ο Νότος. Ήδη, πολύ πρόσφατα συζητούσαμε με την αγγλική κυβέρνηση, η οποία πρόκειται τώρα να αναλάβει την προεδρία. Στη συζήτηση που είχε, το γραφείο της Σοσιαλιστικής Ομάδας με τον Ρόμπιν Κουκ και στην ερώτησή μου “πώς βλέπει και πώς εννοεί τη χρηματοδότηση της διεύρυνσης” μου απάντησε καθαρά ότι δεν μπορεί να υπάρξουν άλλοι πόροι - το είχε πει και ο Κολ αυτό στο Άμστερνταμ - και ότι η οροφή του 1,27% (όριο εισφοράς από το Φ.Π.Α. στον κοινοτικό προϋπολογισμό) δεν πρόκειται να αλλάξει, που σημαίνει ότι κάποιες χώρες θα πάρουν λιγότερα.

Στην ερώτησή μου “τι σημαίνει αυτό;” μου είπε ότι θα πρέπει να δούμε ξανά την κοινή αγροτική πολιτική και τις διαρθρωτικές πολιτικές. Αυτό σημαίνει ότι αν η κοινή αγροτική πολιτική και οι διαρθρωτικές πολιτικές πληρώσουν τη διεύρυνση, τότε η διεύρυνση θα βαρύνει αποκλειστικά και μόνο το Νότο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο Νότος τη θέλει τη διεύρυνση. Και τη ζητήσαμε πρώτοι μάλιστα. Δεν αρνείται να ενταχθούν οι χώρες που το ζητούν. Άλλωστε το να αποκλείσεις τις χώρες της Ανατολικής, της Κεντρικής και της Βαλκανικής Ευρώπης, από το να ενταχθούν, θα ήταν και ηθικά και ιστορικά αστήρικτο και ακόμα αυτό θα σήμαινε και επικίνδυνες αστάθειες στα σύνορα της Ευρώπης.

Άρνηση στη διεύρυνση της Ευρώπης, μοιάζει να μη ξέρεις την ιστορία της Ευρώπης. Είναι το να κλείνεις τα μάτια στο μέλλον. Δε σημαίνει λοιπόν ότι επιμένοντας εμείς να προσδιοριστεί το κόστος της διεύρυνσης και να πληρωθεί ισότιμα, ότι αρνούμαστε τη διεύρυνση.

Ειδικότερα, η Ελλάδα η οποία ταυτίζει την ένταξη των κρατών της Βαλκανικής με τον εκδημο-

κρατισμό τους, με την ανάπτυξή τους, στοιχεία που εγγυώνται για την ειρήνη στην περιοχή. Και έχουμε εμείς οι Έλληνες μεγαλύτερο ενδιαφέρον από όλους τους άλλους, γι' αυτή τη διεύρυνση.

Θεωρώ για όλα αυτά, πως το θέμα της διεύρυνσης έχει πολλά προβλήματα ακόμα που δεν έχουν λυθεί, γι' αυτό τη θέση του Συμβουλίου στο Άμστερνταμ, που άφησε ανοιχτό το θέμα, τη θεωρώ ισορροπημένη.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ

«Οι Χώρες της Ν.Α. Ευρώπης στο Ευρωπαϊκό
Θεσμικό Περιβάλλον»

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΟΥΛΑΔΑΚΗΣ

**Βουλευτής Επικρατείας, Πρόεδρος ΙΣΤΑΜΕ - Ανδρέας Παπανδρέου,
Μέλος Ε.Γ. της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ**

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Όπως είπαμε προηγουμένως προηγούνται οι φιλοξενούμενοι και ακολουθούν οι φιλοξενούντες θεωρώντας ως φιλοξενούντες όλους εμάς εδώ τους Έλληνες, όσους είμαστε παρόντες.

Παρακαλώ ο κ. Γιάννι, 3ος Γραμματέας της Πρεσβείας του Ιράν να κάνει την ερώτησή του

κ. ΓΙΑΝΝΙ: Έχω μια ερώτηση για τον κ. Περράκη που αφορά την προσχώρηση των βαλκανικών κρατών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τελικά, πιστεύετε ότι οι βαλκανικές χώρες θα προσχωρήσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Και τί θα συμβεί τελικά αν η Τουρκία χτυπήσει και εκείνη την πόρτα της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Επίσης, τί θα συμβεί αν η Τουρκία μείνει έξω από την Ευρωπαϊκή Ένωση;

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Παρακαλώ ο δεύτερος από την πρεσβεία του Ιράν, που θέλει να υποβάλει την ερώτηση στον κ. Elie Marcuse.

κ. ΜΠΕΛΟΡΙΑΝ: Όπως ξέρουμε και άλλες χώρες ενδιαφέρονται να ενταχθούν ως πλήρες μέλος στο ΝΑΤΟ. Η ερώτησή μου, λοιπόν, είναι η εξής: Πολλές πρώην ρωσικές δημοκρατίες ενδιαφέρονται να γίνουν μέλη του ΝΑΤΟ. Τελικά, τί πιστεύετε; Η Ρωσία τάσσεται υπέρ της διεύρυνσης του ΝΑΤΟ ή δέχεται το γεγονός να ενταχθούν οι πρώην ρωσικές δημοκρατίες στο ΝΑΤΟ;

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο κ. Ανδρέας Δρίτσας, από το Μη Κυβερνητικό Οργανισμό, Νέοι Ευρωπαίοι για την Ασφάλεια (YES) να αναγνώσει την τρίτη ερώτηση που απευθύνεται στον κ. Marcuse.

κ. ΔΡΙΤΣΑΣ: Ποιο θα είναι, κατά την άποψή σας, το μέλλον της διαφύλαξης της ειρήνης στην Ευρώπη από τις ειρηνευτικές δυνάμεις; Γιατί έχουμε ειρηνευτικές δυνάμεις και των Ηνωμένων Εθνών και έχουμε και τις φιλοδοξίες της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης να μπορεί να διαδραματίσει σημαντικότερο ρόλο σε τέτοιου είδους αποστολές; Ποια είναι η θέση του ΝΑΤΟ όσον αφορά αυτά τα θέματα;

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Παρακαλώ, το Δόκτορα Ντζόρντζε Πριβίτσεβιτς, Πρεσβευτή της Κροατίας στην Ελλάδα, να λάβει το λόγο.

κ. ΠΡΙΒΙΤΣΕΒΙΤΣ: Θα κάνω μια σύντομη παρέμβαση. Συμφωνώ ότι πρέπει να διαχωρίζουμε τα καθημερινά προβλήματα από τα γενικότερα που απασχολούν το ΝΑΤΟ και την Ευρωπαϊκή

Ένωση. Επίσης, να αντιμετωπίζουμε τα θέματα κάτω από διάφορα πρίσματα, όπως το περιβαλλοντικό κ.ά.

Ένα από τα προβλήματα που υφίσταται είναι να διερωτηθούμε κατά πόσον υπάρχει ευρωπαϊκός πολιτισμός. Ο πολιτισμός, η κουλτούρα, είναι η βάση του πολιτισμού. Και στην Ευρώπη έχουμε διάφορες μορφές πολιτισμών.

Θα ήθελα να πω ότι υπάρχει κάποια διαφορά, ανάμεσα στους καθολικούς και τους διαμαρτυρόμενους. Ακόμα και στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης και της Νότιας Ευρώπης. Στην περίπτωση αυτή, λοιπόν, θεωρώ ότι υπάρχουν πολύ σημαντικά προβλήματα, ανάμεσα σε αυτές τις χώρες και σε αυτούς τους πολιτισμούς.

Τρεις στόχους αναφέρατε: ειρήνη, ανάπτυξη και δημοκρατία. Αυτοί είναι στόχοι που υπάρχουν εδώ και πολλά χρόνια. Το άλλο θέμα είναι ότι θα πρέπει να κάνει κανείς ένα διαχωρισμό ανάμεσα στη δημοκρατία αφενός και τις φιλελεύθερες κοινωνίες αφετέρου. Η δημοκρατία δεν είναι δύσκολο να επιτευχθεί. Είναι όμως δύσκολο να υπάρξει φιλελεύθερη κοινωνία.

Και πρέπει να υπάρξει μια μακρά περίοδος για να πετύχει κανείς τη φιλελεύθερη κοινωνία. Κατόπιν θα ήθελα να αναφερθώ στη διαφοροποίηση που άκουσα, ανάμεσα στα νότια, τα ανατολικά και τα δυτικά βαλκάνια. Η δική μου η χώρα, η Κροατία, βρίσκεται στο κέντρο της Ευρώπης. Και σε αυτό το διπολικό κόσμο, ξεχάστηκε λίγο η Κεντρική Ευρώπη.

Εμείς, η Κροατία, είμαστε γεωγραφικά στα Βαλκάνια, αλλά πολιτιστικά ανήκουμε στην Κεντρική Ευρώπη.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Τώρα έρχομαι στους Έλληνες ερωτώντες, με πρώτο τον κ. Θεόδωρο Στάθη, Βουλευτή.

κ. ΣΤΑΘΗΣ: Ο διάλογος του Βορρά με το Νότο είναι υπαρκτός και επομένως όλη αυτή η πολλαπλή πρωτοβουλία από την Ευρωπαϊκή Ένωση, από το ΝΑΤΟ και από άλλες χώρες που εμφανίζεται με τη μορφή πράξεων ή πρωτοβουλιών, έχει κάποιες αιτίες, οι οποίες όμως πρέπει να παρατηρήσω ότι δεν αναφέρθηκαν με κάποια συγκεκριμένη μορφή στις ομιλίες.

Δεν έδωσαν, δηλαδή τις αιτίες που παρατηρείται αυτή η δραστηριότητα. Ο κ. Marcuse ήταν πιο συγκεκριμένος. Είπε ότι η Ευρώπη δεν έχει πηγές ενέργειας και μόνο η Γαλλία καλύπτεται στο 80% από μόνη της. Άρα λοιπόν η ασφάλεια στην περιοχή είναι ένα πολύ σημαντικό στοιχείο.

Θα ήθελα από τους ομιλητές, να θίξουν λίγο και τις βαθύτερες αιτίες. Υπάρχει σήμερα σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, πολιτική πλειοψηφία, η οποία να δημιουργεί τις προϋποθέσεις για εμβάθυνση της ενοποιητικής διαδικασίας; Ή απλώς βρισκόμαστε σε μια έξαρση πρωτοβουλιών, οι οποίες περισσότερο δημιουργούν ένα ομιχλώδες τοπίο, αντί να λύνουν αυτά τα προβλήματα.

Θα έλεγα επίσης, ότι πρέπει να επισημανθούν οι διαφορετικές τάσεις των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περιοχή των Βαλκανίων. Μας ενδιαφέρει η προσέγγιση αυτή, καθώς ήταν διαφορετική η συμπεριφορά των ευρωπαϊκών χωρών απέναντι στο δράμα της Αλβανίας, απέναντι σε αυτό τον κόσμο που ζούσε εκείνες τις πολύ σκληρές μέρες τη δική του τραγωδία, με πολύ λιγότερο ενδιαφέρον σε σύγκριση με άλλες περιοχές.

Αυτά ήθελα να τονίσω. Εγώ τουλάχιστον δε διαπίστωσα ότι υπήρχε στη μορφή που θα έπρεπε μια συνεργασία σε βαλκανικό επίπεδο και λυπάμαι που υπάρχει ή τουλάχιστον αισθάνεται κανείς ότι υπάρχει αυτή η ανάγκη, να διαχωρίζουμε γεωγραφικά, αν κανείς ανήκει στην Κεντρική Ευρώπη ή στα Βαλκάνια. Το θεωρώ αυτό πολύ αστείο και επουσιώδες, όταν άλλα είναι τα προβλήματα αυτής της περιοχής, τα οποία μας ενώνουν.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Να δώσω το λόγο στον επόμενο ερωτούντα, που είναι ο κ. Γιάννης Βούλγαρης, Καθηγητής Πανεπιστημίου.

κ. ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ: Θεωρώ ότι σήμερα ο προβληματισμός διεύρυνση ή εμβάθυνση είναι μάλλον ένα ψευτοδίλημμα. Η εμβάθυνση υπάρχει ήδη σε αρκετό βαθμό στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο στόχος για τη δημιουργία της Ευρώπης πλέον σήμερα με τα νέα δεδομένα μετά την κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ, είναι να καταλάβει όχι μόνο γεωγραφικά το χώρο, αλλά και πολιτισμικά.

Να δώσει την ευκαιρία στους λαούς που ζουν με κοινή παράδοση, με κοινό πολιτισμό, να συνεργαστούν για να δημιουργήσουν την Ευρώπη. Να τους δώσει ισότιμα, όπως αυτό είναι το κύριο χαρακτηριστικό που ήταν μέχρι σήμερα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, παλαιά, και Ένωσης σήμερα, να τους έχει ως ισότιμα μέλη.

Η γλώσσα η οποία τόσα προβλήματα μπορεί να δημιουργούσε και δημιουργεί ακόμη και θα δημιουργήσει στο μέλλον, είναι ένα από τα βασικά προβλήματα. Η ισότιμη χρήση των γλωσσών, είναι ένα από τα προβλήματα αυτά. Έτσι, πιστεύω ότι λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι αυτή η διεργασία απαιτεί δημοκρατικές διαδικασίες, το βασικό και θεμελιώδες κριτήριο είναι η δημοκρατία.

Η ύπαρξη δημοκρατίας στις χώρες που θα πρέπει να προσχωρήσουν είναι απαραίτητη. Αυτό είναι το πρώτο στο οποίο δε θα πρέπει να γίνεται καμία οπισθοχώρηση, καμία χάρη. Χώρα η οποία δεν έχει δημοκρατικές διαδικασίες, δεν μπορεί να μπει.

Από εκεί και πέρα, τα οικονομικά κριτήρια και τα άλλα κριτήρια. Για την ΟΝΕ, τέσσερα κράτη θα μείνουν έξω; Τα κριτήρια αμφισβητούνται ήδη μεταξύ των οικονομικώς πληρούντων; Γιατί λοιπόν θα πρέπει να τα επιβάλλουμε στις υποψήφιες χώρες;

Εμείς δεν μπήκαμε με διαδικασίες εξαιρετικής μεταχείρισης, ως προς τη διακίνηση; Πριν από δύο χρόνια απελευθερώθηκε η ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων. Τόσα άλλα πράγματα. Γιατί λοιπόν να ζητήσουμε από αυτούς να πληρούν τα ίδια με τις πλήρως οικονομικώς ανεπτυγμένες χώρες, χάνοντας ταυτόχρονα με τον κίνδυνο, χώρες οι οποίες έχουν δείξει διαθέσεις να εφαρμόσουν - και είναι το όνειρό τους - τη δημοκρατία, την οποία δεν την γνώρισαν παλαιά, να τη δώσουμε βορά σε άλλες δράσεις. Στο φασισμό π.χ. που μπορεί και εδώ πέρα να βρει έδαφος ακόμη πιο εύκολα απ' ό,τι βρίσκει στη Γαλλία ή στη Γερμανία.

Μήπως θα έπρεπε να κάνουμε ορισμένες κινήσεις και ιδίως στις βαλκανικές χώρες οι οποίες έχουν δείξει ή δείχνουν στερεά θεμέλια δημοκρατίας. Η Ελλάδα να μπει μπροστά της για να μπουν αυτές οι χώρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση και να στερεώσουν τη δημοκρατία τους, έστω και αν θα χρειαστεί να πληρώσουμε και το οικονομικό κόστος, κατά ένα μέρος βεβαίως.

Η Ελλάδα θα πρέπει μιας και βρίσκεται στο χώρο αυτό, να βοηθήσει τις χώρες που δείχνουν δείγματα, όχι δείγματα απλά, αλλά έχουν θεμελιώσει τη δημοκρατία και έχουν και κάποια οικονομική ανάπτυξη να μπουν στην Ευρώπη και να συνεργαστούν με τους άλλους, για να δημιουργήσουν μια πραγματικά πολιτισμική και δημοκρατική Ευρώπη.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο κ. Διακίδης, Διευθυντικό Στέλεχος του Υπουργείου Πολιτισμού.

κ. ΔΙΑΚΙΔΗΣ: Ήθελα να ρωτήσω τον κ. Marcuse. Είπατε στην αρχή ότι δεν πρέπει να δημιουργηθούν εδώ στις περιοχές των Βαλκανίων χώρες, οι οποίες να ανήκουν σε σφαίρες επιρροής.

Στην πράξη όμως βλέπουμε ότι όλες οι χώρες, οι οποίες θέλουν να συνδεθούν με το ΝΑΤΟ, το οποίο σημειωτέον στον κοινό άνθρωπο, παίζει μεγαλύτερο ρόλο απ' ό,τι η ΕΟΚ, το βλέπει δηλαδή σαν πιο μεγάλο παράγοντα σταθερότητας και ασφάλειας, βλέπουμε ότι όλες αυτές οι χώρες, οι τρεις των Βαλκανίων, διότι οι άλλες τρεις, ήδη ο κ. πρέσβης της Κροατίας, είπε ότι δε θεωρεί τη χώρα του, ότι είναι στα Βαλκάνια και αυτή είναι η κοινή γνώμη της χώρας του, θεωρούνται πιο πολύ χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Για να μπουν στο ΝΑΤΟ ήδη έχουν κάνει κάποιες κινήσεις, οι οποίες είναι σα να ανήκουν σε σφαίρες επιρροής, οι οποίες υπήρχαν στην περίοδο του Μεσοπολέμου.

Δηλαδή, είδαμε τη Ρουμανία, η οποία έχει πολιτιστικούς δεσμούς με τη Γαλλία, ανέφερε τον πολιτιστικό παράγοντα και ο εκπρόσωπος του ΝΑΤΟ, επειδή δεν μπορεί να μπει στην ΕΟΚ, πήγαν οι Γάλλοι και τους είπαν "θα σας υποστηρίξουμε για να μπείτε στο ΝΑΤΟ, αφού δεν μπορείτε να μπείτε στην ΕΟΚ".

Είδαμε τη Βουλγαρία, η οποία έκανε μια κίνηση άλλης μορφής, συνεδέθη πιο πολύ με το γερμανικό μάρκο, προφανώς ζητώντας την υποστήριξη της Γερμανίας.

Το ερώτημα το δικό μου είναι "μπορούν οι χώρες των Βαλκανίων μόνες τους, χωρίς κάποια υποστήριξη με μια αίτηση να μπουν σε έναν από αυτούς τους διεθνείς οργανισμούς, χωρίς να έχουν από πίσω τους την κάλυψη μιας μεγάλης χώρας;"

Και το δεύτερο ερώτημα στον κ. Marcuse είναι "δεδομένου ότι με το καταστατικό του ΝΑΤΟ, αρχηγός στρατιωτικός είναι πάντοτε Αμερικανός, δεν μπορεί να γίνει κανένας άλλος, οι Ρώσοι αν κάποτε κάνουν κάποια κίνηση σύνδεσης με το ΝΑΤΟ ή κάποια μορφή συνεργασίας με το ΝΑΤΟ, θα ανεχτούν να έχουν αρχηγό των Ενόπλων τους Δυνάμεων Αμερικανό; Πώς το αντιμετωπίζει αυτό το ΝΑΤΟ; Το έχουν σκεφτεί; Έχει συζητηθεί ή ακόμη δεν έχουμε φτάσει σε αυτό το επίπεδο;"

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο κ. Νεόφυτος Παπαδόπουλος, Πυρηνικός Φυσικός, Μηχανικός από το Κέντρο Ερευνών "Δημόκριτος".

κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: Η Ευρώπη, όπως είναι γνωστό ξεκίνησε την προσπάθεια ενοποίησής της επειδή ήθελε να ανταγωνιστεί την Αμερική και την Ιαπωνία. Δηλαδή, για οικονομικούς καθαρά λόγους. Μετά βέβαια τώρα με την προσχώρηση τόσων άλλων κρατών, που δεν έχουν αυτό το οικονομικό επίπεδο, όπως οι αρχικές χώρες που ήταν ανεπτυγμένες οικονομικά, τίθεται το ερώτημα, μήπως αλλάζει πλέον ο στόχος της ενοποίησης της Ευρώπης, διότι οπωσδήποτε θα έχει μια οικονομική επίπτωση στο σύνολο της ευρωπαϊκής ανάπτυξης.

Με αυτή τη σκέψη, τίθεται το ερώτημα "θέλουμε εμείς δηλαδή, οπωσδήποτε να έχουμε σα στόχο την ουσιαστική απομόνωσή μας από τον υπόλοιπο κόσμο με το να ανταγωνιστούμε απλώς τις άλλες χώρες; Ή θέλουμε μια ανάπτυξη, η οποία να είναι ισορροπημένη κάπως, έστω στο βαθμό που μπορούμε και να κοιτάξουμε πώς ακριβώς θα βοηθήσουμε αυτή την ανάπτυξη;"

Χαρακτηριστικά ειπώθηκε ότι για να μπει κανείς στην Ευρωπαϊκή Ένωση, πρέπει να πληρεί ορισμένους όρους. Τι είναι αυτοί οι όροι; Ελέγχθη βέβαια περί δημοκρατίας, ότι πρέπει να είναι δημοκρατική η χώρα, αλλά πρέπει να διευκρινίσουμε, τί ακριβώς εννοούμε δημοκρατία; Τη δημοκρατία των αρχαίων ημών προγόνων ή την τωρινή δημοκρατία, η οποία έχει εξελιχθεί σε μια ολιγαρχία της πλειοψηφίας των κρατούντων;

Επομένως ουσιαστικά δεν υπάρχει η παλιά έννοια της δημοκρατίας. Δηλαδή πρέπει να κυβερνά η ολιγαρχία, χωρίς καν να λαμβάνονται υπ' όψιν οι νόμοι του λαού. Διότι περί καλυμμένης δικτατορίας πρόκειται και για να πούμε τα πράγματα με το όνομά τους.

Κάτι άλλο που ελέγχθη ήταν περί ενεργειακής ανεξαρτησίας. Θέλω να πληροφορήσω ότι υπάρχει κάποια προσπάθεια να αναπτυχθεί ένας καινούργιος τύπος πυρηνικού αντιδραστήρα, ο οποίος θα είναι ασφαλής και ο οποίος θα μπορεί να βασίζεται σε ορυκτό πλούτο που διαθέτει και η Ευρώπη.

Επομένως υπάρχουν κάποιες δυνατότητες να ανεξαρτητοποιηθεί η Ευρώπη και να μην έχει ανάγκη τα πετρέλαια του Ιράκ κ.ά. Άρα, νομίζω ότι χρειάζεται μια προσπάθεια, εν πάση περιπτώσει, να μπορεί κανείς να βελτιώσει μεν την ανεξαρτησία, αλλά κυρίως την ανάπτυξη της Ευρώπης. Και νομίζω εκεί πρέπει να σταθούμε και όχι τόσο πολύ στο ποιά χώρα θα μπει μέσα και ποιά δε θα μπει στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ τον κ. Παπαδόπουλο, παρ' όλο ότι ορισμένα από τα ερωτήματα ανάγονται στην τρίτη ενότητα, που θα αποτελέσει αντικείμενο συγκεκριμένης συζήτησης.

Τώρα να προχωρήσουμε στην ερώτηση του κ. Νίκου Μουρούτσου, Δικηγόρου, που απευθύνεται στον κ. Αυγερινό.

κ. ΜΟΥΡΟΥΤΣΟΣ: Η ερώτηση απευθύνεται κατ' αρχήν στον κ. Αυγερινό, ο οποίος έκανε μια νύξη για την άνοδο των φασιστικών κινημάτων στην Ευρώπη. Φαντάζομαι ότι εννοεί και τις χώρες που δεν ανήκουν μόνο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά γενικότερα τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ηπείρου.

Σε πρόσφατη ανάλυση που έγινε στην εφημερίδα "MONDE DIPLOMATIQUE" στη γαλλική της έκδοση μάλιστα, αναφέρεται ότι ένας από τους σημαντικούς και απ' ό,τι εγώ μπόρεσα να καταλάβω, από τους σημαντικότερους κατά τη γνώμη της εφημερίδας λόγους, διεύρυνσης της επιρροής αυτών των ακροδεξιών φασιστικών κινημάτων, είναι το γεγονός ότι αποπειρώνται ή δείχνουν να αποπειρώνται να απαντήσουν σε κρίσιμα ερωτήματα, όπως η κρίση των δημοκρατικών θεσμών, προβλήματα καθημερινότητας, ζωής, διαβίωσης στη σύγχρονη πόλη, ή άλλα προβλήματα της νεολαίας που οι δυνάμεις που θεωρούνται καλώς ή κακώς θεσμικά καθεστωτικές, δεν τολμούν ή δείχνουν να είναι αμήχανες, στο να δώσουν απαντήσεις και μάλιστα απαντήσεις αποτελεσματικού χαρακτήρα προς αυτή την κατεύθυνση.

Αυτό μοιάζει να το εκμεταλλεύονται οι φασιστικές αυτές δυνάμεις και διευρύνουν έτσι την επιρροή τους, ιδιαίτερα σε χώρους που παραδοσιακά θεωρούνται τελείως αντίθετοι. Όπως τα εργατικά σωματεία και η νεολαία ή κινήσεις πολιτών που από τη φύση τους είχαν πάντοτε έναν αντιεξουσιαστικό χαρακτήρα. Βλέπουμε σήμερα να αγκαλιάζονται όλο και περισσότεροι χώροι από αυτό τον ακροδεξιό φασιστικό χώρο.

Θα ήθελα να ρωτήσω τον κ. Αυγερινό αν συμμερίζεται αυτή την άποψη και αν ναι, τί θα μπορούσαν να αντιπροτείνουν τα θεσμικά μορφώματα και της Ευρώπης, αλλά και των εθνικών κρατών, αλλά και γενικότερα οι δυνάμεις που κατατάσσονται στον ευρύτερα προοδευτικό χώρο;

Θα ήθελα να προσθέσω και το εξής, το οποίο είναι άσχετο με αυτή την αρχική ερώτηση, αλλά μου έδωσε τον ερεθισμό ο κ. Βούλγαρης, ο οποίος αναφέρθηκε στο πρώτο κριτήριο που ο ίδιος θεωρεί ότι είναι απαραίτητο για την ένταξη, για την αξιολόγηση των αιτήσεων προς ένταξη των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης.

Αναφέρθηκε κυρίως στο δημοκρατικό χαρακτήρα τους. Πιστεύω ότι αντιλαμβάνομαι την ευαισθησία του. Ήθελα μόνο να ρωτήσω το εξής: Αν κυριαρχήσει, αν πρυτανεύσει αυτό το κριτήριο, μήπως τελικά, χωρίς να το θέλουμε και φαντάζομαι χωρίς να το επιδιώκει και ο κ. Βούλγαρης, οδηγούμαστε σε μια κατοχύρωση έτσι της Ευρώπης των πολλών ταχυτήτων από οικονομική άποψη; Δηλαδή οδηγούμαστε ξανά σε μια συντηρητική ανάγνωση της πραγματικότητας; Ενώ αυτό θα θέλαμε να αποφύγουμε;

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Και πάλι ευχαριστώ όλους όσους συνέβαλαν με τις ερωτήσεις και τους προβληματισμούς τους σε αυτό το διάλογο. Αρχίζουν πλέον οι δευτερολογίες με τις απαντήσεις με αντίστροφη σειρά. Δηλαδή, ο κ. Αυγερινός πρώτος.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ: Ενδιαφέρουσες οι ερωτήσεις. Έχω νομίζω σε αυτές που αναφέρονται σε εμένα απαντήσει με την εισήγησή μου. Γιατί σε κάποια θέματα στάθηκα αρκετά. Θέλω να πω στον κ. Μουρούτσο ότι μίλησα και ξεκίνησα την ομιλία μου για τα άλυτα προβλήματα, τα προβλήματα τα διεθνικά και πόσο αυτά θα ορίσουν από εδώ και πέρα, αν θα υπάρξει Ευρωπαϊκή Ένωση ή αν θα διαλυθεί, και ακόμα για τις εξελίξεις στη δική μας την περιοχή.

Συνέδεσα δηλαδή το μέγεθος των προβλημάτων και την αδυναμία να λυθούν με την απειλή της

φασιστικής ανάδυσης. Σίγουρα, είναι αυτή η αιτία και η αιτία είναι ότι οι κυβερνήσεις, όπως γράφει και το σχόλιο στη "MONDE" είναι άτολμες. Δεν ξέρω πιθανότατα να υπάρχει και ατολμία, ξέρω όμως ότι υπάρχει αδυναμία να λύσουν τα προβλήματα.

Προβλήματα που είναι σήμερα - όπως είπα - πολύ μεγάλα και που δεν είναι πια προβλήματα συγκυριακά. Είναι προβλήματα ενδημικά. Και αυτό σημαίνει ότι είναι πολύ δυσκολότερα. Δεν τολμούν ή δε μπορούν. Εγώ θα έλεγα δε μπορούν να τα λύσουν. Συνταγή βέβαια δεν υπάρχει να δώσει κάποιος πώς τελειώνει αυτή η ιστορία, αλλά θα μπορούσα να αντιπροτείνω - μια και με ρωτάτε - ότι πρέπει να υπάρξει πληροφόρηση και πάλι πληροφόρηση, συνεχής πληροφόρηση του πολίτη.

Θα πρέπει να υπάρξει ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών με την ανάπτυξη των παράλληλων εξουσιών, που σημαίνει ότι τα κοινωνικά κινήματα πρέπει να αναπτυχθούν και αυτά να ασκήσουν πίεση, τόσο στα κοινοτικά όργανα, όσο και στις κυβερνήσεις για να υπάρξει αντιμετώπιση των προβλημάτων.

Μη ξεχνάτε ότι κάθε φορά που είχαμε συσσωρευμένα προβλήματα, τότε είχαμε και τη φασιστική απειλή και πολλές φορές μάλιστα αυτή κυριάρχησε στην ιστορία. Ελπίζω ότι τώρα θα μπορέσει η Ευρωπαϊκή Ένωση και θα μπορέσουν τα κράτη-μέλη να τα αντιμετωπίσουν.

Συγκεκριμένη απάντηση ως λύση σε αυτό δεν υπάρχει άλλη, νομίζω, από το να ενισχύσουμε όσο μπορούμε περισσότερο τους δημοκρατικούς θεσμούς. Εδώ θέλω να πω στον κ. Παπαδόπουλο, για το ποιά δημοκρατία μιλάμε, εννοώ τη δημοκρατία που υπάρχει σήμερα στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γιατί δε ξέρω καμιά άλλη δημοκρατία σήμερα στον κόσμο, που να λειτουργεί καλύτερα απ' ό,τι στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στις χώρες - μέλη της.

Δε σημαίνει βέβαια ότι έχει ολοκληρωθεί. Άλλωστε αλίμονο αν έλεγα ότι η δημοκρατία ολοκληρώθηκε ή αν φτάσουμε ποτέ να πούμε ότι η δημοκρατία τελείωσε. Η δημοκρατία θα είναι πάντα το ζητούμενο. Θα υπάρχει πάντα διεκδίκηση.

Σε ό,τι αφορά - για να συνεχίσω με τον κ. Παπαδόπουλο - για τα θέματα που είπα για την Ευρώπη, η Ευρώπη κ. Παπαδόπουλε σήμερα, έχει το καλύτερο επίπεδο ποιότητας και γενικά διαβίωσης, ποιότητας ζωής, απ' όλο τον κόσμο. Που σημαίνει, η ανάγκη να ενωθεί η Ευρώπη, ήταν πρώτα απ' όλα ιστορική.

Πρέπει η Ευρώπη να συμβιβαστεί με την ιστορία της. Και ακόμα - το είπα και αυτό στην ομιλία μου - ότι αν θα μπορούσαμε να προσδιορίσουμε τί θα σημαίνει αύριο Ευρωπαϊκή Ένωση, θα λέγαμε ότι πρέπει να υπάρξει ενιαίος και οικονομικά, αλλά κυρίως κοινωνικά χώρος. Αυτή είναι η προοπτική και αυτά βέβαια είναι εκείνα που θεμελιώνουν από εκεί και πέρα και τις άλλες αξίες, της ειρήνης.

Ήθελα να πω στον κ. Στάθη, ότι κάποια πράγματα είναι αυτονόητα. Στην Ευρώπη συγκρούονται δύο στρατηγικές. Είναι γνωστό. Η στρατηγική του Βορρά που θέλει την Ευρώπη αγορά και τον πολίτη καταναλωτή, και η στρατηγική του Νότου, όπου ο Νότος διεκδικεί απεγνωσμένα ανάπτυξη.

Είναι δηλαδή η στρατηγική των πλούσιων χωρών και η στρατηγική των καθυστερημένων χωρών και αυτή η ιστορική αντιπαράθεση υπάρχει. Μέσα σε αυτή τη λογική λοιπόν, είπα νωρίτερα, όταν ανέφερα για το Νότο, ποιος θα πληρώσει το κόστος, αλλά και ποιος θα εισπράξει τα ωφέλη. Αυτό είναι φανερό.

Δε νομίζω ότι χρειάζεται κανείς σε αυτά τα πράγματα, να αναφέρεται ιδιαίτερα. Άλλωστε μιλάμε για μια σύγκλιση πια και λογικής και σύγκλιση και αυτής της ανισότητας που υπάρχει και γίνεται προσπάθεια.

Μου είπατε νωρίτερα, αν υπάρχουν διαδικασίες εμβάθυνσης. Υπάρχουν και γίνονται και είναι αρκετές. Υπάρχει και ενισχύεται η εμβάθυνση και αυτό φαίνεται από τις τρεις αναθεωρήσεις που έχουν γίνει από το '86 μέχρι τώρα. Αν δει κανείς σε αυτές τις αναθεωρήσεις, σε ποιά κατεύθυνση οδηγούν την Ευρώπη κάθε φορά. Ποιά είναι τα στοιχεία εκείνα τα οποία συμπληρώνουν κάθε φορά τις συνθήκες.

Είχαμε και δύο μεγάλα χρηματοδοτικά πρωτόκολλα στο διάστημα αυτό. Άρα δεν είναι μόνο θέμα χρηματοδότησης για την ανάπτυξη. Δεν είναι θέμα μόνο χρημάτων. Είναι γενικά η πολιτική που ασκείται, είναι οι διαρθρωτικές πολιτικές στην Ευρώπη, οι οποίες απορροφούν το 1/3 του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του κοινοτικού προϋπολογισμού.

Βέβαια, θα μπορούσε να ήταν περισσότερα. Αλλά τι περισσότερα, όταν είναι και δύσκολο ακόμα και από την έλλειψη της υποδομής κάποιες χώρες να μπορέσουν να τα απορροφήσουν και να προχωρήσουν με τους ίδιους ρυθμούς. Ίσως βιαζόμαστε και καλά κάνουμε και πιέζουμε.

Από την άλλη μεριά εγώ θεωρώ ότι η εμβάθυνση υπάρχει και απαντώντας και στον κ. Βούλγαρη, συμφωνώ με όσα είπε για τα κριτήρια. Εγώ μάλιστα στάθηκα με επιμονή αξιολογώντας τα κριτήρια, στάθηκα στο πρώτο ιδιαίτερα και είπα ότι αυτό αρκεί για να αποκλεισθεί μια χώρα, χωρίς να πάω στα άλλα, που, βέβαια, είναι απαραίτητα.

Τώρα, διεύρυνση και εμβάθυνση, πάνε παράλληλα. Το θέμα είναι ότι θα πρέπει να πηγαίνουν όχι μονάχα παράλληλα, αλλά να είναι και ταυτόχρονα. Και θέλω να σας πω πάνω σε αυτό, ότι το Κοινοβούλιο το Ευρωπαϊκό, στη λογική αυτή, κατευθύνει μια πολιτική πίεσης στα όργανα τα κοινοτικά για την παράλληλη και ταυτόχρονη πορεία της διεύρυνσης και της εμβάθυνσης, γιατί επαναλαμβάνω ότι ειλικρινά πιστεύω ότι πάνε παράλληλα. Δεν μπορεί να υπάρξει εμβάθυνση μόνη της, δεν μπορεί να υπάρξει διεύρυνση μόνη της.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ από πλευράς της οργανωτικής διαδικασίας τον κ. Αυγερινό. Παρακαλώ τον κ. Γρηγορίου, να αναλάβει και αυτός το μέρος των απαντήσεων που τον αφορά.

ΠΑΝΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ: Θα ήθελα να σταθώ για πολύ λίγο στις τοποθετήσεις του κ. Στάθη και του κ. Πρέσβη της Κροατίας. Αυτό που θα ήθελα να πω είναι ότι μέσα στο πλαίσιο της διεθνούς οργάνωσης, αυτό τελικά που ψάχνουν τα κράτη-μέλη, τα κράτη δηλαδή που δημιουργούν τους διεθνείς οργανισμούς και που στην πραγματικότητα είναι η ουσία της λειτουργίας των διεθνών οργανισμών, είναι η σύνθεση, είναι η συνοχή, είναι τελικά η σύγκλιση, όπως ανέφερε και ο κ. Αυγερινός προηγουμένως.

Άρα λοιπόν, αυτό που μας ενδιαφέρει είναι το τελικό αποτέλεσμα. Το αποτέλεσμα αυτό που εξάγεται ως δράση, ως πρόταση, ως σχέδιο από το διεθνή οργανισμό και όχι τόσο οι τοποθετήσεις ή οι θέσεις οι οποίες εκφράζονται από το κάθε κράτος-μέλος που τελικό στόχο έχει όχι την διαφοροποίηση, όχι την αντίθεση, την αντιπαράθεση, αλλά την προσφορά κάποιας θέσης στην τελική σύγκλιση, στο διάλογο και στην τελική σύγκλιση.

Αυτό λοιπόν που πρέπει να λάβουμε υπ' όψιν μας και στο χώρο των ευρωπαϊκών ενοποιητικών διαδικασιών, είναι ότι δε θέλουμε να κολλήσουμε ταμπέλες με το να μιλάμε για κεντροευρωπαϊκή πρωτοβουλία, για κεντροευρωπαϊκές διαδικασίες ή διαδικασίες που αφορούν στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Δε θέλουμε να βάλουμε ταμπέλες ότι διακρίνουμε τις διάφορες πρωτοβουλίες, τις διάφορες διαδικασίες μεταξύ τους.

Αντίθετα, αυτές οι πρωτοβουλίες οι οποίες αναλαμβάνονται και διαμορφώνονται σε εντελώς περιφερειακό επίπεδο, έχουν ένα στόχο. Έχουν ένα στόχο να διευκολύνουν την πρακτική εφαρμογή και τις διαδικασίες αυτές στην πράξη. Άρα λοιπόν, η κεντροευρωπαϊκή πρωτοβουλία, οι πρωτοβουλίες για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, έχουν ένα και μοναδικό στόχο. Να πετύχει η διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης και όχι να χωριζόμαστε εμείς μεταξύ μας.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Τώρα να απαντήσει ο κ. Simic.

PREDRAG SIMIC: Ήθελα να αναφερθώ σε αυτό που είπε ο Πρέσβης της Κροατίας, να πω ότι τελικά οι χώρες ανήκουν στην περιοχή όπου θέλουν να ανήκουν και σε κάθε χώρα υπάρχουν προβλήματα ασφαλείας. Γι' αυτό λοιπόν πιστεύω ότι η Κροατία έχει βέβαια συμφέροντα στη Βοσνία και αυτό αποτελεί ένα πρόβλημα του δυτικοευρωπαϊκού διαλόγου.

Αυτό που έχει σημασία, είναι ότι πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψιν πράγματι η θέση που εξέφρασε ο κ. Πρέσβης.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Παρακαλώ τον κ. Marcuse για τη δευτερολογία του.

ELIE MARCUSE: Θα ήθελα να πω το εξής: Το Αζερμπαϊτζάν είναι μέλος της Σύμπραξης για την Ειρήνη και βεβαίως δεν προβλέπεται το Αζερμπαϊτζάν να γίνει πλήρες μέλος του NATO. Όμως, η πόρτα του NATO δεν έχει κλείσει. Είναι ανοιχτή.

Έχουμε λοιπόν τις τρεις πρώτες χώρες οι οποίες θα προσχωρήσουν. Η πόρτα παραμένει ανοιχτή, αλλά δεν πιστεύω ότι είναι τόσο επείγον το να εξετάσουμε αιτήσεις χωρών, οι οποίες ήδη βρίσκονται στη Σύμπραξη για την Ειρήνη. Ελπίζω η απάντησή μου να σας ικανοποιεί.

Όσον αφορά το δεύτερο ερώτημα, το οποίο έχει σχέση με τη Ρωσία, νομίζω ότι ήταν απόλυτα σαφές ευθύς εξαρχής ότι όταν το NATO διαπραγματεύτηκε με τη Ρωσία, η θέση του NATO ήταν ότι η Ρωσία δεν θα έπρεπε να αποκτήσει βέτο σε θέματα του NATO.

Η μοίρα του NATO πρέπει να παραμείνει στα χέρια του NATO, αλλά παράλληλα κατέστη απόλυτα σαφές ότι πρέπει να υπάρχει μια απόλυτα εποικοδομητική σχέση με τη Ρωσία. Έτσι λοιπόν, αποφασίστηκε να μην υπάρχει βέτο από πλευράς Ρωσίας, αλλά παράλληλα να λαμβάνεται υπ' όψιν η θέση της Ρωσίας, μια Ρωσία που είναι πολύ μεγάλη δύναμη και γι' αυτό λοιπόν υπήρξε αυτό το μόνιμο συμβούλιο NATO-Ρωσίας, μόνο για χάρη της Ρωσίας. Και αυτό είναι πάρα πολύ.

Παράλληλα, όπως είναι φυσιολογικό, οι Ρώσοι είναι μέλος του Ευρωατλαντικού Συμφώνου Συνεργασίας, δηλαδή αυτή τη στιγμή η Ρωσία βρίσκεται σε δύο συμβούλια από τα τρία. Και το συμβούλιο του NATO παραμένει βέβαια το παλιό συμβούλιο του NATO. Ελπίζω με τον τρόπο αυτό να απάντησα στην ερώτησή σας.

Τώρα, όσον αφορά στην τρίτη ερώτησή σας, αυτή είναι λιγάκι μακροσκελέστερη και αφορά στην πολυμορφία των ειρηνευτικών δυνάμεων. Δεν ξέρω πού ακριβώς βλέπετε εσείς αυτή την πολυμορφία. Κατ' εμέ αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει πολυμορφία στις ειρηνευτικές δυνάμεις.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δε συμμετέχει. Η Ευρωπαϊκή Ένωση απλά προσπαθεί να καταρτίσει μια Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας και προβλέπεται ότι κάποια στιγμή θα υπάρξει μια πιο αποτελεσματική πολιτική ασφάλειας και όπως αναφέρεται και στο άρθρο υπ' αριθμόν 4 της συμφωνίας του Μάαστριχτ, που έχει γίνει τώρα άρθρο 7 της συμφωνίας του Άμστερνταμ, προβλέπεται κάποιο είδος αμυντικής πολιτικής.

Όμως είμαστε ακόμα πάρα πολύ μακριά από κάτι τέτοιο. Οποτεδήποτε συζητάμε στον ΟΑΣΕ ή σε οποιοδήποτε άλλο forum κατανοούμε πολύ γρήγορα ότι δεν υπάρχει καμία συμφωνία, όσον αφορά τα σημαντικά θέματα. Νομίζω λοιπόν, ότι η πρόσφατη κρίση κατέδειξε ότι οι Ευρωπαίοι δε συμφωνούν, είτε ήταν η κρίση στην Αλβανία, είτε οπουδήποτε αλλού, για πάρα πολλά θέματα και γι' αυτό λοιπόν μέχρι τώρα όταν πρόκειται για ειρηνευτικές διαδικασίες, το NATO αυτή τη στιγμή συμμετέχει και διαχειρίζεται ή και διοικεί, τις ειρηνευτικές δυνάμεις.

Σας είπα ότι στις δυνάμεις που υπάρχουν αυτή τη στιγμή, 19 σώματα προέρχονται από χώρες που δεν είναι μέλη του NATO. Παράλληλα το NATO συνεργάζεται με τη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση για τη βελτίωση των δομών, για να υπάρξει μια προβλεπόμενη αντίδραση στη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση, οποτεδήποτε οι Ευρωπαίοι επιθυμήσουν να εφαρμόζουν ή και να διοργανώνουν ειρηνευτικές αποστολές.

Οι Αμερικανοί, όταν θα θέλουν να αποχωρήσουν, θα μπορεί να αναλαμβάνει η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση και μέχρι τώρα βέβαια δεν είδαμε κάτι τέτοιο. Δεν είδαμε τη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση στην Αλβανία. Γι' αυτό λοιπόν, όταν πρόκειται για ειρηνευτικές δυνάμεις, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι έτοιμη.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ασχολείται περισσότερο με την οικονομική και νομισματική ένωση - αυτή είναι η άποψή μου - και η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δίκιο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ασχολείται περισσότερο με αυτό το θέμα και μετά θα βασιστεί πάνω σε αυτό.

Και η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση βελτιώνει τη σχέση της με το ΝΑΤΟ, κυρίως σε σχέση με τις μελλοντικές ειρηνευτικές λειτουργίες.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο κ. Περράκης να συνεχίσει με τις δευτερολογίες.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Θα δώσω μερικές τηλεγραφικές απαντήσεις στα πολλά και πολύ ενδιαφέροντα ερωτήματα που τέθηκαν, ξεκινώντας από τον κ. Γιάννατς της πρεσβείας του Ιράκ. Νομίζω ότι είναι φανερό από την εισήγησή μου, ότι αυτή τη στιγμή υπάρχουν πολλαπλές ταχύτητες στην προσέγγιση των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, εκ του γεγονότος ότι τρεις χώρες αυτή τη στιγμή περιλαμβάνονται στις δέκα υποψήφιες για την επόμενη διεύρυνση, ενώ όπως υπογράμμισα, οι υπόλοιπες της περιοχής βρίσκονται σε μια πορεία αναβάθμισης των σχέσεών τους.

Υπάρχουν ποιοτικού χαρακτήρα διαφοροποιήσεις, ενώ η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας έχει μπροστά της ακόμη ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα, την επιστροφή της στη Διεθνή Κοινότητα. Δεν μπορώ, επομένως, να κάνω κανέναν υπολογισμό, για το πότε στο άμεσο μέλλον οι χώρες αυτές θα βρεθούν κοντά στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Δηλαδή ενσωματωμένες μέσα στις συγκεκριμένες διαδικασίες.

Με ρωτάτε για την Τουρκία. Μα η Τουρκία έχει ειδικές σχέσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση και μάλιστα πάρα πολύ προχωρημένες. Έχει μια τελωνειακή ένωση. Η συζήτηση μάλιστα αυτή τη στιγμή, που γίνεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση, περιλαμβάνει και την ενίσχυση αυτής της τελωνειακής ένωσης. Η Τουρκία βέβαια ζητάει και κάποια άλλα πράγματα (όπως προενταξιακό καθεστώς), τα οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι δυνατό να της τα αναγνωρίσει.

Εξάλλου, η Τουρκία δεν είναι δυνατό να συμμετέχει στην Ευρωπαϊκή Διάσκεψη χωρίς να αποδέχεται ορισμένες βασικές αρχές της Ε.Ε. Σε κάθε περίπτωση, η Τουρκία δεν είναι υποψήφια για ένταξη χώρα. Επομένως δεν έχει να κάνει τίποτα με τις δέκα χώρες, που σήμερα είναι ενσωματωμένες στον κύκλο αυτό των υποψήφιων χωρών.

Σε κάθε περίπτωση, αν υπάρξει, τελικά, Ευρωπαϊκή Διάσκεψη, όχι γιατί η Ελλάδα την αντιπροσωπεύεται μόνη της, αλλά γιατί υπάρχουν και αρκετές άλλες επιφυλάξεις, γύρω από το τι μπορεί να είναι αυτή η Ευρωπαϊκή Διάσκεψη, το περιεχόμενο, η σύνθεση της κ.ά., θα υπάρχουν κάποιες αρχές για τη συμμετοχή σ' αυτήν.

Ο κ. Πρέσβης της Κροατίας έθεσε κάποια ζητήματα - παραμερίζω ελλείψει χρόνου την ευρωπαϊκή πολιτιστική διάσταση, γιατί αυτό νομίζω απαιτεί νέο σεμινάριο - θα σχολιάσω όμως ένα ζήτημα, το οποίο νομίζω ότι αποτέλεσε βασικό στοιχείο αναφοράς και από τον κ. Βούλγαρη και από πολλούς άλλους από τους παρεμβαίνοντες. Πρόκειται για το στοιχείο της δημοκρατίας.

Ανεξάρτητα από φιλοσοφικές ή όχι προσεγγίσεις που μπορεί να έχουμε αυτή τη στιγμή, συμφωνούμε τουλάχιστον στην Ευρώπη ότι υπάρχουν κάποια πρότυπα. Τα πρότυπα, αναδεικνύουν μια ευρωπαϊκή δημόσια τάξη. Έτσι διακηρύσσει το Συμβούλιο της Ευρώπης, έτσι αναφέρει ο ΟΑΣΕ, έτσι υπογραμμίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Υπάρχουν πρότυπα δημοκρατίας, δηλαδή ότι σε τακτικά περιόδους διαστήματα έχουμε εκλογές, πλουραλισμό, ανοχή, κράτος δικαίου, δικαιώματα

του ανθρώπου. Αυτά είναι δεδομένα με πανευρωπαϊκή πλέον εμβέλεια.

Έτσι, πέραν από τις όποιες ατομικές προσεγγίσεις υπάρχουν τα αντικειμενικά κριτήρια. Θέλησα να δώσω μια υπογράμμιση απόχρωσης, ότι η συγκεκριμένη θεώρηση, όπως και η αξιολόγηση, είναι πολιτική. Και γι' αυτό αναφέρθηκε στην περίπτωση της Σλοβακίας ή των Βαλτικών χωρών σε σχέση με ζητήματα προστασίας μειονοτήτων. Γιατί ο καθένας μπορεί, άρα και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και οι εταίροι της Ε.Ε., να δει και να αξιολογήσει μια συγκεκριμένη πολιτική κατάσταση αν πράγματι, από τη δική του σκοπιά, συνάδει ή όχι με τα πολιτικά κριτήρια της Κοπεγχάγης, τα οποία τέθηκαν και είναι αυτά τα οποία διέπουν μαζί με τα οικονομικά κριτήρια την πορεία για να ενσωματωθεί μια χώρα υποψήφια στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Επομένως, γνωρίζουμε πολύ καλά ποια είναι η δημοκρατία και η Κροατία ξέρει πολύ καλά επίσης τι δημοκρατία πρέπει να έχει, τι κράτος δικαίου πρέπει να έχει και επομένως εκεί δεν υπάρχουν δυνατότητες παρέκκλισης. Από την άλλη μεριά, η Κροατία έχει δικαίωμα, όπως κάθε χώρα, να θεωρεί τον εαυτό της ότι ανήκει γεωγραφικά όπου αυτή νομίζει ότι ανήκει.

Εγώ θέλησα να τονίσω, δίνοντας και αυτή την τελευταία πληροφορία που ήρθε από τις Βρυξέλλες, ότι υπάρχουν και άλλες αντικειμενικές απόψεις, που έχουν σημασία αν χρησιμοποιούνται, π.χ. από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως πρώην Γιουγκοσλαβία, Νοτιοανατολική Ευρώπη ή το νεωτεριστικό Δυτικά Βαλκάνια.

Στις ερωτήσεις, διαπιστώσεις και παρατηρήσεις του κ. Στάθη, θα απαντήσω ότι συμφωνώ και με τον προλαλήσαντα κ. Αυγερινό, ότι στην Ε.Ε. επιχειρείται τώρα μια σημαντική εμβάθυνση. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ φέρει νέα στοιχεία που ελλείψει χρόνου δεν μπορώ να αναφέρω τώρα. Ενδεικτικά θα θυμίσω τα ζητήματα του πολίτη, την κοινή εξωτερική πολιτική, τις νέες πολιτικές με πολλά και σημαντικά καινούργια στοιχεία κ.ά.

Τώρα, για να πούμε λίγο τα πράγματα με το όνομά τους, αν και απέφυγα να κάνω κάτι τέτοιο, νομίζω ότι όλες οι χώρες στα Βαλκάνια, στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, ανεξάρτητα από το αν δηλώνουν επιρροής ή ειδικής σχέσης με μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γνωρίζουν πολύ καλά ποιός τις υποστηρίζει και τι ακριβώς υποστηρίζει.

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Ατλαντικής Συμμαχίας στη Μαδρίτη, όπου όλες οι βαλκανικές χώρες που ήταν υποψήφιες για διεύρυνση στο ΝΑΤΟ, πίστευαν ότι θα προσχωρήσουν. Μόνο η Ελλάδα επέμενε μέχρι την τελευταία στιγμή για την ένταξη της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας. Το ότι δεν πέτυχε, δεν αδυνατίζει αυτήν την πραγματικότητα και τη σημασία της.

Ακόμη θα θυμίσω -καθώς πρέπει να μην γκρινιάζουμε μονίμως, αλλά να υπογραμμίζουμε και τα θετικά- ότι η Ελλάδα, ήταν η πρώτη χώρα που από το καλοκαίρι του 1997, που δημοσιοποιήθηκε η "Agenda 2000", δήλωσε ότι οι βαλκανικές χώρες πρέπει να είναι στην ίδια γραμμή αφετηρίας μαζί με τις άλλες υποψήφιες χώρες χωρίς διάκριση. Έκτοτε δίνει αγώνα για την ενίσχυση αυτής της θέσης. Κρίσιμο και το Συμβούλιο της Προσεχούς Δευτέρας, όπου θα παρθούν αποφάσεις ενόψει της Συνόδου Κορυφής του Λουξεμβούργου το Δεκέμβριο του '97. Μάλιστα φαίνεται να διαγράφεται μια σύγκλιση απόψεων. Όμως πρέπει να το υπογραμμίσουμε, ότι π.χ. η Γαλλία και άλλοι εταίροι, οι οποίοι έχουν παραδοσιακές σχέσεις με τα Βαλκάνια ή με ορισμένες από τις βαλκανικές χώρες, δεν υποστήριζαν, όπως η Ελλάδα, τέτοιες θέσεις. Είχαν πλήρως αποκλίνουσα θέση.

Συμφωνώ με τις διαπιστώσεις του Γιάννη Βούλγαρη που έθεσε ως βασικό-πρωταρχικό το πολιτικό κριτήριο, τη δημοκρατία. Συμφωνώ απόλυτα μαζί του. Δεν έχω να υπογραμμίσω τίποτα.

Υποτίθεται ότι όλα τα κριτήρια, συνολικά, λαμβάνονται υπ' όψιν και αξιολογούνται. Αλλά το στοιχείο της δημοκρατίας είναι αναμφίβολα το κορυφαίο.

Ο κ. Διακίδης έθεσε ένα θέμα. Θα απαντήσω. Κοιτάξτε, μεταξύ της ρητορείας και της πραγματικότητας υπάρχει απόσταση. Διαλέξτε λοιπόν τη ρητορεία ή την πραγματικότητα. Η δική μας πάντως προσέγγιση, η ελληνική, είναι τελείως πραγματιστική στην αντιμετώπιση αυτών των θεμάτων.

Ο κ. Παπαδόπουλος προβληματίστηκε για τους όρους ένταξης. Νομίζω ότι είναι σαφή αυτά τα πράγματα. Ορίζονται ρητά από τη Συνθήκη και από τα Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κοπεγχάγης. Τα οικονομικά και τα πολιτικά κριτήρια. Θέλω πάντως να τονίσω το εξής, επειδή φάνηκε στις σκέψεις και στις διαπιστώσεις κάποιων από τους παρεμβαίνοντες, ότι το οικονομικό ζήτημα δε θεωρείται σημαντικό για την προσχώρηση στην Ε.Ε.

Τα δεδομένα της νέας χιλιετίας, δεν είναι τα ίδια με αυτά της δεκαετίας του 1970 και του 1980 που έγιναν οι διευρύνσεις της ΕΚ/ΕΕ, τότε που προσχώρησε η Ελλάδα ή αργότερα οι Ιβηρικές χώρες. Σήμερα απαιτούμε από τις υποψήφιες χώρες ίσως περισσότερα, ενώ γνωρίζουμε το υπάρχον έλλειμμα των χωρών αυτών.

Δηλαδή ζητάμε να εφαρμόσουν αμέσως το κοινοτικό κεκτημένο, κάτι εξαιρετικά δύσκολο για τις χώρες αυτές. Κάτι τέτοιο δε γίνεται εύκολα. Και όχι μόνο στο επίπεδο π.χ. της ΟΝΕ.

Όμως υπάρχει μια πραγματικότητα. Και γι' αυτό έθεσα τον προβληματισμό, η διεύρυνση θα γίνει για σύγκλιση ή απόκλιση, με τους κινδύνους που ελλοχεύουν μέσα στο ίδιο το πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δηλαδή της επιλογής πραγμάτων που μας χωρίζουν και όχι μας ενώνουν. Ενώ αντίθετα θα πρέπει να ακολουθούμε το δρόμο της σύγκλισης και μεταξύ των ήδη εταίρων της Ε.Ε., αλλά και με τις υποψήφιες χώρες.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο κ. Ulf Sundqvist από το EUROPEAN FORUM SDP έχει ζητήσει πέντε λεπτά για να κάνει μια παρέμβαση.

κ. SUNDQVIST: Πρέπει να σας πω ότι προέρχομαι από τη Φιλανδία. Είμαι πρόεδρος του Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος της Φιλανδίας και εδώ εκπροσωπώ το Ευρωπαϊκό Forum για δημοκρατία και αλληλεγγύη, το οποίο, όπως πολλοί από σας γνωρίζετε, ιδρύθηκε πριν από μερικά χρόνια, από τα δυτικοευρωπαϊκά σοσιαλιστικά και σοσιαλδημοκρατικά κόμματα, για να υποστηρίξει τις πολιτικές αλλαγές στην Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη.

Θα ήθελα λοιπόν πολύ σύντομα να σχολιάσω τρία σημεία. Το πρώτο σημείο είναι η διάσταση του χρόνου. Το δεύτερο είναι η περιφερειακή διάσταση. Και το τρίτο, είναι η πολιτική διάσταση.

Πρώτο σημείο, η διάσταση του χρόνου. Πολύ σωστά, ελέγχθη από αρκετούς ομιλητές ότι η ολοκλήρωση είναι η απάντηση στα προβλήματα που εμφανίζονται σε αυτό το κομμάτι της Ευρώπης και γενικότερα. Αν ρίξουμε μια ματιά προς τα πίσω, θα διαπιστώσουμε ότι χρειάστηκαν αρκετές δεκαετίες για να επιτευχθεί, να οικοδομηθεί αυτό που έχουμε σήμερα.

Και γνωρίζουμε ότι αυτό που έχει επιτευχθεί δεν είναι η τελική λύση. Εξακολουθούν να υπάρχουν περισσότερες ερωτήσεις από απαντήσεις. Έτσι λοιπόν, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι έχουμε μπροστά μας μια μακρά περίοδο και πράγματι θα χρειαστεί πολύς χρόνος, πριν διευρυνθεί η Ευρώπη και πριν εμβαθυνθεί η ολοκλήρωση.

Νομίζω, όμως, ότι ο κ. Marcuse επισήμανε ένα πολύ σημαντικό θέμα, λέγοντας ότι τελικά ίσως να μην υπάρχει και τόσος πολύς χρόνος. Διότι, από το '89 πέρασαν μόλις οκτώ χρόνια. Από τότε δηλαδή που κατέρρευσε το τείχος του Βερολίνου.

Γνωρίζουμε ότι έχουν εμφανιστεί πολλά καινούργια προβλήματα, ορισμένα από τα παλιά εξαφανίστηκαν μετά την κατάρρευση του τείχους του Βερολίνου. Δεν έχουμε πια διπολικό κόσμο, δεν έχουμε ψυχρό πόλεμο, έχουμε όμως άλλα αρκετά θέματα στην ημερήσια διάταξη.

Γι' αυτό λοιπόν θα ήθελα να πω το εξής: Δε θα πρέπει να έχουμε τη λανθασμένη εντύπωση, ότι τελικά έχουμε μπροστά μας πολύ χρόνο, δεκαετίες ολόκληρες για να επιλύσουμε τα προβλήματα. Τουναντίον, πιστεύω ότι υπάρχει πίεση χρόνου μέχρι την επόμενη χιλιετία. Και η πίεση αυτή προέρχεται από τη δεύτερη διάσταση.

Μιλάμε για το μοντέλο ολοκλήρωσης ως λύση του προβλήματος. Επίσης, μιλάμε για το μοντέλο της ολοκλήρωσης κάτω από πολλά πρίσματα. Νομίζω λοιπόν ότι ήδη έχουμε να κάνουμε με το γεγονός ότι στο πλαίσιο του πανευρωπαϊκού μοντέλου ολοκλήρωσης, πρέπει να υπάρχουν και περιφερειακά μοντέλα ολοκλήρωσης.

Ο κ. Περράκης και επίσης ο κ. Αυγερινός, αναφέρθηκαν στη συζήτηση στην Ευρώπη περί Βορρά και Νότου. Και ο κ. Περράκης αναφέρθηκε στη βόρεια διάσταση, κάτι το οποίο θα συζητηθεί στη συνάντηση των αρχηγών κρατών μετά από μερικές ημέρες.

Η βόρεια διάσταση αναφέρθηκε από τις βόρειες χώρες και ο Φιλανδός πρωθυπουργός, βοήθησε πάρα πολύ στο να τεθεί το θέμα επί τάπητος. Ποιά είναι λοιπόν η βόρεια διάσταση; Δεν έχουμε το κλαμπ των πλουσίων, δεν πρόκειται για λέσχη εκείνων οι οποίοι βρίσκονται πολύ μπροστά από πλευράς αγοράς και από πλευράς κατανάλωσης.

Τουναντίον, η βόρεια διάσταση είναι μια προσπάθεια για να επισημανθούν σε μερικούς τα καιρία προβλήματα τα οποία αφορούν το βόρειο κομμάτι της Ευρώπης, προβλήματα που είναι πολύ σημαντικά για ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Τα στοιχεία αυτά είναι κατ' αρχήν το θέμα της ασφάλειας. Δε χρειάζεται να σας εξηγήσω γιατί το θέμα της ασφάλειας είναι πολύ σημαντικό, τόσο στο βόρειο κομμάτι, όσο και σε ολόκληρη την Ευρώπη. Πάντως, η Φιλανδία είναι η μόνη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχει κοινά σύνορα με τη Ρωσία. Και η Βαλτική εξακολουθεί να είναι διαχωριστική γραμμή, διαχωρίζει πολλά διαφορετικά συμφέροντα, παρ' ότι αυτή τη στιγμή μέσα και έξω από το ΝΑΤΟ διαδραματίζονται πολλές θεσμικές αλλαγές.

Η ενέργεια είναι και αυτή ένα άλλο πρόβλημα. Αναφέρθηκε ότι το 40%, ίσως και περισσότερο, της ενεργειακής κατανάλωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εισάγεται από το εξωτερικό. Η Βόρεια Ευρώπη είναι μια περιοχή της Ευρώπης με μεγάλο δυναμικό ενέργειας.

Τα δάση είναι πολύ σημαντικά για το περιβάλλον. Και αυτό πρέπει να αναφερθεί. Υπάρχουν παράλληλα και σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα, τα οποία αφορούν ολόκληρη την Ευρώπη.

Αυτό που έχει μεγάλη σημασία επίσης, είναι και το όριο της φτώχειας. Το όριο της φτώχειας στην Ευρώπη περνάει κατευθείαν από τη Βόρεια Ευρώπη. Ας πάρουμε την κατάσταση στη Ρωσία και ας τη συγκρίνουμε με τη Σουηδία, τη Φιλανδία, τη Νορβηγία και τη Γερμανία, που είναι η Βόρεια Ευρώπη.

Κατά την άποψή μου υπάρχουν πολλά προβλήματα τα οποία είναι σημαντικά και για την Νοτιοανατολική Ευρώπη. Θεωρώ, λοιπόν, ότι είναι σημαντικό να εξερευνηθούν διάφοροι τρόποι συνεργασίας, διάφορα μοντέλα για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη και για τα Βαλκάνια. Και συμπληρωματικά με όλα αυτά τα οποία αυτή τη στιγμή υλοποιούνται, στο πλαίσιο μιας ευρύτερης διαδικασίας. Διότι δε θα εξερευνηθεί ταχεία λύση στο θέμα της συμμετοχής ή της ένταξης. Ξέρουμε ότι αυτό θα χρειαστεί πάρα πολύ καιρό. Αλλά δεν πρέπει να εμποδίσουμε τις ενδιαφερόμενες χώρες να εξελιχθούν περαιτέρω, να δημιουργήσουν τις δικές τους μορφές συνεργασίας.

Και αυτό γίνεται τώρα. Η Ρωσία δε θα γίνει μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για πάρα πολλά χρόνια και φαντάζομαι θα ξέρετε ότι το ίδιο ισχύει και για τις χώρες της Βαλτικής. Μόνο η Εσθονία θα μπορούσε τώρα, ενδεχομένως, να είναι συνομιλητής για διαπραγματεύσεις. Οι υπόλοιπες δύο πρέπει να περιμένουν.

Το τρίτο στοιχείο είναι η πολιτική διάσταση. Εδώ μιλάμε επίσης για κάτι το πάρα πολύ σημαντικό από πλευράς χρόνου. Και θα ήθελα να υπογραμμίσω την πολιτική φύση της όλης διαδικασίας. Μιλάμε για τους θεσμούς, αλλά πίσω από όλα αυτά υπάρχουν εκείνα που διαδραματίζονται στον πολιτικό χώρο.

Σε γενικές λοιπόν γραμμές, μιλάμε για μια αγορά, η οικονομία είναι διεθνοποιημένη και διεθνοποιείται όλο και περισσότερο. Αυτό λοιπόν τώρα ασκεί πίεση στο πολιτικό σκηνικό. Έχουμε τις χώρες εκείνες και τις περιφέρειες, οι οποίες δύνανται να αναπτυχθούν πολιτικά και αυτές θα έχουν τη δυνατότητα να γίνουν μέλη και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΝΑΤΟ.

Και όσοι δε θα μπορέσουν να αναπτυχθούν είναι εκείνοι οι οποίοι θα βρίσκονται πίσω. Έτσι λοιπόν, θα έχουμε εκείνες τις χώρες που θα προηγηθούν και εκείνες που θα είναι πάντα σε καθυστέρηση. Γι' αυτό θεωρώ ότι θα πρέπει να τονίσουμε το γεγονός ότι τα κριτήρια, δημοκρατία και ανθρώπινα δικαιώματα, είναι οι συνέπειες των απαραίτητων πολιτικών διαδικασιών προς τη δημοκρατία, την ελεύθερη οικονομία της αγοράς και την κοινωνική δικαιοσύνη.

Και μετά μπορούμε να καλύψουμε διάφορα άλλα κριτήρια. Νομίζω λοιπόν ότι ένα από τα πιο σημαντικά πράγματα που έλαβαν χώρα στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση στη Δυτική Ευρώπη, ήταν το γεγονός ότι υπήρχε η δυνατότητα να επιτευχθεί βιώσιμη πολιτική δομή και πολιτική συνεργασία ανάμεσα στις πιο σημαντικές δυνάμεις.

Εγώ εδώ, εκπροσωπώ το σοσιαλιστικό και σοσιαλδημοκρατικό κίνημα της Ευρώπης, όπως σας είπα το Ευρωπαϊκό Forum συστήθηκε για να προάγει τις σχέσεις και τη συνεργασία και να υποστηρίξει εκείνες τις πολιτικές δυνάμεις στην Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη που είναι απαραίτητες για να ενισχυθεί η δημοκρατική διαδικασία, έτσι ώστε να υπάρξει οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, που θα καταλήξει στη δικαιοσύνη και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Γνωρίζουμε ότι έχουμε μπροστά μας μια μακρά διαδικασία. Έτσι και αλλιώς δεν έχουμε πολύ χρόνο και γνωρίζουμε ότι έχουν γίνει πολλά σημαντικά βήματα. Νομίζω ότι είναι σημαντικό να προαχθούν αυτές οι δημοκρατικές δομές. Και θεωρώ ότι πρέπει ο χώρος αυτός να ενταχθεί στο υπόλοιπο της Ευρώπης.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Με την τελευταία τοποθέτηση έληξε το πρωινό πρόγραμμα.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

“ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ Ν.Α. ΕΥΡΩΠΗ”

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

“Πολιτική και Οικονομική Κατάσταση στη Ν.Α. Ευρώπη”

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

ΤΑΣΟΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΗΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Σύμβουλος του Πρωθυπουργού

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ

DJORJE ROPOV

Εκπρόσωπος Κόμματος Γιουγκοσλαβικής Αριστεράς

«Οικονομική Συνεργασία στη Ν.Α. Ευρώπη»

NORA ANANIEVA

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου, Μέλος Ανώτατου Συμβουλίου Σοσιαλιστικού

Κόμματος Βουλγαρίας

«Ριζικές Μεταρρυθμίσεις και Ενσωμάτωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση»

BLAGOJE BABIC

Εκπρόσωπος Σοσιαλιστικού Κόμματος Σερβίας

«Τα Στοιχεία του Ευρωπαϊκού Προσανατολισμού της Ο.Δ. Γιουγκοσλαβίας»

ΑΚΗΣ ΤΣΟΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Υπουργός Εθνικής Άμυνας, Αντιπρόεδρος Ευρωπαϊκού Σοσιαλιστικού

Κόμματος, Μέλος Ε.Γ. της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ

«Ασφάλεια, Σταθερότητα και Συνεργασία στη Ν.Α. Ευρώπη»

ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΓΚΙΒΑΛΟΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Μέλος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ

«Δημοκρατικό Σύστημα και Πολιτισμοί Θεσμοί στις Χώρες της Ν.Α. Ευρώπης»

IGOR IVANOVSKI

Μέλος Κεντρικού Συμβουλίου της Σοσιαλδημοκρατικής Ένωσης (SDUM)

της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας (FYROM)

«Πολιτικές Σχέσεις των Χωρών της Ν.Α. Ευρώπης»

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ULF SUNDQVIST

Πρόεδρος του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος της Φιλανδίας, Εκπρόσωπος του European Forum of Socialist Democratic Parties

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΣΤΑΘΗΣ

Βουλευτής

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΤΑΣΟΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ

Η δεύτερη ενότητα περιλαμβάνει τη συζήτηση για την οικονομική και πολιτική κατάσταση στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Τα χρόνια που έρχονται, είναι χρόνια που θα ορίσουν τις εξελίξεις, που η κρισιμότητά τους από τώρα είναι αδύνατο να προσδιοριστεί.

Είναι η πιο αποφασιστική περίοδος για την Ευρώπη ολόκληρη και όχι μόνο για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μια πολιτική κατάσταση που σήμερα δεν αφήνει πολλά στοιχεία να τη θεωρήσει κανείς ικανοποιητική και μια οικονομική κατάσταση που δυστυχώς δε δείχνει ότι προχωρεί για να ανακάμψει και η οποία έχει δημιουργήσει με την παρατεταμένη αυτή ύφεση, μια έκρηξη της ανεργίας με ποσοστά μοναδικά για την ευρωπαϊκή ήπειρο.

Θέματα που θα πρέπει να τα αντιμετωπίσει και σύντομα η Ευρώπη και τα κράτη-μέλη, αν και αυτά τα θέματα είναι διεθνικά, όπως είπαμε το πρωί. Δεν είναι θέματα μιας χώρας, ενός έθνους, γιατί σε διαφορετική περίπτωση η όποια καθυστέρηση θα είναι σε βάρος της αξιοπιστίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της ευρωπαϊκής προοπτικής και βέβαια της αξιοπιστίας της πολιτικής.

Θα παρακαλέσω τον κ. Djorje Poron, τον εκπρόσωπο του κόμματος της Γιουγκοσλαβικής Αριστεράς να λάβει το λόγο και έχω την εντύπωση ότι θα μιλήσει πολύ περισσότερο για την οικονομική κατάσταση στην Ευρώπη σήμερα και ιδιαίτερα στον περίγυρο το δικό μας, στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

DJORJE POPOV

ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

"Οικονομική Συνεργασία στη Ν.Α. Ευρώπη"

Ο τρόπος με τον οποίο θα λυθούν τα προβλήματα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, θα επηρεάσει το μέλλον των λαών, όχι μόνο τώρα, αλλά και τις προσεχείς δεκαετίες. Η ολοκλήρωση προοδεύει, ενώ οι τεχνολογικές εξελίξεις, οι οικονομικές σχέσεις, η καθιέρωση επιχειρηματικών και προσωπικών σχέσεων και η ανάπτυξη των επικοινωνιών, συμβάλλουν προς αυτή την κατεύθυνση.

Η οικονομική ανάπτυξη δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί χωρίς βασικές αρχές. Αυταρχισμός, έλλειψη επάρκειας και άλλα προβλήματα αποτελούν σήμερα μια πραγματικότητα. Η οικονομική ανάπτυξη είναι απαραίτητη για τις χώρες αυτές, καθώς επίσης και η μετάβαση της οικονομίας δε θα γίνουν αν δε χρησιμοποιηθούν τα περιφερειακά συστήματα.

Η πολιτική σταθερότητα στη Νοτιοανατολική Ευρώπη στο μέλλον θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την αμοιβαία οικονομική συνεργασία. Αυτό θα αποτελέσει και τη βάση για κοινωνική σταθερότητα και οικονομική ανάπτυξη. Ο μόνιμος κίνδυνος των διεθνών εντάσεων, μπορεί να αμβλυνθεί με την οικονομική ανάπτυξη στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Για να εξασφαλιστεί η σταθερότητα σε αυτή την περιοχή, πρέπει να διασφαλίσουμε την οικονομική ανάπτυξη και τούτο μπορεί να γίνει μόνο σε συνθήκες οικονομίας της αγοράς. Η οικονομική συνεργασία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, είναι ανάγκη, διότι είναι ο τρόπος που θα οδηγήσει στην ολοκλήρωση.

Η αποδοχή των βασικών αρχών της διεθνοποίησης των στρατηγικών της ανοιχτής αγοράς και η ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων και ανθρώπων, θα βοηθήσει στην ανάπτυξη των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και θα τις φέρει στο επίπεδο των υπολοίπων χωρών.

Είναι ανάγκη για τις χώρες αυτές να συμμετέχουν στις διαδικασίες ολοκλήρωσης της Ευρώπης. Κάθε μια από τις χώρες αυτές επιθυμεί να γίνει μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των γενικότερων σχημάτων. Η καλύτερη προετοιμασία για τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, μπορεί να γίνει μέσω της οικονομικής συνεργασίας στην ίδια την περιοχή.

Οι αναλύσεις δείχνουν ότι υπάρχουν πολλές δυνατότητες αμοιβαίας οικονομικής συνεργασίας επί τη βάσει των δομών που ισχύουν και της νοοτροπίας που επικρατεί στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Για να ενισχυθεί η οικονομική συνεργασία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη στο μέλλον, θα πρέπει να διευρυνθεί η ανταλλαγή πληροφοριών, όπως επίσης να προχωρήσει η έρευνα αλλά και η συνεργασία ανάμεσα στα κέντρα πληροφοριών που λειτουργούν στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Μια από τις προϋποθέσεις για την αμοιβαία οικονομική συνεργασία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη είναι η μετάβαση στην οικονομία της αγοράς. Οι διαδικασίες ιδιωτικοποίησης αποτελούν θεμελιώδες στοιχείο της μετάβασης. Η συνεργασία των διαφόρων φορέων για την υλοποίηση της ιδιωτικοποίησης είναι βασικής σημασίας για να φτάσουν τα παγκόσμια πρότυπα.

Η οικονομική συνεργασία στην περιοχή αυτή, παρουσιάζει μεγάλο οικονομικό και πολιτικό ενδιαφέρον για την Παγκόσμια Κοινότητα και ιδιαιτέρως για τις χώρες που βρέχονται από το

Δούναβη, τις χώρες της Μεσογείου, αλλά και τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης.

Οι ξένες επενδύσεις είναι το καλύτερο μέσο για τη διευκόλυνση των χωρών αυτών να ενταχθούν στην παγκόσμια οικονομία. Η προσέλκυση ξένων κεφαλαίων, μπορεί να γίνει στο πλαίσιο της γενικότερης οικονομικής κατάστασης. Είναι πολύ σημαντικό να τονίσουμε ότι η κατάσταση που επικρατεί στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης είναι αποτέλεσμα της προσέλκυσης των ξένων κεφαλαίων και της ιδιωτικοποίησης.

Στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, βέβαια, η διαδικασία ιδιωτικοποίησης καθυστερεί. Θα πρέπει γι' αυτό να προχωρήσει ταχύτερα η προσαρμογή στα οικονομικά πρότυπα των χωρών της Κεντρικής και Δυτικής Ευρώπης, αλλά θα πρέπει να γίνουν και άλλα πράγματα.

Συνεπώς, τώρα είναι η στιγμή για μεγαλύτερη υποστήριξη των προσπαθειών που καταβάλλουν οι χώρες για ένταξη και ενσωμάτωσή τους στην ευρύτερη Ευρώπη. Για να αποτελέσει η Νοτιοανατολική Ευρώπη μια ζώνη ειρήνης, οικονομικής ευημερίας και σωστών κοινωνικών σχέσεων, απαιτείται συνεργασία μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ηνωμένων Πολιτειών και διεθνών οργανισμών, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα.

Δεν είναι σωστό για την ίδια την Ευρώπη να εξαιρεθεί από τις διαδικασίες αυτές η Νοτιοανατολική Ευρώπη. Αυτό θα επηρεάσει όχι μόνο τις συγκεκριμένες χώρες, αλλά ολόκληρη την Ήπειρο. Η απομόνωση της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, όχι μόνο δε θα εξασφαλίσει την οικονομική και πολιτική σταθερότητα στις συγκεκριμένες αυτές χώρες, αλλά θα υπονομεύσει και τη σταθερότητα σε όλη την ευρωπαϊκή ήπειρο.

Η αποστολή της διεθνούς πολιτικής και των αρμοδίων οργανισμών, είναι να εξασφαλίσουν το κατάλληλο πλαίσιο για την υλοποίηση της ολοκλήρωσης. Η ιδιωτικοποίηση και η προσέλκυση ξένων κεφαλαίων είναι πολύ σημαντικοί παράγοντες.

Στο πλαίσιο αυτό είναι απαραίτητο να αναφέρει κανείς κάποιες αντικειμενικές αλήθειες. Η Ουγγαρία, η Τσεχία και η Πολωνία, που αποτελούν τα πετυχημένα παραδείγματα, αποδεικνύουν ότι οι ξένες επενδύσεις πρέπει να χρησιμοποιηθούν για την ανάκαμψη της παραγωγής, αλλά και για τη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών.

Από την άλλη υπάρχει ο πραγματικός κίνδυνος, αυτές οι βελτιώσεις να αποτελέσουν αυτοσκοπό και να μην υπάρξει ολοκληρωμένη ανάπτυξη. Η διαδικασία ιδιωτικοποίησης στις χώρες που βρίσκονται στη μεταβατική φάση, μπορεί να συνδυαστεί και με άλλους στόχους ή να έρθει σε σύγκρουση με κάποια άλλα βασικά στοιχεία, όπως π.χ. η απασχόληση ή η κοινωνική σταθερότητα.

Συνεπώς, η διαδικασία της μετάβασης θα πρέπει να ειπωθεί από μια πιο ευρεία σκοπιά, ενώ τα ξένα κεφάλαια θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν για την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών, την ανάπτυξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και την υποστήριξη των οικονομιών που βρίσκονται σε μεταβατική φάση.

Οι κρατικά ελεγχόμενες οικονομίες κατέρρευσαν. Τούτο οδήγησε στην εξαφάνιση ορισμένων βασικών αγαθών από την αγορά. Οι οικονομικοί δεσμοί που υπήρχαν μεταξύ των πρώην σοσιαλιστικών χωρών, οδήγησαν σε πολλές περιπτώσεις στη συνολική χρεωκοπία της δομής της οικονομίας τους.

Συνεπώς, οι νέες δομές μπορούν να αναπτυχθούν και να εμπεδωθούν μόνον αν υπάρξει έξωθεν υποστήριξη. Και μόνο αν υπάρξει αυτή η υποστήριξη, η μεταβατική φάση θα στεφθεί με επιτυχία. Αυτή τη στιγμή η ιδιωτικοποίηση και η χρησιμοποίηση ξένων κεφαλαίων δεν έχουν στρατηγική εναλλακτική λύση στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας.

Μετά τη μεταβολή του ομοσπονδιακού συστήματος, δημιουργήθηκε το κατάλληλο θεσμικό

πλαίσιο για την προσέλκυση των ξένων επενδύσεων. Η νομοθεσία επιτρέπει διάφορες μορφές ξένων επενδύσεων επί τη βάση των όσων ισχύουν στις βιομηχανικές χώρες και που αποτελούν τους εταίρους της Γιουγκοσλαβίας στις διεθνείς οικονομικές σχέσεις.

Για την εντατικοποίηση της ροής ξένων κεφαλαίων προς τη Γιουγκοσλαβία, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στις σχέσεις της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας με τους Διεθνείς Οργανισμούς. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας ως ευρωπαϊκή χώρα, θα πρέπει να προσαρμόσει τις σχέσεις της στο θεσμικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο κ. Ρορον μας μίλησε για την οικονομική συνεργασία στην περιοχή, που θα πρέπει να ξεκινήσει, και σαν προϋπόθεση έβαλε την πληροφόρηση. Επέμεινε μάλιστα για την υποστήριξη αυτής της προσπάθειας που χρειάζεται να καταβάλλουν οι χώρες αυτές για την προενταξιακή διαδικασία. Μόνον έτσι δεν θα αποκλειστεί η Νοτιοανατολική Βαλκανική από τη διαδικασία της ένταξης στην προοπτική της Ευρώπης. Στο τέλος έκλεισε με την ανάγκη που υπάρχει σε αυτή τη μεταβατική φάση, όπου υπάρχουν πολλές αδυναμίες και πολλοί κίνδυνοι, για έξωθεν υποστήριξη, ώστε η προσπάθεια να στεφθεί με επιτυχία.

Στην πρώτη ενότητα αναφερθήκαμε και στη θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αλλά και στη θέση της χώρας μας, στην προσπάθειά της να ξεκινήσει για όλες και ιδιαίτερα για τις Βαλκανικές χώρες, η ενταξιακή διαδικασία χωρίς καθόλου αποκλεισμούς.

Τώρα, παρακαλώ την κυρία Nora Ananieva, Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου, Μέλος του Ανωτάτου Συμβουλίου του Σοσιαλιστικού Κόμματος της Βουλγαρίας, να λάβει το λόγο.

NORA ANANIEVA

**ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΜΕΛΟΣ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ**

"Ριζικές Μεταρρυθμίσεις και Ενσωμάτωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση"

Το θέμα είναι εξαιρετικής σημασίας για την περιοχή μας. Βρισκόμαστε σε ένα σημείο καμπής. Η τάση ριζικών μεταρρυθμίσεων, δημιουργεί την ανάγκη νέας εξωτερικής πολιτικής στρατηγικής. Απ' όπου και αν ξεκινάει η κάθε πολιτική δύναμη, οι πολιτικές δυνάμεις στην χώρα μας, ενώθηκαν και υποστηρίζουν πλέον την προοπτική της ευρωπαϊκής ενσωμάτωσης.

Η σύνδεση αυτή εκφράστηκε με δύο ψηφίσματα της Βουλγαρικής Εθνοσυνέλευσης το 1993 και το 1997. Η συζήτηση η οποία προέκυψε οδήγησε στην αποσαφήνιση ότι τα ερωτήματα σήμερα είναι περισσότερα από τις απαντήσεις. Τα προβλήματα είναι περισσότερα από τις λύσεις. Η ευφορία και οι προσδοκίες μας βρίσκονται αντιμέτωπες με τον ευρωσκεπτικισμό, στη Δυτική Ευρώπη.

Βλέπουμε να καθυστερεί η διαδικασία της διεύρυνσης, βλέπουμε να υιοθετούνται εχθρικά κριτήρια, τα οποία μας απομακρύνουν ακόμη περισσότερο από τις προσδοκούμενες οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις στην κάθε χώρα. Επίσης συνειδητοποιούμε ότι η περιφερειακή συνεργασία γίνεται ακόμα πιο αναγκαία.

Η ενημέρωση του κοινού βεβαίως, προωθήθηκε εν τω μεταξύ και δημιουργούνται όλο και περισσότερες ελπίδες για ένα νέο σχέδιο Μάρσαλ. Ένα πρόγραμμα το οποίο θα ενισχύσει τον ευρωπαϊκό μας προσανατολισμό. Παρ' όλα αυτά, ακόμα και αυτές οι προσδοκίες, αντικαθίστανται από αυτό που λέμε συνήθως στη Βουλγαρία "Ο θεός θα σας βοηθήσει, αν βοηθήσετε τον εαυτό σας πρώτα".

Το θέμα το οποίο επέλεξα για τη σημερινή παρουσίαση, αφορά τις σχέσεις μεταξύ πολιτικής και οικονομικής ανάπτυξης. Το θέμα αυτό είναι αποφασιστικής σημασίας για τη σταθερότητα και κατά συνέπεια για την περαιτέρω προώθηση της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Τα οκτώ χρόνια μετάβασης της Βουλγαρίας, αναλύονται λοιπόν μέσω αυτού του πρίσματος. Και έτσι μπορούμε να καταλάβουμε καλύτερα και τους λόγους αυτής της αποτυχίας της μεταρρύθμισης. Εμείς μπήκαμε στον ορθό δρόμο το 1991, όταν ενεκρίθη από τη μεγάλη Εθνοσυνέλευση και το νέο δημοκρατικό Σύνταγμα. Το Σύνταγμα αυτό εισήγαγε την Κοινοβουλευτική Δημοκρατία, τη διάκριση των εξουσιών, την ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κ.ά.

Το πρόβλημα είναι ότι αυτή η πολιτική και οικονομική μεταρρύθμιση χωρίστηκε στα δύο. Δηλαδή, η οικονομική μεταρρύθμιση, το πέρασμα στην ελεύθερη οικονομία της αγοράς, σήμαινε σοβαρό κοινωνικό κόστος. Προϋπέθετε όμως υψηλό βαθμό συναίνεσης της κοινής γνώμης, για να διασφαλιστεί ακριβώς αυτή η μεταρρύθμιση.

Όμως, ο δρόμος της αντιπαράθεσης, μας καταδίκασε σε ένα φαύλο κύκλο υποσχέσεων, αντι-

παραθέσεων, συναινέσεων κ.ά. Πώς είναι τα πράγματα όμως σήμερα; Τον Ιανουάριο του 1997, η χώρα έζησε ένα νέο κραδασμό. Πολλοί είναι οι παράγοντες που τον προκάλεσαν.

Κατ' αρχήν οι αντικειμενικές επιπτώσεις από την οικονομική και κοινωνική κρίση. Η ελάχιστη πειστική διακυβέρνηση από το συνασπισμό της δημοκρατικής αριστεράς, η μη πραγματοποίηση της υπόσχεσης για διάλογο και συναίνεση, η εισβολή ξένων οικονομικών συμφερόντων κ.ά.

Λόγω του κινδύνου που υπήρχε για κάποια πραγματική αντιπαράθεση, η οποία θα κινδύνευε να έχει θύματα, φτάσαμε στην επόμενη κυβέρνηση. Φτάσαμε στις πρώιμες βουλευτικές εκλογές τις οποίες χάσαμε. Εννέα μήνες μετά από τότε που η Ένωση Δημοκρατικών Δυνάμεων ανέλαβε την εξουσία και μετά από τις πρώιμες εκλογές, ήδη αρχίζουν να εμφανίζονται, να εκδηλώνονται κάποιες ανησυχητικές τάσεις στην οικονομία.

Πρώτον, πετύχαμε κατ' αρχήν οικονομική σταθεροποίηση. Αυτό είναι αδιαμφισβήτητο. Αυτό όμως έγινε εφικτό χάρη στη συρρίκνωση των εισοδημάτων και της κατανάλωσης από τον πληθυσμό. Ο κίνδυνος εκτόξευσης του πληθωρισμού στα ύψη, είναι τώρα ακόμα μεγαλύτερος. Η αποταμίευση απαξιώνεται. Πράγμα το οποίο αποτελεί νέα απειλή για τη σταθερότητα του οικονομικού και πιστωτικού συστήματος. Δυστυχώς πρόκειται για σταθεροποίηση, αλλά σταθεροποίηση της μιζέριας και της ανέχειας.

Δεύτερον, τα νέα δάνεια είναι χωρίς παραγωγή, χωρίς εξαγωγές. Είναι αδύνατο να αποπληρωθούν. Ο άλλος παράγοντας αφορά τις νέες πιστώσεις. Είναι παράγοντας ο οποίος δεν μπορεί να οδηγήσει σε διαρκή σταθεροποίηση. Η εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους, απαιτεί ένα εξαιρετικά υψηλό ποσοστό του εθνικού ακαθάριστου προϊόντος, πράγμα το οποίο δεν μπορούμε να αντέξουμε για πολύ.

Τρίτον, η πολιτική πλήρους ιδιωτικοποίησης και κυρίως η υιοθέτηση των δομών που είχε η χώρα πριν από τον πόλεμο, σήμαινε ότι εξαφανίστηκαν ουσιαστικά οι μεγαλύτεροι βιομηχανικοί κλάδοι, που θα μπορούσαν να στηρίξουν την ανάπτυξη στη χώρα μας. Στον τομέα της καινοτομίας στην έρευνα, στην τεχνολογία, στους τομείς δηλαδή που εξασφαλίζουν την ανταγωνιστικότητα, δε γίνεται δυστυχώς τίποτα. Και είναι μάλιστα αυτοί οι τομείς, οι οποίοι στηρίζουν κυρίως την ποιότητα ζωής και την βιώσιμη ανάπτυξη.

Τέταρτον, το σύστημα κοινωνικής περίθαλψης είναι εξαιρετικά άδικο.

Πέμπτον, αυτές οι τάσεις ουσιαστικά αποδυναμώνουν τον κοινωνικό χαρακτήρα της οικονομίας της αγοράς. Παρά την έκκληση την οποία συνιστά το σύνταγμα, για ένα κοινωνικό κράτος. Ακόμη και σήμερα, η πορεία είναι αποσταθεροποιητική. Και έτσι γίνεται τροχοπέδη προς την ενωμένη Ευρώπη.

Είμαστε ακόμη υπό την επιρροή σε μεγάλο βαθμό του σοσιαλιστικού κόμματος. Και αυτό δυστυχώς μας κάνει να πιστεύουμε, να βλέπουμε, να διαπιστώνουμε ότι απομακρυνόμαστε όλο και περισσότερο από την κοινωνική Ευρώπη. Το ίδιο δείχνουν και οι στατιστικές για το επίπεδο ζωής του βουλγαρικού λαού.

Χρειάζονται λοιπόν διορθωτικές παρεμβάσεις στην κυβέρνηση, στη διαχείριση της εξουσίας, στη διαχείριση της χώρας. Ως το μεγαλύτερο κόμμα στην αντιπολίτευση, το Βουλγαρικό Σοσιαλιστικό Κόμμα, παρουσίασε μερικές εναλλακτικές προτάσεις, που λέγονται "εναλλακτικές προτάσεις '97-'98" για τον κυβερνητικό σχεδιασμό.

Απορρίπτεται έτσι, ότι τα μέτρα αυτά της κυβέρνησης, οι προτάσεις αυτές αποτελούν ένα πιο δίκαιο συνδυασμό κοινωνικής και κρατικής πολιτικής στο δρόμο προς τη σταθεροποίηση και την αναδιάρθρωση της εθνικής οικονομίας, αλλά και των άλλων τομέων της δημόσιας ζωής.

Για οποιαδήποτε κυβέρνηση σήμερα, πρέπει να ακολουθηθούν οι κάτωθι κατευθύνσεις: **Πρώ-**

τον, χρειάζεται διαρθρωτική μεταρρύθμιση. Αυτό είναι ζωτικής σημασίας. Χρειάζεται βεβαίως υποστήριξη από όλους, αλλά χρειάζεται και μια σαφής στρατηγική, για οικονομική ανάπτυξη, η οποία θα ενθαρρύνει την παραγωγή και τις επενδύσεις.

Δεύτερον, η ιδιωτικοποίηση πρέπει να επιταχυνθεί και να υποστηριχθεί περαιτέρω. Αλλά πρέπει να επιτυγχάνει η νέα προσπάθεια την εξεύρεση μιας ισορροπίας μεταξύ των διαφόρων τύπων ιδιοκτησίας και για τους χώρους αλλά και για τους ξένους επενδυτές.

Όμως για να υλοποιηθούν τα παραπάνω, οι διάφορες μεταρρυθμίσεις δεν είναι αυτοσκοπός. Πρέπει να συνοδεύονται από τις προϋποθέσεις και τους όρους για την υλοποίηση των κοινωνικών δικαιωμάτων των Βούλγαρων πολιτών.

Για να συνοψίσω, η κοινωνική πολιτική δε μπορεί να περιμένει για κάποια στιγμή στο σκοτεινό μέλλον και αυτό για πολλούς λόγους, αλλά μεταξύ άλλων είναι το γεγονός ότι μέσω ακριβώς της κοινωνικής πολιτικής θα πετύχουμε και πολιτική σταθερότητα.

Αν η οικονομική σταθεροποίηση δεν οδηγήσει βήμα προς βήμα στη βελτίωση των συνθηκών ζωής και εργασίας, δεν πρόκειται να εξασφαλίσουμε τη λαϊκή υποστήριξη, χωρίς την οποία βρισκόμαστε σε πολύ μεγάλο κίνδυνο. Χρειάζεται πρόγραμμα για την προώθηση της παραγωγής, για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αλλά και για τους συνεταιρισμούς.

Χωρίς ένα τέτοιο πρόγραμμα, χωρίς προστασία, χωρίς νομοθεσία και χωρίς άλλα μέτρα προστασίας, ο δρόμος θα οδηγήσει αναγκαστικά στην αποσταθεροποίηση. Όπως και να το δούμε το πράγμα, αυτές οι εκτιμήσεις, αυτοί οι φόβοι - αν θέλετε - οδήγησαν τελικά σε μια συνάντηση, σε ένα μικρό χωριό, μεταξύ των επικεφαλής των κομμάτων της Αριστεράς στο πλαίσιο της συνεργασίας με το γερμανικό ίδρυμα FRIEDRICH EBERT.

Βεβαίως το ζήτημα αυτό της απομάκρυνσης της Αριστεράς από το κέντρο, είναι ένα ζήτημα το οποίο χαρακτηρίζεται από πολλές αντιφάσεις. Τα κόμματα της Αριστεράς και της Κεντροαριστεράς, βρίσκονται στη θέση να διστάζουν ανάμεσα στο πόσο πρέπει να υποστηρίξουν τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις ή όχι.

Η θετική απόρροια πάντως από αυτή τη συνάντηση στα βουλγαρικά βουνά, είναι μια πραγματιστική απόφαση. Είναι η συναίνεση δηλαδή, να συνεργαστούν τα κόμματα σε ζητήματα-κλειδιά, όπως η ιδιωτικοποίηση, η μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος, η μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής προστασίας στον τομέα της υγείας κ.ά.

Η ιστορία και η ανάπτυξη κάθε πολιτικού κινήματος βεβαίως δε μοιάζει με καμία άλλη. Όμως αυτό δε σημαίνει ότι δεν μπορούμε να επωφεληθούμε από την πείρα των άλλων. Στο πλαίσιο αυτής της αναζήτησης στη μεταπολεμική Ευρώπη, η δυτικοευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία, κατέληξε σε ορισμένα συμπεράσματα ως προς την άλυτη αντίφαση μεταξύ της ελευθερίας, της ισότητας και της προσδοκίας της χαράς και τη δημόσια πραγματικότητα του καπιταλισμού.

Αυτό ακριβώς το συμπέρασμα οδήγησε και στην αναθεώρηση των μεταρρυθμίσεων. Τους έδωσε ένα στόχο και απελευθέρωσε τους υπεύθυνους για τις μεταρρυθμίσεις από το βάρος του παρελθόντος. Με άλλα λόγια και προσπαθώντας να μείνω προσκολλημένη στο θέμα το σημερινό, πιστεύω ότι αν θέλουμε να επιταχύνουμε την προενταξιακή διαδικασία και να έρθουμε πιο κοντά στην κοινωνική Ευρώπη, η Αριστερά στη Βουλγαρία πρέπει να παίξει δύο ρόλους.

Πρώτον, να υποστηρίξει τις μεταρρυθμίσεις και να ελέγξει τις εκδηλώσεις του άγριου καπιταλισμού. Χρειάζεται προσπάθεια λοιπόν, για να αφήσουμε πίσω μας την κρίση, η οποία σοβεί εδώ και οκτώ χρόνια. Η Βουλγαρική Αριστερά πρέπει να αναλογιστεί το καθήκον της και τις ευθύνες της και να αποτελέσει την εναλλακτική λύση, την οποία χρειάζεται τόσο η χώρα.

Θα ήθελα να συμπληρώσω ως προς το πρώτο σημείο, ότι εκτιμούμε τη θέση της ελληνικής

κυβέρνησης και των φίλων μας του ΠΑΣΟΚ, για τη θέση τους να δοθεί ισότιμη θέση σε όλες τις χώρες όσον αφορά την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Αυτό είναι πολύ σημαντικό για τις μεταρρυθμίσεις στη χώρα μας.

Δεύτερον, το ζήτημα αυτού του σεμιναρίου είναι τόσο σημαντικό. Σημαίνει ότι η κατάσταση αλλάζει συνεχώς. Στα τέλη Δεκεμβρίου, τα πράγματα θα μπορούσαν να αποδειχθούν πολύ διαφορετικά. Γι' αυτό θα προτείνω στην ηγεσία του κόμματός μου, την άνοιξη του χρόνου, να συνεχίσουμε τη συζήτηση αυτή στη Σόφια.

Ήδη μάλιστα, έχουμε κάποια υποστήριξη από τους φίλους μας στο ΠΑΣΟΚ και προτείνουμε για συζήτηση το παρακάτω θέμα: “Συνεργασία και σταθερότητα στα Βαλκάνια κατά τη διάρκεια της διαδικασίας διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης”.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Σημαντικά στοιχεία για την οικονομική και πολιτική κατάσταση στη Βουλγαρία. Σημειώνω την ανάγκη νέας εξωτερικής πολιτικής. Σημειώνω επίσης και αυτό που ήδη λέχθηκε για τα προβλήματα χωρίς λύση και τα διστακτικά βήματα στην πορεία για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Χαρακτηριστικά μίλησε για το κοινωνικό κόστος που είχαν οι αλλαγές με τους κανόνες της αγοράς τους καινούργιους και την οικονομική μεταβολή του '89 αλλά και για το ότι αυτός ήταν ο λόγος και το αποτέλεσμα της πτώσης των σοσιαλιστών. Από την άλλη μεριά, η εξαφάνιση των σημαντικών βιομηχανικών κλάδων και η ανισότητα του κοινωνικού κράτους, κάνει τη Βουλγαρία, το βουλγαρικό λαό, να απομακρύνεται από τα κοινωνικά πρότυπα της Ευρώπης.

Επεσήμανε την υποστήριξη των μεταρρυθμίσεων που συμβαίνουν στη Βουλγαρία τη μεταβατική αυτή περίοδο, και βέβαια τη βοήθεια που χρειάζεται. Διαφορετικά όπως μας είπε, υπάρχουν φόβοι αποσταθεροποίησης και ακόμα για την ευθύνη της Βουλγαρικής Αριστεράς για όλα αυτά.

Σημειώνουμε και είναι και πρόταση δική μας, ότι θα πρέπει να υπάρξει συνέχιση αυτής της συζήτησης σε βαλκανικό επίπεδο, για τη συνεργασία της Βαλκανικής Αριστεράς στα ευρωπαϊκά θέματα.

Θα παρακαλέσω τον κ. Blagoje Babic, που είναι εκπρόσωπος του Σοσιαλιστικού Κόμματος της Σερβίας, να πάρει το λόγο.

BLAGOJE BABIC

ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΣΕΡΒΙΑΣ

“Τα Στοιχεία του Ευρωπαϊκού Προσανατολισμού της Ο.Δ. Γιουγκοσλαβίας”

Η θέση της Γιουγκοσλαβίας είναι ιδιόμορφη ακόμα. Δηλαδή, θα πρέπει να προσπαθήσουμε να εξομαλύνουμε τις εξωτερικές πολιτικές και οικονομικές μας σχέσεις, ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να προετοιμαστούμε για να συμμετέχουμε στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης σε εσωτερικό, αλλά και σε περιφερειακό επίπεδο.

Αυτό που είναι αναμφισβήτητο, είναι ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός της Γιουγκοσλαβίας με βαλκανική, μεσογειακή και δουνάβεια διάσταση στην εξωτερική της πολιτική. Το ερώτημα είναι πώς υλοποιείται μια τέτοια προοπτική, ένας τέτοιος προσανατολισμός και ποιοι είναι οι βασικοί παράγοντες που οριοθετούν αυτό τον προσανατολισμό.

Το πρώτο στοιχείο βεβαίως είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση. Το δεύτερο στοιχείο είναι η ανάπτυξη στην ίδια την περιοχή, η ανάπτυξη της ίδιας της περιοχής. Παραδοσιακά η Γιουγκοσλαβία ως χώρα της Κεντρικής Ευρώπης, είχε εξωτερικές οικονομικές σχέσεις, κατά κύριο λόγο με την Ευρώπη.

Άρα λοιπόν, οι οικονομικές σχέσεις της προσανατολίζονταν προς την Ευρώπη. Το βασικό οικονομικό περιβάλλον σήμερα είναι η Ευρώπη και η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένας οικονομικός εταίρος ζωτικής σημασίας για τη Γιουγκοσλαβία. Ευθύς εξαρχής από τη διαδικασία ενσωμάτωσης της Γιουγκοσλαβίας στην ενωμένη Ευρώπη, η Γιουγκοσλαβία πήρε θετική στάση.

Έχει πολύ πιο ανεπτυγμένες σχέσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση, από οποιαδήποτε άλλη χώρα. Η συμφωνία συνεργασίας του 1980, ουσιαστικά ήταν μια συμφωνία σύνδεσης. Διατηρώντας λοιπόν αυτή τη θετική στάση, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, προσπαθεί να επαναλάβει και να αναπτύξει όλες τις σχέσεις της με την Ευρωπαϊκή Ένωση, συμπεριλαμβανομένης και της προσπάθειάς της για ένταξη σε αυτήν.

Επίσης, μετά την άρση του εμπάργκο, σύναψε ή αναβίωσε πολλές συμφωνίες με χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα θετικά μέτρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ισχύουν από το Μάιο του τρέχοντος έτους, είναι ιδιαίτερα μεγάλης σημασίας για την έναρξη της εξομάλυνσης των σχέσεων, μεταξύ των δύο πλευρών.

Ελπίζουμε ότι το προσεχές βήμα θα είναι η πλήρης εξομάλυνση των σχέσεων και η υλοποίηση όλων των στοιχείων που περιλαμβάνονται στη συμφωνία του 1980. Το κοινωνικο-οικονομικό μοντέλο της χώρας βασίζεται στις δομές της οικονομίας της αγοράς με ένα κοινοβουλευτικό σύστημα προσαρμοσμένο προς τα συστήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Γιουγκοσλαβία διαθέτει ήδη ένα συμβατό προς την Ευρωπαϊκή Ένωση θεσμικό περιβάλλον. Θεσμικά λοιπόν, είναι έτοιμη η Γιουγκοσλαβία να ενταχθεί στην Ευρώπη. Τώρα κάποιες περιφερειακές πτυχές αυτής της προετοιμασίας μας για ένταξη στην Ευρώπη.

Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, έχει ευθύς εξαρχής πάρει πολύ θετική θέση και στάση στις περιφερειακές πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πιστεύει ότι τούτο θα συμβάλει στην καθιέρωση της ειρήνης, αλλά επίσης και στην υπερπήδηση των κρίσεων στις

χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας.

Συμβάλλει και στη συνεργασία με την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση. Προϋπόθεση για την επιτυχή έκβαση αυτής της περιφερειακής προσέγγισης, είναι ιδιαιτέρως αυτή να είναι προς το συμφέρον όλων των χωρών της περιοχής. Επίσης η αντιμετώπιση της περιοχής ως αναπόσπαστου τμήματος της Ευρώπης και ακόμη, η συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών σε αυτές τις πρωτοβουλίες.

Κάθε πρωτοβουλία λοιπόν που ενθαρρύνει τη διαπεριφερειακή συνεργασία, είναι καλοδεχούμενη. Τούτο, προϋποθέτει να διακοπεί αυτός ο φαύλος κύκλος που ισχύει στα Βαλκάνια, δηλαδή το επίπεδο της διαπεριφερειακής συνεργασίας, παραμένει χαμηλό, διότι οι πολιτικές σχέσεις είναι πολύ περιορισμένες. Οι πολιτικές σχέσεις είναι περιορισμένες, επειδή δεν υπάρχουν επαρκή οικονομικά κίνητρα για να βελτιωθούν.

Τί σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι η εμπειρία δείχνει ότι η σχέση μεταξύ οικονομικής συνεργασίας και πολιτικών σχέσεων, είναι άμεση και στενή. Γείτονες που έχουν εμπορικές σχέσεις μεταξύ τους, μπορούν να υπερπηδήσουν και τις πολιτικές διαφορές.

Αντιθέτως, γείτονες με περιορισμένες εμπορικές και άλλες σχέσεις, κατά πάσα πιθανότητα θα προσφύγουν και σε πολιτικές συγκρούσεις. Άρα λοιπόν το εμπόριο μπορεί να χρησιμεύσει ως μέσο, ως μοχλός για την άμβλυνση των πολιτικών διαφορών. Συνεπώς είναι αναγκαία η οικονομική συνεργασία. Μόνον έτσι θα μπορέσουμε να εξασφαλίσουμε χρόνο και ενέργεια προς τη σωστή κατεύθυνση.

Πρέπει λοιπόν να επιταχυνθεί αυτή η προσπάθεια για ενδοπεριφερειακή συνεργασία. Τούτο μπορεί να επιτευχθεί με τους εξής τρόπους: Στροφή του ενδιαφέροντος των Βαλκανίων προς τα έξω. Το 1990 μόνο το 5% του εξωτερικού εμπορίου κάλυπτε τις συναλλαγές με την Ευρώπη.

Επίσης υπάρχει πολύ χαμηλή συμπληρωματικότητα μεταξύ των εθνικών οικονομιών των χωρών της περιοχής. Απαιτείται επίσης ένα κέντρο με ειδικό οικονομικό βάρος, που θα αποτελέσει και το βασικό μοχλό για την ανάπτυξη των οικονομικών σχέσεων. Απαιτείται λοιπόν ένα σχήμα οικονομικών σχέσεων, που θα ενθαρρύνει τις διαπεριφερειακές σχέσεις και που θα συνδέσει οργανικά τις κοινωνίες της περιοχής.

Τούτο προϋποθέτει συνεργασία τόσο σε επίσημο, όσο και σε άτυπο επίπεδο. Επίσημα πρέπει να αναληφθούν προσπάθειες από τις ίδιες τις κυβερνήσεις, με έργα υποδομής, με διαμόρφωση θεσμικών πλαισίων, με τη δημιουργία του κατάλληλου πολιτικού κλίματος για την ενίσχυση του εμπορίου και των επιχειρήσεων. Ενώ σε άτυπο επίπεδο ήδη οι επιχειρηματίες έχουν αναλάβει πρωτοβουλίες. Έτσι θα ενισχυθεί και η συμπληρωματικότητα των εθνικών οικονομιών.

Η Ελλάδα ως η πλέον ανεπτυγμένη χώρα της περιοχής, παίζει ένα πολύ σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Ευτυχώς η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας κληρονόμησε μια αρκετά υγιή οικονομία και σχετικά γρήγορα η γιουγκοσλαβική οικονομία μπόρεσε να προχωρήσει και να συνεργαστεί με την Ελλάδα.

Ευτυχώς Ελλάδα και Γιουγκοσλαβία έχουν καλές πολιτικές σχέσεις. Συνεπώς οι δύο αυτές χώρες μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση των σχέσεων στην περιοχή και στην ενίσχυση της οικονομικής συνεργασίας.

Η Διάσκεψη Κορυφής της Κρήτης θεωρείται ότι αποτελεί ένα πολύ σημαντικό βήμα προς τα εμπρός για τη δημιουργία του ευνοϊκού κλίματος που απαιτείται για αμοιβαία συνεργασία και για συμμετοχή των χωρών της περιοχής στη διαδικασία ένταξης στην Ευρώπη.

Η διαπεριφερειακή οικονομική συνεργασία στους κόλπους της πρώην Γιουγκοσλαβίας, αλλά και ευρύτερα στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, είναι πρωταρχικής σημασίας για την εξωτερική πολι-

τική της Γιουγκοσλαβίας. Πιστεύει ότι κάτι τέτοιο μπορεί να βοηθήσει την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, αλλά επίσης και στην υλοποίηση, στην πραγματοποίηση αυτού του οράματος του ευρωπαϊκού της προσανατολισμού.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Σημειώνουμε τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της Γιουγκοσλαβίας. Στάθηκε σαν προϋπόθεση αυτής της ανάγκης για ανάπτυξη της περιοχής. Ελπίζουμε ότι πολύ σύντομα η Γιουγκοσλαβία θα κάνει αίτηση ένταξης.

Πάνω σ' αυτό η χώρα μας έχει τοποθετηθεί για τις εντάξεις των βαλκανικών χωρών και πρέπει να πω κ. Babic ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση περιμένει κάτι τέτοιο. Ήδη οι σχέσεις μεταξύ της αντιπροσωπείας της Κοινοβουλευτικής, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ομοσπονδιακής Γιουγκοσλαβίας έχουν βελτιωθεί και θα στηριχθεί αυτή η προοπτική.

Δεν μπορεί η Γιουγκοσλαβία να μείνει πίσω από τις υπόλοιπες εντάξεις. Νομίζω ότι ο χρόνος μπορεί να κερδηθεί σε μια χώρα που θεωρεί πια σαν πρώτη προϋπόθεση ότι η συνεργασία στα Βαλκάνια, πρέπει να προχωρήσει.

Τώρα θα παρακαλέσω τον Υπουργό Εθνικής Άμυνας, Αντιπρόεδρο του Ευρωπαϊκού Σοσιαλιστικού Κόμματος και μέλος του Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ, Άκη Τσοχατζόπουλο να πάρει το λόγο.

ΑΚΗΣ ΤΣΟΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ
ΜΕΛΟΣ Ε.Γ. ΤΗΣ Κ.Ε. ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

"Ασφάλεια, Σταθερότητα και Συνεργασία στη Ν.Α. Ευρώπη"

Το θέμα της συζήτησης είναι η πολιτική και η οικονομική κατάσταση στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Πιστεύω ότι έχει ένα ευρύτερο περιεχόμενο ο τίτλος αυτός.

Βρισκόμαστε σε μια χρονική συγκυρία, όπου τα θέματα της ασφάλειας, της σταθερότητας και της συνεργασίας είναι στο προσκήνιο. Επομένως, επιτρέψτε μου να προσεγγίσω αυτό το θέμα σε μια διπλή βάση που όμως είναι και αντικειμενική προϋπόθεση για την επιτυχία αυτής της προσπάθειας. Δηλαδή η οικονομική ανάπτυξη και η διασφάλιση ασφαλούς και ειρηνικής εξέλιξης, είναι οι δύο παράμετροι μιας κοινής προβληματικής που είναι ανάγκη να ικανοποιηθεί, για να έχουμε συνολικό αποτέλεσμα ολοκληρωμένης ειρηνικής ανάπτυξης.

Με βάση αυτό το σκεπτικό θα ήθελα να πω, ότι ζούμε πράγματι στιγμές μεγάλων αλλαγών σε ολόκληρη την Ευρώπη. Αυτές εντοπίζονται βέβαια κύρια στην Ανατολική Ευρώπη. Θα έλεγα ότι αναπόσπαστο κομμάτι αυτών των αλλαγών στην Ανατολική Ευρώπη είναι οι εξελίξεις στη Βαλκανική, ή στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, όπως αρχίζουμε να συνηθίζουμε να χρησιμοποιούμε την έκφραση.

Και θα πω κάτι που ίσως παραξενέψει. Για μένα είναι πιο εύκολες οι διαδικασίες αλλαγών και μετεξέλιξης στα Βαλκάνια, απ' ό,τι σε πολλές από τις παραδοσιακές χώρες της πρώην Ομοσπονδίας της Σοβιετικής Ένωσης. Εκεί δεν έχουμε μόνο θέμα προσαρμογής από το ένα οικονομικό σύστημα στο άλλο, έχουμε σε πολλές εξ αυτών να καλύψουμε και μια υστέρηση πολιτισμικής εξέλιξης και ανάπτυξης έναντι των ευρωπαϊκών χωρών, γεγονός που αποκτά μια άλλη διάσταση η αναπτυξιακή προσπάθεια σ' αυτές τις χώρες. Επομένως στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, οι οποίες ιστορικά είναι δεμένες με τον κορμό της παραδοσιακής ευρωπαϊκής κουλτούρας και εξέλιξης, το πρόβλημα της ανάπτυξης τους εντοπίζεται κύρια στο θέμα ασφάλειας - για να μπορεί να υπάρξει ειρήνη.

Δεύτερον, η οικονομικο-κοινωνική αναπροσαρμογή τους και η εξέλιξη τους στη βάση μιας νέας πορείας θα αξιοποιήσει το ανθρώπινο δυναμικό, θα αξιοποιήσει τα πλεονεκτήματα, θα αξιοποιήσει τη μόρφωση, τον πολιτισμό, αλλά και τις δυνατότητες αυτών των λαών για ένταξη σε ένα νέο παραγωγικό και αναπτυξιακό μοντέλο, που θα τους οδηγήσει στη σύγκλιση προς την πορεία της Ευρώπης.

Θα έλεγα λοιπόν ότι αν θελήσουμε να δούμε τώρα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της νοτιοανατολικής Ευρώπης, έναντι της συνολικής πορείας εξέλιξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν μπορούμε να αγνοήσουμε ότι διαμορφώθηκε πλέον σαν αποτέλεσμα των μεγάλων αλλαγών στις αρχές της δεκαετίας του '90, ουσιαστικά ένας ενιαίος οικονομικός χώρος στα Βαλκάνια. Κάτι το οποίο δεν υπήρχε τις προηγούμενες δεκαετίες, στη βάση όμοιων-ανάλογων δημοκρατικών πολιτικών θεσμών, ακόμη βέβαια με πάρα πολλά προβλήματα σταθεροποίησης, ξεπεράσματος των αρχι-

κών δυσκολιών, αλλά και αντιμετώπισης των παραδοσιακά ανεπτυγμένων εθνικισμών στα κράτη αυτά.

Εκτός από τις πολλές ταυτότητες και κατά συνέπεια την πολυδιάσπαση του κοινωνικού ιστού που υπάρχει σε όλες αυτές τις περιοχές, εκτός των εθνικών ορίων, ή των ορίων των παραδοσιακών κρατών, έχουμε και ένα κλασικό φαινόμενο, νομίζω στα Βαλκάνια, την εμφύλια σύγκρουση στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, που αντικατοπτρίζει αυτό τον πολυμερισμό και αυτή την πολυφωνία και τις διαφορετικές ταυτότητες που υπήρχαν σ' αυτό το κράτος. Ανεξάρτητα του κόστους που δημιουργήθηκε από τη διάλυση ουσιαστικά την ιστορική της Γιουγκοσλαβίας. Για το οποίο ξέρουμε, ότι μπορούμε γυρίζοντας προς τα πίσω με μεγαλύτερη άνεση να εντοπίσουμε ποιός έχει την ευθύνη αυτής της διάλυσης και ότι ήταν αποτέλεσμα πολιτικής που ήρθε από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Δεν είχε σημασία αν είχε ιδιαίτερα γερμανικό χρώμα, η πολιτική αυτή, περισσότερο και λιγότερο γαλλικό ή ιταλικό. Το γεγονός είναι, ότι ως αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής, η Γιουγκοσλαβία δεν πέρασε ενωμένη στην πορεία μετάβασης από το ένα στάδιο στο άλλο, όπως έγινε με την Ουγγαρία, όπως έγινε με την Τσεχοσλοβακία π.χ. και εκεί είχαμε την διάσπαση σε δύο κράτη, αλλά με έναν ειρηνικό τρόπο. Κατάλοιπα αντιλήψεων, ανταγωνισμών, εθνικισμών, ευτυχώς όχι σε θέματα θρησκείας. Μη ξεχνάμε ότι η Δυτική Ευρώπη συγκροτήθηκε πριν από μερικούς αιώνες στη βάση της σύγκρουσης, στη βάση της θρησκείας.

Επομένως, δεν κάνει να εκπλήσσονται και τόσο πολύ οι Ευρωπαίοι για το πάθος και το μίσος που υπάρχει μεταξύ των διαφόρων εθνοτήτων, αλλά και των θρησκευτικών ομάδων στη Σερβία, γιατί είναι οι πρώτοι διδάξαντες και οι χιλιάδες οι οποίοι εσφάγησαν, γιατί ήταν διαμαρτυρόμενοι ή καθολικοί ανάλογα στις διάφορες γωνιές της Ευρώπης. Η διαμάχη αυτή έφτασε μέχρι την Ανατολική Πρωσία, να αλληλοκυνηγιούνται και να σκοτώνονται, επομένως δε χρειάζεται να υπάρχει τόσο μεγάλη έκπληξη.

Απλά είναι διαφορετικό το στάδιο εξέλιξης, είναι διαφορετικοί οι όροι εξέλιξης, είναι εντονότατο, γνήσιο ευρωπαϊκό φαινόμενο να υπάρχουν αυτοί οι εθνικισμοί, οι διαφορές της θρησκείας και οι συγκρούσεις.

Και επομένως αυτό που ορισμένοι ακόμη προσπαθούν να φελλίσουν στην Ευρώπη ότι εντάξει εκεί κάτω στα Βαλκάνια είναι τριτοκοσμικοί ή εξω-ευρωπαίοι, δεν έχει καμία ιστορική βάση, είναι απλά ένα σύνθημα. Ιστορικά είναι δεμένα τα Βαλκάνια με την Ευρώπη, αποτελούν -είτε τους αρέσει, είτε όχι- τον πυλώνα τον ανατολικό της αυριανής Ευρώπης, της Ενωμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Νοτιοανατολική γωνιά της Ευρώπης και στην ανατολική γωνιά της Μεσογείου.

Αντίστοιχος πυλώνας είναι η Ιβηρική Χερσόνησος στο τέλος της Μεσογείου και αντίστοιχος πυλώνας είναι στο βορρά στις Βαλτικές χώρες. Αυτοί είναι οι βασικοί ακραίοι πυλώνες πάνω στους οποίους στηρίζεται η αυριανή Ευρώπη.

Επομένως, πρέπει να ξεκινήσουμε από μια τέτοια αφετηρία αν θέλουμε να προσεγγίσουμε το τι αλλάζει, το τι γίνεται, πού πάμε στο επίπεδο της οικονομικής εξέλιξης στην Ευρώπη και στις χώρες που θέλουν να συγκλίνουν με την Ευρωπαϊκή Ένωση στην Ανατολική Ευρώπη και τι όρους πρέπει να διαμορφώσουμε όσον αφορά την ασφάλεια, τη σταθερότητα και τη συνεργασία, για να έχουμε μια ειρηνική πορεία σύγκλισης, που σε τελική ανάλυση είναι και η μόνη η οποία μπορεί να εγγυηθεί την προσέγγιση αυτών των δύο τμημάτων της ιστορικής Ευρώπης.

Νομίζω ότι δεν είναι ανεξάρτητες οι δυσκολίες και οι αλλαγές που περνάνε στην Ανατολική Ευρώπη από τις δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία μπήκε σε μια κρίσιμη φάση για την εξέλιξή της. Νομίζω ότι οι οριακές πλέον δυνατότητες του

ευρωπαϊκού μοντέλου ανάπτυξης έχουν συνειδητοποιηθεί και αυτό έχει σημασία να το αντιληφθούμε έγκαιρα και στην Ελλάδα.

Η αβασάνιστη εμμονή μας στη σχολαστική τήρηση προτύπων ανάπτυξης που και στην Ευρώπη αποδεικνύεται ότι δεν μπορούν να πάνε πέρα από ένα σημείο, όχι μόνο δε θα μας βοηθήσει να πετύχουμε τους συγκεκριμένους στόχους σύγκλισης με την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά απεναντίας κινδυνεύει να μας οδηγήσει σε μαρασμό και αίσθημα αποτυχίας, γιατί ένας λαός που συλλογικά καταβάλλει μια προσπάθεια και θέλει να πετύχει ένα συγκεκριμένο αναπτυξιακό και οικονομικό στόχο, έχει και κάποια όρια αντοχής όταν καλείται να αναλάβει νέα βάρη, να κάνει νέα προσπάθεια και θέλει κάπου να βλέπει αποτέλεσμα στην πορεία.

Πρέπει λοιπόν να συνειδητοποιήσουμε, ότι το πρόβλημα συνίσταται στο ότι φθάσαμε σε οριακό σημείο με το μοντέλο παραγωγικής ανασυγκρότησης, αλλά και οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, που ακολουθείται κατά τις τελευταίες δεκαετίες.

Η Ευρώπη το συνειδητοποίησε. Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στοχεύει στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση, μια πολιτική η οποία ήδη από τώρα κατοχυρώνει ένα νέο μοντέλο ενοποίησης των ευρωπαϊκών κρατών. Μια ευρωπαϊκή οικονομία η οποία ανεξάρτητα αν ακόμη φελλίζει ότι θα βρούμε κάποια προγράμματα να αντιμετωπίσουμε την ανεργία στο υπόβαθρο και στην καρδιά του προβληματισμού της αντιλαμβάνεται ότι μέσα από την Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσα από το κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα, μέσα από την κοινή Οικονομική και Νομισματική Ένωση, θα δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για το άλλο αναπτυξιακό μοντέλο.

Επόμενως πρέπει να συνειδητοποιήσουμε πως το μήνυμα προς πάσα κατεύθυνση για το πώς θα ξεπεραστούν τα σημερινά προβλήματα είναι η γρηγορότερη δυνατή οικονομική και νομισματική ενοποίηση της Ευρώπης. Η ένταξη και η εφαρμογή το γρηγορότερο δυνατό του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος. Η απαρχή μιας κοινής συντονιστικής πορείας στις οικονομικές πολιτικές. Η κοινή φορολογική πολιτική, οι κοινές προσπάθειες περιορισμού της παντοδυναμίας των οικονομικών κέντρων, τα οποία σε τελική ανάλυση θα είναι τα πρώτα τα οποία θα απολαύσουν τα πλεονεκτήματα της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος και της αύξησης της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας.

Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ήμουν πρόσφατα και άκουσα συναδέλφους -ο Παρασκευάς Αυγερινός θα το έχει ήδη ακούσει- που λένε ότι εντάξει βεβαίως μονόδρομος είναι η Οικονομική και Νομισματική Ένωση να εφαρμοστεί το γρηγορότερο δυνατό. Όμως, τη στιγμή που έχουμε τεράστιο πρόβλημα να αντιμετωπίσουμε την ανεργία και επιβαρύνεται όλος ο πληθυσμός σε όλες τις χώρες με νέα βάρη για να πετύχουμε τους όρους σύγκλισης, όλες οι ευρωπαϊκές χώρες πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι ενώ όλοι θα κάνουμε μια συλλογική προσπάθεια για να πετύχουμε να εφαρμοστεί το κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα, τα πρώτα χρόνια τα πλεονεκτήματα δε θα τα έχει ο πολίτης. Θα τα έχει το κεφάλαιο, θα τα έχει η αγορά, θα τα έχει η οικονομική και η παραγωγική δύναμη. Αυτό γιατί θα μειωθεί το κόστος δραστηριότητας, θα διασφαλιστεί η περαιτέρω ασφάλεια, θα μειωθούν τα ρίσκα και οι κίνδυνοι και αυτά όλα με αριθμούς και αναλύσεις που έχουν γίνει υπολογίζεται ότι θα οδηγήσουν σε μια βελτίωση της ανταγωνιστικότητας σε ποσοστά τα οποία θα ξεπερνάνε το 15-20% των οικονομικών δραστηριοτήτων στις εθνικές οικονομίες των κρατών αυτών.

Όταν λοιπόν η Ευρώπη κινείται σε ένα νέο παραγωγικό μοντέλο με αυτή την κατεύθυνση και την προοπτική καταλαβαίνετε, ότι αντίστοιχες λογικές σηματοδοτούνται στην υπόλοιπη Ανατολική Ευρώπη, η οποία θέλει να συγκλίνει και να κινηθεί προς αυτή την κατεύθυνση.

Εδώ βέβαια έχουμε τα παραδοσιακά προβλήματα οικονομικής ανάπτυξης λόγω αλλαγής του μοντέλου οικονομίας από τη σχεδιασμένη οικονομία σε οικονομία της αγοράς, αλλά αυτά είναι οι

αρχικές δυσκολίες οι οποίες βέβαια πονούν, δημιουργούν προβλήματα, μπορεί να οδηγήσουν σε κρίσεις - όπως στην Αλβανία. Το φαινόμενο της Αλβανίας δεν είναι τίποτε άλλο παρά η κατάρρευση μέσα από την παντελή αδυναμία προσαρμογής από το ένα οικονομικό σύστημα στο άλλο.

Το ότι υπήρξε η καταιγίδα Μπερίσα, ήταν απλώς η εκμετάλλευση ενός πολιτικού, ο οποίος αξιοποίησε τις αδυναμίες της χώρας του να ανταπεξέλθει στην προσαρμογή στο νέο σύστημα για να επιβάλει τη δική του κυριαρχία, μονοπωλώντας την εξουσία και για δικούς του, ακόμη και οικονομικούς στόχους.

Γι' αυτό ανησυχώ για το τι θα γίνει με τη Βουλγαρία και το τι θα γίνει με τη Ρουμανία, διότι τώρα μπαίνουν σε μια πορεία εφαρμογής συνεπούς οικονομικής προσαρμογής στην οικονομία της αγοράς. Και τα προβλήματα θα βγουν μπροστά μας και γι' αυτό ακριβώς οφείλουμε να διεκδικήσουμε την οικονομική στήριξη των χωρών της Βαλκανικής στη νέα πορεία προσαρμογής.

Η Κεντρική Ευρώπη εδώ και 8-10 χρόνια περίπου, απολαμβάνει την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως ενιαίος οικονομικός χώρος και συμπεριλαμβάνονται η Τσεχία, η Τσεχοσλοβακία τότε ακόμη, η Πολωνία και η Ουγγαρία. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι επηρεασμένη από το ειδικό βάρος της γερμανικής οικονομίας, η οποία ουσιαστικά βλέπει ως προμετωπίδα και προστασία της δικής της χώρας, την ένταξη αυτής της προς ανατολές ενδοχώρας των συγκεκριμένων γειτονικών χωρών, που θα λειτουργήσουν ως φράχτης προστασίας έναντι των δεινών που έρχονται από την ανατολικο-δυτική μετανάστευση, νόμιμη ή παράνομη. Τότε διερωτάται κανείς γιατί η υπόλοιπη Ευρώπη δε διεκδικεί το δικαίωμα - και εννοώ η νοτιοανατολική Ευρώπη - μιας ανάλογης πολιτικής προστασίας στο οικονομικό επίπεδο;

Ήδη διαμορφώθηκε ένας ενιαίος οικονομικός χώρος -όπως είπα στην αρχή- στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Μόνο που θέλει στήριξη. Και εδώ έχει τεράστια σημασία να μπορέσουμε σε πολιτικό επίπεδο να το κάνουμε αυτό κατανοητό. Στο Κοινοβούλιο υπάρχουν πολλές προτάσεις. Η πολιτική στο χώρο του Ευρωκοινοβουλίου είναι προς αυτή την κατεύθυνση. Σε εθνικό επίπεδο οι χώρες ακόμη δυσκολεύονται, αφού βέβαια δυσκολεύονται ακόμη και να βρουν και προγράμματα αντιμετώπισης της ανεργίας.

Όμως, το πρόβλημα είναι μπροστά μας και θα πρέπει να το αντιμετωπίσουμε. Θέλω να ελπίζω ότι δε θα έχουμε χειροτέρευση της κατάστασης με πολύ έντονα προβλήματα, όπως στην Αλβανία. Όμως, πιστεύω ότι εδώ είναι ανάγκη να υπάρξει πολιτική πίεση και πολιτική πρωτοβουλία για την προώθηση αυτής της περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής, ή μάλλον, ενός περιφερειακού σχεδίου στήριξης της οικονομίας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Κατά καιρούς κάποιοι χρησιμοποιούν εκφράσεις, όπως από το παρελθόν, το σχέδιο Μάρσαλ, ανάλογο της Αμερικής προς την Ευρώπη στις αρχές της δεκαετίας του '50, ή τέλος του '40. Δεν έχει σημασία πώς θα το πούμε, το γεγονός είναι ότι είναι μέσα στην ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι μέσα στις πρώτες δραστηριότητες που πρέπει να υλοποιήσει εφαρμόζοντας την Ενιαία Οικονομική και Νομισματική Ένωση, ή μάλλον στην τρίτη φάση, στην πολιτική του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος.

Μπαίνουν ορισμένα ερωτήματα βέβαια σχετικά με τις οριακές δυνατότητες, όπως είπα, του μοντέλου ανάπτυξης. Η μεν Ευρώπη έχει κάνει την υπέρβαση της και βρήκε το δρόμο της.

Αυτό όμως που πρέπει να κάνουν και οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, ανεξάρτητα από τις δυσκολίες προσαρμογής στην οικονομία της αγοράς, είναι να αντιληφθούν ότι οι εθνικές οικονομίες της κάθε χώρας στην Ανατολική Ευρώπη είναι περιορισμένης εμβέλειας και δυνατότητας. Έχουν να ακολουθήσουν όλο εκείνο το δρόμο που ακολούθησαν οι οικονομίες των χωρών της Δυτικής Ευρώπης μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Το ερώτημα λοιπόν είναι αν θα περιμένουμε να κάνουν όλο το δρόμο ανάπτυξης που έκαναν οι χώρες της Δυτικής Ευρώπης για να φτάσουν στο επίπεδο που έφτασαν σήμερα και τότε μόνο θα συγκλίνουν οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης με την Δυτική Ευρώπη, η υπάρχει και άλλος δρόμος;

Και εδώ επιτρέψτε μου να πω, ότι έχει προκύψει πλέον ως ώριμη αντίληψη το γεγονός της ευρύτατης οικονομικής και παραγωγικής συνεργασίας μεταξύ των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης. Είναι η βασική προϋπόθεση για την υπέρβαση αυτού του παραδοσιακού δρόμου στη βάση της απλής λογικής, ότι η οικονομική ανάπτυξη, η παραγωγική ανασυγκρότηση και η διοικητική ανανέωση, θα έχει αθροιστικά αποτελέσματα πολλαπλασιαστικής εμβέλειας, αν πραγματοποιηθεί παράλληλα και συγχρόνως σε έναν ευρύτερο οικονομικό χώρο, απ' ό,τι σε κάθε μια χώρα ξεχωριστά.

Εδώ λοιπόν υπάρχει η πρόκληση και για την Νοτιοανατολική Ευρώπη και εδώ η Ελλάδα πρέπει να παίξει ένα καθοριστικό ρόλο. Η οποία ως χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως χώρα του ΝΑΤΟ, και της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης κυρίως, έχει την ευθύνη να σηματοδοτήσει μια τέτοια προοπτική και μια τέτοια δυνατότητα συμβάλλοντας με δικές της επενδυτικές και οικονομικές πρωτοβουλίες, στη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης πλέον και όχι μόνο της εμπορικής συνεργασίας, στις γειτονικές χώρες, αξιοποιώντας συγχρόνως τις δυνατότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δηλαδή εθνική πολιτική της Ελλάδας, στήριξη της οικονομικής πορείας των άλλων βαλκανικών χωρών, συν αξιοποίηση των οικονομικών προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε από κοινού να γίνει η προσέγγιση στην πορεία της ανασυγκρότησης της παραγωγικής διαδικασίας και της οικονομικής δραστηριότητας ενιαία.

Αυτό νομίζω είναι το μοντέλο, το οποίο μπορεί να δώσει γρήγορη και επιτυχή ανόρθωση της οικονομικής δύναμης σε αυτές τις χώρες και εδώ βέβαια χρειάζονται οι αντίστοιχες πολιτικές επιλογές. Εν πάση περιπτώσει όμως, αυτό μπορεί να αποτελέσει ένα μοντέλο υπέρβασης των παραδοσιακών δυσκολιών που ανακύπτουν σε αυτή την πορεία μετάβασης από το ένα σύστημα στο άλλο με παραδοσιακό τρόπο.

Έχοντας επομένως εντοπίσει αυτή την προοπτική ως μια ρεαλιστική δυνατότητα, επιτρέψτε μου να επισημάνω, ότι αν δεχτούμε αυτές τις εξελικτικές δυνατότητες ως ρεαλιστικές, τότε πρέπει να αντιληφθούμε ότι πλέον σε ολόκληρη την Ευρώπη σήμερα καταργείται και θεωρείται ξεπερασμένος ο άξονας σύγκλισης Ανατολής και Δύσης μέσα από τη νέα εξελικτική πορεία και αναγορεύεται πλέον ένας άλλος ως ο κυρίαρχος διαφοροποιητικός διαφορετικός άξονας μεταξύ των κρατών, ο βορράς και ο νότος. Ο ανεπτυγμένος βορράς και ο καθυστερημένος νότος.

Και επανερχόμαστε στο παλαιό μοντέλο που είχε κατοχυρώσει στην Ευρώπη, η γερμανική σοσιαλδημοκρατία επί Βίλι Μπράντ, όταν και μέσα στην πορεία της Δυτικής Ευρώπης στις δεκαετίες του '60 περίπου ή '70, είχε αναγορεύσει στο πλαίσιο της ανάπτυξης τότε του θαύματος της Ευρώπης, τη διαφορά ανάπτυξης βορρά-νότου ως το κυρίαρχο στοιχείο πάνω στο οποίο επένδυσαν και την πολιτική της διεύρυνσης προς ανατολάς. Ως στοιχείο απαραίτητο για τη συνέχιση της επιτυχούς ανάπτυξης και του νότου, διότι η βόρεια Ευρώπη αναπτύχθηκε γρήγορα και ήρθαν ολοκληρωμένες παραγωγικές μονάδες, ολοκληρωμένη παραγωγική ανάπτυξη, αλλά τι θα έκανε ο νότος; Και ο νότος δεν ήταν τότε τα Βαλκάνια, ήταν η Ισπανία, ήταν η Ιταλία, ήταν η Ελλάδα.

Και αυτό το μοντέλο αντιμετώπιστηκε με τη διασφάλιση ενός ανοίγματος προς την Ανατολική Ευρώπη, διότι μπαίνουμε στο θέμα της ασφάλειας, της σταθερότητας, δηλαδή της ειρήνης. Μακροχρόνιες αναπτυξιακές στρατηγικές για να έχουν αποτέλεσμα θέλουν: Ειρήνη - Ασφάλεια - Σταθερότητα και Συνεργασία, αλλιώς δε θα υπάρξουν.

Να λοιπόν ο δεύτερος άξονας στρατηγικής προσέγγισης των δεδομένων στην εποχή την οποία κινούμαστε. Μη ξεχνάτε ότι πάμε στο 2000 και θα μου πείτε βέβαια τυπικό και σύμπτωση είναι ότι βρισκόμαστε να μετράμε με 2000 και έχουν πολύ δυσκολία και όλοι οι computers τώρα να αλλάξουν όλα τα προγράμματα στις εταιρείες.

Τώρα πολλοί δε φαντάζονταν ότι θα φτάσουμε να υπάρξει το 2000. Αδύνατον, δε θα μπορούσαν να το φανταστούν! Όμως σε λίγο θα είναι συνήθεια, αφού λύσουμε και τα προβλήματα προσαρμογής και στον τομέα της πληροφορικής με το να μετράμε όχι 1-2, 1-2, αλλά να βρούμε να έχουμε 1-2-3-4, είναι διαφορετικό σύστημα. Θα πάμε σ' αυτό.

Μπαίνει λοιπόν το θέμα εφόσον θα βρούμε και τέσσερις διαστάσεις στο να μετράμε και να δουλεύουν οι computers μας σε τέσσερις διαστάσεις, καταλαβαίνετε ότι αυτό σημαίνει ότι μπορούμε πλέον με άλλο τρόπο να πιάσουμε και τα θέματα ασφάλειας και ειρήνης και έτσι ερχόμαστε στο θέμα τι γίνεται στην Ανατολική Ευρώπη; Υπάρχει ασφάλεια;

Επιτρέψτε μου να σας παρουσιάσω μια τρομακτική εντύπωση την οποία αισθάνθηκα εγώ όταν για πρώτη φορά επισκεπτόμενος χώρες της Ανατολικής Ευρώπης είδα το πάθος. Ειλικρινά, το πάθος που υπήρξε να ενταχθούν σε ένα κοινό οργανισμό ασφάλειας με τη Δυτική Ευρώπη. Δηλαδή υπήρξε ψύχωση.

Έχω επισκεφθεί τη Βουλγαρία, έχω επισκεφθεί τη Ρουμανία, έχω επισκεφθεί τη Μολδαβία, μια σειρά από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, στην Κεντρική Ευρώπη, την Ουγγαρία, την Τσεχία κ.ά. Υπήρχε ένα πάθος. Το ΝΑΤΟ ήταν το κυρίαρχο. Είχε όραμα. Ποιό; Το ΝΑΤΟ. Γιατί; Μόνο άμα το ζήσεις καταλαβαίνεις γιατί.

Οι χώρες αυτές αναπτύχθηκαν δεκαετίες ολόκληρες τώρα μέσα από μια πλήρη οικονομική αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση, σε σημείο τέτοιο μάλιστα που λόγω της εξειδίκευσης της οικονομικής δραστηριότητας, η οποία βέβαια κατοχύρωνε τον κεντρικό ρόλο κάποιου, διότι όταν εξειδικεύεις τμηματικές παραγωγές σε όλες τις χώρες και τους αναγκάζεις να συλλειτουργήσουν για να υπάρξει το τελικό αποτέλεσμα της οικονομικής δραστηριότητας, καταλαβαίνετε ότι αυτό δημιουργεί εξαρτήσεις αυτόματα, όχι μόνο ως συναίσθημα ασφάλειας, αλλά για να πετύχει η οικονομική δραστηριότητα.

Μια τέτοιου βαθμού αλληλεξάρτηση για την ολοκλήρωση της οικονομικής δραστηριότητας, είναι η μια πλευρά της εξίσωσης που απαιτεί στην άλλη πλευρά ενότητα, κοινό αμυντικό σύστημα, κοινή αμυντική πολιτική, κοινούς εξοπλισμούς. Όλα αυτά, δηλαδή η ασφάλεια και η οικονομία ενωμένα σε ένα πακέτο στέρεο.

Τώρα αυτό το πακέτο έσπασε και αναγκάζονται αυτές οι χώρες να προχωρήσουν σε μια δική τους διαδικασία εξασφάλισης και της οικονομικής παραγωγικής δραστηριότητας, ολοκληρωμένης δηλαδή οικονομικής δραστηριότητας και στο θέμα της ασφάλειας, της άμυνας και της επιβίωσης για να έχουν την πρόοδο, την ηρεμία που χρειάζονται για πρόοδο. Εδώ αρχίζουν τα δύσκολα.

Μου είπε ένας Ουγγαρέζος όταν είχα πάει πρόσφατα, πριν από το δημοψήφισμα για το ΝΑΤΟ που έβγαλε 85% -ούτε στις εποχές της Σοβιετικής Ένωσης όταν είμαστε μια άποψη δεν έπαιρνε ως αποτέλεσμα το 85%. Το 85% στήριξης του ΝΑΤΟ πήραν στο δημοψήφισμα.

Τι μου είπε όμως; Τρεις μέρες πριν ήμουν εκεί πέρα, μου δόθηκε η δυνατότητα και εμένα στην τηλεόραση που μου έθεσαν κάποιες ερωτήσεις. Και μου έκανε εντύπωση, τρεις μέρες πριν η ηγεσία, ο Υπουργός Άμυνας και οι άλλοι, ήταν ανήσυχoi. Το αποτέλεσμα. Λέει, κάναμε το λάθος να κάνουμε δημοψήφισμα, οι άλλοι δύο δε θα κάνουν και δεν ξέρουμε τι θα πιάσει, αν θα έχουμε ένα καλό ποσοστό κ.ά.

Του λέω, μη στενοχωριέσαι, δε χρειάζεται παρά να πείτε η συμμετοχή στο ΝΑΤΟ είναι η απα-

ραϊτήτη προϋπόθεση για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αν πείτε αυτό το πράγμα τελείωσε η ιστορία, περπατάει. Το οικονομικό όραμα είναι εδώ, το όραμα της ασφάλειας. Τελείωσε. Τι άλλο θέλεις; Πράγματι, 85%.

Τι μου είπτε όμως; Άκουσε να δεις, δεν μπορούμε να είμαστε σαν καλαμιά στον κάμπο, μόνοι μας. Το αίσθημα της μοναξιάς δεν το δέχονται. Επειδή έζησαν όλη αυτή την ιστορία, τώρα σου λέει, θέλουμε κάπου να ανήκουμε.

Και εδώ λοιπόν μπαίνει ως τεράστια ευθύνη της Ευρώπης, ή όχι μόνο της Ευρώπης, της ευρωπαϊκής συμμαχίας θα έλεγα γενικότερα -ΗΠΑ και Ευρώπης- τι έχουν να προσφέρουν σε αυτούς τους λαούς. Δεν μπορούν να τους χρησιμοποιήσουν ως φτηνή αγορά ανάπτυξης των οικονομικών τους δραστηριοτήτων. Κάποτε ο νότος της Ευρώπης έπαιζε αυτό το ρόλο. Σήμερα δεν μπορεί ολόκληρη η Ανατολική Ευρώπη να παίξει αυτό το ρόλο.

Χρειάζεται λοιπόν να βοηθήσουμε για σταθερότητα και γρήγορη οικονομική ανάπτυξη. Αυτό είναι το συμφέρον και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διότι μέσα απ' αυτή τη γρήγορη διαδικασία θα μπορέσουμε συνολικά να βελτιώσουμε τη θέση μας στον παγκόσμιο ανταγωνισμό που είναι από τη μια μεριά η Αμερική και από την άλλη μεριά η Ασία. Με όλα τα προβλήματα που έχει τώρα η Ασία, είτε η Ιαπωνία, είτε η χάρτινη τίγρης του νότου.

Εδώ λοιπόν στο θέμα της ασφάλειας, βλέπετε κινήθηκαν αμέσως ευρωπαϊκοί θεσμοί να προσφέρουν πράγματι κάλυψη σε αυτό το αίσθημα ασφάλειας που υπάρχει σε αυτές τις χώρες. Έτσι βλέπουμε αμέσως σχεδόν μετά τις μεγάλες αλλαγές στις αρχές της δεκαετίας του '90, ακόμη και αυτό το αργοκίνητο και γραφειοκρατικό και παραδοσιακό στρατιωτικό μαγαζί του NATO, αναγκάστηκε να αλλάξει. Πήρε αποφάσεις το '94 ιστορικής σημασίας, τονίζει πλέον ότι εντάξει διατηρεί τον αμυντικό του χαρακτήρα, το στρατιωτικό του αμυντικό χαρακτήρα, αλλά πρέπει να μετεξελιχθεί σε ένα ευρυτάτης εμβέλειας και μάλιστα ευρωπαϊκής, θεσμό συλλογικής ασφάλειας και συνεργασίας, διότι αυτό είναι το πρόβλημα των λαών αυτή τη στιγμή στην Ανατολική Ευρώπη.

Και παίρνει το δρόμο του προς αυτή την κατεύθυνση. Απόρροια αυτής της πολιτικής είναι μια σειρά από άλλες αλλαγές πάνω στο χαρακτήρα του, τη φυσιογνωμία του. Μιλάμε πλέον για ένα νέο NATO που δεν έχει καμία σχέση με το παραδοσιακό και συνέπεια αυτής είναι και η αλλαγή της δομής διοίκησης και δυνάμεως.

Για τη διοίκηση αποφασίσαμε προχθές, η αλλαγή δυνάμεως επέρχεται στο επόμενο εξάμηνο σε μια φάση εφαρμογής της δομής διοίκησης, που θα προσδιορίσει ποιές δυνάμεις, πώς θα λειτουργούν. Η εξειδίκευση θα γίνει στο επόμενο εξάμηνο μέχρι τον Ιούνιο του '98.

Αυτή η αλλαγή της δομής μάλιστα, η οποία ομόφωνα επιτεύχθηκε προχθές μετά από πολλές διαπραγματεύσεις και μετά από ένα χρόνο μπλοκάρισμα αυτής της αναγκαίας αλλαγής από τη μεριά της Τουρκίας, η οποία δεν ήθελε με κανένα τρόπο να αφήσει να κινηθεί το NATO προς τα μπρος, αν δεν αποκτούσε και κάποια επιπρόσθετα πλεονεκτήματα, πέραν αυτών που παραδοσιακά η Τουρκία μέσα στο NATO έχει ήδη εδώ και 15-18 χρόνια, έναντι μάλιστα της γειτονικής Ελλάδας με την οποία από καιρό σε καιρό έχει προβλήματα η Τουρκία.

Διεκδικεί αλλαγή του status quo, αμφισβητεί τα σύνορά της, αισθάνεται ότι έχει απειλές. Όλο αυτό όμως σε μια προσπάθεια πάντοτε ιστορικά τα τελευταία χρόνια να αναβαθμίσει το ρόλο της έναντι της Ελλάδας. Είναι ανταγωνιστικές οι σχέσεις Ελλάδας και Τουρκίας. Πώς να το κάνουμε, αυτό είναι αντικειμενικό δεδομένο. Δεν χρειάζεται παρά να δείτε το χάρτη. Η Ελλάδα είναι η κατάληξη της Ευρώπης στην Ανατολική Μεσόγειο. Η Τουρκία είναι η απαρχή της Ασίας στην Ανατολική Μεσόγειο.

Αυτές οι δύο χώρες οι οποίες από το '91 από κοινού εντάχθηκαν στον κοινό αμυντικό οργανισμό, τότε του NATO, ξεκίνησαν μια ανταγωνιστική πορεία μεταξύ τους και αυτό επιβεβαιώνεται σε κάθε συγκυρία και γι' αυτό έχουμε και αυτά τα προβλήματα στις σχέσεις μας μαζί τους. Δε θέλω να επεκταθώ σε αυτά. Όμως, είναι θέματα που δημιουργούν ανασφάλεια.

Η αποσταθεροποιητική και επιθετική συμπεριφορά της Τουρκίας έναντι της Ελλάδας στο Αιγαίο και η άρνηση στη λύση του Κυπριακού, είναι συμπεριφορές που δημιουργούν αποσταθεροποίηση. Και σε μια εποχή που ζητάμε όλοι ασφάλεια, σταθερότητα, συνεργασία και αυτό είναι το αίτημα παντού, δεν μπορούμε να αποδεχτούμε αυτές τις συμπεριφορές, γιατί δυναμιτίζουν την προσπάθεια ουσιαστικής και οικονομικής ανάπτυξης και κατοχύρωσης της ασφάλειας. Γι' αυτό και τα αναφέρω αυτά τα πράγματα.

Έτσι λοιπόν επιχείρησε και μέσα από την αλλαγή της δομής του NATO να μπλοκάρει αυτή την ιστορία. Αναγκάστηκε όμως προχθές, μετά από ένα χρόνο μπλοκαρίσματος, να αποδεχθεί την πρόταση των υπολοίπων 15 χωρών, οι οποίοι επέβαλαν, όχι τα διάφορα στρατηγεία που ήθελε η Τουρκία, αλλά τα συγκεκριμένα: Δομή του NATO η οποία χωρίζει βορρά και νότο από μια περιφερειακή διοίκηση και κάθε μια περιφερειακή διοίκηση, όπως εκ του νότου, χωρίζεται σε στρατηγεία υποπεριφερειακά -ένα στην Τουρκία, ένα στην Ελλάδα, ένα στην Ιταλία και ένα στην Ισπανία. Όπως επίσης και δύο κλαδικά στρατηγεία, ένα της αεροπορίας και ένα του ναυτικού, με έδρα τη Νάπολη, ώστε να λειτουργήσει πλέον σε μια νέα δομή, να αξιοποιήσει τις δυνατότητες συνεργασίας που έχει για να αντιμετωπίσει τις ανάγκες οι οποίες πλέον προβάλλονται για τη λειτουργία αυτού του νέου οργανισμού.

Και ποιές είναι αυτές οι νέες ανάγκες και γιατί λέμε ότι γίνεται ευρωπαϊκής εμβέλειας θεσμός συλλογικής ασφάλειας; Διότι έχει αναλάβει να προχωρήσει το "SDI". Η Ευρώπη προχθές στο Άμστερνταμ αποφάσισε ότι έχει ανάγκη μιας ευρωπαϊκής πολιτικής ασφάλειας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση στο Άμστερνταμ ανέθεσε συγκεκριμένους ρόλους στη ΔΕΕ, όχι βέβαια αμυντικούς, αλλά για συμβολή στη συλλογική ασφάλεια.

Το NATO έρχεται να προσφέρει στη ΔΕΕ για τη δικιά της λειτουργία ως θεσμός ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης τις υποδομές του, για να μπορέσει να λειτουργήσει. Το ίδιο γίνεται με το NATO στην Ευρωπαϊκή Ένωση για να αντιμετωπίσει θέματα άμυνας και ασφάλειας, καθώς προσφέρει τις δραστηριότητές του και τις υποδομές του.

Συγχρόνως βέβαια το νέο NATO καλύπτει αμέσως τις ανάγκες της Ανατολικής Ευρώπης μέχρι την Ασία και εδώ είναι το ενδιαφέρον. Έχουμε από τη μια μεριά το Μόνιμο Συμβούλιο Συνεργασίας Ρωσίας - NATO που λειτουργεί σταθερά. Πρόσφατα, μάλιστα είχαμε και την πρώτη συνεδρίαση, το Μόνιμο Συμβούλιο όπου εκεί μέσα πλέον είναι πολύ ενδιαφέρον να έχεις απέναντί σου το Ρώσο Στρατηγό Υπουργό Αμύνης Σεργκιέγιεφ και να συζητάς μαζί του σήμερα πια πώς θα κάνουν αφοπλισμούς, πώς θα κάνουν τα νέα εξοπλιστικά συστήματα, πώς θα συντονιστούν οι χώρες του NATO και της Ρωσίας, ή της Ομοσπονδίας της Ρωσίας. Γεγονός πριν από μερικά χρόνια αδιανόητο.

Το ίδιο φαινόμενο η Ουκρανία. Και βέβαια το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που αμέσως το NATO δημιούργησε και έδωσε τη δυνατότητα σε 44 χώρες από το Αζερμπαϊτζάν, το Καζακστάν, το Ουζμπεκιστάν μέχρι και όλες τις χώρες της Ασίας και της Ευρώπης, να ενταχθούν σε έναν ενιαίο οργανισμό, μαζί με τις 16 χώρες του NATO.

Και έτσι έχουμε το EAPC -Europe Atlantic Political Cooperation Council, το οποίο είναι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συνεργασίας. Και αυτός ο νέος θεσμός τι προσφέρει; Τη δυνατότητα συλλογικής ασφάλειας.

Τα αναφέρω αυτά για να συνειδητοποιήσουμε το εύρος των αλλαγών που ραγδαία γίνονται γύρω μας. Και τώρα βέβαια επέρχονται μια σειρά από συνέπειες αυτών των αλλαγών σε όλα τα επίπεδα, διότι αρχίζει αμέσως μια προσπάθεια συνεργασίας στο επίπεδο του ΝΑΤΟ, στο επίπεδο της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης. Για να κατοχυρώσουμε την ασφάλεια χρειαζόμαστε τι; Χρειαζόμαστε μέσα και υλικά. Τα υλικά τι είναι; Είναι εξοπλισμοί.

Αν όμως επιχειρήσει όλος αυτός ο χώρος να καλύψει τις ανάγκες του σε υλικά και μέσα χρησιμοποιώντας την ενιαία αγορά, έτσι όπως είναι τα πράγματα σήμερα είναι βέβαιο ότι θα πάνε όλοι στην Αμερική, γιατί εκείνη διαθέτει ουσιαστικά τη μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα στις πολεμικές βιομηχανίες. Άρα, οι ευρωπαϊκές παραγωγικές μονάδες αναγκάζονται να συγκλίνουν, να αρχίσουν τις συνεργασίες.

Βλέπετε ξαφνικά Γάλλοι, Γερμανοί, Εγγλέζοι, πετιούνται, αλλάζουν εταιρείες, ενώνονται. Νόμιζες ότι μιλάς με γαλλική εταιρεία και την άλλη μέρα τη βλέπεις γερμανική. Μιλάς με τη γερμανική, μετά από δυο μήνες είναι αγγλική. Είναι εντυπωσιακό αυτό τον καιρό, οι τεράστιες αλλαγές στη σύνθεση κεφαλαίων που γίνεται στην κορυφή.

Μια όμως είναι η κατεύθυνση: Ενοποίηση, Σύγκλιση, για να μπορέσουν να επιβιώσουν τον ανταγωνισμό με την πολεμική βιομηχανία των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Την ίδια στιγμή, σου λέει η αγορά στην Ανατολική Ευρώπη θα στηριχθεί στην ευρωπαϊκή παραγωγή, είτε είναι αεροπλάνα, είτε είναι όπλα κ.ά. Βέβαια δεν μπορούν να πούνε και στους Αμερικάνους όχι, διότι είναι και αυτοί ισότιμοι, υπάρχουν στο ΝΑΤΟ.

Και αρχίζει ο ανταγωνισμός εδώ πέρα μέσα που θα δώσει όμως τι; Θέσεις εργασίας. Διότι η ασφάλεια θέλει εξοπλισμούς, οι εξοπλισμοί θέλουν παραγωγή οπλικών συστημάτων. Η παραγωγή έχει θέσεις εργασίας, είναι η οικονομική δραστηριότητα. Να, λοιπόν και ένας άλλος τομέας έντονης οικονομικής δραστηριότητας παράλληλα με την άλλη, που θα υπάρξει.

Έκανα ένα κύκλο γύρω από τα θέματα τα οποία αντιμετωπίζουμε. Φρόντισα μέσα απ' αυτά να δώσω την εικόνα των μεγάλων αλλαγών, τις άμεσες επιρροές και επιδράσεις που έχουμε στην καθημερινότητα και εκείνο το οποίο μένει κλείνοντας να πω είναι, τι χρειάζεται για να κατανοήσουμε αυτές τις αλλαγές;

Η διαμόρφωση αντίστοιχων πολιτικών, οι οποίες θα στηριχθούν σε αυτές τις διαπιστώσεις οι οποίες θα δίνουν απαντήσεις σε αυτά τα θέματα, διότι επιτρέψτε μου να πω, το να αγνοήσουμε το εύρος των αλλαγών και την ανάγκη πρωτοβουλιικών δραστηριοτήτων όλων μας για να μπορούμε με ρεαλιστικές σύγχρονες λύσεις σε αυτά τα προβλήματα, αν δεν το πράξουμε, δε μας συγχωρεί κανένας.

Λύση απ' αλλού δεν πρόκειται να έρθει. Η λύση θα έρθει μέσα από τη δική μας πρωτοβουλία, μέσα από τη δική μας συνεργασία των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, την οποία πρέπει να την προχωρήσουμε με συνεργασία και στο επίπεδο της ασφάλειας και στο επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης και της οικονομικής δραστηριότητας.

Η πρωτοβουλία αυτή θα υποστηριχθεί μέσα από την πρωτοβουλία της Ελλάδας να παρέμβει ενεργά στο γίγνεσθαι της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας. Γι' αυτό διεκδικούμε την ισότιμη συμμετοχή μας το γρηγορότερο δυνατό, αν θα είναι το 2000, ή το 2001 δεν έχει σημασία, στη διαδικασία, γιατί έτσι θα μπορέσουμε να βοηθήσουμε και τη συμβολή μας στην περιοχή αυτή της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Διεκδικούμε τη συμβολή μας στην ασφάλεια και γι' αυτό παίρνουμε πρωτοβουλίες και στο επίπεδο των συλλογικών θεσμών ασφάλειας, είτε λέγονται “ΡΡΡ”, είτε λέγονται ΕΑΡΡ για να παίξουμε έναν καθοριστικό ρόλο και συνεργαζόμαστε με τις βαλκανικές χώρες.

Ανακοίνωσα προχθές, ότι συγκροτούμε πολυεθνική δύναμη με τις γειτονικές χώρες. Το ΡΡΡ περιλαμβάνει Βουλγαρία - Σκόπια - Αλβανία - Ελλάδα. Για να συγκροτήσουμε ακριβώς στην πράξη τη λογική συνεργασίας στην υπεράσπιση της κοινής ασφάλειας, τη σταθερότητα και τη συνεργασία.

Και το ίδιο κάνει και η Τουρκία. Η Τουρκία με τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία έκανε μια αντίστοιχη πολυεθνική δύναμη. Και δεν έχουμε και κανένα πρόβλημα και πρέπει να πείσουμε και τους γείτονες Τούρκους, ότι τα θέματα της ασφάλειας απαιτούν ακριβώς μια άλλη λογική προσέγγισης των θεμάτων. Όχι την απειλητική και την επεκτατική, αλλά αυτή της συνεργασίας και της κοινής προσπάθειας.

Και ίσως αυτό βοηθήσει να αντιληφθούν καλύτερα την Ευρωπαϊκή Ένωση, ότι για να μπορέσουν να βελτιώσουν τις σχέσεις τους πρέπει να συμπεριφερθούν κάπως ανάλογα και να αποδεχθούν ορισμένες αρχές, όπως είναι το Διεθνές Δίκαιο, όπως είναι οι διεθνείς συνθήκες κ.ά.

Αυτές είναι οι κατευθύνσεις, νομίζω, που μας απασχόλησαν αυτό τον καιρό. Ελπίζω μέσα από τη διαδικασία αυτής της ημερίδας, να εντοπιστούν και άλλα στοιχεία, ώστε να αποτελέσουν μια χρήσιμη βάση συζήτησης.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστούμε τον Άκη Τσοχατζόπουλο. Μας έδωσε πολύ υλικό για συζήτηση μας είπε πολλά και αξιολογα. Μας μίλησε για τη συνάρτηση ανάπτυξης και ασφάλειας και είπε πολύ σωστά ότι είναι έννοιες κοινές, είναι έννοιες που πάνε παράλληλα. Μας θύμισε τα κοινά ιστορικά στοιχεία των βαλκανικών χωρών και πόσο αυτό διευκολύνει περισσότερο σε σχέση με τους άλλους της Ανατολικής Ευρώπης, το δρόμο της προσαρμογής και μας είπε ότι αυτό ακριβώς ελπίζει, ότι αφήνει πολλές υποσχέσεις για τη δημιουργία ενός ενιαίου, κοινωνικού και οικονομικού χώρου στην περιοχή μας πιο εύκολα απ' ό,τι στις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης.

Μας μίλησε για τα στοιχεία και αυτό έχει αξία εδώ, των συγκρούσεων και των εθνικισμών στην περιοχή μας και μας θύμισε ότι είναι η περιοχή αυτή το σημείο τομής, το σημείο συνάντησης τριών πολιτισμών, τριών θρησκειών και δεν είναι αυτά έξω από τις ευθύνες των συγκρούσεων στα Βαλκάνια και ας ελπίσουμε εν ειρήνη.

Στάθηκε αρκετά στην ανάγκη στήριξης της προσπάθειας για την προσαρμογή που κάνουν οι χώρες οι βαλκανικές. Χαρακτήρισε σαν καταστροφική την καθυστέρηση να ενταχθούν οι χώρες των Βαλκανίων στον ευρωπαϊκό χώρο και πάνω σε αυτό έκανε μια προωθημένη πρόταση, που την βλέπει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ότι δεν μπορεί να υπάρχουν πολλές ταχύτητες στην πορεία της Ευρώπης συνολικά και μίλησε για μια υπέρβαση, εννοώντας μια ισχυρή συνεργασία, μια προνομιακή σχέση των χωρών αυτών με την Ευρωπαϊκή Ένωση, μέχρι που να ολοκληρωθεί πια η διαδικασία της ένταξης.

Και τέλος, μας έδωσε και στοιχεία, μας είπε και για τα θέματα του ΝΑΤΟ, στο καινούργιο ρόλο και τις ραγδαίες εξελίξεις που επέρχονται. Πάνω σε αυτά λοιπόν θα περιμένω τις ερωτήσεις σας. Και τώρα παρακαλώ έχει το λόγο, ο Καθηγητής Μενέλαος Γκιβαλας.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΓΚΙΒΑΛΟΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΜΕΛΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΙΣΤΑΜΕ

“Δημοκρατικό Σύστημα και Πολιτικοί Θεσμοί στις Χώρες της Ν.Α. Ευρώπης”

Θα επιχειρήσω να διαπραγματευθώ το θέμα της πορείας της δημοκρατίας και της συγκρότησης πολιτικών θεσμών στις χώρες αυτές. Αυτό αποτελεί ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον θέμα, γιατί η κατανόηση και ανάλυση της πορείας της δημοκρατίας και της συγκρότησης των πολιτικών συστημάτων, που διαμορφώνονται σήμερα στις χώρες της Βαλκανικής, αλλά και ευρύτερα στο τόξο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, αποτελεί ένα πρωτόγνωρο εγχείρημα.

Γιατί πράγματι δεν υπάρχει προηγούμενο ιστορικό παράδειγμα, που να περιγράφει τη μετάβαση μιας κοινωνικής και οικονομικής δομής από το κρατικιστικό συγκεντρωτικό πρότυπο του κεντρικού σχεδιασμού σε θεσμούς της οικονομίας της αγοράς. Και αυτή η μετάβαση δεν είναι ούτε αυτονόητη, ούτε αυτόματη, όπως θεωρούν μερικοί.

Ο τύπος της αντιπροσωπευτικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, όπως τον γνωρίσαμε στη Δύση, συνδέθηκε με την άνοδο και την ιστορική εξέλιξη του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. Εκφράζει σήμερα το σύγχρονο τρόπο λειτουργίας στις οικονομίες της αγοράς και την κοινωνική οργάνωση που συνδέεται με αυτόν τον τύπο παραγωγής.

Αντίθετα η μορφή μετάβασης των καθεστώτων των κοινωνικο-οικονομικών σχηματισμών των χωρών του πρώην ανατολικού συνασπισμού, διαγράφει μια σαφώς ασύμπτωτη και ιστορικά ανεπανάληπτη τροχιά. Γι' αυτό το γεγονός απαιτεί από εμάς ένα ιδιαίτερο τρόπο προσέγγισης και ανάλυσης. Γι' αυτό και είναι εσφαλμένη οποιαδήποτε προσέγγιση επιχειρεί να ερμηνεύσει την πορεία του πολιτικού συστήματος και του τύπου της αντιπροσωπευτικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας στις χώρες αυτές, σαν μια νομοτέλεια που οδηγεί αυτόματα από ένα τύπο ατελούς δημοκρατίας, που ισχυριζόμαστε ότι υπάρχει σήμερα στις χώρες αυτές, σε ένα ολοκληρωμένο δυτικοευρωπαϊκό πρότυπο.

Η δημοκρατία, οι πολιτικοί θεσμοί, οι κοινοβουλευτικές εξουσίες, δε διασφαλίζονται ούτε με ευχές, ούτε με απειλές και παρεμβάσεις, ούτε καν προκύπτουν από τις αγαθές βουλήσεις. Αναδύονται και συγκροτούνται μέσα από συγκεκριμένες ιστορικές προϋποθέσεις.

Θα ξεκινήσω με μια σειρά παρατηρήσεων:

1) Το πολιτικό σύστημα της αντιπροσωπευτικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας στις χώρες αυτές, διαμορφώνεται “εκ των άνω” και δεν προκύπτει ως αναγκαίος τύπος οργάνωσης των κοινωνικών και οικονομικών δομών του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, όπως εξελίχθηκε ιστορικά στις δυτικές δημοκρατίες. Πολιτικό σύστημα και κοινωνική-οικονομική δομή εμφανίζονται κατά συνέπεια ως δύο αυτόνομα και διακριτά επίπεδα, που αναζητούν, χωρίς πάντοτε επιτυχία, τα σημεία συνάρθρωσης και συλλειτουργίας τους.

2) Δεν μπορεί να προκύψει αυτόματα ένα καπιταλιστικό σύστημα παραγωγής με την κατάρρευση των γραφειοκρατικών δομών, που συνδέονται με το κεντρικό σύστημα του οικονομικού σχεδιασμού.

Η ίδια λειτουργία των μηχανισμών της αγοράς προϋποθέτει ισχυρή και αυτοεξελισσόμενη παραγωγική δομή, ολοκληρωμένα μεταφορικά και εμπορικά δίκτυα, σταθερό νομισματοπιστωτικό σύστημα, ατομικές και συλλογικές στάσεις και συμπεριφορές των πολιτών, προσανατολισμένες προς το εμπορευματικό-καταναλωτικό πρότυπο.

Το οικονομικό πράττειν απαιτεί μια ιστορική κουλτούρα της αγοράς. Πραγματοποιείται μέσα από τυπικές ορθολογικές οικονομικές δράσεις και δεν ταυτίζεται με την απλή κατανάλωση των προϊόντων. Επιπλέον πρέπει να λάβουμε υπ' όψη ότι η παραδοσιακή βιομηχανική δομή των χωρών αυτών δε συναρθώνεται αυτόματα σε ένα υπερεθνικό σύστημα αγοράς.

Υπάρχει μια δομική ασυμβατότητα της παραγωγικής τους δομής προς το δυτικό ευρωπαϊκό πρότυπο παραγωγής, διανομής και κατανάλωσης των προϊόντων. Επιπλέον, διαμορφώθηκε ιστορικά στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, στον ένα ή στον άλλο βαθμό, ένας εσωτερικός καταμερισμός παραγωγικής δραστηριότητας.

Σε ορισμένες χώρες αναπτύχθηκε ένας τύπος βαριάς βιομηχανίας. Σε άλλες μιας αγροτικής παραγωγής. Πώς θα μετασχηματιστεί αυτό το πρότυπο σε ένα τύπο συμβατό με την παραγωγική δομή της Δυτικής Ευρώπης; Ή μήπως νομοτελειακά προορίζεται η παραγωγική δομή των χωρών αυτών να διαδραματίσει το ρόλο μιας περιφερειακής οικονομίας, συμπληρωματικής σε ευρύτερα οικονομικά και παραγωγικά σύνολα;

3) Οι πανίσχυρες γραφειοκρατικές δομές, που δεν αποτελούσαν απλά μηχανισμούς πολιτικής κυριαρχίας πάνω στην κοινωνία, αλλά τις κύριες διαμεσολαβήσεις μεταξύ πολιτικής εξουσίας, οικονομίας και κοινωνίας, κατέρρευσαν. Οι αποδιοργανωμένες τους εκφράσεις μπορεί σήμερα να υπηρετούν, ως ένα βαθμό, τα νέα καθεστώτα, στελεχωμένες με το νέο πολιτικό προσωπικό που στις περισσότερες περιπτώσεις αποτελεί αναπαλαιωμένο “υλικό”. Όμως δεν μπορούν με κανένα τρόπο να διαδραματίσουν τον παλιό τους ρόλο.

Γι' αυτό και στο “κενό” που δημιουργήθηκε, διείσδυσαν σε πολλές περιπτώσεις τα κυκλώματα του μεταπρατισμού, οι δομές της μαφίας και του εγκλήματος, που συγκροτούν σήμερα μια κυρίαρχη δομή σε κάποιες από τις κοινωνίες αυτές.

Οι παρατηρήσεις αυτές μας επιτρέπουν να επαναοριοθετήσουμε το πρόβλημα του χαρακτήρα και των τύπων της μετάβασης των χωρών και των κοινωνιών αυτών προς ένα σύστημα ανταγωνισμού της αγοράς και να προσεγγίσουμε από μια νέα κριτική σκοπιά το πρόβλημα της δημοκρατικής αρχής.

Το ιστορικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι κοινωνίες και οι λαοί των Βαλκανίων, συνιστά μια πολύμορφη δοκιμασία, η έκβαση της οποίας θα καθορίσει όχι μόνο το χαρακτήρα της κοινωνικής τους οργάνωσης, αλλά και τη θέση τους μέσα στο συσχετισμό δυνάμεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα επόμενα χρόνια.

Το πρόβλημα της συγκρότησης σύγχρονων θεσμών της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας δυτικού τύπου, συνδέεται και συναρτάται άμεσα με την ανάδειξη και διαμόρφωση δύο βασικών εννοιακών συνόλων. Αυτής του **κράτους** και αυτής του **έθνους**.

Σε πολλές από τις χώρες αυτές, οι έννοιες κράτος και έθνος, δεν έχουν αυτονόητη συμβατότητα. Η **έννοια έθνους**, αφορά στην αναγνώριση των ατομικών και συλλογικών ταυτοτήτων, ώστε μια σύνθετη κοινωνία να μπορεί να διαμορφώνει μια δική της ενότητα μέσα από τη συνύπαρξη των ιδιαιτεροτήτων της, θρησκευτικών, φυλετικών, τοπικών κ.ά. Η **έννοια του κράτους**, ως ολοκληρωμένη θεσμική οργάνωση αυτής της συλλογικότητας, προϋποθέτει την αναγνώριση της εθνικής ταυτότητας και συνειδήσης. Σήμερα, τόσο σε βαλκανικές, όσο και σε χώρες του ευρύτερου χώρου της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, δε διαπιστώνεται μια υψηλού βαθμού ομοιογένεια.

Σε αυτό το σημείο, πρέπει να διακρίνουμε δύο τύπους "χωρισμών". Αυτόν που προσλαμβάνει θρησκευτικό χαρακτήρα και αυτόν που ερμηνεύεται ως εθνικιστικό φαινόμενο. Οι χωρισμοί αυτοί, που έχουν σε πολλές περιπτώσεις ιστορικό χαρακτήρα, βρίσκονταν σε κατάσταση αποεργοποίησης την προηγούμενη περίοδο.

Ο αυταρχικός τύπος νομιμοποίησης των συγκεντρωτικών γραφειοκρατικών καθεστώτων, που δεν επέτρεπε την κοινωνική πολιτική έκφραση αυτών των χωρισμών, διασφάλιζε την τυπική ενότητα. Σήμερα όμως που η κοινωνική νομιμοποίηση των καθεστώτων επιτελείται στη βάση της δημοκρατικής αρχής, οι χωρισμοί αυτοί αναζωπυρώνονται και προσλαμβάνουν πολλές φορές ανορθολογικό χαρακτήρα. Εκφράζονται, μάλιστα, μέσα από εντάσεις, συγκρούσεις και πολεμικές αναμετρήσεις.

Η απώλεια του οράματος της ορθολογιστικής προόδου μέσω του κομμουνιστικού προτύπου που είχε επαγγελθεί η επανάσταση, οδηγεί στην αναζήτηση ενός άλλου θεμέλιου: αυτού της εθνικής ταυτότητας. Παράλληλα η κρίση των ιδεολογικών οραμάτων, αξιών και αρχών, η απώλεια του ηθικού αξιακού προτύπου, οδηγεί στην αναζήτηση της θρησκείας ως "άλλης" πρότασης, ως σύγχρονης απελευθερωτικής επαγγελίας.

Βέβαια, η θρησκευτική δοξασία πολιτικοποιείται και οξύνει τις εθνικές αντιθέσεις, ενώ ταυτόχρονα διαμορφώνει ένα ανοιχτό πεδίο για έξωθεν παρεμβάσεις (π.χ. Βατικανό). Ασφαλώς, όμως, το θέμα του εθνικισμού διαδραματίζει διαφορετικό ρόλο από χώρα σε χώρα.

Στην παλιά Γιουγκοσλαβία το εθνικό όραμα αποτελεί την κύρια πηγή νομιμοποίησης της πολιτικής εξουσίας σήμερα. Και αποβαίνει στοιχείο και προϋπόθεση επιβίωσης της πολύπαθης αυτής δημοκρατίας. Αντίθετα, σε άλλες δημοκρατίες της πρώην Γιουγκοσλαβίας, ο εθνικισμός εκφέρεται ως αντιπολιτευτικός λόγος κατά του παλαιού κομμουνιστικού καθεστώτος.

Στην Πολωνία, την Ουγγαρία, την Τσεχοσλοβακία, τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία, όπου το κρατικό γραφειοκρατικό πρότυπο μάλλον επιβλήθηκε, παρά διαμορφώθηκε από εσωτερική επανάσταση μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η κατάρρευση των λαϊκών δημοκρατιών συνδέθηκε με την επιστροφή στα παλιά εθνικά σύμβολα -όπου αυτό ήταν πρόσφορο- και με πολιτικές παραδόσεις και δομές του Μεσοπολέμου. Ακόμα και βασιλείς εμφανίστηκαν να ζητούν τους θρόνους τους.

Η απάντηση όμως στα φαινόμενα του εθνικισμού, της θρησκευτικής δοξασίας και των χωριστικών τάσεων, δεν μπορεί να δίνεται μόνο από περιγραφές ή αφορισμούς. Γιατί συνδέεται απευθείας με τη δυναμική του πολιτικού συστήματος και με το χαρακτήρα της πολιτικής και κοινωνικής νομιμοποίησης που εμφανίζεται σε κάθε χώρα από αυτές.

Η πτώση του τείχους του Βερολίνου, δε συμβόλιζε μόνο την κατάρρευση των κομμουνιστικών γραφειοκρατικών καθεστώτων και του συστήματος των πολιτικοϊδεολογικών αρχών που τα συνόδευε. Συνδέθηκε ταυτόχρονα με το όραμα μιας -νομοτελειακά επερχόμενης- ευημερίας, με την επικράτηση του φιλελεύθερου προτύπου της αγοράς.

Το καταναλωτικό μοντέλο της δυτικοευρωπαϊκής κοινωνίας, αποτελούσε την πολιτική πρόταση των νεοεμφανιζόμενων κομματικών σχηματισμών. Μια πρόταση που ενισχύονταν αποφασιστικά από τη βέβαιη προσδοκία της έξωθεν βοήθειας, από τις Ηνωμένες Πολιτείες και τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης.

Αυτή ακριβώς η πολιτική πρόταση -και η συνακόλουθη φιλελεύθερη ιδεολογική δέσμη πολιτικών δικαιωμάτων και ελεύθερης έκφρασης ιδεών- αποτέλεσε τη βάση της πολιτικής νομιμοποίησης των πολιτικών συστημάτων και των κομμάτων που ανέλαβαν να οδηγήσουν τις μετακομμουνιστικές κοινωνίες σε ένα σύστημα ελεύθερου ανταγωνισμού. Όμως αυτό το σύστημα του ελεύθερου ανταγωνισμού είχε ήδη υπερβεί τα εθνικά σύνορα και διαμορφωνόταν σε υπερεθνικό

ευρωπαϊκό πρότυπο και σε παγκόσμιο χαρακτήρα αγορές.

Ποια χαρακτηριστικά έχει, όμως, σήμερα η βάση αυτών των πολιτικών συστημάτων;

Το ένα βασικό χαρακτηριστικό είναι η έλλειψη ιστορικής πολιτικής κουλτούρας, που να συνδέεται με τη λειτουργία των σύγχρονων κοινοβουλευτικών δημοκρατικών συστημάτων.

Το δεύτερο χαρακτηριστικό αφορά στη δομή και στην πολιτικοϊδεολογική αναφορά των κομμάτων που προέκυψαν μετά την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων. Η παραδοσιακή δομή χαρακτηριζόταν από τη σύμφυση κόμματος -κράτους- γραφειοκρατικού μηχανισμού. Το κόμμα δεν είχε απευθείας αναφορά και νομιμοποίηση στην κοινωνία.

Η "νομιμοποίησή" του είχε αυταρχικό χαρακτήρα, με την έννοια ότι διασφαλιζόταν από την πολιτική κυριαρχία, που αντικατόπτριζε τη σχέση υπαγωγής της κοινωνικοοικονομικής δομής στον πανίσχυρο συγκεντρωτικό-γραφειοκρατικό μηχανισμό.

Η ρηγμάτωση και κατάρρευση αυτού του μηχανισμού αποτέλεσε σε μεγάλο βαθμό την "πρώτη ύλη" οικοδόμησης των πολιτικών φορέων, ενώ το πολιτικό σύστημα συναπαρτίζεται από πρόσωπα ή ομάδες που αναδόθηκαν μέσα από τις αντιπολιτευτικές δομές, για να αποτελέσουν στη συνέχεια τους "γνήσιους" εκφραστές του φιλελεύθερου-δυτικού προτύπου.

Μέσα στις συνθήκες αυτές, η διαμόρφωση του πολιτικού συστήματος προσλαμβάνει πλέον ένα τυπικό φορμαλιστικό χαρακτήρα και δε φαίνεται να διαμορφώνει οργανικούς δεσμούς με την κοινωνικο-οικονομική βάση. Τα πολιτικά κόμματα δύσκολα μπορούν να απευθυνθούν σε συγκεκριμένα κοινωνικά στρώματα και τάξεις, αφού η κοινωνική-παραγωγική τάξη αδυνατεί να διαμορφώσει δομές μιας λειτουργίας ανταγωνιστικής αγοράς.

Γι' αυτό και δεν μπορούν να εκφράσουν τα κόμματα μέσα από τον ανταγωνισμό τους τις συγκροτημένες ομάδες συμφερόντων. Αποβαίνουν τελικά κόμματα κάποιων ελίτ που προέρχονται είτε από τη μετασχηματισμένη παραδοσιακή-γραφειοκρατική εξουσία, είτε από οικονομικούς παράγοντες που προέκυψαν από τη νέα οικονομική δομή, που χαρακτηρίζεται από την παραοικονομία ή την εκποίηση του παλαιού βιομηχανικού ιστού.

Σε πολλές περιπτώσεις, κόμματα των δυτικών δημοκρατιών, ασκούν ένα είδος πατρωνείας ή παρεμβάσεων στα κόμματα των μετακομμουνιστικών κοινωνιών. Παρατηρούνται ακόμα φαινόμενα προσπαθειών για την "παρθενογένεση" κομμάτων που δεν έχουν καμιά κοινωνική έκφραση, ώστε να χρησιμεύσουν μελλοντικά ως προγεφυρώματα ανοιχτών παρεμβάσεων.

Τέλος, τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα του πολίτη αποβαίνουν σε μεγάλο μέρος τυπικά. Η καθημερινή ανασφάλεια, η κατάρρευση του κοινωνικού κράτους, η ανεργία και η ανέχεια, διαμορφώνουν μια σχέση έντασης και δυσπιστίας προς τους φορείς του πολιτικού συστήματος.

Η δυτική κοινοβουλευτική δημοκρατία στις χώρες αυτές, απαξιώνεται πριν καλά-καλά θεμελιωθεί. Συνακόλουθα, ο τύπος της κοινωνικής νομιμοποίησης του πολιτικού συστήματος και των φορέων του παραμένει ασθενής και αποκτά ένα δικό του ιστορικό χαρακτήρα.

Θα μπορούσαμε τελικά να συμπεράνουμε, από την άποψη της μεθόδου, ότι αυτός ο τύπος νομιμοποίησης γίνεται στη βάση ενός ανταγωνισμού των κομμάτων, που δε θέλει ή δεν μπορεί να εκφράσει τις ανάγκες της κοινωνίας. Δεν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι βρισκόμαστε σ' ένα τύπο νομιμοποίησης με βάση ένα πλουραλιστικό πρότυπο μιας σύγχρονης δημοκρατικής θεωρίας.

Όλες αυτές οι προσεγγίσεις και διαπιστώσεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι αναδυόμενες αυτές δημοκρατίες, χαρακτηρίζονται από την έλλειψη ουσιαστών δημοκρατικών περιεχομένων στους θεσμούς των πολιτικών τους συστημάτων, γεγονός που διαμορφώνει μια διαρκή αστάθεια και ένταση.

Σε περιπτώσεις όξυνσης των κρίσεων, δεν μπορούν να αποκλειστούν αυταρχικές λύσεις ή εντάσεις εθνικιστικού χαρακτήρα που είναι δυνατόν να οδηγήσουν σε ευρύτερες συγκρούσεις. Γιατί σε μια χώρα που διαλύεται η παραγωγική της δομή, εξαρθώνεται το ήδη στρεβλό οικονομικό της σύστημα και δεν υπάρχει ούτε απασχόληση ούτε επάρκεια διατροφής, τότε δεν αποφασίζει πια η όποια πολιτική εξουσία, είτε αυτή είναι περισσότερο, είτε λιγότερο πλουραλιστική.

Αποφασίζει η πείνα, η ανεργία, η αγανάκτηση, η απελπισία. Και αυτού του είδους οι αποφάσεις οδηγούν σε συγκρούσεις, σε αιματοχυσίες, σε πολέμους. Ο απολογισμός της επέλασης της "νέας τάξης πραγμάτων" στα Βαλκάνια είναι όντως τραγικός. Η παλιά Γιουγκοσλαβία κατακερματίστηκε μέσα σε εκατόμβες αίματος, σε ένα αβυσσαλέο εθνικιστικό μίσος.

Η Βουλγαρία βρίσκεται σήμερα με εξαρθρωμένη οικονομία, με ασθενές νομισματοπιστωτικό σύστημα, με πολιτικούς θεσμούς που δεν μπορούν να ασκήσουν ουσιαστική εξουσία. Η Αλβανία άγγιξε τον κίνδυνο του εμφυλίου, ενώ η παραγωγική της δομή, είναι ανεπαρκής για να καλύψει την επιβίωση των κατοίκων της. Και το Κοσσυφοπέδιο προβάλλει ως ενεργό πεδίο μιας νέας πολεμικής βαλκανικής κρίσης.

Λίγο πιο πάνω, η Ρουμανία, κινείται στο κατώτερο δυνατό επίπεδο ισορροπιών, αντιμετωπίζοντας μεγάλες δυσκολίες για να διασφαλίσει το δικό της αύριο. Όσοι πράγματι ενδιαφέρονται για τη δημοκρατία, όσοι πράγματι ενδιαφέρονται για την ουσιαστική ενσωμάτωση των χωρών αυτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όσοι ειλικρινά αγωνιούν για τα πολιτικά δικαιώματα και τις ελευθερίες των λαών της Βαλκανικής, θα πρέπει πριν απ' όλα να διασφαλίσουν στους λαούς αυτούς τα οικονομικά και κοινωνικά τους δικαιώματα. Να συμβάλουν στην οργάνωση της παραγωγικής και οικονομικής δομής των βαλκανικών χωρών μέσα από ολοκληρωμένα οικονομικά προγράμματα και όχι να αρκούνται σε υποδείξεις, σε ευχολόγια ή σε ελεημοσύνη.

Άλλως η Βαλκανική θα αποτελεί ένα μόνιμο πεδίο συγκρούσεων και εντάσεων, όπου θα ξαναχαράζονται τα σύνορα και οι "ζώνες επιρροής". Αλλά και ολόκληρος ο χώρος της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, θα παραμείνει ιστορικά ένα παράδειγμα μιας ανολοκλήρωτης οικονομίας και μιας ατελούς δημοκρατικής πολιτείας.

Ας ευχηθούμε όλοι ότι τα πράγματα θα ακολουθήσουν αντίθετη κατεύθυνση και ότι επιτέλους όσοι ενδιαφέρονται για την ενσωμάτωση αυτών των χωρών στο δυτικοευρωπαϊκό πρότυπο, θα δράσουν με εντελώς άλλες μεθόδους από εκείνες τις οποίες έδρασαν μέχρι σήμερα.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστούμε το Μενέλαο Γκίβαλο. Παρακαλώ τον κ. Igor Ivanovski, Μέλος του Κεντρικού Συμβουλίου της Σοσιαλδημοκρατικής Ένωσης της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας να λάβει το λόγο.

IGOR IVANOVSKI

ΜΕΛΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (SDUM) ΤΗΣ ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (FYROM)

"Πολιτικές Σχέσεις των Χωρών της Ν.Α. Ευρώπης"

Θα αναφερθώ στην πολιτική κατάσταση γενικά και σφαιρικά. Έχοντας ακούσει τους προλαλήσαντες, έχω την εντύπωση ότι λίγο πολύ προσεγγίζουμε το θέμα με τον ίδιο τρόπο. Όλοι γνωρίζουμε ότι οι χώρες στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, δέχονται την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ως μια ανάγκη, ως κάτι το πολύ σημαντικό, ως επιτακτική ανάγκη.

Συνεπώς θα αναφερθώ στο θέμα αυτό, και σε πρώτη φάση θα μιλήσω για την ενίσχυση της περιοχής ως τμήματος της Ευρώπης, ενώ από την άλλη θα αναφερθώ στις σχέσεις των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης ως κάτι το ξεχωριστό. Η διαπεριφερειακή συνεργασία είναι απαραίτητη. Όλοι γνωρίζουμε ότι η οικονομική ενίσχυση των χωρών της Βαλκανικής και η εκπλήρωση των κριτηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι κάτι πολύ σημαντικό.

Οι χώρες γνωρίζουν τι έχουν μπροστά τους. Είμαστε υποχρεωμένοι να αναπτύξουμε την οικονομία της ελεύθερης αγοράς, να προσαρμόσουμε τις εθνικές μας οικονομίες προς τις νέες επιταγές, να απελευθερώσουμε την οικονομία μέσω επενδύσεων.

Όλα αυτά αποτελούν την προϋπόθεση για να δημιουργηθεί η κατάλληλη εκείνη βάση που θα βοηθήσει την πολιτική εξέλιξη, την πολιτισμική οικονομική εξέλιξη κ.ά. Απαιτείται ελεύθερη διακίνηση ανθρώπων και κεφαλαίων. Συνεπώς απελευθέρωση του καθεστώτος θεώρησης διαβατηρίων.

Απαιτείται συνεργασία σε πολλούς τομείς, όπως είναι η έρευνα, η προσπάθεια εξόρυξης ορυκτών κοιτασμάτων κ.ά. Σημαίνει επίσης βελτίωση της υποδομής, υποδομής της επικοινωνίας, τηλεπικοινωνίας κ.ά. Η οικονομική ανάπτυξη των Βαλκανίων ασφαλώς θα συμβάλει στη γενικότερη ανάπτυξη, την παγκόσμια ανάπτυξη. Υπάρχει μια αλληλεξάρτηση μεταξύ ημών.

Γι' αυτό λοιπόν επανειλημμένως έχουμε προτείνει να υπάρξει ένα περιφερειακό κέντρο συντονισμού για την ανάπτυξη και την υποστήριξη της οικονομικής μετάβασης προς το νέο καθεστώς. Η πρόταση αυτή είναι συμβατή, αλλά και ανταγωνιστική ταυτόχρονα, διότι ξέρουμε ότι ο ανταγωνισμός είναι το βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο της ελεύθερης αγοράς.

Η πολιτική μετάβαση πρέπει να πραγματοποιηθεί με την προαγωγή της ειρήνης, της σταθερότητας και της αμοιβαίας κατανόησης. Δηλαδή θα πρέπει να επιτρέψουμε στους εαυτούς μας να επιδείξουμε περισσότερη κατανόηση για τους άλλους και θα πρέπει να εξαιρέσουμε τη χρήση βίας για την επίλυση των διαφορών μας.

Πρέπει να δεχθούμε ότι κάθε λαός, κάθε χώρα, κάθε λαός στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, αξίζει το σεβασμό μας. Πρέπει να σεβαστούμε τη γλώσσα και τον πολιτισμό του κάθε λαού. Μόνο έτσι μπορούμε να κερδίσουμε από την κληρονομιά του παρελθόντος και να υλοποιήσουμε αυτό το αίτημα για διάλογο μεταξύ ισότιμων εταίρων.

Στο πλαίσιο αυτό είναι πολύ σημαντικός ο σεβασμός του διεθνούς δικαίου, της δημοκρατίας, της ελευθερίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Όπως επίσης και η ανάπτυξη του κοινωνικού κράτους. Γνωρίζουμε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι οικοδομημένη έτσι που επιτρέπει την οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ανάπτυξη των χωρών μελών της.

Τούτο σημαίνει ότι κάθε χώρα που ανήκει και στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, μπορεί να προχωρήσει με το δικό της τρόπο προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, με τη δική της ταυτότητα, τις δικές της ιδιομορφίες και ιδιαιτερότητες. Βασική προϋπόθεση για την επίτευξη του τελικού αποτελέσματος, δηλαδή την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση είναι να εκπληρώνει η κάθε χώρα τους πολιτικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς της στόχους, τα πολιτικά, κοινωνικά και εθνικά κριτήρια, αλλά και το σεβασμό των δικαιωμάτων των μειονοτήτων. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να προσφύγουμε σε κατηγοριοποίηση των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ως προς τη σχέση τους με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πρέπει να βλέπουμε τις χώρες αυτές ως μια ομάδα χωρών συνολικά, σφαιρικά, που ενδιαφέρεται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο για την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ορισμένοι, βεβαίως δεν επιθυμούν να δουν τη χώρα μας να συμμετέχει σε αυτή τη διαδικασία ενσωμάτωσης.

Στη χώρα μας προσπαθούμε να δημιουργήσουμε το κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο με πρότυπο τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε πολλούς τομείς ο εκδημοκρατισμός της κοινωνίας, έχει επιταχυνθεί. Βρισκόμαστε στο τέλος της διαδικασίας ιδιωτικοποίησης και 97% των κρατικών εταιρειών έχουν ήδη ιδιωτικοποιηθεί, ενώ έχουμε ξεκινήσει και τη διαδικασία της αποεθνικοποίησης και αποκρατικοποίησης και αυτό γίνεται με τη βοήθεια της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων.

Όλα αυτά αποτελούν τις βασικές προϋποθέσεις για την ταχεία οικονομική ανάπτυξη και την προσέλκυση ξένων επενδύσεων. Ένα άλλο θέμα είναι ο προσανατολισμός μας ή μάλλον η επιδίωξή μας για ένταξη στο NATO. Μας ενδιαφέρει να εξασφαλίσουμε υποστήριξη και βοήθεια από τις χώρες που είναι ήδη μέλη του NATO.

Χαιρετίζω τις προσπάθειες που έγιναν μέχρι στιγμής για να βρεθούν νέοι τρόποι σχέσεων, νέες δυνατότητες σχέσεων με τις χώρες που είναι ήδη μέλη του NATO. Ιδιαίτερο σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια αυτή, μπορεί να διαδραματίσει η Ελλάδα. Η Ελλάδα, η οποία μεταφέρει τη δική της εμπειρία σε μας, για να μπορέσουμε να ενταχθούμε στο NATO και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Όπως είπε και ένας άλλος προλαλήσας, υπάρχουν διάφοροι στόχοι και τρόποι επίτευξης των αντικειμενικών σκοπών μας. Θα κριθούμε από το βαθμό της προσπάθειας που καταβάλλουμε για να προσαρμοστούμε στη νέα κατάσταση. Από την άλλη χρειάζεται αμοιβαία συνεργασία και επικοινωνία. Είναι επιτακτική ανάγκη η επικοινωνία αυτή μεταξύ των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Τούτο, θα βοηθήσει ώστε να ανοίξουν πολύ πιο εύκολα οι πύλες, οι πόρτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για όλους μας. Προσβλέπουμε λοιπόν προς μια νέα πρωτοβουλία, όπως αυτή, και στο μέλλον.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

«Πολιτική και Οικονομική Κατάσταση στη Ν.Α. Ευρώπη»

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

ΤΑΣΟΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΗΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου και Σύμβουλος του Πρωθυπουργού

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Τώρα θα πάμε στη δεύτερη φάση των ερωτήσεων, τοποθετήσεων και απαντήσεων.

Η πρώτη που θα μιλήσει, είναι η κυρία Κατίνα Νίκος Ιωσηφίδου, που είναι Γραμματέας Διεθνών Σχέσεων του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος της Βουλγαρίας.

κα. ΙΩΣΗΦΙΔΟΥ: Σας ευχαριστούμε για την πρόσκληση από την χώρα που έδωσε την αξία της αρχαίας ελληνικής δημοκρατίας στη σύγχρονη Ευρώπη.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο κ. Ulf Sundqvist, είναι του EUROPEAN FORUM και Πρόεδρος του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος της Φιλανδίας. Παρακαλώ τον κ. Sundqvist για την παρέμβασή του.

κ. SUNDQVIST: Μια μικρή παρατήρηση για τον κ. Γκίβαλο που ανέπτυξε μια μάλλον σκοτεινή και μάλλον ρεαλιστική εικόνα της κατάστασης των συνθηκών που πρυτανεύουν.

Σας άκουσα να λέτε ότι υπάρχει τάση από μέρους των δυτικών κομμάτων να πατρωνάρουν τα κόμματα αυτής της άκρης της Ευρώπης στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, στην Ανατολική, κατά πάσα πιθανότητα Ευρώπη επίσης, και αναρωτιέμαι κατά πόσον αυτό αληθεύει.

Δεν μπορώ εγώ να μιλήσω εκπροσωπώντας οποιαδήποτε άλλη ομάδα κομμάτων, αλλά αν θα μπορούσατε να μας εξηγήσετε κατά τι, πώς η Σοσιαλιστική Ομάδα Κομμάτων λειτουργεί και το Ευρωπαϊκό Forum, επίσης, για τη Δημοκρατία και την Αλληλεγγύη, πως λειτουργεί και αυτό.

Τα δυτικοευρωπαϊκά σοσιαλδημοκρατικά και σοσιαλιστικά κόμματα υπήρξαν, κατά τη γνώμη μου, αρκετά προσεκτικά προσπαθώντας, εις ό,τι αφορά προσπάθειες επιρροής και κηδεμονία. Αυτό θα το ξέρετε καλύτερα στο ΠΑΣΟΚ από πολλά άλλα κόμματα. Αλλά επειδή θήτευσα στην Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Forum αρκετό καιρό, θα ήθελα να υπογραμμίσω ότι είμασταν ιδιαίτερα προσεκτικοί να μην κηδεμονεύουμε κανέναν.

Ήταν δύσκολο βεβαίως ώρες-ώρες να εξερευνηθούν τρόποι και μέσα για να βρεθεί ένας διάυλος για τη συνεργασία δυνάμει των υφισταμένων πόρων. Και τούτο, διότι ο τρόπος που ήταν διαρθρωμένα τα κόμματα σε πολλές χώρες κατακερματίστηκε. Γνωρίζετε επίσης ότι το Ευρωπαϊκό Forum, για παράδειγμα, δε βρίσκεται υπό την δύναμη κάποιων συγκεκριμένων κομμάτων.

Έχουμε τις συμμετοχές Ινστιτούτων εξάλλου, όπως του OLAF PALME και του ΙΣΤΑΜΕ. Υπάρχει πάντως ένας χαρακτήρας παιδευτικός σε αυτή τη συνεργασία και τούτη είναι η μέθοδος που επιλέξαμε να συνεχίσουμε. Επίσης, εξασφαλίζουμε και υποστήριξη από το σοσιαλιστικό σκέλος του

Ευρωκοινοβουλίου και αυτό εξυπηρετεί πολύ τα πράγματα. Και ήθελα να το υπογραμμίσω, ενώ γνωρίζοντας ότι κάθε χώρα πρέπει να οικοδομηθεί εκ των έσω τη δημοκρατία της και οι διαρθρώσεις των πάλαι ποτέ κομμάτων απαιτούν μια ανάταξη.

Εις ό,τι αφορά τις αιτήσεις ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κριτήρια, γνωρίζουμε άριστα ότι ένα από τα κύρια κριτήρια, είναι η Κοινοβουλευτική Δημοκρατία και μια Κοινοβουλευτική Δημοκρατία βεβαίως προϋποθέτει ένα ελάχιστο επίπεδο πολιτικής σταθερότητας.

Τί είναι η πολιτική σταθερότητα; Είναι η σταθερή κομματική οργάνωση. Θα διαπιστώσουμε ότι θα υπάρξει ένας συνδυασμός εσωτερικών εξελίξεων που θα οδηγήσουν στην αποκατάσταση της ισορροπίας των κομματικών στρατηγικών, που είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως μέλος και υπάρχουν, εξάλλου, και πόροι για αλληλεγγύη και υποστήριξη στις χώρες εκείνες και τα κόμματα εκείνα που βρίσκονται λίγο πιο μακριά από τον πλήρη εκδημοκρατισμό.

Πιστεύω λοιπόν ότι σε ένα σχήμα συνεργασίας, υπάρχει απόλυτη χρεία συνεργασίας σε κομματικό επίπεδο, προκειμένου να αποκατασταθεί η ισορροπία στις χώρες για τις οποίες συζητούμε.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Η κυρία Αντιγόνη Καμπέρα, Διεθνολόγος.

κα. ΚΑΜΠΕΡΑ: Όλοι γνωρίζουμε τα προγράμματα που άρχισαν το '92 έως το '97, τα οποία συνιστούν την προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης για αρωγή των ανατολικοευρωπαϊκών κρατών.

Η κυρία Αναπνιένα είναι ειδικός σε αυτά και θα ήθελα να ρωτήσω πώς οι κεντροευρωπαϊκές και ανατολικές ευρωπαϊκές χώρες θα εκλάβουν την προοπτική ένταξης, ώστε να επιτευχθούν σταθερές οικονομίες σε χώρες όπως η Βουλγαρία, η Ρουμανία ή οποιαδήποτε άλλη ανατολική ή κεντρική ευρωπαϊκή χώρα.

Γνωρίζουμε ήδη τα αποτελέσματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα πορίσματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θα ήθελα να δω ποιός είναι ο αντίκτυπος; Πώς έγιναν δεκτά;

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο κ. Νικόλαος Βουδούρης, Νομικός.

κ. ΒΟΥΔΟΥΡΗΣ: Η ερώτησή μου είναι επίσης για την κυρία Αναπνιένα και τον κ. Ρορον και έχει ως εξής: Ύστερα από τις ιστορικές αλλαγές του '89 έγινε πολλή συζήτηση σχετικά με μια τρίτη εναλλακτική επιλογή, που δε θα ασπάζοταν τον καπιταλισμό της ελεύθερης αγοράς, ούτε την σχεδιασμένη οικονομία, αλλά μια άλλη κατεύθυνση.

Φαίνεται ότι μετά από μερικά χρόνια έχουμε εγκαταλείψει αυτή την πορεία. Οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης φαίνεται να θέλουν να ασπαστούν τον καπιταλισμό της αγοράς. Έχουν θέσει, μάλιστα, ως προτεραιότητα την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και φαίνεται πως είναι της γνώμης ότι αυτό θα είναι η πανάκεια για τα προβλήματά τους. Ερωτώ, έχουμε λοιπόν εγκαταλείψει κάθε αναζήτηση ενός τρίτου δρόμου;

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Οι ερωτήσεις που τέθηκαν αφορούσαν τον κ. Γκίβαλο και την κυρία Αναπνιένα. Να ξεκινήσουμε με την κυρία Αναπνιένα και μετά στον κ. Γκίβαλο, ευελπιστώντας ότι θα γυρίσει ο κ. Τσοχατζόπουλος.

NORA ANANIEVA: Θα προσπαθήσω να είμαι πολύ σύντομη και συνεκτική. Μια-δύο ερωτήσεις αφορούσαν στα προγράμματα PHARE και πόσο έχουν προχωρήσει τα προγράμματα αυτά. Τα προγράμματα στο πλαίσιο του PHARE ήδη υλοποιούνται και βοηθούν πάρα πολύ τη χώρα.

Δεν είμαι ειδικός στον τομέα αυτό. Εγώ είμαι καθηγήτρια του συνταγματικού δικαίου. Και μετά τις αλλαγές και ως μέλος της κυβέρνησης, των δύο σοσιαλιστικών κυβερνήσεων που διαδέχθηκαν η μια την άλλη γνωρίζω τα πράγματα από αρκετά κοντά.

Ιδιαίτερως τα τελευταία χρόνια εφαρμόστηκαν προγράμματα για την καταπολέμηση της φτώχειας και κοινωνική υποστήριξη, αλλά και για εκπαιδευτικά προγράμματα στο πλαίσιο του PHARE. Ενώ τα τελευταία δύο χρόνια έχει ξεκινήσει η ανακατασκευή των οδικών αρτηριών της Βουλγαρίας, που φτάνουν μέχρι τη Μαύρη Θάλασσα. Όλα αυτά με την υποστήριξη του PHARE.

Και βέβαια υπό την προϋπόθεση ότι τα έργα αυτά θα ολοκληρωθούν, θα μπορεί η χώρα να εκπληρώσει καλύτερα τα κριτήρια, τα οποία έχουν θεσπιστεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση για ένταξη της χώρας σε αυτήν. Με τα έργα αυτά λοιπόν προετοιμάζεται η χώρα για την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πολύ ενδιαφέρον έχουν επίσης οι ερωτήσεις σχετικά με τον τρίτο δρόμο. Λαμβάνοντας υπ' όψη το πρόγραμμα του δικού μας κόμματος και έχω μαζί μου κάποια φυλλάδια και κάποιο υλικό στα αγγλικά, αν κάποιος ενδιαφέρεται για το πρόγραμμα του κόμματός μας. Βλέπετε λοιπόν στα έγγραφα αυτά ότι όλο το πρόγραμμά μας βασίζεται στην ιδέα αυτή του τρίτου δρόμου, της σοσιαλδημοκρατίας και του δημοκρατικού σοσιαλισμού.

Ο επικεφαλής του παλιού σοσιαλδημοκρατικού κόμματος, ο δόκτωρ Ντεκλέρφ, σε μια επιστολή του και μια θέση που υποστήριξαν όλα τα αριστερά κόμματα, χρησιμοποίησε τον όρο "άγριος καπιταλισμός". Είναι το σύνθημα, είναι ο όρος που χρησιμοποίησε και εγώ συμφωνώ απόλυτα μαζί του και θεωρώ ότι πρέπει να αναζητήσουμε έναν τρίτο δρόμο για να καταπολεμήσουμε αυτόν τον άγριο καπιταλισμό.

Παρουσιάζει τις απόψεις του με απόλυτη σαφήνεια, ενώ εγώ στη δική μου ομιλία, αναφέρθηκα στις δυσκολίες, τις εξελίξεις και τους κινδύνους που αντιμετωπίζουμε στη Βουλγαρία σήμερα. Είμαι βέβαιη ότι κανένα από τα αριστερά κόμματα αυτή τη στιγμή δεν θα μπορούσε μόνο του να θέσει σε εφαρμογή ένα τέτοιο πρόγραμμα. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο επιδιώκουμε τη συνεργασία.

Ακόμη και η ηγεσία του δικού μας κόμματος δέχθηκε πολύ σοβαρές επιθέσεις για το γεγονός, ότι συμμετείχε σε αυτή τη συνάντηση των αριστερών κομμάτων της Βουλγαρίας, σε μια προσπάθεια αναζήτησης του τρίτου δρόμου.

Ο δόκτωρ Ντεκλέρφ πήγε μόνος, διότι το κόμμα αρνήθηκε να του δώσει την εντολή να συμμετέχει επίσημα εξ ονόματος του κόμματος. Βλέπετε λοιπόν πόσο δύσκολα είναι τα πράγματα στη χώρα μας. Ωστόσο προσπαθούμε, προσπαθούμε παρά τις επιθέσεις, παρά την αρνητική στάση του κόμματος.

Ο τρίτος δρόμος είναι ο δημοκρατικός σοσιαλισμός, η σοσιαλδημοκρατία. Και πολύ σωστά παρουσιάζεται σε κάποιες ανεπτυγμένες χώρες. Τη Σκανδιναβία, τη Δυτική Ευρώπη. Κατά την γνώμη μου λοιπόν, και βάσει της εμπειρίας μου, αυτή είναι η μόνη προοπτική, η μόνη δυνατότητα, η μόνη απαραίτητη προϋπόθεση και δυνατότητα για να μπορέσει η χώρα να προχωρήσει προς τον επόμενο αιώνα.

Όχι λοιπόν άγριος καπιταλισμός, όχι ο απολυταρχικός σοσιαλισμός του παρελθόντος, αλλά ένας δημοκρατικός σοσιαλισμός. Υπάρχει ακόμα μια ερώτηση, πολύ ενδιαφέρουσα ερώτηση. Με ρωτάτε αν η συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι ο μόνος τρόπος, ο μόνος δρόμος προς τα εμπρός.

Μα βεβαίως, φυσικά είναι ο μόνος δρόμος. Διότι υπάρχουν οι ευρωπαϊκές δομές, οι καλά θεμελιωμένες ευρωπαϊκές δομές. Εμείς βρισκόμαστε στην Ευρώπη και δε χρειάζεται να εφεύρουμε κάτι καινούργιο σήμερα. Βεβαίως αναζητούμε και άλλες εναλλακτικές λύσεις.

Δραστηριοποιούμαστε π.χ. στο πλαίσιο της Οικονομικής Συνεργασίας του Ευξείνου Πόντου, της Μαύρης Θάλασσας. Και επίσης χαιρετίζουμε οποιαδήποτε βαλκανική οικονομική συνεργασία

και σε καμία περίπτωση δε θα πρέπει να αποκλείσουμε οποιαδήποτε άλλη εναλλακτική συνεργασία που θα προσφέρει σταθερότητα στην περιοχή, στις χώρες μας.

Ωστόσο, η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, η ένταξη στην Ευρώπη, είναι μονόδρομος. Σχετικά με την επιστολή του δόκτορος Ντεκλίφ σας μίλησα ήδη. Εισήγαγε λοιπόν αυτό το διάλογο και στο τελικό κείμενο της συνάντησης, επρόκειτο για κάποια διακήρυξη - αν θέλετε - στην οποία κατέληξε η συνάντηση.

Η διακήρυξη αυτή ουσιαστικά είναι μια ανεπιφύλακτη υποστήριξη του περιεχομένου της επιστολής του δόκτορος Ντεκλίφ. Επρόκειτο ουσιαστικά για μια δημόσια διαμαρτυρία προς όλους μας. Έστειλε αυτή την επιστολή σε μια εφημερίδα και αυτό ήταν πάρα πολύ σημαντικό. Διότι, την αρχή αυτής της μεταβατικής περιόδου, εμείς ως σοσιαλιστές χάσαμε την ευκαιρία να εκλέξουμε έναν πρόεδρο, έναν σοσιαλδημοκράτη ως πρόεδρο του κόμματός μας.

Ένας από τους υποψηφίους ήταν ο δόκτωρ Ντεκλίφ. Αλλά τα μέλη μας δεν ήταν έτοιμα να υποστηρίξουν έναν σοσιαλδημοκράτη. Αυτό είναι ένα από τα σφάλματά μας στην αρχική περίοδο αυτής της μεταβατικής περιόδου.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο κ. Radovan Vukadinovic, Καθηγητής Πανεπιστημίου και Μέλος του Πολιτικού Ινστιτούτου του Ζάγκρεμπ να απαντήσει στο σχολιασμό.

κ. VUKADINOVIC: Θα ήθελα να δώσω και εγώ μια απάντηση. Σαφής επιλογή της Γιουγκοσλαβίας είναι η ανάπτυξη της οικονομίας της αγοράς και η ένταξή της στις ευρωπαϊκές δομές. Η Γιουγκοσλαβία είναι αποφασισμένη να μετέχει στην παγκόσμια οικονομία.

Δεύτερον, η Γιουγκοσλαβία έχει ήδη αναπτύξει ένα νομοθετικό σύστημα, νομοθετικό πλαίσιο, ανάλογο με αυτό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έχω ήδη καταθέσει το περιεχόμενο της ομιλίας μου με πάρα πολλές λεπτομέρειες, στο ΙΣΤΑΜΕ. Όσοι λοιπόν ενδιαφέρεσθε να μάθετε περισσότερα για τη διαδικασία της ιδιωτικοποίησης στη Γιουγκοσλαβία μπορείτε να διαβάσετε το κείμενο αυτό, το οποίο το έχω ήδη δώσει στο ΙΣΤΑΜΕ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο κ. Γκιβαλος.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΓΚΙΒΑΛΟΣ: Πρώτον, πιστεύω ότι στην ανάλυσή μου δεν είμαι απαισιόδοξος. Είμαι ρεαλιστής με την άποψη ότι δεν έχουμε δικαίωμα να διαμορφώνουμε σαν επιστημονικά ινστιτούτα ή σαν κόμματα ή σαν φορείς της σοσιαλιστικής πρότασης, ένα είδος ιστορικής πλάνης για το πού βρίσκονται σήμερα οι συνθήκες και πού θα πορευθούν.

Νομίζω ότι οι λαοί της Βαλκανικής δίνουν μια πολύ κρίσιμη μάχη αυτή την περίοδο και θα πρέπει, αν θέλουμε πραγματικά να τους βοηθήσουμε, να πούμε την αλήθεια, να κάνουμε συγκεκριμένες προτάσεις και να καταθέσουμε τις δικές μας εμπειρίες, τις οποίες έχουμε περάσει υπό άλλες μεν συνθήκες, αλλά μέσα από μεγάλες δυσκολίες για να συγκροτήσουμε μια οικονομική δομή και ένα δημοκρατικό πολίτευμα.

Πιστεύω ότι μόνο αν πούμε την αλήθεια και δε σχεδιάζουμε στον αέρα, θα είμαστε χρήσιμοι και αποτελεσματικοί και γι' αυτό η πρότασή μου ήταν κάπως σκληρή και ρεαλιστική. Νομίζω ότι η οδός που ακολουθείται μέχρι σήμερα δεν είναι αποτελεσματική. Δηλαδή, η όποια βοήθεια δίνεται σε αυτές τις χώρες, επειδή δεν κατευθύνεται σε μια συγκεκριμένη παραγωγική τους διάρθρωση, τελικά εξαφανίζεται, είτε από τα μεσολαβητικά κυκλώματα, είτε με επενδύσεις που δεν αποδίδουν, με συνέπεια να υπάρχει μια στασιμότητα, η οποία αν συνεχιστεί σε αυτό τον τύπο ανάπτυξης και οικονομικής βοήθειας πολύ σύντομα θα αναστραφεί και θα έχουμε επιδείνωση των συνθηκών.

Ήδη κάποιοι από τους ομιλητές θυμήθηκαν το πρότυπο το παλαιό που διασφάλιζε το γάλα, το ψωμί, την εργασία, την παιδεία και την υγεία. Και αυτό είναι πάρα πολύ σοβαρό. Δεν έχουμε λοιπόν δικαίωμα να περιφέρουμε μια ιστορική πλάνη στους λαούς αυτούς.

Δεύτερον, όσον αφορά το θέμα της παρέμβασης, ασφαλώς δεν αναφέρομαι στο χώρο των σοσιαλιστικών κομμάτων. Αν υπήρχε τέτοια εμπειρία πρώτο το ΠΑΣΟΚ θα την είχε καταδικάσει και θα την είχε αναστείλει. Αναφέρομαι όμως σε γενικότερου τύπου παρεμβάσεις, οι οποίες δεν πρέπει να μας παραξενεύουν.

Όταν ολόκληρες χώρες παρενέβησαν και διέλυσαν τη Γιουγκοσλαβία μέσα στο αίμα και στον πόλεμο, δεν επιτρέπεται εμείς να στεκόμαστε επιφυλακτικοί αν τυχόν παρεμβαίνουν τα κόμματα. Παρεμβαίνουν, δυστυχώς τα κόμματα και παρεμβαίνουν και με πολύ ανεκτό τρόπο και στην προεκλογική περίοδο και μέσα από οικονομικές συναλλαγές και με άλλους τρόπους. Ξεχάσαμε άραγε ότι στις πρώτες εκλογές στην Αλβανία, ο Μπερίσα είχε δίπλα του στο μπαλκόνι τον πρεσβευτή των ΗΠΑ στη χώρα αυτή;

Πρέπει να πούμε την αλήθεια, όσο πικρή και αν είναι. Αν θέλουμε να βοηθήσουμε, πρέπει πράγματι με αυτά τα κόμματα να υπάρξει ένας ειλικρινής διάλογος, αλλά ένας διάλογος όχι με θέμα ότι όλοι γενικώς θέλουμε τη δημοκρατία, ότι όλοι είμαστε δημοκράτες. Αυτό δεν προσφέρει τίποτα.

Πρέπει να υπάρξουν συγκεκριμένα προγράμματα τα οποία θα αναφέρονται και σε αυτό που έγινε συζήτηση προ ολίγου. Ποιός είναι ο ρόλος, η ιδεολογία, ο δρόμος των σοσιαλιστικών κομμάτων σήμερα και στο χώρο της Βαλκανικής και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Είναι ένα πολύ σοβαρό θέμα, γιατί μόνο τότε θα συγκλίνουν τα σοσιαλιστικά κόμματα, όταν βρουν κοινούς άξονες, κοινό δρόμο και συστοιχηθούν μέσα σε κοινούς θεσμούς. Σήμερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση γίνεται μεταξύ των σοσιαλιστικών κομμάτων ένας πολύ μεγάλος διάλογος, ακριβώς για να εντοπιστεί ποιά θα είναι η αντίπαλη πρόταση, απέναντι στο νεοφιλελεύθερο πρότυπο που κυριαρχεί. Το πρότυπο της αγοράς που σαρώνει σήμερα τις ευρωπαϊκές κοινωνίες.

Και πρέπει να πούμε ότι βαίνουμε προς κοινωνίες των δύο τρίτων και να εξηγήσουμε στους βαλκανικούς λαούς, ότι το πρότυπο στο οποίο εντάσσονται και επιθυμούν με τόσο μεγάλη ζέση να ενταχθούν, είναι το πρότυπο το οποίο βαίνει προς τις κοινωνίες των δύο τρίτων.

Γι' αυτό τα σοσιαλιστικά κόμματα πρέπει πράγματι να ανοίξουν ένα διάλογο, για να βρουν ένα δρόμο που θα χτίσουν ένα ανάχωμα. Δηλαδή μια πρόταση "μετακενσιανού τύπου" απέναντι στο νεοφιλελεύθερο πρότυπο. Αυτός είναι ο ρόλος σήμερα των σοσιαλιστικών κομμάτων και της Αριστεράς και μέσα σε αυτό το ρόλο πράγματι έχει νόημα ο διάλογος, η επικοινωνία, οι σχέσεις, οι ανταλλαγές ιδεών, αλλά κυρίως η θέσπιση και η συγκρότηση προγραμματικών κοινών στόχων, που μπορούν να οδηγήσουν σε μια συνολική απάντηση.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο Πρέσβης της Κροατίας στην Ελλάδα, Δόκτορας Ντζόρντζε Πριβίτσεβιτς θέλει να κάνει κάποιο σχόλιο.

κ. ΠΡΙΒΙΤΣΕΒΙΤΣ: Θα ήθελα να πω δύο λόγια για τις πολιτικές των σοσιαλιστικών κρατών στην Ευρώπη και κυρίως στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Ο πρωθυπουργός της Δημοκρατίας της Τσεχίας επιχειρηματολόγησε πρόσφατα ότι δεν είμαστε πια στη φάση που μπορούμε να πετύχουμε ανάπτυξη. Χρειαζόμαστε μια οικονομία που να βρίσκεται σχετικά στη μέση, μεταξύ των δύο κόσμων, μεταξύ των δύο προτύπων.

Στην Ανατολική Ευρώπη παλιά υπήρχε κάτι τέτοιο. Κοιτάξτε που βρίσκονται οι χώρες αυτές. Υποβαθμίζονται ουσιαστικά στον τρίτο κόσμο. Η Ανατολική Ευρώπη υποβαθμίζεται στο επίπεδο του τρίτου κόσμου στη Δυτική Ευρώπη. Κοιτάξτε τη Μεγάλη Βρετανία, λόγω της πολιτικής της Θάτσερ. Η χώρα αυτή βρίσκεται αυτή τη στιγμή στην καλύτερη θέση.

Η Γερμανία αντιμετωπίζει πολύ σοβαρά προβλήματα. Τα υπερβολικά σοσιαλιστικά κράτη, αν

θέλετε, αντιμετωπίζουν τώρα προβλήματα. Η Γαλλία του Μιττεράν, αναγκάστηκε να αλλάξει πολιτική μετά από δύο χρόνια και ο Μιττεράν ο ίδιος εισήγαγε αλλαγές, οι οποίες μοιάζουν πολύ με τις αλλαγές τις οποίες επέφερε η Θάτσερ στη Βρετανία.

Χρειάζεται λοιπόν μια καπιταλιστική οικονομία με κάποια αναδιανομή του εισοδήματος. Με κάποιες διορθώσεις, αν θέλετε, για να διορθώσουμε τις ανισότητες. Αλλά, δε γίνεται ισότητα και ανάπτυξη, ισότητα και αποτελεσματικότητα. Τα δύο αυτά αποκλείονται αμοιβαίως. Πρέπει να αποφασίσει κανείς για το σωστό μείγμα ισότητας, αν θέλετε, και αποτελεσματικότητας ακόμα στην Ανατολική Ευρώπη.

Τα καλύτερα αποτελέσματα τα πέτυχαν οι χώρες οι οποίες πέτυχαν σοβαρή μετάβαση. Αυτά τα κράτη, όπως η Ουγγαρία, η Τσεχία, ο κ. Sundqvist το είπε, έχουν πετύχει τα καλύτερα αποτελέσματα. Όχι ότι δεν αντιμετωπίζουν βεβαίως δυσκολίες αυτές οι χώρες.

Πώς προχώρησαν στις ιδιωτικοποιήσεις; Έδωσαν τις μετοχές όχι στο λαό, αλλά στις τράπεζες που ανήκουν στο κράτος. Πρόκειται για κρατικό σοσιαλισμό. Επίσης, οι άλλες χώρες για διάφορους λόγους συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Αρχίζουμε τον κύκλο των ερωτήσεων που αφορούν τον κ. Τσοχατζόπουλο με πρώτο τον κ. Ulf Sundqvist, του European Forum, Πρόεδρο του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος της Φιλανδίας.

κ. SUNDQVIST: Εφόσον έχουμε τη δυνατότητα να έχουμε τον επαίοντα εδώ μαζί μας, θα μπορούσατε να αναπτύξετε το θέμα λίγο περαιτέρω για εμάς τους προερχόμενους εκτός Ελλάδας, δηλαδή, πώς προτίθεστε εσείς στην ελληνική κυβέρνηση και στην ηγεσία του σοσιαλιστικού κόμματος, του ΠΑΣΟΚ να αντιμετωπίσετε την ανάπτυξη σε ό,τι αφορά τη Νοτιοανατολική Ευρώπη και το θέμα της ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Γνωρίζω ότι έχω λίγο ξεφύγει από το θέμα, αλλά για όσους προέρχονται από άλλες χώρες, θα είναι πολύ ενδιαφέρον να έχουν ένα πρώτο άκουσμα αυτών που πρεσβεύετε.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο κ. Θεόδωρος Στάθης, Βουλευτής να κάνει την παρέμβασή του.

κ. ΣΤΑΘΗΣ: Και αυτή η συνάντηση είχε πολλές ενδιαφέρουσες παρεμβάσεις και ομιλίες με κύριο χαρακτηριστικό την αναζήτηση του δρόμου της διεξόδου από ένα πολύ δύσκολο αδιέξοδο, όπως εμφανίζεται και από τις περιγραφές που ακούμε εδώ από τους ανθρώπους που ζουν την κατάσταση στα Βαλκάνια.

Είναι γεγονός, όπως παρατήρησε και ο καθηγητής κ. Γκίβαλος, ότι τα Βαλκάνια και ειδικότερα η Γιουγκοσλαβία διαλύθηκε με παρεμβάσεις δυνάμεων, και μάλιστα χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτή είναι μια πραγματικότητα που δεν πρέπει να τη ξεχνάμε.

Η βίαιη διάλυση, διότι υπήρξε και άλλη, ο χωρισμός της Τσεχίας από τη Σλοβακία, αλλά εκεί έγινε αυτό με συναινετικές διαδικασίες. Αυτό είναι το ένα δεδομένο, διότι επισημάνθηκε εδώ ότι υπήρξε κάποια σύγκρουση διαφορετικών πολιτισμών, μέσα σε αυτό που έγινε στη Βοσνία.

Βεβαίως έχω υπ' όψη μου τις θέσεις του κ. Χάντιγκτον για τη σύγκρουση των πολιτισμών, αλλά θέλω όμως εδώ να υπενθυμίσω σε όλους σας ότι στην Κύπρο, δύο διαφορετικοί πολιτισμοί - ένα παράδειγμα να αναφέρω - έζησαν πολλά χρόνια ο ένας δίπλα στον άλλο, χωρίς να έχουν προβλήματα. Προβλήματα δημιουργήθηκαν όταν ξένες δυνάμεις και ξένοι δάκτυλοι μπήκαν μέσα και δημιούργησαν αυτό το καθεστώς που υπάρχει σήμερα στην Κύπρο, που ασφαλώς κανείς λογικός άνθρωπος δε θεωρεί ότι αυτή έπρεπε να είναι η εξέλιξη.

Τί παρατηρώ εγώ; Διότι εδώ έχουμε τον Υπουργό Εθνικής Άμυνας και καλό είναι να το ακούσει και αυτός, να μας πει και τις απόψεις του. Διότι σε άλλες περιοχές και προς το Βορρά, αλλά και προς την Κεντρική Ευρώπη, αυτό που βλέπουμε κατά κύριο λόγο, είναι ροή πόρων για ανάπτυξη, για συνεργασία και όλα αυτά.

Στην περιοχή μας όμως υπάρχει δυστυχώς η καχυποψία από τη μια μεριά και το άλλοθι των μεγάλων να παρεμβαίνουν. Άρα λοιπόν εκ προοιμίου, είναι δεδομένο ότι η κατάσταση είναι επισημασμένη. Δεν έχουμε μια σταθερότητα η οποία να λύνει ορισμένα προβλήματα για το δυτικό κόσμο και το ακούσαμε το πρωί, διότι αυτός είναι ο νέος στόχος και η πορεία του NATO στη βάση. Η ουσία του είναι να εξασφαλίσουμε τα πετρέλαια για να μπορέσει να λειτουργήσει.

Γιατί όλα τα άλλα βέβαια, δηλαδή ο ίδιος είναι ο εχθρός, απλώς έχει αλλάξει λίγο το πανωφόρι του. Το εσωτερικό του είναι το ίδιο. Λοιπόν τί παρατηρούμε εδώ; Εδώ αντί για πόρους για ανάπτυξη, παρατηρούμε εξοπλισμούς. Συνεχώς αύξηση των εξοπλισμών στην περιοχή. Δεν είναι τυχαίο ότι η μείωση των συμβατικών εξοπλισμών άφησε ανέγγιχτη τη Μεσόγειο και οι ναυτικές δυνάμεις οι αμερικανικές δεν μειώθηκαν ούτε κατά ένα γιώτα. Δεν είναι τυχαίο, διότι απλούστατα αυτές οι δυνάμεις θέλουν να εξασφαλίσουν αυτή την περιοχή, αν δεν περνάει όπως προείπα ο λόγος, να περάσει ο βούρδουλας και το ρόπαλο.

Πέρα όμως από αυτές τις εξελίξεις σε αυτή την περιοχή, έχουμε και μια χώρα που εκμεταλλεύεται αυτή την πολιτική της Δύσης και εμφανίζεται ως η χώρα που θέλει να παρεμβαίνει ως μια περιφερειακή δύναμη, απειλώντας την Ελλάδα. Δεν απειλεί μόνο την Ελλάδα η Τουρκία. Και την Κύπρο και όλες τις γειτονικές χώρες τις απειλεί.

Αυτό είναι ένα δημιούργημα των ιδίων δυνάμεων που θέλουν να εξασφαλίσουν στην περιοχή τα δικά τους ερείσματα για την εξασφάλιση των ζωτικών τους συμφερόντων. Θεωρώ ότι τα Βαλκάνια αδικούνται εμπομένως de facto και εκ προοιμίου από μια τέτοια εξέλιξη σε βάρος τους. Μίλησε, ο Υπουργός Εθνικής Άμυνας για μια υπέρβαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά δεν είδα τίποτα περισσότερο, παρά ευχολόγια από κάθε περιοχή, σε ό,τι αφορά τα Βαλκάνια.

Την Ελλάδα την ενδιαφέρει η βελτίωση των συνθηκών στα Βαλκάνια, διότι αυτή η ζωή που περιγράφηκε τόσο πολύ παραστατικά από τους ανθρώπους που ζουν αυτές τις καταστάσεις σε αυτές τις χώρες, μπορεί κανείς να πει ότι με μια λέξη αντικατοπτρίζουν την "εξαθλίωση" του κόσμου. Στην προηγούμενη εισήγησή μου δεν ολοκλήρωσα ορισμένα πράγματα και δημιουργήθηκε η εντύπωση ότι για άλλα μιλούσα. Θέλω να είμαι πλήρης. Άρα λοιπόν, είναι δεδομένο.

Δεδομένο είναι επίσης και αυτό που επισήμανε ο καθηγητής κ. Babic, ότι το διαβαλκανικό εμπόριο φτάνει στο 5%, και αυτό νομίζω λένε τα στοιχεία κατά την περίοδο του ψυχρού πολέμου. Δηλαδή, εδώ υπήρξε μια συνύπαρξη τριών διαφορετικών ιδεολογικών, δύο κατ' αρχήν, μετά από λίγο έλιωσαν κάποιοι πάγοι, τρία βασικά ιδεολογικά συστήματα, καμία επαφή, απομονωμένοι, και ασφαλώς ήταν φυσικό να ξεκινάμε όχι από το μηδέν εδώ, θα έλεγα από μείον - δεν ξέρω - πόσους βαθμούς Κελσίου. Δεν έχουν ξεπαγώσει ακόμη οι άσχημες συνθήκες στην περιοχή μας.

Και θα ήθελα περισσότερο να αναληφθούν πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση αυτή και αφού η Ελλάδα έχει και αυτό το πλεονέκτημα να παρεμβαίνει σε διάφορα όργανα, κ. Υπουργέ της Εθνικής Άμυνας, θα πρέπει οπωσδήποτε να γίνουν συγκεκριμένες προσπάθειες.

Αυτή η προσπάθεια που έχει ξεκινήσει από το ΙΣΤΑΜΕ και καλέσατε αυτούς τους ειδικούς ομιλητές κ. Πρόεδρε, είναι πάρα πολύ ενθαρρυντικό, διότι πολλές φορές σε πολύ υψηλό πολιτικό επίπεδο κάπου κολλάμε. Ίσως αυτό να είναι ένα πλαίσιο, πάνω στο οποίο μπορούν να διαμορφωθούν τέτοια σχέδια, για να μπορέσουμε συγκεκριμένα να ζητήσουμε και εμείς κάποιο μερίδιο από αυτή την πίτα. Εμείς αδικούμε και μαζί και όλοι οι λαοί.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Και εγώ ευχαριστώ τον κ. Στάθη, γιατί έπρεπε να σας είχα προβλέψει ως εισηγητή. Ο κ. Ανδρέας Δρίτσας από το Μη Κυβερνητικό Οργανισμό, Νέοι Ευρωπαίοι για την Ασφάλεια (YES) έχει το λόγο.

κ. ΔΡΙΤΣΑΣ: Κύριε υπουργέ, ήθελα να σας ρωτήσω πώς βλέπετε να εξελίσσεται ο ρόλος της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με το ΝΑΤΟ και σε σχέση με τη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Βλέπουμε ότι υπάρχει μια τάση να μην υπάρχει συνεννόηση μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών στα θέματα του δεύτερου πυλώνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και μάλιστα έχει επισημανθεί επανειλημμένως από τις Ηνωμένες Πολιτείες, ότι το θέμα δεν περπατάει. Ποιά είναι η τοποθέτησή σας σαν Υπουργός Άμυνας;

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο κ. Νεόφυτος Παπαδόπουλος, Πυρηνικός Φυσικός, Μηχανικός από το Κέντρο Ερευνών "Δημόκριτος".

κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: Ήθελα να τονίσω ότι για να μπορέσει να επιτευχθεί μια πρόοδος και να μην υπάρχει αυτή η διαφοροποίηση μεταξύ των χωρών, θα ήταν χρήσιμο να υπάρχει ανάπτυξη και μια ισορροπία μεταξύ των διαφόρων κρατών, αλλά όχι αυτή η προσπάθεια που γίνεται από πλευράς των ευρωπαϊκών χωρών, ότι σώνει και καλά πρέπει να αναπτυχθούν οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και να συγκλίνουν με ταχύτητα μεγάλη προς τις άλλες χώρες.

Είναι αδύνατο αυτό να γίνει μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα. Επομένως χρειάζεται αφενός μια ανάπτυξη, αφετέρου δε μια συνεργασία, όπως τόνισε και ο κ. Τσοχατζόπουλος, αλλά και όχι τόσο πολύ ανταγωνισμός, ώστε να μπορεί να επιτευχθεί μια ισορροπία και πρόοδος.

Αυτό ίσως θα επιφέρει και μια μικρότερη ανάγκη για ασφάλεια, που τονίστηκε, διότι όταν υπάρχει μια συνεργασία και ανάπτυξη, νομίζω ότι υπάρχει και ανάγκη μεγαλύτερης ασφάλειας. Βέβαια έχουμε τον κίνδυνο των Τούρκων. Οποσδήποτε εκεί υπάρχει ένα πρόβλημα, αλλά νομίζω ότι ακόμα και με τους Τούρκους αν μπορέσουμε να τα βρούμε, θα μειώσουμε τους εξοπλισμούς και επομένως θα κοιτάζουμε να χρησιμοποιήσουμε τον προϋπολογισμό μας για πιο ειρηνικά αναπτυξιακά έργα.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο κ. Νίκος Μουρούτσος, Δικηγόρος.

κ. ΜΟΥΡΟΥΤΣΟΣ: Θα κουράσω λιγότερο απ' ό,τι περιγράφεται στην ερώτηση, γιατί το δεύτερο σκέλος ήδη ρωτήθηκε από τον κ. Δρίτσα. Σε ό,τι αφορά το πρώτο, είμαι 33 χρονών και είναι η πρώτη φορά στη ζωή μου που γεύομαι την απέραντη χαρά, ενεργό κυβερνητικό στέλεχος να περιγράφει με τέτοια σαφήνεια την πραγματικότητα και να προδιαγράφει την προοπτική που επιδιώκει η κυβέρνηση και η χώρα μου.

Γι' αυτό ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Υπουργό. Σε κάποια αποστροφή του λόγου του ανέφερε ότι η διάλυση της πρώην Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, είχε ένα έντονο γερμανικό χρώμα.

Ήθελα να ρωτήσω τον Υπουργό, αν η σημερινή διεύρυνση, έτσι όπως αυτή ορίστηκε από τις πρόσφατες αποφάσεις του Άμστερνταμ και συγκεκριμένα στην "Ατζέντα 2000" περιγράφει εκεί, καλώς ή κακώς, ότι οι πρώτης προτεραιότητας χώρες για διεύρυνση, είναι η Εσθονία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Τσεχία κ.ά.

Χώρες που πάλι καλώς ή κακώς έχουν θεωρηθεί στην ευρύτερη ευρωπαϊκή κοινή γνώμη ως χώρες της γερμανικής επιρροής. Μήπως δηλαδή - είναι το ερώτημά μου - η δική μας αντίθεση, η αντίθεση της χώρας μας προς αυτή τη μονόπλευρη διεύρυνση και όχι σε μια διεύρυνση που λαμβανομένων πρωτίστως υπ' όψη των δημοκρατικών κριτηρίων, μήπως αυτή η αντίληψη μας φέρει σε μεγαλύτερη σύγκρουση με την Ομοσπονδιακή Γερμανία.

Πώς θα το αντιμετωπίσαμε αυτό; Και αν τελικά υλοποιηθεί μια τέτοια διεύρυνση, ποιά θα μπορούσε να είναι η μετέπειτα ελληνική στάση;

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο Καθηγητής κ. Δημήτρης Παπαμαντέλος.

κ. ΠΑΠΑΜΑΝΤΕΛΟΣ: Θα ήθελα να κάνω μια ερώτηση στον Υπουργό Εθνικής Άμυνας, σχετικά με την τοποθέτησή του για την ανάπτυξη της πολεμικής βιομηχανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Πώς αυτό συμβαδίζει με την πολιτική των αφοπλισμών, η οποία είναι γενική απαίτηση των ευρωπαϊκών λαών;

Δηλαδή, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, όταν θέλουμε να κάνουμε αφοπλισμούς μέσω της πολεμικής βιομηχανίας, μου φαίνεται επισφαλής. Βέβαια αντιλαμβάνομαι τον ανταγωνισμό που υπάρχει με την πολεμική βιομηχανία των Ηνωμένων Πολιτειών, η οποία θέλει να επιβάλει και τους όρους της στην περιοχή μας.

Και με φώτισε πάρα πολύ η τοποθέτηση του κ. Στάθη, που είπε ακριβώς ότι τη Μεσόγειο την έχουν εξαιρέσει από τον χώρο των αφοπλισμών. Μήπως θα πρέπει να επιβάλουμε την πολιτική των αφοπλισμών και στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και ειδικά σε δύο χώρες που αυτή τη στιγμή βρίσκονται σε ανταγωνισμό, εξαιτίας της επιθετικότητας της Τουρκίας προς την Ελλάδα, και έχουν ένα τρελό πρόγραμμα εξοπλισμών και η Ελλάδα και η Τουρκία, για να μπορέσει να αναπτυχθεί η Ελλάδα και η Τουρκία, βεβαίως, προς όφελος των λαών;

Και μια ερώτηση για το πάνελ. Και κυρίως προς τους φίλους και συντρόφους από τις γειτονικές χώρες. Βλέπουμε ότι για την ευρωπαϊκή ενοποίηση και μέσα στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ενοποίησης και η ένταξη της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, σκοντάφτει ουσιαστικά στον τουρκικό милитарισμό και στην τουρκική επιθετικότητα κατά της Ελλάδας και με τη χειρότερη της έκφραση στην κατάληψη της Κύπρου από τα τουρκικά στρατεύματα.

Η βαλκανική αλληλεγγύη πώς εκφράζεται προς την Ελλάδα και την Κύπρο, οι οποίες είναι, η μια μέσα στην Ευρώπη, η άλλη πρόκειται να μπει, και οι οποίες θα βοηθήσουν και τις υπόλοιπες χώρες της Βαλκανικής να ενταχθούν σε μια Ευρώπη, την οποία ελπίζουμε συνεχώς να μπορούμε να αλλάζουμε προς το καλύτερο και να ξεφύγουμε από την πολιτική των δύο τρίτων.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Το θέμα που συζητάμε, αναφέρεται στην οικονομική και την πολιτική κατάσταση στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, και βεβαίως κάποια στιγμή να σκεφτόμαστε μερικοί ότι μπορούσαμε να συζητάμε τα ίδια πράγματα για τη Νοτιοανατολική Ασία.

Καλό είναι να είμαστε στο ευρύ πλαίσιο του θέματος, για να είμαστε και πιο ουσιαστικοί στο τέλος. Θα σας διαβάσω τώρα ένα ερώτημα του κ. Θωμά Γρίβα προς τον κ. Τσοχατζόπουλο. "Η τελευταία αναμόρφωση του ΝΑΤΟ συμβάλλει θετικά ή αρνητικά στη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Υπάρχουν ασφαλιστικές δικλείδες των σοσιαλιστικών κομμάτων για να διασφαλίσουν το ρόλο του ΝΑΤΟ υπέρ της κοινωνίας των πολιτών;" Άλλος ερωτών είναι ο κ. Αναστάσιος Σπίνος, Νομικός.

κ. ΣΠΙΝΟΣ: Ήθελα να παρακαλέσω τον κ. Υπουργό να μας πει με τη νέα διεύρυνση του ΝΑΤΟ αν γίνεται παραχώρηση κυριαρχικών μας δικαιωμάτων σήμερα ή αν θα προκύψουν τέτοια θέματα στο μέλλον. Δεύτερον, μετά την κατάρρευση των σοσιαλιστικών δημοκρατιών και τη διάλυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας, υπάρχει εχθρός, υπάρχει κίνδυνος; Και ποιος είναι, εν πάση περιπτώσει, που συνέχεια εξοπλιζόμεθα; Εγώ πιστεύω, αν μια χώρα έχει κάποιο εχθρό, ο εχθρός της Ελλάδας είναι η Τουρκία.

Ήθελα να ρωτήσω, κατόπιν τούτου, με το μη καθορισμό των ορίων, των επιχειρησιακών ορίων των στρατηγείων, μήπως έτσι παραχωρούνται κυριαρχικά μας δικαιώματα στην Τουρκία.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο τελευταίος ερωτών ο κ. Εμμανουήλ Χατζηαντωνίου, Δικηγόρος. Να σας διαβάσω την ερώτησή του. "Οι συνεργασίες στα ζητήματα ασφάλειας δομούνται κατά την κοινή λογική για να αντιμετωπίσουν, είτε δυνάμει ως απειλή, είτε ενεργεία με παρέμβαση, αν χρειαστεί στην κρίση. Αν η παραδοχή αυτή είναι σωστή, τότε ποιά είναι η πρόβλεψη ως προς αυτό; Οι πιο

πάνω δράσεις πρόκειται να είναι εξωτερικές; Απευθυνόμενες κατά μη μελών και ποιών ή εσωτερικές αστυνομικού χαρακτήρα μεταξύ μελών; Υπάρχει κάποιο σχετικό δόγμα;".

Ο κ. Τσοχατζόπουλος να απαντήσει και πιστεύω και οι άλλοι από το πάνελ να δευτερολογήσουν στη βάση του ότι εκτιμούν ότι υπάρχουν κάποια ενδιαφέροντα στοιχεία, που εκείνοι θα δώσουν περισσότερες διευκρινίσεις ή απαντήσεις.

ΑΚΗΣ ΤΣΟΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ: Νομίζω, ότι αν μόνο κρατήσω τη σειρά, θα απαντήσω σε όλα όσα ειπώθηκαν. Η πρώτη ερώτηση έχει να κάνει με την άποψη του ΠΑΣΟΚ σχετικά με την ανάπτυξη της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Νομίζω ότι στην πρωτομιλία μου έδωσα πολύ συγκεκριμένη πρόταση, πως τα Βαλκάνια μπορούν να αξιοποιήσουν τις γενικότερες εξελίξεις στην περιοχή, τι ρόλο έχει και μπορεί να παίξει η Ελλάδα, τι ρόλο και ευθύνη έχει να παίξει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Μίλησα για ειδικό πρόγραμμα ενιαίας οικονομικής στήριξης.

Και δε νομίζω ότι χρειάζεται να επαναλάβω αυτά που είπα προηγουμένως. Τονίζοντας όμως το εξής ίσως ως πολιτικό συμπέρασμα. Δε θα υπάρξει σταθερότητα στα Βαλκάνια, αν δεν προβλέψει η Ευρωπαϊκή Ένωση ένα συγκεκριμένο τρόπο οικονομικής συνεργασίας με τις βαλκανικές χώρες.

Συνδέω δηλαδή τη διασφάλιση της σταθερότητας, ειρήνης και συνεργασίας στα Βαλκάνια, με την αναγκαία από τη μεριά της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρωτοβουλία για οικονομική συνεργασία, και οικονομική στήριξη, για βοήθεια στην παραγωγική ανασυγκρότηση, έτσι ώστε αυτός ο ενιαίος οικονομικός χώρος που λέγεται Βαλκάνια, να μπορέσει πράγματι να βρει το δρόμο του της οικονομικής ανάπτυξης, της ευημερίας και της προόδου.

Αυτή είναι η δικιά μου αντίληψη πάνω σ' αυτό το θέμα. Τώρα, η ευθύνη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των χωρών που την απαρτίζουν, είναι να καταθέσουν συγκεκριμένες προτάσεις και πρωτοβουλίες που να οδηγηθούν προς αυτή την κατεύθυνση.

Ανέφερα ως παράδειγμα τις δράσεις που η Ευρωπαϊκή Ένωση με πρωτοβουλία της Γερμανίας ανέλαβε για τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, Ουγγαρία, Τσεχία, Τσεχοσλοβακία, Πολωνία, κάτι που δημιούργησε ο ενιαίος οικονομικός χώρος και η ενιαία οικονομική στήριξη. Εδώ και δέκα χρόνια υπάρχει, απ' το '90 υπάρχει αυτό. Και τουλάχιστον κάτι αντίστοιχο πρέπει να γίνει για τις χώρες της Βαλκανικής.

Όμως, αυτό δε φτάνει. Η στήριξη απ' έξω, δεν επαρκεί στη σημερινή περίοδο της μεγάλης ενιαίας, της παγκοσμιοποίησης της αγοράς. Εδώ χρειάζεται η συνεργασία των ιδίων των βαλκανικών χωρών και γι' αυτό είπα ότι η οικονομική συνεργασία μεταξύ τους, όχι μόνο σε επίπεδο εμπορικό, αλλά και σε παραγωγικό, δηλαδή με ανασυγκρότηση της παραγωγικής τους βάσης, διαμορφώνει κοινό πεδίο συλλογικής δραστηριότητας.

Ωστε να μεγαλώσει η αύξηση στην εθνική οικονομία και στον εθνικό χώρο, διά της διεύρυνσης της αγοράς και της παραγωγικής ανασυγκρότησης και κατά συνέπεια της αξιοποίησης της παραγωγής και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Με τέτοιο τρόπο, ώστε αθροίζοντας τα δύο ποσοστά οικονομικής δραστηριότητας στο εθνικό και στο βαλκανικό επίπεδο, να διασφαλίζει η κάθε χώρα μια διεύρυνση του εθνικού της εισοδήματος και του εθνικού της πλούτου.

Αυτά ως βασικές σκέψεις. Βέβαια, δεν μπορείς να έχεις οικονομική ανάπτυξη, πρόοδο και ευημερία, αν δεν έχεις ασφάλεια. Και γι' αυτό προτείνω την προώθηση της περιφερειακής συνεργασίας στα Βαλκάνια για να κατοχυρώσουμε την ασφάλεια της περιοχής.

Αυτό προτείνουν τα βαλκανικά κράτη, να προχωρήσουν σε ένα μόνιμο Συμβούλιο Ασφάλειας μεταξύ τους. Και οι συναντήσεις των Πρωθυπουργών στην Κρήτη έδωσαν μια επιβεβαίωση

αυτής της κατεύθυνσης. Οι δε αποφάσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές, καθώς οι Υπουργοί Εξωτερικών, Άμυνας και άλλοι θα συναντιούνται τακτικά για να διαμορφώνουν με δική τους πρόταση αυτό το Forum, σαν σταθερό Συμβούλιο Ασφάλειας.

Όπως επίσης ένα Συμβούλιο Πρόβλεψης Κρίσεων και Χειρισμού Κρίσεων ως κοινό συλλογικό όργανο, είναι ένα επιπρόσθετο όργανο που μπορεί να βοηθήσει προς αυτή την κατεύθυνση. Άρα αυτά για την ασφάλεια και εκείνα για την οικονομική ανάπτυξη.

Ρωτήσατε για την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι νομίζω σταθερή η πολιτική της Ελληνικής Κυβέρνησης τα τελευταία χρόνια. Πείσαμε μάλιστα στο διάστημα '87, '88 και την Κυπριακή Κυβέρνηση, ότι μάλλον πρέπει να αντιληφθεί πως η αναμονή από τον ΟΗΕ και από τους Διεθνείς Οργανισμούς να λύσουν το Κυπριακό, μετά από 18, 19 χρόνια επιβεβαίωσε ότι είναι αδύνατη.

Η νέα προοπτική ήταν η προώθηση της ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το γεγονός ότι υπάρχει χωρισμός δεν είναι εμπόδιο. Σε τελική ανάλυση και η Γερμανία όταν μπήκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση βρήκε μόνο τη Δυτική Γερμανία, η άλλη ήταν απ' έξω. Επομένως, δεν υπάρχει πρόβλημα.

Και από εκεί και πέρα Ελλάδα και Κύπρος, δημιουργούν τον ενιαίο αμυντικό χώρο σε μια συνεργασία, δημιουργούν αμυντικές δυνάμεις, άμυνα για πρώτη φορά στην Κύπρο ως στοιχειώδεις δικαίωμα υπεράσπισης και αυτά τα δύο στοιχεία μαζί αποτελούν τις προϋποθέσεις μιας καθαρής πολιτικής Κύπρου και Ελλάδας, για να αντιμετωπίσει την απειλή από την Τουρκία από τη μια μεριά και συγχρόνως να ανοίξει ο δρόμος για την επίλυση του Κυπριακού μέσα από την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Δεύτερο ερώτημα. Εντοπίσατε ότι με ευθύνη των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαλύθηκε η Γιουγκοσλαβία. Σαφώς συμφωνούμε, την ίδια εκτίμηση έχω κάνει και εγώ και δε χρειάζεται να το κρύβουμε, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση, κύρια η Γερμανία, ο Γκένσερ τότε υλοποίησε την πολιτική της γερμανικής κυβερνήσεως. Εμάς μας ενδιαφέρει από τη Γιουγκοσλαβία να πάρουμε τη Σλοβενία και την Κροατία και από εκεί και πέρα ας κόψουν τον λαιμό τους. Κι αυτό και πράξανε με το έτσι θέλω. Μόνο βέβαια που εκείνη τη στιγμή κάποιος δικός μας Υπουργός Εξωτερικών δεν αντελήφθη την κρισιμότητα της στιγμής, ώστε να κάνει κάποια κίνηση, να βάλει τα πράγματα τουλάχιστον σε έναν εκβιασμό αντίστοιχο από τη μεριά μας.

Όμως δεν έχει σημασία. Γεγονός είναι ότι σήμερα είναι ρευστή και επισφαλής η κατάσταση στα Βαλκάνια. Αναμφισβήτητο. Μεταβατική φάση απ' το ένα σύστημα στο άλλο, εθνικισμοί, οι πολιτικοί θεσμοί, οι καινούργιοι δε λειτουργούν ακόμη πλήρως.

Όμως προχωρούν με γρήγορα βήματα, κατοχυρώνονται οι διαδικασίες. Η οικονομία της αγοράς επίσης το ίδιο. Άρα, έχουμε όμοια συστήματα δημοκρατικά, πολυκομματικά, πολυφωνικά και οικονομία της αγοράς σε όλο το χώρο. Το ερώτημα είναι με τους εξοπλισμούς τί γίνεται; Και αν αυτοί βοηθάνε ή δε βοηθάνε ή τελικά μήπως κινδυνεύει κανείς μέσα από τους εξοπλισμούς αυτούς.

Και εδώ, επειδή είπατε για την "CFE", αυτή είναι μια συνθήκη περιορισμού των συμβατικών όπλων, η οποία πιάνει και τα Βαλκάνια αναμφισβήτητο. Έτσι η Ελλάδα έχει ένα πλεονέκτημα στα ταγκς, η Βουλγαρία το ίδιο.

Μόνο βέβαια που όταν επήλθε ο περιορισμός στα συμβατικά όπλα στη Γερμανία, η γερμανική κυβέρνηση πουύλησε αυτά που ήταν περισσότερα, φτηνά βέβαια, στις χώρες των Βαλκανίων, το νότο και έτσι πήρε και η Ελλάδα τότε καμιά 300αριά, BMP-1, πήρε κάτι όλμους, τα οποία εν πάση περιπτώσει αν όχι έλυσαν το πρόβλημα, βοηθούν μια κατάσταση και κάποιες ανάγκες οι οποίες υπάρχουν.

Βέβαια χωρίς να ξεπερνάμε τα όρια του περιορισμού των συμβατικών όπλων. Μια ζώνη, αυτό υπάρχει μόνο ως πρόβλεψη δυστυχώς. Φταίνει κάποιος αρμόδιος εκείνη την εποχή, ότι όταν έγινε η "CFE" για την Τουρκία την έπιασε ολόκληρη, εξαίρεσε ένα κομμάτι και μάλιστα το κρίσιμο κομμάτι.

Και γι' αυτό υπάρχει και ένα μεγάλο θέμα. Αναθεωρούμε την "CFE" ή όχι; Αλλά είναι επικίνδυνο σημείο, διότι υπάρχουν αντιδραστικές απόψεις. Έτσι και πιάσουμε το θέμα αυτό δεν ξέρουμε που θα μας βγάλει. Όμως, ας το αφήσουμε αυτό νομίζω. Το κρίσιμο θέμα είναι το άλλο.

Τί θα γίνει με τους εξοπλισμούς; Έρχομαι αμέσως στο κρίσιμο ερώτημα που το έθεσαν πολλοί και νομίζω απασχολεί πάρα πολλούς. Μας λέτε για NATO, ασφάλεια. Εμείς από τη μια μεριά είμαστε σε πολύ δύσκολη θέση να προωθήσουμε την ανάπτυξη. Δεν υπάρχει πλούτος αυτή τη στιγμή, τον δημιουργούμε.

Πώς την ίδια στιγμή θα συμβάλλουμε και στην ασφάλεια; Και την ίδια στιγμή έρχεται και το θέμα των εξοπλισμών. Είπε ο κ. Παπανδρέου πολύ σωστά "μα, με τους εξοπλισμούς θα λύσουμε το πρόβλημα εργασίας; Και θέλουμε εξοπλισμούς;"

Πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ορισμένα πράγματα. Το NATO δεν έχει πλέον εχθρό. Παλιά ήταν το Σύμφωνο της Βαρσοβίας από τη μια και ήταν και ο αμυντικός οργανισμός της Δύσης από την άλλη. Σήμερα Σύμφωνο της Βαρσοβίας δεν υπάρχει, κατέρρευσε. Μπαίνει το ερώτημα, γιατί τότε NATO; Πολύ απλά.

Διότι το Σύμφωνο κατέρρευσε, είναι βέβαιο ότι δεν υπάρχει ο εχθρός απ' αυτή τη μεριά και αυτό επιβεβαιώνεται με τον πιο εντυπωσιακό τρόπο, ότι συμμετέχει η Ρωσία η ίδια στο Μόνιμο Συμβούλιο Συνεργασίας με το NATO. Και η Ουκρανία επίσης. Και επίσης όλες οι άλλες χώρες σε έναν κοινό οργανισμό, αυτά που σας έλεγα προηγουμένως.

Όμως, γιατί το κάνουν όλοι αυτό; Διότι υπάρχει κίνδυνος. Διότι υπάρχει εχθρός. Και ο εχθρός δεν είναι μεν το Σύμφωνο της Βαρσοβίας, αλλά είναι η αποσταθεροποίηση, είναι η κρίση, είναι η έκρηξη οπουδήποτε ανά τη γη. Και αύριο υπάρχουν και σε άλλες περιοχές ανάλογες Βοσνίες.

Το ερώτημα που πρέπει να μπει όμως "μα, καλά, θα κρατήσουμε ένα τεράστιο μαγαζί σαν το παλιό NATO για να αντιμετωπίσουμε τις κρίσεις στον κόσμο;" Όχι βέβαια. Γι' αυτό αλλάζει και το NATO.

Δε θα βαστάς τώρα πλέον τους τεράστιους εθνικούς στρατούς ενταγμένους σε μια αθροιστική μονάδα, αλλά θα δημιουργείς ευέλικτες, μικρές, πολυεθνικές δυνάμεις, λίγες στο κάθε κράτος, σε κάποια συντονιστικά κέντρα, όπως είναι τα στρατηγεία, για να μπορούν να συντονίζονται και να προσφέρουν την υπηρεσία στήριξης σε εστίες αναταραχής.

Θα μου πείτε το χρειάζεται; Βέβαια, το χρειάζεται. Διότι όταν υπήρξε η Βοσνία κύριοι, φάνηκε η πλήρης αδυναμία της Ευρώπης να παρέμβει και να αντιμετωπίσει την κατάσταση. Όταν υπήρξε η Αλβανία, ούτε το NATO, ούτε η ΔΕΕ κινήθηκαν για να κάνουν οτιδήποτε. Έπρεπε να πάρουν πρωτοβουλία. Φίλοι της Αλβανίας ήταν.

Η Ιταλία, η Ελλάδα και η Γαλλία πήραμε την πρωτοβουλία, καλέσαμε και άλλους για να συγκροτήσουμε μια πολυεθνική δύναμη, να πάμε να στηρίξουμε την υπόθεση και μόνο εφ' όσον αρχίσαμε να περπατάμε στην επιτυχή παρέμβαση, άρχισε να ενδιαφέρεται πλέον η ΔΕΕ να στείλει και αυτή αστυνομική δύναμη, για να βοηθήσει στη δημιουργία νέας αστυνομικής δύναμης.

Υπάρχει ανάγκη, για συγκροτημένες δυνάμεις με έτοιμες υποδομές, για να παρέμβουν σε στιγμές κρίσης. Έχετε την εντύπωση ότι θα σταματούσε ποτέ ο εμφύλιος στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη αν δεν παρέμβαινε το NATO; Με όλα, βέβαια, τα προβλήματα που δημιούργησε η παρέμβασή του.

Τελικά σταμάτησε την εχθροπραξία. Βέβαια από το σημείο να σταματήσει η εχθροπραξία

μέχρι να στήσεις ένα κράτος με πολιτικούς, δημοκρατικούς θεσμούς λειτουργίας, είναι μεγάλη απόσταση. Και εδώ χρειάζεται πολύ δουλειά ακόμη. Και γι' αυτό όπως είπαμε, στη Βοσνία δε φεύγει κανένας.

Ενώ έλεγαν θα φύγουν όλοι, τώρα καταλαβαίνουν ότι έτσι και φύγουν, θα δυναμιτίσουν τα πάντα στον αέρα. Άρα, μένουν και θα μείνουν και όσο χρειαστεί και ας λέει το Κογκρέσο ότι λέει.

Να, γιατί, ενώ δεν υπάρχει εχθρός, από την άλλη μεριά υπάρχουν εστίες αναταραχής, που μπορούν να τινάξουν εύκολα ολόκληρες περιοχές στον αέρα και γι' αυτό οι λαοί ζητούν την ύπαρξη ενός κοινού φορέα ασφάλειας και συνεργασίας, για να τους προστατεύσει απ' αυτές τις εξελίξεις, γιατί κανείς δε ξέρει που θα καταλήξει.

Σήμερα είναι στα Βαλκάνια. Ξέρετε αν αύριο δε θα είναι στην Ανατολική Ευρώπη ή στον Καύκασο ή δε ξέρω εγώ τί; Και εν πάση περιπτώσει όμως τώρα, να πούμε και κάτι άλλο, δεν έχει σημασία το που θα βγει το άλλο πρόβλημα. Το θέμα είναι το αίσθημα ασφάλειας, ότι ανήκεις κάπου, αυτό το καλύπτεις ή δεν το καλύπτεις;

Το γεγονός δε, ότι η περιοχή της Ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων είναι ο δίαυλος μέσα από τον οποίο θα ενωθούν τα ενεργειακά δίκτυα της Ευρώπης με τις πηγές παραγωγής πετρελαίων και αερίου στην Κασπία και στη Μαύρη Θάλασσα από Αζερμπαϊτζάν μέχρι Ουζμπεκιστάν και Καζακστάν, καταλαβαίνετε για τα επόμενα 40, 50 χρόνια, το πρόβλημα θα είναι η ασφάλεια στη δική μας περιοχή.

Η ασφάλεια δεν είναι μόνο να κοιμόμαστε εμείς ήσυχοι. Την ασφάλεια τη θέλουν και εκείνοι οι οποίοι θέλουν ασφαλείς διαύλους πετρελαίου και ενέργειας από το ένα σημείο στο άλλο. Και αν σήμερα η εξάρτηση η ενεργειακή της Ευρώπης από τα πετρέλαια της Κασπίας ή της Μαύρης Θάλασσας είναι γύρω στο 48 με 52%, σε 20 χρόνια που τελειώνουν τα πετρέλαια της Βόρειας Θάλασσας από Νορβηγία και Μεγάλη Βρετανία, θα ανέβει η εξάρτηση στο 75%.

Άρα, ποιός θα εξασφαλίσει την ασφάλεια; Και αν παρεμβαίνουν οι Αμερικάνοι στα προβλήματα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, νομίζετε ότι έχουν ανακαλύψει το ενδιαφέρον για το αν θα κοιμόμαστε ήσυχοι εμείς ή θα ανησυχούν οι Τούρκοι και θέλουν να παρέμβουν; Θέλουν διασφάλιση σταθερών οδών πετρελαίου στο Αιγαίο και στη Βαλκανική. Αυτό είναι το πρόβλημα. Γι' αυτό ενδιαφέρονται να παρέμβουν και γι' αυτό δεν τους ενδιαφέρει αν θα υπάρχουν δίκαιες λύσεις. Λύσεις των προβλημάτων. Ποιός θα πληρώσει παραπάνω, παρακάτω, είναι αδιάφορο.

Και γι' αυτό και εμείς πρέπει να κάνουμε δικό μας κουμάντο και δική μας δουλειά. Και να απαντήσω στον φίλο μου, που έκανε την ερώτηση προηγουμένων. Λέει: "Τα στρατηγεία δεν έχουν όρια ευθύνης. Μήπως εκχωρούμε κυριαρχικά δικαιώματα;" Γιατί, έχεις μάθει ποτέ η Ελλάδα να εκχωρεί κυριαρχικά δικαιώματα; Πώς σου ήρθε η ιδέα δηλαδή;

Επειδή δεν υπάρχουν όρια ευθύνης; Δηλαδή φαντάστηκες ότι κάποιοι παράγραφοι του NATO εγγυόνταν μέχρι σήμερα την ασφάλεια της Ελλάδας; Δεν υπήρχαν και δεν υπάρχουν όρια ευθύνης σήμερα στο NATO. Δεν υπάρχουν. Από το όταν ξαναμπήκε η Ελλάδα στο NATO δεν υπάρχουν όρια ευθύνης. Και επίσημα ενταφιάστηκαν το '92, όταν έγινε η συμφωνία με τον Βαρβιτσιώτη τότε στη Νέα Δημοκρατία, να μην υπάρχουν επιχειρησιακά όρια ούτε στο ναυτικό, ούτε στην αεροπορία.

Άρα, ορισμένοι που φαντάζονται ότι εξασφαλίζουν την ασφάλεια της χώρας και δε ξέρω εγώ τι, μέσα από τις παραγράφους του NATO ή τους όρους ευθύνης ή δε ξέρω εγώ πως λειτουργεί, **πρώτον**, δεν έχουν αντιληφθεί ποια είναι τα πραγματικά προβλήματα.

Δεύτερον, να νεκραναστήσεις κάτι που έχει πεθάνει εδώ και δέκα χρόνια και δεν είναι εφικτό και δεν προσφέρει και τίποτα. Και σε τελική ανάλυση μην έχουμε ψευδαισθήσεις. Το NATO είναι

ένας οργανισμός ευρύτατης ασφάλειας για ολόκληρη τη γεωπολιτική περιοχή στην οποία βρισκόμαστε.

Το ΝΑΤΟ προσφέρει συλλογική ασφάλεια. Αλλά το θέμα της εθνικής ασφάλειας ενός κάθε λαού, είναι υπόθεση της δικής του εθνικής άμυνας. Και αυτό τουλάχιστον το ΠΑΣΟΚ το έδειξε ξεκάθαρα σε όλη τη δεκαετία του '80. Οι εξοπλισμοί -ξέρει ο κ. Στάθης που ήταν στο Υπουργείο Αμύνης- ανέβαιναν συνεχώς και έτσι αποκτούσαμε ισχυρή άμυνα.

Γιατί το '87, η Ελλάδα απάντησε αποφασιστικά και υποχώρησε η Τουρκία; Διότι δεν υπήρχε η υπεροπλία που υπάρχει σήμερα στην Τουρκία. Βέβαια το ΠΑΣΟΚ είχε 5% του ΑΕΠ για εξοπλισμούς, αλλά είμασταν μόνο 1,3 της Τουρκίας προς την Ελλάδα.

Και από τότε η Τουρκία, το '87 που αναγκάστηκε να υποχωρήσει, έβαλε ένα τρομακτικό πρόγραμμα εξοπλισμών μπροστά και από τότε κάθε χρόνο επενδύει δισεκατομμύρια δολάρια.

Όμως η Ελλάδα ξέχασε να επενδύει σε εξοπλισμούς γιατί αισθάνθηκε δυνατή. Δεν κατηγορώ κανέναν, διότι δυστυχώς αυτή η πολιτική ακολουθήθηκε από τότε μέχρι και τώρα. Και γι' αυτό έπεσε αμέσως η καινούργια κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ αμέσως μετά το '93, '94, στο θέμα νέο εξοπλιστικό πρόγραμμα.

Βέβαια φτάσαμε το '96 να το αρχίσουμε να το υλοποιούμε. Το νέο εξοπλιστικό πρόγραμμα, το οποίο θα αρχίσει σιγά-σιγά να προσπαθήσει τώρα να καλύψει αυτά που χάσαμε τα χρόνια που πέρασαν. Και βέβαια αυτό θα κοστίζει και μας πονάει. Όμως δεν υπάρχει άλλος δρόμος.

Διότι αν νομίζει κανείς ότι το θέμα της ασφάλειας θα στηριχθεί είτε στις παραγράφους των Διεθνών Οργανισμών, είτε του ΝΑΤΟ, είτε οπουδήποτε αλλού, είναι γελασμένος. Ο μόνος τρόπος για να μπορέσουμε να κοιμόμαστε ήσυχοι, είναι να δυναμώσουμε σημαντικά την αμυντική μας ικανότητα, την αποτροπή, την επάρκεια, ώστε να ξέρει η άλλη πλευρά έτσι και κουνηθεί, εδώ υπάρχει πρόβλημα και υψηλό κόστος.

Και γι' αυτό ακριβώς θα συνεχίσουμε αυτή την πολιτική. Παράλληλα βέβαια αυτό μας δίνει και την άνεση να κινούμαστε στους συλλογικούς θεσμούς ασφάλειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε ευρύτερες πρωτοβουλίες, διότι έχεις τα νώτα σου καλυμένα και δεν περιμένεις αν θα συμπεριφερθεί σωστά ή όχι ο Τούρκος, διότι ξέρεις, έχω την άμυνά μου και επομένως μπορώ να κάνω τις πρωτοβουλίες μου να αναβαθμίσω το ρόλο της Ελλάδας, διότι μόνο μέσα από κάτι τέτοιο σήμερα μπορεί να επιβιώσει η χώρα.

Τώρα πάω στο θέμα των σχέσεων ΔΕΕ και ΝΑΤΟ. Όλα αυτά τα θέματα είναι αλληλένδετα μεταξύ τους. Το ΝΑΤΟ έχει καταλάβει έγκαιρα, πιο γρήγορα απ' όλους, ότι ο παλιός χαρακτήρας του έχει τελειώσει.

Κανείς δε θα έδινε δεκάρα αν συνέχιζε να μιλάει για το στρατιωτικό ΝΑΤΟ και την αμυντική ικανότητα δέκα χωρών έναντι κάποιου κινδύνου. Και επειδή το έπιασε έγκαιρα, βλέπετε άλλαξε ριζικά. Μετεξελίσσεται διαρκώς τώρα πλέον με σχέδιο και αποφάσεις σε έναν οργανισμό συλλογικής ασφάλειας. Δηλαδή σε πολιτικοστρατιωτική οργάνωση.

Δηλαδή κύρια πολιτική οργάνωση ασφάλειας. Και έτσι κερδίζει μέλη και ασκεί την επιρροή της. Το θέμα είναι οι Ευρωπαίοι τι κάνουν. Διότι δεν μπορείς απ' τη μια μεριά να επιβιώσεις οικονομικά ανάμεσα στην Αμερική και την Ασία και να αφήσεις απ' έξω το θέμα της ασφάλειας.

Διότι αν η ασφάλεια και η άμυνά σου εξαρτάται από ένα θεσμό στον οποίο πρωτοστατούν οι ανταγωνιστές σου, τότε μην περιμένεις ότι θα σου βγει ποτέ φτηνά αυτή η υπόθεση και μην είσαι ποτέ βέβαιος ότι τελικά θα είσαι σίγουρος ότι θα σου προσφέρει την ασφάλειά σου.

Άρα δειλά-δειλά αρχίζει μια κινητικότητα από τους Ευρωπαίους για το θέμα του Κουρδιστάν; Μόνο για το Κουρδιστάν; Στην Ινδία θα παρέμβει αν χρειαστεί. Αφού είναι ευρωατλαντικής εμβέ-

λειας Οργανισμός Ασφάλειας. Αυτό είναι το καινούργιο του στοιχείο.

Διότι εδώ είναι το θέμα, ποιος παίζει όμως μέσα εκεί; Αν δεν είσαι μέσα να παίζεις παιχνίδι και κάτσεις απ' έξω να κοιτάς, βέβαια οι άλλοι θα παίζουν και θα σου λένε εσύ περίμενε το επόμενο τραίνο. Αυτή είναι η διαφορά. Και γι' αυτό ακριβώς οι Ευρωπαίοι κινούνται και λένε να συγκροτήσουμε το δικό μας μαγαζί, τη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση.

Βέβαια είναι δύσκολο. Είναι υποχρεωμένοι τώρα να χρησιμοποιούν το ΝΑΤΟ, να γίνει βραχίονας αμυντικός της Ευρωπαϊκής Ένωσης η ΔΕΕ, το οποίο θέλουν πολλοί Ευρωπαίοι αλλά όχι όλοι, είναι δύσκολο ακόμη. Όμως σιγά-σιγά συγκροτείται. Και αυτό για πρώτη φορά σ' αυτή την περίοδο η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση αποφασίζει και παίρνει δομή ανάλογη με αυτή του ΝΑΤΟ.

Δημιουργεί Στρατιωτική Επιτροπή, οργανώνεται, φέρνει επιτελεία, διαμορφώνει πρόγραμμα και σε κάποια στιγμή τα επόμενα χρόνια, βοηθούσης και της Ελλάδας η οποία παίρνει την προεδρία τώρα από 1η Γενάρη, θα κάνουμε κάποια βήματα σημαντικά. Η Ευρώπη, η Ευρωπαϊκή Ένωση, να αποκτήσει το δικό της Οργανισμό, όχι μόνο Ασφάλειας και Άμυνας.

Βλέπετε μέσα σ' αυτούς τους ομόκεντρους, αν κάναμε ένα μεγάλο κύκλο και λέγαμε καλύπτει όλο τον κόσμο τον ευρωατλαντικό το ΝΑΤΟ, μπαίνει αμέσως ένα δεύτερος ομόκεντρος κύκλος που λέγεται Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με τη διεύρυνση η οποία θα επακολουθήσει, σιγά-σιγά να μπορούμε μέσα, να δημιουργήσουμε ξεχωριστό οργανισμό.

Και συμπλήρωμα αυτών των ομόκεντρων κύκλων, είναι οι περιφερειακοί θεσμοί ασφάλειας. Π.χ. οι χώρες της Βαλτικής έχουν πρόβλημα με τη Ρωσία. Το ΝΑΤΟ δεν τολμάει όμως να πάει να κάνει εκεί πέρα Οργανισμό, γιατί σου λείπει να έρθω σε σύγκρουση με τη Ρωσία, θα τα χαλάσω, διότι η Ρωσία έβαλε όρο όταν έκανε τη συμφωνία.

Άρα, τί μένει εκεί πέρα; Να υποστηρίξουμε τη συλλογική αμυντική, περιφερειακή συνεργασία των χωρών στη Βαλτική. Κάτι ανάλογο κάνουμε εμείς εδώ στα Βαλκάνια. Έλεγα προηγουμένως ότι η ασφάλεια η περιφερειακή είναι η απάντησή μας στην εγγύηση για την ανάπτυξη της περιοχής των Βαλκανίων και γι' αυτό χρειάζονται περιφερειακοί θεσμοί ασφάλειας, ευρωπαϊκοί θεσμοί, ευρωατλαντικοί θεσμοί.

Είναι τρεις ομόκεντροι κύκλοι, οι οποίοι δίνουν τη λογική της συλλογικής ασφάλειας σήμερα, πάνω στην οποία πρέπει να κινηθούμε για να έχουμε αποτελέσματα. Και αυτές είναι οι σχέσεις μεταξύ τους.

Κάποιος είπε προηγουμένως “μακάρι να υπάρξει λιγότερος ανταγωνισμός και μεγαλύτερη συνεργασία για να εξοικονομήσουμε μέσα από τη διευρυμένη ασφάλεια και πόρους, και να τα βρούμε με την Τουρκία για να εξασφαλίσουμε πόρους για την ανάπτυξη”. Πολύ ωραίο για να είναι αληθινό.

Το ήθελαν πολύ. Το ονειρεύονται ακόμη περισσότερο. Αλλά επιτρέψτε μου να πω μια πολύ ρεαλιστική άποψη ενός ανθρώπου που όπως και αρκετοί άλλοι εδώ πέρα μέσα, ασχολούμαστε κάποιες δεκαετίες μ' αυτά τα πράγματα. Δεν πιστεύω ότι υπάρχει αυτή η προοπτική. Και δεν πιστεύω, γιατί όπως σας είπα προηγουμένως, είναι ανταγωνιστικές οι σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας, σε σχέση με το ευρύτερο γεωπολιτικό περιβάλλον.

Από τότε που έχασε τη στρατηγική της σημασία η Τουρκία, λόγω της κατάρρευσης της Σοβιετικής Ένωσης, επιδιώκει το ρόλο μιας περιφερειακής υπερδύναμης, που όμως για να τον παίξει και να σταθεί, επειδή δεν έχει τα οικονομικά κότσια τί κάνει; Απειλεί.

Η βία, η δύναμη, η απειλή, έγινε το εργαλείο της. Μέσα από την απειλή γύρω-γύρω, Ιράκ, Ιράν, Συρία, Αρμενία, γύρω-γύρω, όλους, δεν έχει αφήσει κανέναν όρθιο. Ακόμη και το Αζερμπαϊτζάν σε μια στιγμή που έκανε το δύσκολο και εκεί έκανε χρήση της απειλής.

Βλέπετε επομένως τί; Ότι η απειλή χρήσης βίας, η απειλή, ο επεκτατισμός, η επεκτατική πολιτική είναι εργαλείο. Επιβεβαίωση του ρόλου της. Εάν κάποιος ακολουθεί αυτή την τακτική, πιστεύει ο γείτονάς του ότι θα κάτσει στο τραπέζι να κάνει συμφωνία στα χαρτιά, έλα να τα βρούμε να συμφωνήσουμε;

Γι' αυτό επιτρέψτε μου να πω, εγώ θα είμαι λίγο υπερβολικά ρεαλιστής, δεν έχω ελπίδες, δεν πιστεύω ότι θα έρθουν τα πράγματα από μόνα τους, δεν πιστεύω στον από μηχανής Θεό και γι' αυτό λέω μην περιμένετε να τα βρούμε με την Τουρκία στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων και να κλείσουμε τα θέματα.

Μόνο μια πολιτική ισχύος, η οποία θα κάνει σαφές από την άλλη μεριά στην Τουρκία, ότι στο παιχνίδι το στρατιωτικό δεν περνάει, να την καθησυχάσει, και από εκεί και πέρα διπλωματικός ειρηνικός ανταγωνισμός, στο πεδίο της αγοράς, στο πεδίο της ασφάλειας, στο πεδίο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα είναι η μόνιμη κατάστασή μας μαζί τους.

Μπράβο, ωραία το είπες, "μη πόλεμος" έλεγε κάποτε ο Παπανδρέου, "θερμή ειρήνη" λες εσύ. Είναι μια δυναμική ισορροπία. Αυτό είναι που στρατηγικά μπορούμε να κατακτήσουμε για να ξέρουμε τι θέλουμε και τι μπορούμε να κάνουμε. Και αυτό βέβαια θα έχει κόστος και προσπάθεια από την Ελλάδα, για να το κρατήσει σταθερά.

Αν καταφέρουμε να το κρατήσουμε αυτό μια 5ετία, μια 7ετία, από εκεί και πέρα είναι βέβαιο, ότι οι αλλαγές που θα επέλθουν, είτε λόγω ευρύτερης, σταθερότερης ένωσης της Τουρκίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση, είτε λόγω εξέλιξης του ίδιου του συστήματος στην Τουρκία, θα αλλάξουν τα πράγματα. Πάντως για την επόμενη 7ετία, δετία πιστεύω αυτή είναι η προοπτική.

Εμείς γι' αυτό ακριβώς λέμε, ότι και η πρώτη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιχειρείται να γίνει κατ' εικόνα και ομοίωση της διεύρυνσης του NATO στην Κεντρική Ευρώπη. Σας είπα προηγουμένως όμως, ότι αυτό είναι και το συμφέρον της Γερμανίας. Κατά προτεραιότητα θέλει να κάνει πρόχωμα.

Μπροστά στα ανοιχτά σύνορα, απέναντι στις διελεύσεις και στις επιθέσεις που υφίσταται η ίδια άμεσα, μέσα από το λαθρεμπόριο, λαθρομετανάστες, ναρκωτικά, ότι περνάνε άμεσα από την Ανατολική Ευρώπη και Ασία προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, σου λέει να βγει ένα πρόχωμα.

Τι ποιο ωραιότερο πρόχωμα από τις τρεις χώρες, οι οποίες προτάσσουν τα στήθη τους κατά κάποιο τρόπο, που προσφέρει βάθος χώρου προσφέρει στην άμυνα της και επομένως έχει άμεσο ενδιαφέρον. Το ερώτημα είναι η Ελλάδα δεν έχει ανάλογο ενδιαφέρον και γι' αυτό η πρότασή μας δεν είναι διαπραγμάτευση με πέντε από τις έντεκα χώρες, αλλά και με τους έντεκα μαζί διαπραγμάτευση και ανεξάρτητα ταχύτητας, γιατί εμείς θέλουμε να πάμε προς το Νότο.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορεί να μείνει στο κέντρο, πρέπει να πάει προς το Νότο. Πρέπει να είναι προς δύο κατευθύνσεις η διεύρυνση της Ευρώπης. Γιατί πρέπει να είναι ισοβαρής. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι μόνο οι κεντρικές χώρες, είναι και ο Νότος.

Και άρα, θέλουμε προς τη Μεσόγειο ανάπτυξη και διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και γι' αυτό ακριβώς το λόγο, η πρότασή μας θα είναι σταθερά και για το NATO και για την Ευρωπαϊκή Ένωση διεύρυνση προς το Νότο. Και γι' αυτό βάλαμε από την αρχή εμείς τρεις χώρες σταθερά ότι πρέπει να ενταχθούν, Βουλγαρία, Ρουμανία, Σλοβενία.

Πολεμική βιομηχανία. Έχεις δίκιο. Πώς είναι δυνατόν να ζητάμε εξοπλισμούς; Ή τουλάχιστον, μπορούμε να συνεχίσουμε να έχουμε τους παλιούς εξοπλισμούς; Ένα πολύ κρίσιμο ερώτημα. Εγώ λέω ότι στα νέα δεδομένα, στους νέους όρους διασφάλισης της Ευρωπαϊκής Παγκόσμιας Ασφάλειας, οι εξοπλισμοί οι παλιοί δεν είναι οι κατάλληλοι.

Χρειαζόμαστε άλλου είδους εξοπλισμούς. Όμως, ευτυχώς στη σύγχρονη κοινωνία κυρίες και

κύριοι, η ζήτηση για εξοπλισμούς πέφτει ακατάπαυστα. Δεν τραβάνε πλέον οι εξοπλισμοί και γι' αυτό βλέπετε αναγκάζονται και οι εξοπλιστικές εταιρείες, να κάνουν τις μεγαλύτερες ενώσεις και συνενώσεις μεταξύ τους, για να μπορέσουν να επιβιώσουν.

Όχι σε εμάς. Εμείς πραγματικά μακάρι να είχαμε τη δυνατότητα να αγοράσουμε. Αλλά τί βλέπετε; Διαπραγματεύεσαι με μια εταιρεία να αγοράσεις έναν πύραυλο και είναι γαλλική εταιρεία. Σε δυο μήνες η εταιρεία έγινε γερμανική. Σε άλλους δυο μήνες γίνεται αγγλική.

Και ξαφνικά τί βλέπετε; Οίκοι παραγωγής αεροπλάνων. Ενοποιήθηκαν και οι τέσσερις χώρες. Ισπανία, Ιταλία, Γερμανία, Αγγλία, μια εταιρεία. Μπαίνουν αμέσως τρεις εταιρείες μαζί. Αρχίζει η Γαλλία πλέον και ενώνει ιδιωτικές και δημόσιες μαζί. Γίνεται άλλος χαμός εκεί πέρα. Και ενοποιούνται στην κορυφή όπου είναι το κεφάλαιο.

Οι από κάτω βέβαια παραμένουν ανεξάρτητες, δεν έχει σημασία, αλλά είναι θυγατρικές στην ουσία. Στην κορυφή ενοποιείται όλο το παραγωγικό δυναμικό. Και στη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση προχθές που είχαμε τον Οργανισμό Εξοπλισμών, μπήκε θέμα να προχωρήσουμε γρήγορα σε έναν κοινό φορέα βιομηχανικής παραγωγής.

Και εμείς είπαμε, ότι κοιτάξτε κύριοι, σύμφωνοι, αλλά όχι και να μας καπελώσετε. Διότι ετοιμάσαν να μας φέρουν τον ΟΚΑ, το μαγαζί που έκαναν οι τέσσερις χώρες, οι μεγάλοι της Ευρώπης και να μας το βάλουν ως πρότυπο. Και να πουν τώρα ελάτε και εσείς να μπείτε μέσα, να πάρετε τα προϊόντα μας.

Εδώ όμως εμείς τους είπαμε, αυτό δε θα γίνει. Θα μπορούμε όλες οι βιομηχανίες των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσα σε ένα κοινό σύστημα, για να μπορέσουμε να διασφαλίσουμε και εμείς κάποια ποσοστά.

Και ανησυχούν οι χώρες υπό διεύρυνση, διότι βέβαια η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση ή στο NATO πληρώνεται κύριοι, είτε μας αρέσει, είτε όχι. Και το ξέρουν οι λαοί και το καταλαβαίνουν οι πάντες. Η αυξημένη ασφάλεια που θα προσφερθεί γι' αυτόν που θα ενταχθεί, δε σημαίνει ότι θα γίνει αμισθί.

Σημαίνει συμμετοχή στο κόστος. Αυτό είναι το ελάχιστο. Δε μιλάω για την εισφορά. Σημαίνει αναγκαστική προσαρμογή -αυτό πάει να περάσει η βιομηχανία- στα εξοπλιστικά συστήματα, στον τρόπο οργάνωσης, στα τηλεπικοινωνιακά, στα αεροπλάνα, οπότε καταλαβαίνεις, τώρα λες, μα αυτές οι χώρες πρέπει να τις βοηθήσουμε για να κάνουν οικονομική ανάπτυξη. Τώρα θα τις βάλουμε να πληρώνουν εξοπλισμούς για να προσαρμόσουν τα εξοπλιστικά τους συστήματα στα ευρωπαϊκά, NATOϊκά και Δυτικοευρωπαϊκά πρότυπα;

Οι αντιφάσεις του συστήματος. Να μη μας εκπλήσουν. Αγορά έχουμε και η αγορά δυστυχώς είναι η πλέον λογική διαδικασία επιβεβαίωσης της ανισότητας. Και όσο πιο ανεξέλεγκτη την αφήνεις, τόσο μεγαλύτερες ανισότητες σου δημιουργεί και τόσο βάζει τους πολλούς να πληρώνουν προς όφελος των ολίγων. Έτσι λειτουργεί και η λογική της αγοράς.

Για τον τουρκικό милитарισμό είπατε εξασφάλιση της χρηματοδότησης. Με συγχωρείτε, αυτό είναι πρωτοφανές. Λέμε ότι επαγρυπνεί το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για τη δημόσια οικονομία. Και όμως, δεν επαγρυπνεί το ίδιο για όλους. Ξέρετε, εμείς εδώ στην Ελλάδα είμαστε καμένα παιδιά.

Μάθαμε ότι το Διεθνές Δίκαιο δεν είναι το ίδιο για όλους. Το Διεθνές Δίκαιο θεωρητικά ισχύει για όλους, είμαστε όλοι ίσοι. Στην πράξη όμως δεν είμαστε όλοι ίσοι. Άμα είσαι ισχυρός, λειτουργεί. Άμα είσαι λιγότερο ισχυρός, λιγότερο, και άμα είσαι αδύνατος σε αγνοεί.

Το ζήσαμε στην Κύπρο 22 χρόνια. Αποφάσεις του ΟΗΕ, δικαιосύννη, δικαιώματα, Διεθνές Δίκαιο, πράξη τίποτα. Έτσι και κουνήθηκε λίγο ο Σαντάμ, μπαμ, έπεσαν βολίδες μέσα στο Ιράκ. Τους χαντακώσανε, κάνανε πόλεμο σε τρεις μέρες, λειτούργησε το σύστημα.

Πετρέλαια, δεν ξέρω τι είναι, πολλά είναι. Άρα, βλέπεις η θεωρία της σχετικότητας που εφηύρε ο Αϊνστάϊν, δεν είναι μόνο στη Μηχανική και στη Φυσική. Είναι και στην πολιτική τελικά, η θεωρία της σχετικότητας.

Τώρα ο Τουρκικός милитаризм, για να επανέλθω από εκεί που ξεκίνησα. Είναι χρεωκοπημένη η τουρκική οικονομία. Όχι γιατί έχει πληθωρισμό 100%, αλλά γιατί έχει ξεπεράσει κάθε όριο δανεισμού και ανοιχτού δημόσιου χρέους στο εξωτερικό.

Όμως αυτό δεν εμποδίζει, επειδή δεν είναι υποχρεωμένη να ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Εμείς που είμαστε υποχρεωμένοι να ενταχθούμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση μας βάλανε στην καραντίνα, αρχίζουν και μας ελέγχουν. Ξέρετε, κάποτε στην Ελλάδα δε δίναμε και εμείς σημασία, δάνεια πάρε και όσο να είναι.

Υπάρχει παραγωγή πλούτου στην Ελλάδα, το αντέχουμε. Τώρα πια τέρμα αυτό, τελείωσε. Τώρα πλέον ελέγχεται το κάθε δάνειο και σου λέει τώρα θα κατέβεις από το 125% του ΑΕΠ που είχαμε χρέος, θα κατέβεις στο 60%. Τώρα όνειρο θερινής νυχτός, δεν πρόκειται να το κάνει ποτέ η Ελλάδα, δεν έχει σημασία.

Εμείς όμως θα πάμε λέμε κάτω από το 100%. Τώρα φτάσαμε 109%, μετά από 5 χρόνια. Δεν είμαστε οι χειρότεροι όμως. Υπάρχει η Ιταλία, που έχει 120%, υπάρχει το Βέλγιο με 125% του ΑΕΠ. Μην ενοχλούμαστε δηλαδή μ' αυτά τα πράγματα.

Όμως η Τουρκία ξοδεύει το χρόνο γύρω στα 4 δισεκατομμύρια δολάρια για εξοπλισμούς, ενώ είναι καταχρεωμένη διεθνώς. Ξοδεύει 4 δισεκατομμύρια δολάρια το χρόνο για εξοπλισμούς, ξοδεύει 5 δισεκατομμύρια δολάρια το χρόνο για να εξασφαλίσει με στρατιωτικά μέσα τη νίκη στο κουρδικό. Δε θέλει πολιτική λύση το κουρδικό. Εξόντωση θέλει. Επιβεβαιώνει το ρόλο της με τον τρόπο αυτό. Από την άλλη μεριά, 2 δισεκατομμύρια δολάρια της κοστίζουν οι αερομαχίες και το μάθημα εξάσκησης των πιλότων της που κάνει στο Αιγαίο με τους Έλληνες πιλότους και άλλα 2 δισεκατομμύρια δολάρια της κοστίζει η κατοχή στην Κύπρο. Προσθέστε τα μαζί να δείτε πόσα είναι το χρόνο. Δισεκατομμύρια δολάρια κάθε χρόνο.

Δεν ενδιαφέρεται. Το Νομισματικό Ταμείο αδιαφορεί. Τώρα μάλιστα πήγαν κάποιοι εκπρόσωποι για να συζητήσουν και είπαν το εντυπωσιακό. Λένε "θα επιβάλλουμε σκληρή πολιτική ενός χρόνου για να κατεβάσουμε τον πληθωρισμό στην Τουρκία από το 99-100% που είναι στο 40%".

Εγώ τους εύχομαι να το πετύχουν, αλλά μάλλον κάποιος δουλεύει κάποιον, δεν ξέρω ποιος. Τώρα το Νομισματικό Ταμείο τους Τούρκους ή οι Τούρκοι το Νομισματικό Ταμείο; Εν πάση περιπτώσει αυτό μας αφήνει αδιάφορους. Γεγονός είναι ότι εκεί υπάρχει χρήμα, υπάρχουν πιστώσεις και δεν ενδιαφέρεται κανένας να το περιορίσει.

Η διεύρυνση του ΝΑΤΟ θα συμβάλλει στη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Κοιτάξτε να δείτε, η Ευρωπαϊκή Ένωση λέει ας κάνει το ΝΑΤΟ προπομπό στη δουλειά του να διασφαλίσει τη συνεργασία για να υπάρχει ασφάλεια και εμείς από εκεί και πίσω σιγά-σιγά ερχόμαστε να κάνουμε τη διεύρυνση. Έμμεσα υπάρχει σχέση, άμεσα όχι. Πιστεύω όμως ότι και τα δύο κινούνται προς την ίδια κατεύθυνση.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ

"ΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ Ν.Α. ΕΥΡΩΠΗΣ"

Υποενότητα Α': Φυσικοί Πόροι - Υποδομή

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ

“Δομές και Μέθοδοι Ανασυγκρότησης των Χωρών της Ν.Α. Ευρώπης”

Υποενότητα Α': Φυσικοί Πόροι - Υποδομή

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

ΤΑΣΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

Α' Αντιπρόεδρος Διοικητικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Μέλος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ

«Φυσικοί Πόροι και Δυνατότητες Ανάπτυξης στις Χώρες της Ν.Α. Ευρώπης»

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΜΕΤΑΞΑΚΗ

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου, Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ

«Νέες Τεχνολογίες και Επιπτώσεις στον Κοινωνικό και Οικονομικό Χώρο της Ν.Α. Ευρώπης»

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ

«Ορυκτοί Πόροι και Μεταλλευτική Βιομηχανία στις Χώρες της Ν.Α. Ευρώπης»

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΡΥΣΟΛΟΥΡΗΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Σύμβουλος του Πρωθυπουργού

«Ανάπτυξη των Τηλεπικοινωνιακών και Πληροφοριακών Υποδομών στις Χώρες της Ν.Α. Ευρώπης»

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΤΑΣΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

Α' ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΙΣΤΑΜΕ

Αρχίζουμε τη δεύτερη ημέρα της διημερίδας και εκτιμώ ότι είναι ανάγκη να αναφερθούμε στη χθεσινή συζήτηση, στα δύο - τρία σημεία που την αφορούν και να τη συνδέσουμε στη συνέχεια με τη σημερινή.

Με τις εισηγήσεις και με τις συζητήσεις που ακολούθησαν, έγινε κατά την εκτίμησή μου μια πλήρης ανάλυση του θεσμικού πλαισίου της οικονομικής και πολιτικής κατάστασης των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, σε σχέση πάντα με την υπάρχουσα κατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τις προοπτικές της.

Νιώθω την ανάγκη να υπογραμμίσω, ότι διαπιστώθηκε πως η έννοια της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπιστεί μέσα από μια μονοσήμαντη διαδικασία. Η επιθυμία των λαών ή των χωρών να ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν αρκεί για να δημιουργήσουν ένα σύνολο, όπως τουλάχιστον έχει προδιαγραφεί στις μέρες μας από τις συνθήκες, αλλά και από τις χώρες που σήμερα συμμετέχουν.

Έτσι λοιπόν, η έννοια της διεύρυνσης δεν είναι μια απλή υπόθεση. Είναι δυνατόν, αντί να οδηγήσει σε σύγκλιση, να οδηγήσει σε απόκλιση και είναι δυνατόν, αν δε ληφθούν έγκαιρα όλα τα μέτρα και αν δε ληφθούν υπόψη οι συνθήκες που υπάρχουν σε κάθε χώρα, να οδηγηθούμε, όχι σε συμπίκνωση των δεδομένων και ένα τελικό κοινό αποτέλεσμα, αλλά ουσιαστικά στη δημιουργία ενός πυρήνα, που θα ελέγχει την περιφέρεια, στην οποία περιφέρεια θα ανήκουν οι περισσότερες πλέον χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Έτσι λοιπόν, διαπιστώθηκε και σήμερα θα προσπαθήσουμε να δούμε ποιες είναι οι συνθήκες και οι δυνατότητες σε κάθε μια από αυτές τις χώρες, να δούμε αν οι υποδομές που υπάρχουν, η παραγωγικότητα που υφίσταται και οι δυνατότητες και οι προοπτικές που έχουν αυτές οι χώρες να αντιμετωπίσουν αυτό που λέμε σύγκλιση σε μια κοινή ευρωπαϊκή πορεία, είναι ικανές στο ορατό μέλλον ή μακροπρόθεσμα, να βελτιωθούν, για να απαντήσουν στα ερωτήματα που μπηγαν ήδη αναλυτικά.

Θα υπογραμμίσω ένα τρίπτυχο, που ο καθηγητής Περράκης σημείωσε χθες. Το θεωρώ ιδιαίτερα σημαντικό. Είπε ότι οι χώρες των Βαλκανίων, οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, αντιμετωπίζουν τρεις αλληλένδετες έννοιες. Είναι τα δικαιώματα του ανθρώπου, είναι η ειρήνη και είναι η ανάπτυξη.

Ας μου επιτραπεί να συμπληρώσω και να πω, ότι όταν λέμε ανάπτυξη, ιδιαίτερα σε αυτές τις χώρες, θα εννοούμε πάντα τη βιώσιμη ανάπτυξη. Την ανάπτυξη που βρίσκεται σε συνάρτηση με την κουλτούρα των χωρών αυτών, αλλά και με τις δυνατότητές τους.

Έτσι λοιπόν, είναι βέβαιο, πως οποιαδήποτε πορεία προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπιστεί θετικά, αν δεν προϋπάρξουν οι κανόνες του παιχνιδιού, που θα ορίσουν αυτό που λέμε ανάπτυξη, συγκεκριμένη ανάπτυξη σε αυτές τις χώρες.

Σήμερα λοιπόν, στην τρίτη ενότητα, έχουμε να αντιμετωπίσουμε κυριαρχικά αυτό το θέμα, να

δούμε ποιοι είναι οι παράγοντες υποδομής που διαμορφώνουν τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη, τι σημαίνει αυτό για το περιβάλλον, τι σημαίνει αυτό για τη βιωσιμότητα της ανάπτυξης και να δούμε ποιοι είναι οι φυσικοί πόροι, οι οποίοι μπορούν να δώσουν τις πρώτες ύλες στην ενέργεια και να διευκολύνουν ή να σμικρύνουν το χρόνο προσαρμογής.

Σήμερα στο πάνελ βρίσκονται επιστήμονες, αρμόδιοι στους τομείς τους, για να δώσουν, όχι μόνο την εικόνα της υπάρχουσας κατάστασης, αλλά να δώσουν και απαντήσεις στα ερωτηματικά, που τόσο καίρια μπήκαν χθες.

Πρώτος στο λόγο ο κύριος Δημήτρης Παπανικολάου, Καθηγητής Πανεπιστημίου.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΜΕΛΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΙΣΤΑΜΕ

“Φυσικοί Πόροι και Δυνατότητες Ανάπτυξης στις Χώρες της Ν.Α. Ευρώπης”

Έχει ήδη τονιστεί από τη χθεσινή ημέρα αυτής της εκδήλωσης, η ιδιαιτερότητα, ως προς το πολιτικό, πολιτισμικό και ενοποιητικό χαρακτηριστικό του χώρου της Βαλκανικής ή όπως τη λένε, της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Πρέπει να δούμε στη συνέχεια, αν αυτός ο χώρος είναι ένας οποιοσδήποτε χώρος, μια απλή προσαύξηση της υπόλοιπης Ευρώπης ή αν έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και αν αυτά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, από άποψη φυσικών πόρων και δυνατοτήτων ανάπτυξης και τεχνολογιών που μπορούν να εφαρμοστούν, είναι τέτοια, ώστε να μπορούμε να μεταφέρουμε τα μοντέλα των υπολοίπων χωρών και αυτά που ήδη έχει προωθήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση ή χρειάζονται συγκεκριμένες προσαρμογές.

Ευθύς εξαρχής, οφείλω να εστιάσω το ζήτημα στη φυσικογεωγραφική ιδιαιτερότητα του χώρου της Βαλκανικής Χερσονήσου, που καλύπτει ουσιαστικά τον όρο Νοτιοανατολική Ευρώπη, η οποία από μόνη της δίνει έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα, που προκύπτει από την παρούσα φυσικογεωγραφική δομή και κατάσταση της περιοχής καθώς επίσης και από τη γεωλογική εξέλιξη του χώρου, που είναι ιδιόμορφη και ιδιαίτερη σε σχέση με τα υπόλοιπα τμήματα της Ευρώπης.

Το έντονο ανάγλυφο, οι έντονες διαδικασίες, που εξακολουθούν να υπάρχουν στα γεωδυναμικά φαινόμενα, σεισμοί, κατολισθήσεις, μετακινήσεις εδαφών, στερεοπαροχές στους ποταμούς, είδος υδροφόρων οριζόντων, είδος λεκανών, είδος διαμόρφωσης εδάφους, δάση και όλες οι δραστηριότητες στη συνέχεια, έχουν μια ποικιλία τελείως πρωτόγνωρη για τα ευρωπαϊκά δεδομένα και μια μεγάλη ιδιαιτερότητα, κυρίως αν η σύγκριση γίνει με τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης και ακόμα πολύ περισσότερο με τις χώρες της Βόρειας Ευρώπης.

Από το ποια αγροτική πολιτική μπορεί να εφαρμοστεί στη Βαλκανική, σε σχέση με το τι μπορεί να εφαρμοστεί στην Κεντρική Ευρώπη ή πολύ περισσότερο στη Βόρεια Ευρώπη, μέχρι το ποιες τεχνολογίες θα εφαρμοστούν για τη μεταποίηση, μέχρι το ποιες βιομηχανικές μονάδες θα αναπτυχθούν, είναι τελείως διαφορετικές επιλογές.

Αυτό πρέπει να είναι κατ' αρχήν ένας πρώτος άξονας, πάνω στο πώς μπορούν να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα της ανάπτυξης, τα προβλήματα του περιβάλλοντος, τα προβλήματα που έχουν σχέση με την ενέργεια και την ανάπτυξη των φυσικών πόρων κάθε χώρας της Βαλκανικής, σε μια διαφορετική ενδεχόμενη πορεία από αυτή που έχει καθιερωθεί ή βολεύει ή έχει ενταχθεί στο αναπτυξιακό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις άλλες χώρες μέχρι σήμερα, με βαρύτητα στα δεδομένα της Κεντρικής και της Βόρειας Ευρώπης.

Θα ελεγα ότι μπορούμε να ξεκινήσουμε από μια γενική διαπίστωση, ότι από άποψη φυσικών πόρων, όλη η περιοχή της Βαλκανικής είναι πλούσια. Έχει ένα καταπληκτικό φυσικό περιβάλλον στις γενικές της μορφές, πολυσχιδές, διαφοροποιημένο, ηπειρωτικού χαρακτήρα στο κέντρο της Χερσονήσου, Μεσογειακό και πολύ πιο ήπιο και στις δύο πλευρές εκατέρωθεν και προς τον

Εύξεινο Πόντο και προς την Αδριατική και φυσικά προς το νότο, προς την Ανατολική Μεσόγειο και ταυτόχρονα έχει πλούσιες πρώτες ύλες, ένα πλούσιο υπέδαφος από άποψη μεταλλευμάτων, έχει σημαντικές ενεργειακές πηγές και έχει συγκεκριμένες δυνατότητες ανάπτυξης, θα έλεγε κανείς όχι μαζικής ποσοτικής, αλλά ποιοτικά σημαντικές και διαφοροποιημένες.

Λόγω της όλης ιστορικής εξέλιξης και ιδιαίτερα των τελευταίων 50 χρόνων, στη μεταπολεμική ιστορία, και της γνωστής αλλαγής ως προς τον τρόπο λειτουργίας των χωρών της Βαλκανικής, κυρίως μετά το '89, υπάρχει γενικά μια υστέρηση στον τεχνολογικό τομέα.

Ο τρόπος με τον οποίο οι φυσικοί πόροι έχουν ήδη αναπτυχθεί στην προηγούμενη περίοδο, σε ένα μοντέλο ανάπτυξης πολύ διαφορετικό και κατευθυνόμενο σε τομείς συγκεκριμένους, που δεν ήταν ενταγμένοι σε μια ισορροπία για κάθε χώρα, αλλά ενταγμένοι σε ένα άλλο οικονομικό σύστημα και όπου η κάθε οικονομία και κάθε δραστηριότητα και κάθε ανάπτυξη πόρων στην περιοχή, εντασσόταν σε ένα άλλο γενικότερο μοντέλο, είχε οδηγήσει σε συγκεκριμένες τεχνολογίες και είχε οδηγήσει στην παραμέληση κάποιων νέων δεδομένων, ως προς τον τρόπο της καλύτερης ανάπτυξης των πόρων αυτών.

Ενδεικτικά μπορεί κανείς να αναφέρει και να δει τον τρόπο με τον οποίο έχει γίνει η εκμετάλλευση των ενεργειακών πηγών στις χώρες αυτές και ιδιαίτερα στη Βουλγαρία και Ρουμανία, που είναι οι χώρες που έχουμε στοιχεία και από την Ευρωπαϊκή Ένωση και γενικότερα, επειδή είναι οι χώρες που ήδη έχουν ξεκινήσει να δίνουν τα στοιχεία αυτά ενόψει της ένταξής τους μετά την αίτηση που έχουν κάνει για την έναρξη της διαδικασίας ένταξής τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Λιγότερα και πιο δυσεύρετα είναι τα στοιχεία που υπάρχουν για τις υπόλοιπες χώρες. Ήδη σε αυτές ο τρόπος που αναπτύχθηκαν, οι μεθοδολογίες ανάπτυξης και εκμετάλλευσης των ντόπιων παραγωγικών πηγών για ενέργεια, είτε είναι τα λιγνιτικά πεδία, είτε είναι οι υδρογονάνθρακες, είτε είναι η κατεύθυνση της πυρηνικής ενέργειας, είναι ουσιαστικά ξεπερασμένες και ενεργοβόρες.

Είναι χαρακτηριστικό ότι και για τις δύο αυτές χώρες, Βουλγαρία και Ρουμανία, η εκτίμηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση, την παραγωγή του από τα διαθέσιμα στοιχεία του καλοκαιριού του '97, είναι ότι για την παραγωγή του ίδιου προϊόντος χρειάζεται να χρησιμοποιηθεί από διπλάσια, έως τετραπλάσια ενέργεια.

Είναι ενδεικτικό επίσης, ότι σε αυτές τις χώρες μέχρι πρόσφατα, υπήρχε μια τεχνητή υποβάθμιση του κόστους της ενέργειας, η οποία αυτά τα χρόνια, με τις αλλαγές που έχουν γίνει, έρχεται να πάρει τις πραγματικές της διαστάσεις και αυτό δημιουργεί τεράστια προβλήματα και στη μεταλλευτική βιομηχανία, παραδείγματος χάρη στη Βουλγαρία, αλλά και γενικότερα σε όλες τις δραστηριότητες, τη στιγμή κατά την οποία η βελτίωση της παραγωγής και η προσαρμογή σε λιγότερο ενεργοβόρες δράσεις για την αξιοποίηση των ντόπιων πηγών, είναι μια δύσκολη διαδικασία, που χρειάζεται επενδύσεις. Αυτές όμως δεν υπάρχουν λόγω της δύσκολης οικονομικής συγκυρίας και επομένως το πρόβλημα οξύνεται, διαιωνίζεται και ανακυκλώνεται.

Ταυτόχρονα, πρέπει να λάβουμε υπόψη μας και τα προβλήματα ασφάλειας, σε ότι αφορά παραδείγματος χάρη τη γνωστή περίπτωση των πυρηνικών αντιδραστήρων στη Βουλγαρία και ιδιαίτερα στο Κοζλοντούϊ, το οποίο κανονικά είναι να λειτουργήσει για αρκετά χρόνια ακόμα με βάση το αρχικό πλάνο, και του οποίου οι παλιοί αντιδραστήρες πρέπει να αποσυρθούν. Οι καινούργιοι αντιδραστήρες δεν έχουν τέτοιο πρόβλημα, αλλά οι πιστώσεις και η δράση που χρειάζεται για αυτό είναι τέτοιες, που σαφώς δεν μπορεί να τις αντιμετωπίσει άμεσα και βραχυπρόθεσμα η χώρα.

Επομένως, μέσα στο πλαίσιο των αναγκών που έχει η χώρα για επιβίωση και προσαρμογή στις νέες συνθήκες, το πρόβλημα οξύνεται. Και εκεί έχουμε το συνδυασμό των προβλημάτων της ανά-

πτυξης, με τα προβλήματα της ασφάλειας μέσα από τη συγκεκριμένη δράση. 'Η αν θέλετε, τον προγραμματισμό της ανάπτυξης, μέσα από την ταυτόχρονη προστασία του περιβάλλοντος.

Και εδώ υπεισέρχονται προβλήματα, τα οποία λίγο - πολύ όλες οι χώρες, σε όλο τον κόσμο, έχουν, τα είχαν και εξακολουθούν σε πολύ μικρότερο βαθμό να τα έχουν και οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ελλάδα σε συγκεκριμένο βαθμό. Εκεί, όμως, έχουν γίνει μεγάλα άλματα τα τελευταία χρόνια, είτε αυτό αφορά τον αέρα, είτε τα ύδατα, είτε τη μόλυνση του εδάφους και των διαφόρων υδροφόρων οριζόντων και στη χέρσο αλλά και στις παράκτιες ζώνες.

Σε όλες τις χώρες της Βαλκανικής και ιδιαίτερα σε αυτές που έχουν ήδη επισήμως ζητήσει να ενταχθούν, έχει ήδη καταγραφεί το μέγεθος των προβλημάτων, ως προς τον τρόπο διαχείρισης των φυσικών πόρων και τα προβλήματα που υπάρχουν από την περιβαλλοντική συνιστώσα.

Είναι γνωστό σε επίπεδο μόλυνσης του αέρα, ότι ένα μεγάλο ποσοστό αυτής της μόλυνσης οφείλεται κυρίως στον τρόπο καύσης των στερεών καυσίμων για θέρμανση ή για ενεργειακές γενικά ανάγκες, από λιγνίτες ή αντίστοιχα από καλύτερης ή χειρότερης ποιότητας στερεά καύσιμα, τόσο από δημόσιους φορείς, όσο και από οικιακή χρήση, ή από μικρές μονάδες στις πόλεις.

Είναι χαρακτηριστικό, ότι κάποια στοιχεία κατά τα τελευταία χρόνια που δείχνουν μια βελτίωση στον τομέα, δεν οφείλονται σε λήψη ειδικών μέτρων, αλλά στη μείωση της παραγωγικής δραστηριότητας και στη μείωση της κυκλοφορίας. Ιδιαίτερα βέβαια σε βιομηχανικές περιοχές το πρόβλημα είναι οξύ και συνδέεται με τη νέα τεχνολογία ως προς τους τρόπους παραγωγής των μονάδων που υπήρχαν και οι οποίες δύσκολα μπορούν να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες, όπως π.χ. να μπουν φίλτρα και άλλοι τρόποι, ώστε να βελτιώσουν την κατάσταση.

Το δεύτερο τεράστιο πρόβλημα είναι το θέμα του νερού, όπου η ποιότητα του ύδατος και του πόσιμου, αλλά και για γενικότερη οικιακή ή αγροτική χρήση, σε πολλές περιοχές και περιπτώσεις είναι προβληματική. Το πρόβλημα εντοπίζεται κυρίως στα νιτρικά και ιδιαίτερα στις περιπτώσεις, όπου στο παρελθόν έχει γίνει κατάχρηση από φυτοφάρμακα, λιπάσματα και αζωτούχα, τα οποία μάλιστα οι ίδιες χώρες είχαν σε άφθονη παραγωγή και τα οποία έχουν προχωρήσει φυσικά στη μόλυνση των υδροφόρων οριζόντων και του εδάφους και επομένως υπάρχει ένα γενικότερο πρόβλημα ισορροπίας, προστασίας και κατάλληλης χρήσης των αποθεμάτων, μέσα και από την ανακύκλωση.

Ταυτόχρονα με το αντικείμενο αυτό, προστίθεται το ζήτημα της υποβάθμισης των εδαφών, και από την κακή χρήση των λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων, αλλά και από τα στερεά και υγρά απόβλητα, όπου ως επί το πλείστον δεν υπάρχει πολιτική ελεγχόμενων χώρων ή πολιτική καύσης. Επιπρόσθετα, έχουμε και τα οργανωμένα απόβλητα, με αποτέλεσμα να έχουμε κινδύνους γενικά από την υποβάθμιση των υδροφόρων οριζόντων και των εδαφών.

Εδώ μιλάμε για κινδύνους, που θα έχουν επίπτωση στο τι καλλιέργειες μπορούν να εφαρμοστούν στη συνέχεια μέσα από την υποβάθμιση και κινδύνους για την υγεία και την ασφάλεια, είτε στα προϊόντα, είτε στους κατοίκους ή στους καταναλωτές.

Τα προβλήματα αυτά, που όπως είπαμε υπάρχουν παντού, αλλά είναι οξυμένα στη συγκεκριμένη περίπτωση, μπορούν φυσικά να αντιμετωπιστούν, μέσα από μακροχρόνιες δράσεις και μέσα από ειδικά προγράμματα έρευνας, τα οποία όμως έχουν επείγοντα χαρακτήρα.

Θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας, ότι είναι εύκολο στις περιπτώσεις που δεν έχει αναπτυχθεί και δεν έχει ενισχυθεί μια τέτοια πολιτική σε κάθε χώρα, να δεχθούν και να καταντήσουν να γίνουν κάποιες περιοχές της Βαλκανικής Χερσονήσου, ο χώρος συγκέντρωσης τοξικών ή άλλων επικίνδυνων αποβλήτων, από την Ευρώπη ή από αλλού. Γενικότερα ελλοχεύει ο κίνδυνος του να έχουμε ένα είδος σκουπιδοτενεκέ στην περιοχή.

Επίσης, υπάρχει άμεσος κίνδυνος, αν αφεθούν χωρίς βοήθεια οι χώρες αυτές για την προστασία του περιβάλλοντος χωρίς συντονισμένα προγράμματα, να υπάρξει μόνιμη μόλυνση και μόνιμη υποβάθμιση περιοχών. Αυτό θα γίνει κατά τεκμήριο σε περιοχές που ήδη καλλιεργούνται και ήδη έχουν αναπτυχθεί, δεδομένου ότι είναι και από τις καλύτερες. Όλα αυτά μέσα στο περιβάλλον που είπαμε το ιδιόρρυθμο, το περιβάλλον το ευαίσθητο, το περιβάλλον της μεγάλης εναλλαγής ήπιου και έντονου ανάγλυφου και των αντίστοιχων δραστηριοτήτων, της ποικιλίας των δραστηριοτήτων οι οποίες υπάρχουν και στην οποία επέμβαση γίνει σε μια κατεύθυνση, έχει αλυσιδωτές αντιδράσεις σε μια σειρά άλλων.

Το να δράσουμε στον ενεργειακό τομέα, σημαίνει ότι δρούμε σε όλους τους υπόλοιπους έμμεσα. Το να δράσουμε στον αγροτικό τομέα, σημαίνει ότι αντίστοιχα δρούμε σε όλους τους άλλους. Επομένως έχουμε μια ιδιομορφία πάνω στο ποιο είναι το πρόβλημα και πώς μπορεί αυτό να αντιμετωπιστεί.

Θα έλεγε κανείς ότι, ενώ υπάρχουν οι φυσικοί πόροι, το πρόβλημα σήμερα εστιάζεται στην έλλειψη οικονομικών πόρων για να τους αναπτύξουν, να τους προστατεύσουν και να τους αξιοποιήσουν με παραγωγικό τρόπο.

Η έκταση των προβλημάτων ακριβώς από την περιβαλλοντική οπτική, είναι τέτοια, που τουλάχιστον κατά τους αναλυτές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, φαίνεται ότι για να έλθουν και να πληρώσουν οι δύο τουλάχιστον αυτές χώρες, τις σημερινές απαιτήσεις των στάνταρ που απαιτεί η Ευρωπαϊκή Ένωση για τις περιβαλλοντικές ακριβώς δράσεις, σε αέρα, νερό, εδάφη και τα λοιπά, χρειάζονται κατά μια πρώτη εκτίμηση 8 έως 10 δισεκατομμύρια ECU για τη Βουλγαρία και 10 έως 20 δισεκατομμύρια ECU για τη Ρουμανία.

Αυτό σημαίνει ότι με βάση τους υφιστάμενους ρυθμούς, έστω και λίγο βελτιωμένους στα επόμενα χρόνια, το χρονικό διάστημα που θα μπορούσε να προβλέψει κανείς ότι θα μπορούσαν ιδεατά να φτάσουν σε αυτό που απαιτείται σήμερα ως προς τα στάνταρ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι της τάξεως των 20 έως 30 χρόνων. Κατά συνέπεια προκύπτει αμέσως μια σημαντική μεταβατική περίοδος, μέσα στην οποία οφείλουν να υπάρξουν δράσεις και χρονικές προσαρμογές, για κάθε μια δραστηριότητα.

Είναι προφανές ότι κάθε μια χώρα μόνη της, δεν είναι δυνατόν, να ανταπεξέλθει από ιδίους πόρους και ίδια μέσα και ίδιο δυναμικό, διότι μπαίνει και το θέμα του τί ανθρώπινο δυναμικό υπάρχει και τί απαιτήσεις έχει για την ενημέρωσή του σε καινούριες μεθοδολογίες, και σε καινούριες τεχνολογίες. Υπεισέρχεται λοιπόν ένα θέμα εκπαίδευσης των διαφόρων ομάδων επιστημόνων, μέσα στις χώρες αυτές, διότι αν δεν ενισχυθούν εκπαιδευτικά, οι επιστήμονες αυτοί δε θα μπορέσουν να λύσουν βασικά περιβαλλοντικά προβλήματα, που ταυτόχρονα συνδέονται με τους τομείς και τις προϋποθέσεις υγιούς και αιεφόρου ανάπτυξης στις χώρες αυτές.

Είναι προφανές ότι χρειάζεται μια συντονισμένη προσπάθεια από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπου η Ελλάδα μπορεί προφανώς, επειδή έχει ζήσει και έχει ήδη αντιμετωπίσει τα προβλήματα αυτά, να βοηθήσει και να συμμετέχει συντονιστικά, ώστε να ασκηθούν συγκεκριμένες δράσεις ανά τομέα και να μπορέσουν να ξεκινήσουν την επίπονη αυτή, αλλά απαραίτητη προσπάθεια, ανεξάρτητα από το πότε οι γενικές συνθήκες θα επιτρέψουν την είσοδο των χωρών αυτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με την αλφα ή βήτα μορφή για κάθε μια χώρα.

Θέλω να τονίσω ξανά, ότι τα προβλήματα όλα (τα περιβαλλοντικά και αναπτυξιακά), είναι προβλήματα της συγκεκριμένης γεωγραφικής, γεωλογικής οντότητας, ως προς όλες τις δράσεις και σαν τέτοια πρέπει να αντιμετωπιστούν, με ειδικές δράσεις.

Επαναλαμβάνω, ότι ο τρόπος προστασίας των υδροφόρων οριζόντων, ο τρόπος κατανομής

των καλλιεργειών, ο τρόπος ανάπτυξης των ενεργειακών πηγών, ο τρόπος γενικότερα αξιοποίησης των όποιων πόρων, είναι διαφορετικός για τη Βαλκανική, από ότι είναι για την Κεντρική Ευρώπη, διαφορετικός από ότι είναι για τη Βόρεια Ευρώπη, διαφορετικός από ότι είναι για την Ιβηρική Χερσόνησο, ακριβώς γιατί το υπόβαθρο, η γη, η ιστορία, είναι διαφορετικές, συν τη γνώση μας πλέον ιδιαιτερότητα των λαών αυτών, την πολιτισμική και της πρόσφατης ιστορίας και εξέλιξης.

Καταλήγοντας θέλω να πω, ότι από την εμπειρία μου ως Προέδρου της "Καρπαθοβαλκανικής Γεωλογικής Ένωσης" μέχρι πριν δύο χρόνια, ξέρω πάρα πολύ καλά το υψηλό επίπεδο που υπάρχει σε όλες τις χώρες αυτές από άποψη γεωεπιστημών και στη διάσταση του περιβάλλοντος και ξέρω ότι και σε άλλους τομείς υπάρχει ακριβώς υψηλό επίπεδο στο επιστημονικό δυναμικό, που χρειάζεται απλά βοήθεια, διασύνδεση, κοινές δράσεις και δυνατότητα επικοινωνίας, για να μπορέσει να βοηθήσει σε συγκεκριμένες δράσεις, συντονισμένες, για κάθε άξονα. Επομένως, θα έλεγα ότι χρειάζεται η ανάπτυξη τέτοιων πρωτοβουλιών ανά τομέα. Πρέπει να βρεθούν σχήματα μέσα στις χώρες αυτές, όχι στον καθαρά επιστημονικό τομέα, όπως ανέφερα, την "Καρπαθοβαλκανική Γεωλογική Ένωση", που υπάρχει από τη δεκαετία του '30, η οποία αδρανοποίησε και η οποία αναζωπυρώθηκε τα τελευταία δέκα χρόνια ξανά, αλλά αντίστοιχες άλλες δράσεις, είτε είναι στον τομέα των υδάτων, για πόσιμο ή για οποιαδήποτε άλλη δράση, είτε είναι των παράκτιων ζωνών, είτε είναι στο ενεργειακό, είτε είναι σε τόσα άλλα συναφή θέματα.

Και μόνο το θέμα λιγνίτης, που αποτελεί κοινό ενεργειακό προϊόν και αγαθό για τις χώρες αυτές και η κοινή αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκαλεί σε όλη τη Χερσόνησο, είναι ένα θέμα. Τα προβλήματα με τα νιτρικά, είναι ένα θέμα. Τα προβλήματα των μεταλλευμάτων, είναι ένα θέμα. Τα προβλήματα των υδρογονανθράκων, είναι ένα θέμα και δεν αφορούν μόνο τη Ρουμανία ή την Αλβανία, που έχουν τέτοιες πηγές.

Είμαι αισιόδοξος στην οπτική του ότι υπάρχει το δυναμικό, και απλά χρειάζεται να υπάρξουν οι δομές εκείνες, που θα κινητοποιήσουν αυτό το δυναμικό σε κάθε χώρα και πρέπει όλες οι χώρες μαζί, με τη βοήθεια της Ελλάδας, που είναι η Κοινοτική χώρα της περιοχής αυτή τη στιγμή, να μπορέσουν να αξιοποιήσουν κάποιες δράσεις. Δε νομίζω ουσιαστικά ότι υπάρχει και άλλη οδός.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστούμε τον Καθηγητή Παπανικολάου. Οφείλω να σημειώσω, ότι αν έλειπε από την εισήγησή του ο επίλογος, θα ένιωθα ότι ήταν ιδιαίτερα απαισιόδοξα τα μηνύματα της ανάλυσής του. Πρέπει να υπογραμμιστεί πως η ανάλυση ουσιαστικά επιβεβαίωσε τους προβληματισμούς και τα ερωτηματικά που μπήκαν στη χθεσινή ανάλυση και που αφορούν τη δυνατότητα άμεσης ή μεσοπρόθεσμης σύνδεσης των χωρών με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ύπαρξη των φυσικών πόρων στο μεγαλείο τους, όπως πραγματικά συμβαίνει στο γεωγραφικό χώρο της Βαλκανικής Χερσονήσου, αλλά και η αδυναμία παράλληλα για σύγχρονη εκμετάλλευση, δημιουργούν την αντίφαση και τα ερωτηματικά: Πότε και πώς και με ποιά λεφτά, η εκμετάλλευση αυτή, που οδηγεί σε καταστροφή σε σημαντικό βαθμό του περιβάλλοντος και με τόσο μικρή παραγωγικότητα, είναι δυνατόν να αντιστραφεί και να πλησιάσει τους βαθμούς παραγωγικότητας και τις δυνατότητες που έχουν σήμερα οι χώρες, κυρίως της Κεντρικής Ευρώπης. Το λόγο έχει η κυρία Χριστίνα Μεταξάκη, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου και Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του ΙΣΤΑΜΕ.

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΜΕΤΑΞΑΚΗ

ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΜΕΛΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΙΣΤΑΜΕ“Νέες Τεχνολογίες και Επιπτώσεις στον Κοινωνικό
και Οικονομικό Χώρο της Ν.Α. Ευρώπης”

Το θέμα της εισήγησης αφορά τις νέες τεχνολογίες και τις επιπτώσεις τους στον κοινωνικό και τον οικονομικό χώρο.

Οι νέες τεχνολογίες σήμερα αποτελούν μια δύναμη, η οποία φέρνει μια σειρά από τέτοιες βασικές αλλαγές στον κοινωνικό χώρο, στις κοινωνικές δομές και στην οικονομία, ούτως ώστε να μιλάμε πια για μια νέα κοινωνία, η οποία ονομάζεται **κοινωνία των πληροφοριών**, κοινωνία των πληροφορημένων ανθρώπων κοινωνία της γνώσης.

Στην πραγματικότητα, βρισκόμαστε μπροστά σε μια σειρά από άλυτα προβλήματα, που μεταφέρονται από τη βιομηχανική κοινωνία και τα οποία ενσωματώνονται στις αλλαγές και στις μετατροπές, με κύριο χαρακτηριστικό τη μετάλλαξη των παραγωγικών δυνάμεων σε υπηρεσίες γνωστού ή νέου τύπου. Το “νέου τύπου” αφορά στο ότι, ενώ μέχρι τώρα διακρίνουμε και γνωρίζουμε τις υπηρεσίες του ιδιωτικού τομέα και του δημόσιου τομέα, τώρα πλέον μιλάμε για μια καινούρια κατηγορία υπηρεσιών, οι οποίες χαρακτηρίζονται ατομικές ή υπηρεσίες ομάδων και οι οποίες αυξάνονται συστηματικά με την άνοδο της τεχνολογικής προόδου και οι οποίες μετρώνται σε διεθνές επίπεδο και όχι σε εθνικό επίπεδο.

Η ανάπτυξη και η ραγδαία διάδοση των νέων τεχνολογιών, δίκτυα, πολυμέσα, δορυφορικές ζεύξεις, παρεμβαίνουν στις τεχνικές επικοινωνίες, παρεμβαίνουν στις μεταφορές, παρεμβαίνουν στον τρόπο εργασίας και στη διάρθρωση και την κατανομή των πόρων των επιχειρήσεων. Επίσης, διαμορφώνουν - και αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό - κριτήρια, επιφέρουν τρόπους ζωής και μεταβολές στην πολιτιστική και την πολιτική συνείδηση.

Στα διαδικτυακά αυτή τη στιγμή και στα κανάλια επικοινωνίας, έχει ήδη καταχωρηθεί υλικό, το οποίο δημιουργεί χάος και ήδη είμαστε στο σημείο που αναπτύσσουμε τα μετά διαδικτυακά, καθώς και τοπικούς χώρους, όπου μπορούμε να αποθηκεύσουμε επιλεγμένο υλικό, χρήσιμο σε μια συγκεκριμένη κατηγορία ανθρώπων ή ατόμων και το οποίο υλικό μπορεί να επιλεγεί με ειδικά προγράμματα, υπολογιστικά προγράμματα, τα οποία έχουν τη δυνατότητα να μάθουν τις συνήθειές μας και να επιδράσουν στον τρόπο της επιλογής αυτού του υλικού.

Ο ρυθμός των διαδικτυακών διασυνδέσεων, τα δύο τελευταία χρόνια, έχει διπλασιαστεί και περιμένουμε να υπάρξει ο ίδιος ρυθμός ανάπτυξης στα επόμενα δύο χρόνια. Έχουμε ήδη στενότητα διανομής σε τηλεπικοινωνιακές συχνότητες, σε κανάλια δορυφορικά, ακόμα και σε θέσεις δορυφόρων μέσα στο διαστημικό χώρο. Αυτή τη στιγμή, τα κανάλια επικοινωνίας, οι συχνότητες, έχουν τόση πολύ μεγάλη βαρύτητα για την ανάπτυξη και για την παρέμβαση μιας χώρας στο διεθνή καταμερισμό εργασίας κυρίως, ούτως ώστε να χαρακτηρίζονται πια σαν εθνικός πλούτος.

Υπολογίζεται ότι στις Ηνωμένες Πολιτείες υπάρχουν αυτή τη στιγμή 48 εκ. διασυνδέσεων, δηλαδή ένας στους πέντε ενεργούς πολίτες διαθέτει μια τέτοια διασύνδεση. Στην Ευρωπαϊκή

Ένωση έχουμε περίπου 25 εκ. διασυνδέσεις, έχουμε δηλαδή μια πραγματικότητα, η οποία είναι ένας στους έξι ενεργούς πολίτες.

Η παγκόσμια αναλογία φτάνει το 1 προς 100, με στόχο να φτάσει το 2000 το 1 προς 16, με κύριο χαρακτηριστικό την παγκόσμια ισοκατανομή. Παρουσιάζεται αυτή την περίοδο μια καθοριστική παρέμβαση στις περιοχές της Νοτιοανατολικής Ασίας, οι οποίες διαθέτουν φθηνά εργατικά χέρια και χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα.

Ο στόχος αυτή τη στιγμή, όσον αφορά τη συνεισφορά των τεχνολογιών πληροφορικής στο ΑΕΠ, είναι για τις Ηνωμένες Πολιτείες το 7% και για την Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχει ο στόχος του 8% στο 2000, περίπου το διπλάσιο από αυτό που υπολογίζεται ότι θα δώσει η αγροτική παραγωγή.

Το αγαθό το οποίο μεταφέρεται, παράγεται, διαδίδεται και είναι προς διάθεση, είναι στην πραγματικότητα η πληροφορία. Η τεχνική καθυστέρηση των χωρών και η έλλειψη εξοικείωσης των πολιτών, τους μετατρέπουν σε απλό καταναλωτή πληροφορίας και όχι σε παραγωγό πληροφορίας, με ό,τι αυτό συνεπάγεται, όπως άλλωστε ξέρουμε ήδη από τη βιομηχανική κοινωνία.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ξεκινήσει μια σειρά από διαδικασίες και πρωτοβουλίες, οι οποίες αφορούν την ενημέρωση, τη δημιουργία προβληματισμού, καθώς και τη λήψη μέτρων, για να προωθηθούν οι τεχνολογίες πληροφορικής, καθώς και οι τρόποι, οι οποίοι θα μας εξασφαλίσουν μια ομαλή μετάβαση.

Αυτή τη στιγμή έχουμε στον παγκόσμιο χώρο δύο μοντέλα ανάπτυξης. **Το ένα μοντέλο ανάπτυξης ενσωματώνει μέσα του τα κοινωνικά χαρακτηριστικά. Το άλλο μοντέλο είναι περισσότερο εξαγωγικό και αναφέρεται κυρίως στον τρόπο της εξαγωγής και της διάδοσης μιας συγκεκριμένης ήδη κοινωνικά προκαθορισμένης συμπεριφοράς γι’ αυτό και ονομάζεται ανοικτό μοντέλο.**

Η Ευρωπαϊκή Ένωση προχωρεί στη σύγκλιση - και αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό - έστω με κάποια καθυστέρηση, λόγω ακριβώς και του διαπολιτισμικού χαρακτήρα της προσέγγισης των χωρών μελών. Προχώρησε λοιπόν κάπως αργά, με το μοντέλο, το οποίο ενσωματώνει τα κοινωνικά χαρακτηριστικά και αυτή την στιγμή πια αρχίζει και προχωρεί επιθετικά προς το μοντέλο των εξαγωγών, δηλαδή προς το ανοικτό μοντέλο για τη διάδοση της τεχνολογίας.

Όσον αφορά την παρούσα κατάσταση, μπορούμε να πούμε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται, παρ’ όλη την αρχική της υστέρηση, σε πλεονεκτική θέση, μια που έχει καταφέρει να δημιουργήσει πρότυπα, ομοιομορφίες, θεσμικές προσεγγίσεις και επομένως να μπορεί να προχωρήσει συνολικά προς το θέμα των εξαγωγών και στην παρέμβαση στο χώρο των τηλεπικοινωνιών. Τα θέματα τα οποία δημιουργούνται και στα οποία προσπαθούμε να προχωρήσουμε ομαλά, είναι η δημιουργία των νέων θέσεων εργασίας, οι οποίες με την ύπαρξη της τεχνολογίας εξαφανίζονται, η διατήρηση του επιπέδου ζωής, η διατήρηση του πολιτισμού, η τόνωση του πλουραλισμού, και η πρόσβαση στην κοινή πληροφορία.

Ένα άλλο θέμα που εμφανίζεται επίσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι η υστέρηση του δημόσιου τομέα και η έλλειψη ισορροπίας μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού, η οποία ισορροπία θα μπορούσε να εξασφαλίσει θεσμούς και απαραίτητες επενδύσεις ανάπτυξης.

Το βασικό μας πρόβλημα είναι οι επενδύσεις. Απαιτείται μεγάλο ποσοστό επενδύσεων, το οποίο όμως ποσοστό επενδύσεων μπορεί να απορροφηθεί μόνο από τη δημιουργία εφαρμογών. Εφαρμογές, οι οποίες θα μπορούν να διαδοθούν, οι οποίες θα είναι κόστους προσοιού στον καθένα και φιλικές, ούτως ώστε να μπορεί να τις χρησιμοποιήσει. Είναι λοιπόν χαρακτηριστική η εμφάνιση εργαλείων, τα οποία ξεκινούν με το όνομα “τηλέ”, τηλεκπαίδευση, τηλεϊατρική, τηλεο-

κονομία κ.ά. Η επιτυχία τους είναι αυτή τη στιγμή, μια πάρα πολύ σκληρή προσπάθεια, ούτως ώστε να μετατραπούν από τεχνολογικά εργαλεία σε παροχές αξιόπιστων υπηρεσιών, μέσα από διεργασίες, οι οποίες πια προσανατολίζονται στο προϊόν και στην αξιολόγηση αυτού του προϊόντος.

Οι επιχειρήσεις περνάνε μια σειρά από αλλαγές. Έχουμε αλλαγές στην οργανωτική δομή. Η οργανωτική δομή γίνεται περισσότερο οριζόντια, λιγότερο ιεραρχική, δημιουργούνται ομάδες, οι οποίες μπορούν να διασυνδεθούν δια-επιχειρησιακά με ομάδες άλλων επιχειρήσεων, ούτως ώστε να υπάρχουν συνεργασίες, οι οποίες διατηρούνται όσο διατηρείται και το έργο λόγω του οποίου έχουν διασυνδεθεί.

Το βασικό πρόβλημα για λύση, είναι η δημιουργία των νέων θέσεων εργασίας και υπάρχουν συγκεκριμένες δράσεις, όπως είναι η δράση της τηλεργασίας, η οποία λειτουργεί παράλληλα με την ανάπτυξη του τηλεμπορίου και της τηλεσυνεργασίας. Η τηλεργασία σήμερα παρουσιάζει αφενός ευκαιρίες προσέλκυσης εργασίας προς την Ευρώπη, και αφετέρου κατανομή της εργασίας προς περιοχές, οι οποίες δε διαθέτουν χαρακτηριστικά, όπως η κοντινή γεωγραφική απόσταση, το καλό κλίμα, οι καλές εν πάση περιπτώσει συνθήκες, αλλά έχουν όμως το χαρακτηριστικό ότι είναι αναπτυγμένες τεχνολογικά. Γίνεται πολύ μεγάλη προσπάθεια για την ανάπτυξη των περιοχών και των περιφερειών αυτών. Αν δεν κάνουμε αυτό, θα υπάρξει μια μεγάλη διαρροή και κανονική μετανάστευση ατόμων με πολύ υψηλά προσόντα, πράγμα που θα υποβιβάσει αυτές τις περιοχές ακόμα περισσότερο.

Οι μεταβολές στο χάρτη των επαγγελματιών και όλα όσα συνεπάγονται αυτές οι αλλαγές που αφορούν την εργασία, απαιτούν βασικά ένα καταρτισμένο προσωπικό. Έχουμε λοιπόν δύο θέματα, που θεωρούνται κλειδιά. **Το ένα είναι η ανάπτυξη των εφαρμογών, οι οποίες να μπορούν να διαδοθούν και το δεύτερο είναι η εκπαίδευση.** Η εκπαίδευση παίρνει μια καινούρια, βασική πια σημασία, η οποία αν δεν προχωρήσει, πραγματικά θα έχουμε μεγάλη περιθωριοποίηση του πληθυσμού.

Γι' αυτό ακριβώς το λόγο, σε παγκόσμιο επίπεδο και όχι μόνο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, έχουμε εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις σε όλες τις βαθμίδες, ούτως ώστε να τονώσουμε κυρίως τη βασική εκπαίδευση. Μια βασική εκπαίδευση, η οποία θα επιτρέψει στον άνθρωπο να ξέρει πώς μπορεί να μάθει, πώς μπορεί να βρει τις πληροφορίες που χρειάζεται, πώς μπορεί να ενημερωθεί, ούτως ώστε να μπορέσει να αντιμετωπίσει τα θέματα που αφορούν την κατάρτιση και τη διά βίου κατάρτιση, οι οποίες γίνονται απαραίτητες.

Το βασικό μας θέμα εδώ, όπως και στο θέμα των εφαρμογών, είναι το θέμα του περιεχομένου. Μπαίνει πια ένας όρος που λέγεται “περιεχόμενο”, λέγεται “content” στα Αγγλικά και ο οποίος εμφανίζεται παντού, περιεχόμενο στις εργασίες των επιχειρήσεων, περιεχόμενο στην εργασία, περιεχόμενο στις εφαρμογές, περιεχόμενο όσον αφορά την εκπαίδευση.

Το βασικό χαρακτηριστικό αυτών των νέων τεχνολογιών είναι ότι δεν μπορούμε να προχωρήσουμε χωρίς συνεργασίες. Οι συνεργασίες εδώ δεν είναι απλώς θέματα προσέγγισης, δεν είναι απλώς θέματα καλής θέλησης, αλλά είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να έχουμε τεχνολογική πρόοδο.

Έχουμε δραστηριότητες, οι οποίες αφορούν θεσμικά θέματα, θέματα μεταφοράς πληροφοριών, θέματα ασφάλειας πληροφοριών, θέματα χρήσης πληροφοριών. Όπως όλοι ξέρουμε, η διαμόρφωση η τελική αυτών των πραγμάτων είναι πολύ πιο αργή, είναι σήμερα έξι και επτά φορές πιο αργή από την καινοτομική μεταβολή της τεχνολογίας.

Έχουμε θέματα επίσης, που αφορούν την τεχνολογική συνεργασία με πρότυπα και επιλογές.

Έχουμε θέματα, που αφορούν την ανάπτυξη προϊόντων, ούτως ώστε να έχουμε ένα προσιτό κόστος. Έχουμε θέματα μεταφοράς τεχνογνωσίας και έχουμε και θέματα κοινών δράσεων, για εκπαίδευση, για μετεκπαίδευση και για τίτλους σπουδών.

Είναι γεγονός ότι έχει αναπτυχθεί, λόγω και της χρηματοδότησης και του ειδικού ενδιαφέροντος που είχε η Ευρωπαϊκή Ένωση, μια αρκετά καλή συνεργασία ανάμεσα σε παραγωγικούς φορείς, ανάμεσα σε Πανεπιστήμια, ανάμεσα σε ιδιωτικούς φορείς. Είναι γεγονός ότι υπάρχουν επίσης συνεργασίες πάρα πολλές μέσα στο χώρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Δεν είμαστε όμως αυτή τη στιγμή σε μια οργανωμένη, αν θέλετε αρκετά οργανωμένη, κατανομή αυτών των διεργασιών και εντοπισμό των απαιτούμενων διεργασιών, ούτως ώστε να μπορέσουμε να προχωρήσουμε όλοι προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Σε μια ανάλυση, που αναφερόταν στην κοινωνία της πληροφορικής, κυρίως σε διεθνές επίπεδο και τις συντελούμενες μεταβολές της, τις επιπτώσεις της στην οικονομία και την κοινωνία, καθώς και την αναφορά στα πιθανά πεδία συνεργασίας, που αφορούν τις χώρες για τις οποίες κουβεντιάζουμε, οφείλω να ομολογήσω πως όταν ακούω εγώ προσωπικά αναλύσεις γύρω από τις δυνατότητες και τις προοπτικές της κοινωνίας της πληροφορίας, υποσυνείδητα νιώθω κάποιο φόβο ή για να μην πω τρόμο.

Κράτησα μια φράση της κυρίας Μεταξάκη, που την υπογραμμίζω. Υπάρχουν προγράμματα - και αυτά βέβαια εξελίσσονται - που έχουν στόχο να μάθουν τις συνήθειές μας. Εμένα αυτό με τρομάζει. Περιμένω από τον κύριο Χρυσολούρη αργότερα περισσότερο συγκεκριμένη τοποθέτηση, όσον αφορά τις δυνατότητες που έχουν αυτές οι χώρες να εκμεταλλευθούν το εντυπωσιακό εργαλείο της κοινωνίας των πληροφοριών και μέσα από αυτό να περάσουν στην ανάπτυξή τους.

Το λόγο έχει ο Κωνσταντίνος Παπαβασιλείου, Καθηγητής και Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του ΙΣΤΑΜΕ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΜΕΛΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΙΣΤΑΜΕ

"Ορυκτοί Πόροι και Μεταλλευτική Βιομηχανία στις Χώρες της Ν.Α. Ευρώπης"

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι ορυκτοί πλούτοι και η μεταλλευτική βιομηχανία των χωρών της Ν.Α. Ευρώπης αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό τμήμα του όλου οικονομικού και βιομηχανικού ιστού των χωρών αυτών. Είναι γνωστό τουλάχιστον σε όσους ασχολούνται με τα αντικείμενα αυτά, ότι οι περισσότερες από τις χώρες αυτές, εκτός από τα υπάρχοντα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα τα οποία συνδέονται με την κρίσιμη περίοδο προσαρμογής στις νέες συνθήκες, διαθέτουν σειρά σημαντικών ενεργειακών και μη ορυκτών πρώτων υλών και κατά συνέπεια ένα σημαντικό ενεργειακό και μεταλλευτικό τομέα. Οι τομείς αυτοί περιλαμβάνουν τον εξορυκτικό, αλλά και το μεταλλουργικό τομέα μεταλλικών αλλά και μη μεταλλικών ορυκτών πρώτων υλών (ΟΠΥ), καθώς και τον τομέα της έρευνας και εκμετάλλευσης των ενεργειακών πόρων (υδρογονάνθρακες και κάρβουνο), που τουλάχιστον σε ορισμένες από τις χώρες αυτές είναι καλά αναπτυγμένος από το πρόσφατο παρελθόν. Ήταν όμως μια ανάπτυξη που δεν έγινε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και κυρίως έγινε με πολύ λίγη περιβαλλοντική μέριμνα.

Σήμερα, ο εκμοντερνισμός της έρευνας και της αξιολόγησης και αξιοποίησης των ΟΠΥ των χωρών αυτών, ο εκμοντερνισμός των μεταλλευτικών και μεταλλουργικών τους συγκροτημάτων, αλλά και των εγκαταστάσεων παραγωγής και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων και κάρβουνου είναι πλέον ο πιο κρίσιμος παράγοντας για την οικονομική τους επιβίωση, ενώ παράλληλα υπάρχει μια συνεχώς αυξανόμενη μέριμνα για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, που συνεπάγεται η μεταλλευτική δραστηριότητα. Ένα άλλο χαρακτηριστικό του τομέα αυτού είναι ότι οι χώρες αυτές, άλλες λιγότερο άλλες περισσότερο, έχουν ένα ανθρώπινο δυναμικό στον τομέα αυτό που έχει μια πολύ καλή κατάρτιση και τεχνογνωσία, επειδή ακριβώς οι χώρες αυτές είχαν ήδη μια σημαντική ανάπτυξη της μεταλλευτικής και μεταλλουργικής τους, αλλά και ενεργειακής βιομηχανίας από το προηγούμενο ήδη καθεστώς. Είναι, επίσης, γνωστό ότι όπως οι περισσότερες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης έτσι και οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης αναπτύχθηκαν με αιχμή τη βαριά βιομηχανία και όχι την παραγωγή καταναλωτικών αγαθών. Αυτό το μοντέλο ανάπτυξης αλλάζει ήδη με τις αυξημένες επενδύσεις που γίνονται στις χώρες αυτές από τις ίδιες, αλλά και από ξένους επενδυτές σε παραγωγή κεφαλαιουχικών αγαθών, καθώς και στον τομέα των υπηρεσιών.

Όπως όλες οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης έτσι και οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης αναγνωρίζοντας το σημαντικό ρόλο που έχει η αξιοποίηση των σημαντικών τους μεταλλικών και μη ορυκτών πρώτων υλών, καθώς και των ενεργειακών τους πόρων, έκαναν σημαντικές αλλαγές ή βρίσκονται στη διαδικασία αλλαγής, της μεταλλευτικής τους νομοθεσίας, ώστε να την προσαρμόσουν στις αρχές της ελεύθερης οικονομίας. Οι αλλαγές αυτές αναφέρονται στο πώς γίνονται οι παραχωρήσεις μεταλλευτικών δικαιωμάτων σε ιδιώτες και ξένους επενδυτές, το καθεστώς φορολόγησης των επενδύσεων στον τομέα αυτό και άλλα σημαντικά θέματα περιλαμβανομένων και

αυτών της περιβαλλοντικής προστασίας από τις ενεργειακές, μεταλλευτικές και μεταλλουργικές δραστηριότητες. Αρκετές από τις κυβερνήσεις των χωρών αυτών (π.χ. Αλβανία), μελετούν ή και προχωρούν δειλά - δειλά στην ιδιωτικοποίηση στους τομείς αυτούς, απελευθερώνοντας παράλληλα όλη την πληροφόρηση, η οποία ιδίως σε ό,τι αναφερόταν σε ορυκτούς πλούτους και μεταλλευτική βιομηχανία εθεωρείτο μη ανακοινώσιμη.

Λαμβάνοντας υπόψη τις σημαντικές ποσότητες ΟΠΥ που υπάρχουν στο υπέδαφος πολλών χωρών της Ν.Α. Ευρώπης, καθώς και τη σχετικά καλά ανεπτυγμένη μεταλλευτική και μεταλλουργική τους βιομηχανία, αλλά και την υπάρχουσα ανάπτυξη στο χώρο της εξόρυξης και εκμετάλλευσης των ενεργειακών τους πόρων, δεν τίθεται αμφιβολία ότι υπάρχουν σημαντικές επενδυτικές ευκαιρίες στον τομέα αυτόν κύρια από τις χώρες της Ε.Ε. Παράλληλα, στο πλαίσιο μιας ευρύτερης ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης είναι φανερό ότι και ο μεταλλευτικός και μεταλλουργικός τομέας των χωρών αυτών χρειάζεται ριζικές αναδιαρθρώσεις, ενώ η περιβαλλοντική διάσταση είναι κρίσιμη σε πολλές περιπτώσεις.

Ήδη χώρες της Ε.Ε. και κύρια η Γερμανία, η Ιταλία και η Βρετανία άρχισαν σημαντικές επενδυτικές δραστηριότητες στον κλάδο αυτό σε ορισμένες από τις χώρες της Βαλκανικής. Η χώρα μας παρά το γεγονός ότι και αυτή για μια σειρά από γεωλογικούς λόγους έχει επίσης μια σημαντική μεταλλευτική βιομηχανία, δυστυχώς λείπει από παρόμοιες ενέργειες στην περιοχή.

II. ΟΡΥΚΤΕΣ ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΛΛΕΥΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ Ν.Α. ΕΥΡΩΠΗΣ

1. ΑΛΒΑΝΙΑ

Αυτή η μικρή ευρωπαϊκή χώρα έχει σε σχέση με το μέγεθός της σημαντικά κοιτάσματα ΟΠΥ στο υπέδαφός της και μια εκτεταμένη μεταλλευτική βιομηχανία. Η γεωλογική δομή και η ιστορία της χώρας την κάνουν να είναι ιδιαίτερα πλούσια σε κοιτάσματα χρωμίτη, νικελίου και χαλκού. Στη δεκαετία του '80 ήταν η τρίτη μεγαλύτερη παραγωγός υψηλής ποιότητας χρωμίτη στον κόσμο μετά τη Νότιο Αφρική και την πρώην Σοβιετική Ένωση. Η χώρα αυτή έχει, επίσης, πολύ μεγάλες δυνατότητες να γίνει πολύ σημαντικός παραγωγός χαλκού σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι σημαντικοί ορυκτοί πόροι της Αλβανίας ήταν φυσικό να τραβήξουν το ενδιαφέρον ξένων εταιριών για επενδύσεις στη χώρα αυτή, στον τομέα της μεταλλευτικής βιομηχανίας.

Μετά το 1994, άρχισε στη χώρα μια σημαντική περίοδος οικονομικών μεταρρυθμίσεων και στον τομέα αυτό. Παράλληλα, νέες έρευνες από την αλβανική κυβέρνηση αλλά και ξένους ειδικούς άρχισαν για την ανακάλυψη και αξιολόγηση νέων κοιτασμάτων πετρελαίου, χρωμίτη, χαλκού και άλλων ΟΠΥ. Την ίδια περίοδο άρχισαν ιδιωτικοποιήσεις και στην Αλβανία στο μεταλλευτικό τομέα, όπως και το κλείσιμο μη κερδοφόρων μεταλλευτικών εταιριών.

Η νέα οικονομική πολιτική της κυβέρνησης Μπερίσα στον τομέα αυτόν ήταν να ελαττώσει το ρόλο του κράτους, να αποκεντρώσει τη λήψη αποφάσεων και να αυξήσει τις ιδιωτικοποιήσεις. Ήδη στον τομέα των μη μεταλλικών ΟΠΥ και κύρια στον τομέα των λατομικών υλικών, ένα πολύ μεγάλο ποσοστό της παραγωγής προέρχεται από τον ιδιωτικό τομέα. Δημιουργήθηκε, επίσης, νέο νομοθετικό πλαίσιο για τις επενδύσεις στην έρευνα και την αξιοποίηση των ΟΠΥ, κάτι που ενθαρρύνει τις ξένες επενδύσεις. Παράλληλα, και αυτό συνεχίζεται και από τη νέα κυβέρνηση του Φάτος Νάνο, εισάγονται θετικές ρυθμίσεις στο φορολογικό και γενικότερα οικονομικό σύστημα, που αφορούν και τους κανόνες και τις ρυθμίσεις για τις επενδύσεις.

Οι εξελίξεις αυτές είχαν σαν αποτέλεσμα να αυξηθεί το ενδιαφέρον από σοβαρούς νέους επενδυτές στον τομέα της μεταλλευτικής βιομηχανίας. Έτσι π.χ. τον προηγούμενο χρόνο, η μεγάλη μεταλλευτική και μεταλλουργική γερμανική βιομηχανία Preussag, κέρδισε ένα διαγωνισμό για την

εξαγορά της Albkrom, που είναι η μεγαλύτερη επιχείρηση έρευνας και αξιοποίησης χρωμιτικών κοιτασμάτων της χώρας. Πρώτη υποχρέωση της Preussag ήταν η εντατική έρευνα για νέα κοιτάσματα χρωμίτη στο Ν.Α. τμήμα της χώρας, αλλά και ο εκμοντερνισμός και η αύξηση της παραγωγής σιδηροχρωμίου. Με τις ανώμαλες όμως εξελίξεις στη χώρα για το 1996 και την αντίδραση κάποιων τοπικών συνδικάτων, η διαδικασία εξαγοράς έμεινε στον αέρα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΟΠΥ
(ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΜΗ) ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ 1992-1994

ΟΡΥΚΤΕΣ ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ	1992	1993	1994
Μεταλλεύματα χρωμίτη	322.000 tn	281.000 tn	223.000 tn
Χρώμιο	58.000 tn	82.000 tn	107.000 tn
Σιδηροχρώμιο	24.000 tn	35.000 tn	33.000 tn
Μεταλλεύματα χαλκού	240.000 tn	239.000 tn	277.000 tn
Συμπυκνώματα μεταλλικών χαλκού	7.000 tn	14.000 tn	90.000 tn
Πετρέλαιο	538.000 tn	568.000 tn	535.000 tn
Φυσικό αέριο (εκατ. m ³ /f)	102	82	52
Διυλισμένο πετρέλαιο	560.000 tn	623.000 tn	528.000 tn
Άνθρακας	216.000 tn	135.000 tn	120.000 tn

Πηγή: Mining Journal Annual Review 1997

Τα σοβαρά εσωτερικά προβλήματα της Αλβανίας, ιδίως τον προηγούμενο χρόνο, και η αναρχία που επηκολούθησε είχε αρνητικές επιδράσεις και στην μεταλλευτική βιομηχανία της χώρας. Έτσι η μεγαλύτερη παραγωγός χρωμίτη και χρωμίου στη χώρα, η εταιρία Albkrom ανακοίνωσε ότι ποσότητες μεταλλεύματος χρωμίτη εκλάπησαν από κάποια μεταλλεία της στις αρχές του 1997. Παρόλα αυτά, όμως, ο σημαντικός ορυκτός πλούτος της Αλβανίας εξακολουθεί να ελκύει το ενδιαφέρον ξένων, κύρια Ευρωπαίων, επενδυτών αλλά και κυβερνήσεων της Ε.Ε.

Έτσι τους πρώτους μήνες του 1997, η Γερμανική κυβέρνηση έδωσε δάνειο ύψους 1,2 εκατομ. μάρκων για την κατασκευή και εξοπλισμό του σημαντικού μεταλλείου χαλκού στην περιοχή Munella της επαρχίας Ruka. Παράλληλα, ιταλική μεταλλευτική επιχείρηση άρχισε έρευνες για εντοπισμό νέων κοιτασμάτων χρωμίτη, ενώ μια σημαντική καναδική μεταλλουργική επιχείρηση, η Nebex Resources Ltd. άρχισε εκτεταμένες έρευνες για ανακάλυψη κοιτάσματος χαλκού - ψευδαργύρου - χρυσού.

Οι ενεργειακές ΟΠΥ της χώρας είναι εντυπωσιακές. Υπάρχουν σημαντικά κοιτάσματα υδρογονανθράκων στην πλευρά της Αδριατικής Θάλασσας. Έτσι, η Αλβανία παράγει σημαντικές ποσότητες αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου, που σχεδόν καλύπτουν πλήρως τις ανάγκες της. Σημαντικές φαίνεται να είναι οι πιθανότητες ανεύρεσης και κοιτασμάτων υδρογονανθράκων σε τμήματα της υφαλοκρηπίδας της χώρας στην πλευρά της Αδριατικής. Η χώρα έχει και 3 σημαντικά ορυχεία παραγωγής λιθάνθρακα καλής ποιότητας. Ήδη έχει αρχίσει μια σειρά διαδικασιών για να κάνει τα ορυχεία αυτά πιο οικονομικά και με καλύτερες αποδόσεις. Πάντως, η παραγωγή της Αλβανίας σε άνθρακα δεν είναι ιδιαίτερα σημαντική.

2. ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Η χώρα αυτή έχει μια σημαντική σε ποικιλία, αλλά και σε μέγεθος σειρά ΟΠΥ. Έτσι και η μεταλλευτική και μεταλλουργική της βιομηχανία είναι σημαντικού μεγέθους, αν μάλιστα το συγκρίνουμε με το σχετικά μικρό μέγεθος της χώρας (βλέπε Πίνακα 2). Η βιομηχανία αυτή καλύπτει τις ανάγκες της χώρας σε μέταλλα, αλλά και σε άλλα σημαντικά μη μεταλλικά ορυκτά. Παράλληλα, ένα ποσοστό της παραγωγής αυτής εξάγεται και στο εξωτερικό.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΟΠΥ
(ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΜΗ) ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ 1995-1996

Ο.Π.Υ./ΜΕΤΑΛΛΑ/ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΕΣ ΟΠΥ	1995	1996
Λιγνίτες / Λιθάνθρακας*	30.830.000	32.255.800
Αργό Πετρέλαιο	47.000	33.900
Φυσικό Αέριο (m ³)	60.094.000	41.546.300
Μεταλλεύματα Σιδήρου	468.600	770.000
Μεταλλεύματα Μαγγανίου	19.000	44.300
Χάλυβας	2.724.000	2.457.000
Μεταλλεύματα Χαλκού	21.050.000	21.085.000
Χαλκός	121.000	130.250
Μεταλλεύματα Μολύβδου - Ψευδαργύρου	1.760.000	1.523.300
Μόλυβδος	72.150	70.300
Ψευδάργυρος	79.700	80.800
Καολινίτης	1.020.700	1.200.000
Πυριτική άμμος	707.400	831.700
Μπεντονίτης	125.800	118.212
China clay	60.600	66.750
Περλίτης	32.500	25.500
Πηγματίτης	73.600	30.100
Γύψος	163.000	169.000
Ορυκτό αλάτι	1.500.000	1.600.000
Άμμοι & Λατύπες (σε m ³)	1.988.000	2.279.000

* Τα κοιτάσματα άνθρακα είναι κατά 80% λιγνιτικά, ενώ ακολουθούν τύρφη και λιθάνθρακας.

Πηγή: Mining Journal Annual Review 1997

Η Βουλγαρία είχε ένα δύσκολο 1996, ενώ οι δραματικές πολιτικές εξελίξεις στις αρχές του 1997 οδήγησαν σε παραίτηση τη σοσιαλιστική κυβέρνηση της χώρας. Προκηρύχθηκαν, μάλιστα, πρόωρες εκλογές τις οποίες κέρδισε η αντιπολίτευση. Πάντως, η οικονομική κατάσταση εξακολουθεί να παραμένει πολύ δύσκολη και ο πληθωρισμός να μην ελέγχεται εύκολα.

Βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη η αναδόμηση και ο εκσυγχρονισμός της μεταλλευτικής και μεταλλουργικής βιομηχανίας της χώρας. Οι ιδιωτικοποιήσεις δεν άρχισαν ακόμα αν και η νέα κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι θα επιταχύνει τις ιδιωτικοποιήσεις στο μεταλλευτικό τομέα. Πάντως παρά την υπάρχουσα σοβαρή κρίση κάποιες από τις μεταλλουργίες της χώρας είχαν ανάκαμψη στα οικονομικά τους αποτελέσματα - κύρια στο χώρο των σιδηρούχων μετάλλων.

Ο χώρος αυτός κατάφερε μάλιστα να μπει και σε νέες αγορές στο εξωτερικό. Ο χαριστικός διακανονισμός σοβαρών δανειακών υποχρεώσεων κάποιων άλλων μεταλλευτικών (και όχι μόνο) επιχειρήσεων προς τις κρατικές τράπεζες της χώρας υπήρξε άλλο ένα ενδιαφέρον σημείο της πορείας της βουλγαρικής οικονομίας τα τελευταία χρόνια. Από την άλλη πλευρά, η απόφαση της κυβέρνησης να σταματήσει την εξόρυξη των κοιτασμάτων ουρανίου σε συνδυασμό με το κλείσιμο των περισσότερων αντισυμβαλλομένων στα αποτελέσματά τους μεταλλείων παραγωγής μεταλλευμάτων μολύβδου - ψευδαργύρου προκάλεσε ισχυρότατες διαμαρτυρίες από κοινωνικές ομάδες χωρίς όμως αποτελέσματα.

Στο χώρο των ενεργειακών ΟΠΥ, η Βουλγαρία έχει σημαντικά κοιτάσματα λιγνίτη, η εξόρυξη του οποίου αυξήθηκε κατά τα τελευταία χρόνια. Ο λιγνίτης αποτελεί το 87% των συνολικά εξορυσσόμενων ποσοτήτων κάρβουνου στη χώρα (το υπόλοιπο αντιστοιχεί σε μικρά ποσοστά τύρφης και λιθάνθρακα) και αποτελεί τη βάση για την παραγωγή ενέργειας στη χώρα. Υπάρχουν επίσης μικρά κοιτάσματα υδρογονανθράκων (αργό πετρέλαιο και φυσικό αέριο), η αξιοποίηση των οποίων ελαττώθηκε τα τελευταία χρόνια λόγω ακριβώς των περιορισμένων αποθεμάτων.

Στον τομέα των σιδηρούχων μεταλλευμάτων σημειώθηκε μια σημαντική αύξηση της παραγωγής στα μεταλλεύματα σιδήρου και μαγγανίου, ενώ υπήρξε και μικρή ελάττωση στην παραγωγή σιδηρούχων κραμάτων. Η Βουλγαρία παράγει επίσης σημαντικές ποσότητες χάλυβα από τις οποίες το 58,5% αντιστοιχεί σε χάλυβα τύπου BOF. Στον τομέα των μη σιδηρούχων μετάλλων, η Βουλγαρία παράγει σημαντικές ποσότητες χαλκού από τα αντίστοιχα κοιτάσματα, ενώ σαν υποπροϊόντα από τα κοιτάσματα αυτά παράγει μικρές ποσότητες αργύρου και χρυσού. Πάντως προβλέπεται σημαντική αύξηση της παραγωγής σε χρυσό - άργυρο, όταν αρχίσει η αξιοποίηση των θειούχων μεταλλευμάτων, που είναι πλούσια στα μέταλλα αυτά, και ευρίσκονται στην περιοχή του Μαντζάροβο στη Ροδόπη.

Στη σημαντική αυτή επένδυση συμπράττουν και δύο ξένες σημαντικές μεταλλευτικές επιχειρήσεις, μια από την Αυστραλία και μια από τη Βρετανία. Υπάρχει, επίσης, μια σημαντική παραγωγή μεταλλευμάτων μολύβδου - ψευδαργύρου (παρά το κλείσιμο κάποιων μεταλλείων), και αντίστοιχη παραγωγή μετάλλων μολύβδου - ψευδαργύρου, καθώς και καδμίου σαν υποπροϊόν.

Η γεωλογική έρευνα απέδειξε ότι η Βουλγαρία έχει και μια σειρά σημαντικών κοιτασμάτων μη μεταλλικών ΟΠΥ, κύρια καολινίτη, μπεντονίτη, ορυκτό άλας, αλλά και ειδικές ποιότητες άμμων και λατύπων. Υπάρχει μια σημαντική παραγωγή σ' αυτές τις ΟΠΥ, παρά το γεγονός ότι υπάρχει σοβαρό πρόβλημα απαξιωμένου εξοπλισμού στις εκμεταλλεύσεις αυτές. Για το λόγο αυτό επιβάλλεται και η ανανέωση του εξοπλισμού, καθώς και η παραγωγή νέων και υψηλότερης ποιότητας προϊόντων. Η Βουλγαρία έχει καλή παράδοση στην παραγωγή διακοσμητικών πετρωμάτων, κύρια μαρμάρων και γρανιτών. Υπάρχει καλός εξοπλισμός σε γενικές γραμμές, ενώ παράγονται και υψηλής ποιότητας τελικά προϊόντα.

3. ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Η γενικότερη οικονομική κατάσταση της χώρας παρουσιάζει σημαντική βελτίωση τα 2 τελευταία χρόνια. Έχουμε μια αύξηση του ΑΕΠ για το 1996 κατά 4,1% σε σχέση με το 1995, ενώ η βιομηχανική παραγωγή αυξήθηκε τον ίδιο χρόνο κατά 9,91% σε σχέση με το 1995. Τα αρνητικά σημεία είναι ο υψηλός πληθωρισμός (πάνω από 30%), οι αργοί ρυθμοί της οικονομικής ανασυγκρότησης της χώρας και οι χαμηλοί ρυθμοί ιδιωτικοποιήσεων, ακόμα και σε μη στρατηγικούς τομείς της οικονομίας.

Το ενδιαφέρον σημείο εδώ είναι ότι στη χώρα αυτή με όλα τα υπάρχοντα προβλήματα σημειώνεται σημαντική παρουσία ξένων επενδύσεων σε σημαντικούς τομείς της οικονομίας. Στα τέλη του 1996, οι κυριότερες χώρες που έκαναν επενδύσεις στη Ρουμανία είναι κατά σειρά ύψους επενδύσεων οι εξής: Νότιος Κορέα, Ιταλία, Γερμανία, Ολλανδία, ΗΠΑ, Μεγάλη Βρετανία, Ελλάδα και Τουρκία.

Έχει ήδη αρχίσει μια διαδικασία στη χώρα για την κατάρτιση ενός νέου θεσμικού πλαισίου, που θα αφορά τις επενδύσεις για έρευνα και αξιοποίηση των ενεργειακών αλλά και μεταλλικών ΟΠΥ. Στόχος αυτού του νέου θεσμικού πλαισίου είναι να υπάρξει μια αυξημένη δραστηριότητα στην αξιοποίηση των ΟΠΥ της Ρουμανίας και με τη συμμετοχή ξένων επενδυτών.

Αυτό θα επιτευχθεί με τη θέσπιση ευνοϊκών κινήτρων για τις ξένες επενδύσεις με παράλληλη μείωση της γραφειοκρατίας. Παράλληλα, φιλοδοξία του νέου θεσμικού πλαισίου είναι η προστασία του περιβάλλοντος και η ορθολογική αξιοποίηση των ΟΠΥ της χώρας.

Πάντως με την ήδη υφιστάμενη νομοθεσία υπάρχει σημαντική πρόοδος σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή ξένων επενδυτών στην έρευνα και την αξιοποίηση των σημαντικών κοιτασμάτων υδρογονανθράκων της χώρας, ιδίως του αργού πετρελαίου.

Ήδη μεγάλες εταιρείες του κλάδου αυτού, όπως η Shell - Amoco και η Enterprise έχουν αρχίσει να επενδύουν στη Ρουμανία στον τομέα αυτό. Αντίθετα στον τομέα της αξιοποίησης των υπολοίπων ΟΠΥ, παρά τις προσπάθειες, υπάρχει μόνο μια σημαντική ξένη επένδυση από μια αυστραλιανή εταιρεία για παραγωγή χρυσού.

Παράλληλα, προχωρεί στην τελική της φάση η συμφωνία της Ρουμανίας με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης για την αξιοποίηση των σημαντικών λιγνιτικών κοιτασμάτων της χώρας.

Η Ρουμανία έχει ένα σημαντικό φάσμα ενεργειακών και μη ΟΠΥ σε ό,τι αφορά την ποικιλία, αλλά και το μέγεθός τους. Υπάρχει σημαντική καθετοποίηση στην αξιοποίηση πολλών ΟΠΥ της χώρας.

Στον ενεργειακό τομέα, η Ρουμανία για το 1996 παρήγαγε 36,5 εκατ. τόννους λιγνίτη και 5,3 εκατ. τόννους λιθάνθρακα. Η παραγωγή ουρανίου είναι σημαντική και υπερκαλύπτει τις ανάγκες της χώρας. Η μέση παραγωγή ουρανίου είναι της τάξης των 125 τόννων, ενώ τα βέβαια ως και πιθανά αποθέματα της χώρας σε μέταλλευμα ουρανίου φθάνουν τους 5.530 τόννους ουρανίου. Η υπάρχουσα δυναμικότητα σε πυρηνικούς σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας είναι της τάξης των 650 MW, ενώ άλλοι 5 πυρηνικοί σταθμοί βρίσκονται ήδη υπό κατασκευή.

Είναι γνωστό, επίσης, ότι η Ρουμανία έχει ένα σημαντικό δυναμικό σε κοιτάσματα υδρογονανθράκων με μια σημαντική παραγωγή αργού πετρελαίου, αλλά κύρια φυσικού αερίου (βλέπε Πίνακα 3). Υπάρχει επίσης σημαντική συμμετοχή της υδροηλεκτρικής ενέργειας στο όλο ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας.

**ΠΙΝΑΚΑΣ 3. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΟΠΥ
(ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΜΗ) ΤΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ 1994-1996**

ΟΡΥΚΤΕΣ ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ	1994	1995	1996
Κάρβουνο*	43.198.000	43.988.000	N.A.
Αργό Πετρέλαιο	6.737.000	6.717.000	6.587.000
Φυσικό Αέριο (σε εκατ. m ³)	19.598.000	19.016.000	18.144.000
Μεταλλεύματα σιδήρου	951.000	865.000	N.A.
Βωξίτες	184.000	175.000	N.A.
Ορυκτό αλάτι	2.201.000	2.489.000	N.A.
Χάλυβας	5.800.000	6.557.000	6.082.000
Αλουμίνιο και κράματα αλουμινίου	147.000	170.000	167.000
Μόλυβδος	15.000	18.000	19.000
Ψευδάργυρος	19.000	28.000	27.000
Διάφορες κατηγορίες χαλκού	45.000	45.000	40.000
Θερμοληκτρική ενέργεια (σε εκ. kWh)	42.090	42.573	44.066
Υδροηλεκτρική ενέργεια (σε εκ. kWh)	13.046	16.694	15.770

* Κύρια λιγνίτης (80%), N.A.: Μη διαθέσιμα.

Πηγή: Mining Journal Annual Review 1997

Στον τομέα των μη ενεργειακών ΟΠΥ, η Ρουμανία είναι ένας μέσος παραγωγός σε κοιτάσματα βωξίτη, ενώ έχει μια σημαντικά καθετοποιημένη βιομηχανία στην παραγωγή αλουμινίου και ειδικών κραμάτων αλουμινίου.

Παράλληλα, έχει σημαντικά κοιτάσματα χαλκού, σιδήρου, μολύβδου - ψευδαργύρου και μαγγανίου με σημαντική καθετοποίηση, που δίνουν στη χώρα σημαντικές προσόδους από τη σημαντική προστιθέμενη αξία λόγω εξαγωγών. Λόγω της σημαντικής μείωσης των επιχορηγήσεων από το κράτος, η παραγωγή των μετάλλων έπεσε σημαντικά μεταξύ 1990-1992, κύρια λόγω του υψηλού ενεργειακού κόστους.

Πάντως, τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια ανάκαμψη και σταθεροποίηση στην παραγωγή των περισσότερων μετάλλων (βλέπε Πίνακα 4). Η περιοχή της Τρανσυλβανίας φαίνεται να αναδεικνύεται ως μια από τις σημαντικότερες περιοχές σε όλη την Ευρώπη για κοιτάσματα χρυσού και ήδη πολύ πρόσφατα υπήρξε συμφωνία μιας ισπανικής εταιρίας με μια κρατική ρουμανική εταιρία για την έρευνα και αξιοποίηση των κοιτασμάτων αυτών.

4. ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑΣ

Οι χώρες αυτές είδαν τις οικονομίες τους σχεδόν να διαλύονται κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου. Σαν αποτέλεσμα της οικονομικής καταστροφής που επήλθε, η παραγωγή του τομέα μεταλλείων και μεταλλουργίας μειώθηκε δραματικά.

Ι. ΣΕΡΒΙΑ - ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ

Η χώρα αυτή διαθέτει τη μεγαλύτερη ποικιλία, αλλά και τα περισσότερα αποθέματα των ΟΠΥ. Είναι, παράλληλα, και η χώρα που υπέστη τη μεγαλύτερη οικονομική καταστροφή λόγω των απaráδεκτων κυρώσεων που της επεβλήθηκαν από τη Διεθνή Κοινότητα.

**ΠΙΝΑΚΑΣ 4. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΟΠΥ
ΣΕΡΒΙΑ - ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ ΜΕΤΑΞΥ 1991 - 1993 (σε τόννους)**

ΧΩΡΑ	ΟΠΥ	1991	1992	1993
ΣΕΡΒΙΑ-	Αργό	526.000	512.000	62.000
ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	Πετρέλαιο			
	Χάλυβας	725.000	665.000	183.000
	Μεταλλεύματα Χαλκού	25.758.000	23.085.000	18.189.000
	Μεταλλεύματα Μολύβδου - Ψευδαργύρου	1.237.000	804.000	337.000
	Βωξίτες	900.000	792.000	102.000
	Αλουμίνιο	75.792	66.947	25.778
	Άργυρος	69.918 (κιλ)	66.420 (κιλ)	25.144 (κιλ)
	Μαγνησίτης	185.000	55.000	-

ΙΙ. ΚΡΟΑΤΙΑ

ΒΩΞΙΤΗΣ: 309.000 τόννοι το 1990, 416.000 τόννοι το 1985. Η παραγωγή αλουμινίου σταμάτησε τελείως λόγω των εχθροπραξιών.

ΙΙΙ. ΣΛΟΒΕΝΙΑ

Λιγνίτης και Τύρφη. Μικρή παραγωγή υδραργύρου και μολύβδου - ψευδαργύρου.

ΙV. ΒΟΣΝΙΑ - ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ

Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, αλλά είναι περιοχή με σημαντικό δυναμικό σε λιγνίτη. Κοιτάσματα βαρύτη, μολύβδου - ψευδαργύρου, βωξίτη και σιδήρου.

V. ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (FYROM)

Σημαντικά κοιτάσματα και παραγωγή μεταλλευμάτων μολύβδου - ψευδαργύρου (1357 τόννοι), χαλκού (3.706.000 τόννοι) και χρωμίου (10.100 τόννοι). Στοιχεία 1990.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ τον κύριο Παπαβασιλείου. Ιδιαίτερα σημαντικές, αλλά και αισιόδοξες οι πληροφορίες που μας έδωσε. Παρακαλώ τον Καθηγητή, Γιώργο Χρυσολούρη, Σύμβουλο του Πρωθυπουργού, να λάβει το λόγο.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΡΥΣΟΛΟΥΡΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ, ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ

“Ανάπτυξη των Τηλεπικοινωνιακών και Πληροφοριακών Υποδομών στις Χώρες της Ν.Α. Ευρώπης”

Πιστεύω ότι η νέα κατάσταση στη Βαλκανική είναι μια πολύ μεγάλη ευκαιρία για ανάπτυξη και η πρωτοβουλία αυτή του ΙΣΤΑΜΕ είναι στη σωστή κατεύθυνση.

Βέβαια, από την άλλη μεριά, στην πατρίδα μας και, ίσως, σε ολόκληρη τη Βαλκανική, έχουμε ένα κεντρικό πρόβλημα, που είναι το σημαντικότερο έλλειμμα που πιστεύω ότι έχει η χώρα μας. Δεν είναι ούτε το δημοσιονομικό έλλειμμα, ούτε το εμπορικό έλλειμμα, είναι ένα έλλειμμα υλοποίησης. Δηλαδή στη χώρα μας μιλάμε πάρα πολλές φορές για διάφορα πράγματα, χαράσσουμε μερικές φορές στρατηγικές, αλλά έχουμε ένα πρόβλημα πώς να τις υλοποιήσουμε.

Η βαλκανική στρατηγική της χώρας μας και η βαλκανική πολιτική, ως ένα ορισμένο σημείο, υποφέρει από αυτό το έλλειμμα υλοποίησης, από το οποίο υποφέρουν και οι υπόλοιπες, πιθανόν, χώρες της Βαλκανικής. Νομίζω ότι η σημερινή και η χθεσινή συζήτηση, θέλουν κατά κάποιον τρόπο να αντιμετωπίσουν το έλλειμμα αυτό και να προχωρήσουν σε κάποιες συγκεκριμένες προτάσεις και απόψεις.

Ακούγοντας τις εισηγήσεις, αλλά και γνωρίζοντας ως ένα ορισμένο σημείο το τι συμβαίνει στη Βαλκανική και στη χώρα μας, νομίζω ότι μια πολύ σημαντική ευκαιρία για συνεργασία και ανάπτυξη στο χώρο της Βαλκανικής, είναι αυτό που αναφέρθηκε και πριν, η λεγόμενη κοινωνία της πληροφορίας. Τώρα, ο όρος “κοινωνία της πληροφορίας” είναι ένας όρος που σημαίνει πολλά και ουσιαστικά είναι η ευρωπαϊκή απάντηση στην αμερικανική πρόκληση του λεγόμενου αυτοκινητόδρομου ή λεωφορειόδρομου της πληροφορίας, του “information super highway”.

Οι Ευρωπαίοι δηλαδή έχουν αντιμετωπίσει το θέμα αυτό με έναν όρο, που είναι ο όρος “κοινωνία της πληροφορίας” και που στη στενή του έννοια σημαίνει να μπορούν, κάθε νοικοκυριό, κάθε πολίτης, κάθε επιχείρηση, να συνδέεται σε ένα δίκτυο ανταλλαγής πληροφοριών, στη δε ευρύτερη του έννοια σημαίνει μια κοινωνία πληροφορημένων πολιτών, που θα μπορούν με βάση τις πληροφορίες που έχουν στη διάθεσή τους, να παίρνουν τις σωστές και αποτελεσματικές αποφάσεις.

Τί μπορεί να γίνει στη Βαλκανική, πάνω στο θέμα αυτό, τί κάνουμε εμείς στην πατρίδα μας και πώς πρακτικά μπορούν να προχωρήσουν τα πράγματα;

Κατ’ αρχήν θα πρέπει, πριν προχωρήσουμε στη βαλκανική θεώρηση, να δούμε ποιά είναι η δική μας κυβερνητική πολιτική, πάνω στο θέμα αυτό και πώς αυτή αντικατοπτρίζεται στη βαλκανική μας στρατηγική ή πώς η βαλκανική στρατηγική μας μπορεί να αντικατοπτριστεί στην πολιτική αυτή.

Η πολιτική που ακολουθείται στο χώρο αυτό της κοινωνίας της πληροφορίας στην Ελλάδα και που έχει πάρει υπόψη της και το τί πρόκειται να γίνει στα Βαλκάνια, ουσιαστικά έχει **τέσσερις άξονες**.

Ο **πρώτος άξονας**, ο οποίος πιστεύω ότι είναι και ο πιο σημαντικός, είναι ο **άξονας της ανά-**

πτυξης των τηλεπικοινωνιακών και πληροφοριακών υποδομών. Η υποδομή, η τηλεπικοινωνιακή και η πληροφοριακή, είναι απαραίτητο συστατικό, είναι το εφελτήριο, πάνω στο οποίο θα σταθεί, για να προχωρήσει η οικονομική και η τεχνολογική ανάπτυξη. Οι υποδομές, τόσο στη χώρα μας, όσο και στη Βαλκανική, στο χώρο των τηλεπικοινωνιών και της πληροφορικής, είναι δυστυχώς πολύ λιγότερο ανεπτυγμένες από ό,τι στην υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτό αποτελεί και πρόκληση και ευκαιρία.

Στο χώρο των τηλεπικοινωνιακών υποδομών το κύριο βάρος στη χώρα μας σίγουρα το κρατάει ο ΟΤΕ. Ο ΟΤΕ είναι ο εθνικός τηλεπικοινωνιακός οργανισμός και ο οργανισμός που αναπτύσσει την τηλεπικοινωνιακή υποδομή στη χώρα. Ο ΟΤΕ στην επόμενη διετία, και αυτό έχει σημασία και για τις υπόλοιπες βαλκανικές χώρες, πρόκειται να επενδύσει ποσά της τάξεως του μεγέθους μεταξύ 400 και 800 δισεκατομμυρίων δραχμών για την ανάπτυξη της τηλεπικοινωνιακής υποδομής.

Έχουμε υπόψη μας να κάνουμε μια επανάσταση στο χώρο της τηλεπικοινωνιακής υποδομής στην Ελλάδα και η επανάσταση αυτή θα επηρεάσει σε πολύ μεγάλο βαθμό τις γειτονικές βαλκανικές χώρες. Έχουμε πάρει υπόψη μας, στο σχεδιασμό αυτής της επενδυτικής πολιτικής και την ανάπτυξη στα Βαλκάνια. Πώς δηλαδή μπορεί ο ΟΤΕ να παίξει το ρόλο του στα Βαλκάνια και πώς οι βαλκανικές χώρες θα μπορέσουν να ωφεληθούν από την ανάπτυξη αυτής της δικτυακής υποδομής.

Πρέπει να σας πω ότι από τις διάφορες δικτυακές υποδομές, για τις οποίες μιλάει η Ευρωπαϊκή Ένωση, είτε αυτοί είναι αυτοκινητόδρομοι, είτε σιδηρόδρομοι, είτε οποιαδήποτε άλλη δικτυακή υποδομή, η τηλεπικοινωνιακή υποδομή είναι υποδομή που συγκριτικά είναι φθηνότερη και μπορεί να φέρει τα μεγαλύτερα και πιο γρήγορα οφέλη. Αυτό πρέπει να το πάρουμε υπόψη μας και πρέπει να το πάρουν υπόψη και οι Βαλκάνιοι φίλοι μας, όταν θα προχωρήσουν και εκείνοι στις επενδυτικές τους στρατηγικές.

Άρα λοιπόν, στο χώρο της υποδομής, εμείς προχωρούμε και μαζί με τη δική μας την πρόοδο πιστεύουμε ότι θα συμπαρασύρουμε και τους υπόλοιπους βαλκανικούς λαούς της περιοχής. Πιστεύουμε ότι η υποδομή είναι εκ των ουκ άνευ για την ανάπτυξη, τόσο της επικοινωνίας στο χώρο της Βαλκανικής, όσο και της κοινωνίας της πληροφορίας γενικότερα.

Ο **δεύτερος άξονας** της δικής μας πολιτικής, που πρέπει, κατά την άποψή μας, να είναι και άξονας μιας γενικότερης βαλκανικής πολιτικής, είναι ο **εκσυγχρονισμός του δημόσιου τομέα**. Ο δημόσιος τομέας στη χώρα μας έχει μείνει για πολλά χρόνια πίσω στον τεχνολογικό του εκσυγχρονισμό. Αυτή τη στιγμή στη χώρα μας υπάρχουν κονδύλια για τον εκσυγχρονισμό στο χώρο της πληροφορικής του δημόσιου τομέα που κυμαίνονται μεταξύ 300 και 500 δισεκατομμυρίων δραχμών και παραμένουν αδιάθετα. Είναι γεγονός ότι η κυβέρνηση ανησυχεί γι’ αυτό και παίρνει κάποια συγκεκριμένα μέτρα, τα οποία ανακοινώνονται περιοδικά για το πώς θα εκσυγχρονίσουμε το δημόσιο τομέα.

Είναι σαφές ότι ο εκσυγχρονισμός του δικού μας δημόσιου τομέα, θα προσφέρει επίσης ευκαιρίες στους υπόλοιπους βαλκανικούς λαούς, **πρώτον**, διότι την εμπειρία που θα κερδίσουμε εμείς θα μπορέσουμε πολύ γρήγορα να τη μεταφέρουμε σε δημόσιους τομείς άλλων βαλκανικών χωρών και **δεύτερον**, γιατί σε επίπεδο οργανωτικό και θεσμικό, θα μπορέσουμε να βοηθήσουμε τις χώρες της Βαλκανικής να επιλύσουν παρόμοια προβλήματα.

Ο **τρίτος άξονας**, της δικής μας πολιτικής, που έχει επίσης νομίζω μεγάλη σημασία για τη γενικότερη Βαλκανική, και το πώς θα αντιμετωπίσουν οι βαλκανικές χώρες προβλήματα τεχνολογικού εκσυγχρονισμού, είναι αυτό που θα μπορούσε κάποιος να το ονομάσει **η δημιουργία της κρίσιμης μάζας**.

Στη χώρα μας, δυστυχώς οι χρήστες ηλεκτρονικών υπολογιστών είναι περίπου 3 ή 4 στους 100. Αυτό είναι το χαμηλότερο επίπεδο στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αλλά σύμφωνα με γενικές πληροφορίες που διαθέτουμε είναι πολύ υψηλότερο από τους υπόλοιπους λαούς της Βαλκανικής. Αυτό σημαίνει ότι και εμείς πρέπει να ανεβάσουμε τη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών στη δική μας χώρα, αλλά ταυτόχρονα θα ήταν πολύ χρήσιμο, ωφέλιμο και αποτελεσματικό, αν ολόκληρη η Βαλκανική ανέβαινε μαζί, για τη δημιουργία της λεγόμενης κρίσιμης μάζας.

Θέλω να σας αναφέρω ότι συγκριτικά η Δανία, μια χώρα περίπου με το μισό πληθυσμό από εμάς, έχει υπερδιπλάσια ή υπερτριπλάσια, ίσως χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή από ό,τι έχουμε εμείς αν λάβει κανένας υπόψη του τα τελευταία δεδομένα. Αυτό σημαίνει ότι από τη μια μεριά έχουμε κάποιο πρόβλημα.

Ποιό πρόβλημα; Το πρόβλημα ότι για να αναπτύξεις εφαρμογές πληροφορικής, για να έχεις πραγματικά μια αγορά πληροφορικής, χρειάζεται ένα συγκεκριμένο αριθμό χρηστών, ειδικά δεν έχει νόημα να αναπτύξεις προϊόντα. Αν θέλεις δηλαδή πραγματικά να γίνεις παραγωγός πληροφορίας, πρέπει να έχεις μια αγορά, η οποία πρόκειται να τα αγοράσει αυτά. Αν λοιπόν, κατ' αρχήν δεν έχεις μια κρίσιμη μάζα, είναι αδύνατο να αναπτύξεις τέτοιου είδους βιομηχανία.

Αν τώρα καταφέρεις και αναπτύξεις μια τέτοια βιομηχανία, η οποία να αγκαλιάζει όλους τους λαούς της Βαλκανικής, τότε η κρίσιμη μάζα που θα δημιουργήσεις θα είναι πολύ μεγαλύτερη και τότε υπάρχει πολύ μεγάλη ελπίδα και ευκαιρία, για όλες τις χώρες της Βαλκανικής, να προχωρήσουν σε αυτή την κατεύθυνση.

Υπάρχει όμως και ένα άλλο πρόβλημα που συσχετίζεται με αυτό που λέω κρίσιμη μάζα. Υπάρχει το πρόβλημα, αυτό που λέγεται στα αγγλικά "to have or to have not". Υπάρχει δηλαδή η δυνατότητα να δημιουργηθεί κοινωνία, όπου κάποιοι να έχουν και να κατέχουν πάρα πολύ μεγάλο όγκο πληροφορίας και κάποιοι άλλοι, να είναι πολύ πιο πίσω στο χώρο της πληροφορίας.

Η δημιουργία αυτής της κρίσιμης μάζας, όταν αυτή είναι καθετοποιημένη σε όλα τα κοινωνικά στρώματα, και εδώ πρέπει να πούμε και όταν είναι καθετοποιημένη σε όλους τους λαούς της Βαλκανικής, θα δημιουργήσει μια καινούργια ευκαιρία, αλλά ταυτόχρονα και έναν πολύ πιο σωστά καταμερισμένο κοινωνικό ιστό για τους ανθρώπους που είναι πληροφορημένοι.

Ο **τέταρτος άξονας**, της δικής μας πολιτικής, όπου και πάλι πρέπει να το δούμε από τη βαλκανική του σκοπιά, είναι ο **άξονας του λεγόμενου θεσμικού εκσυγχρονισμού, όσον αφορά στο χώρο της κοινωνίας της πληροφορίας**. Να σας πω ένα παράδειγμα. Ακούγεται πολύ για το ηλεκτρονικό εμπόριο. Το ηλεκτρονικό εμπόριο έχει πολύ μεγάλη σημασία και για το χώρο της Βαλκανικής. Έχει πελώρια σημασία θα έλεγα για το χώρο της Βαλκανικής.

Όμως ενώ υπάρχουν τεχνολογικές λύσεις, λείπει το θεσμικό πλαίσιο, έτσι ώστε να ξεκαθαρίσουμε το θέμα της εγκυρότητας της υπογραφής. Όταν κάνεις μια συναλλαγή με κανονικά μέσα, με μέσα χαρτιού, το θέμα της εγκυρότητας της υπογραφής έχει λυθεί νομικά. Όταν κάνεις μια συναλλαγή μέσω του ηλεκτρονικού υπολογιστή, το θέμα της υπογραφής έχει τελείως διαφορετική χροιά και παίρνει διαφορετική μορφή.

Αν θέλουμε πραγματικά να έχουμε εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των χωρών της Βαλκανικής με ηλεκτρονικό τρόπο, πράγμα που είναι εφικτό, δυνατό και επιθυμητό, τότε θα πρέπει να λύσουμε σε διαβαλκανικό επίπεδο θέματα θεσμικά. Και εδώ η Ελλάδα μπορεί να παίξει έναν πρωταγωνιστικό ρόλο, γιατί η χώρα μας, όντας μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ήδη συμμετέχει σε διάφορα fora, σεμινάρια και εν πάση περιπτώσει διάφορες επιτροπές, που αντιμετωπίζουν αυτό το πρόβλημα, το οποίο ως ένα ορισμένο σημείο τεχνολογικά έχει αντιμετωπιστεί, αλλά χρειάζεται και μια θεσμική αντιμετώπιση.

Αυτοί λοιπόν οι τέσσερις άξονες που είπα, δηλαδή υποδομές, εκσυγχρονισμός του δημόσιου τομέα, δημιουργία κρίσιμης μάζας χρηστών και θεσμικός εκσυγχρονισμός, είναι οι τέσσερις άξονες που μπορεί να είναι μεν εθνική πολιτική δική μας, αλλά ταυτόχρονα πρέπει, μπορεί και θα προσπαθήσουμε να συμβάλλουμε, όσο μπορούμε περισσότερο, στο να δημιουργηθεί μια βαλκανική πολιτική πάνω στο θέμα αυτό. Αυτός είναι, κατά την άποψή μου, ο δρόμος που πρέπει να ακολουθήσουμε στον επόμενο ένα ή ενάμιση χρόνο, έτσι ώστε να προχωρήσουμε σε μια ενοποίηση των τηλεπικοινωνιακών υποδομών, σε μια αντιμετώπιση του προβλήματος, του εκσυγχρονισμού του δημόσιου τομέα και των υπολοίπων χωρών της Βαλκανικής, σε ένα θεσμικό εκσυγχρονισμό, αλλά και σε μια δημιουργία της κρίσιμης μάζας χρηστών.

Τελειώνοντας, ήθελα να πω ότι πράγματι στη χώρα μας μιλάμε πολύ για τη βαλκανική στρατηγική και κάνουμε σχετικά λίγα. Όμως έχω ένα παράδειγμα να πω, το οποίο δείχνει ότι κάνουμε και κάποια πράγματα συγκεκριμένα και αυτό είναι το παράδειγμα του ΟΤΕ και της επένδυσής του στη Σερβία.

Πρέπει να σας πω ότι ήμουν επικεφαλής της ομάδας για τις δύο τελευταίες μετοχοποιήσεις του ΟΤΕ. Θέλω να αναφέρω κάτι που μου έκανε εντύπωση όταν είχαμε πάει στην Αμερική και που έχει σημασία για τη βαλκανική μας στρατηγική. Και στις δύο μετοχοποιήσεις ο ΟΤΕ, στην πρώτη λιγότερο, στη δεύτερη πολύ περισσότερο, είχε διαμορφώσει μια βαλκανική στρατηγική. Όχι μια στρατηγική κατά κάποιο τρόπο ιμπεριαλιστική, πώς θα πάρουμε τα Βαλκάνια, πώς θα τα αλώσουμε, αλλά μια στρατηγική συνεργασίας και εν πάση περιπτώσει τεχνολογικού εκσυγχρονισμού ολόκληρης της Βαλκανικής Χερσονήσου.

Πρέπει να σας πω ότι στην Αμερική το μεγαλύτερο ποσοστό των επενδυτών, προσπαθούσε ως ένα ορισμένο σημείο να μας αποτρέψει από μια τέτοιου είδους επενδυτική πολιτική στα Βαλκάνια. Ο λόγος ήταν και ως ένα μόνο σημείο είναι, ότι θεωρούν τα Βαλκάνια ως "high risk region". Είναι δηλαδή μια περιοχή υψηλού κινδύνου και δε θεωρείται μια περιοχή, τουλάχιστον στην Αμερική και ως ένα ορισμένο σημείο στην Αγγλία, όπου ενδείκνυται να επενδύσει κάποια επιχείρηση.

Εμείς παρ' όλα αυτά επιμέναμε και είπαμε ότι πράγματι έχουμε μια βαλκανική στρατηγική και θα την πραγματοποιήσουμε. Μάλιστα κατά τη διάρκεια της δεύτερης μετοχοποίησης, ήταν τότε που κάναμε την επένδυση στον τηλεπικοινωνιακό οργανισμό της Σερβίας. Στα μελλοντικά μας σχέδια έχουμε να επενδύσουμε και να συνεργαστούμε και με τους υπόλοιπους βαλκανικούς τηλεπικοινωνιακούς οργανισμούς, γιατί πιστεύουμε στους τέσσερις άξονες που σας είπα πριν. Πάνω από όλα πιστεύουμε, ότι η δημιουργία μιας βαλκανικής τηλεπικοινωνιακής υποδομής είναι θέμα κρίσιμης σημασίας, για την ανάπτυξη, τόσο της δικής μας χώρας, όσο και της υπόλοιπης Βαλκανικής.

Αλλά θέλω να επισημάνω ότι αυτού του είδους η στρατηγική, κυρίως όταν απευθύνεται σε ένα διεθνές επενδυτικό κοινό προϋποθέτει μια αυξημένη πολιτική σταθερότητα, προϋποθέτει ένα σταθερό επενδυτικό περιβάλλον και προϋποθέτει μια κατά κάποιο τρόπο ανάπτυξη της Βαλκανικής Χερσονήσου, που να βγάζει από το μυαλό των επενδυτών εκείνη την παλιά ρήση, ότι η Βαλκανική είναι η πυριτιδαποθήκη της Ευρώπης.

Αν δεν το πετύχουμε αυτό, όλα τα επενδυτικά μας σχέδια, όλες οι δυνατότητες συνεργασίας που αναπτύσσονται, θα έχουν πάντοτε ένα μεγάλο μειονέκτημα, το μειονέκτημα του υψηλού κινδύνου και της δυσκολίας προσέλκυσης κεφαλαίων, που, από ό,τι ακούστηκε και από τους προηγούμενους ομιλητές, σε διάφορους κλάδους είναι τόσο απαραίτητα, για την οικονομική ανάπτυξη της Βαλκανικής Χερσονήσου.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ

«Δομές και Μέθοδοι Ανασυγκρότησης των Χωρών
της Ν.Α. Ευρώπης»

Υποενότητα Α': Φυσικοί Πόροι-Υποδομή

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

ΤΑΣΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

Α' Αντιπρόεδρος Διοικητικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστούμε τον Καθηγητή Γιώργο Χρυσολούρη. Ας μου επιτρέψει να επισημάνω δύο σημεία ιδιαίτερα σημαντικά, από την ανάλυσή του. Το πρώτο είναι η πρώτη επισήμανση που έκανε και που έχει σχέση με την αδυναμία υλοποίησης προγραμμάτων ή αν θέλετε μελετών που διαμορφώνονται και που μένουν τις περισσότερες φορές στο συρτάρι.

Δε γνωρίζω, βέβαια αν αυτό είναι ενδογενής αδυναμία. Εκείνο όμως για το οποίο είμαι βέβαιος είναι, ότι δε φταίει ίσως η λειτουργία του Έλληνα μέσα από τις διαδικασίες που του έχουν επιβάλει. Σε ένα πολύ μεγάλο βαθμό, φταίνει οι ίδιες οι διαδικασίες, που επιτρέπουν να γίνονται μελέτες εφαρμογής, χωρίς προηγουμένως να έχει διασφαλιστεί η εφικτότητα υλοποίησής τους.

Δηλαδή εδώ στην Ελλάδα, εκτιμώ και στα Βαλκάνια σε πολύ μεγάλο βαθμό, δίνουμε μελέτες, προγραμματίζουμε έργα, τα διαφημίζουμε, τεράστια κεφάλαια διατίθενται γι' αυτή την πρώτη φάση και στη συνέχεια, όταν ερχόμαστε στο διά ταύτα, διαπιστώνουμε ότι τα αποτελέσματα και οι δυνατότητες υλοποίησης είναι πολύ μικρές. Δεν είχαμε ποτέ δηλαδή αυτές τις δυνατότητες. Εμείς προχωρήσαμε, όμως, σε τέτοιες διαδικασίες.

Το δεύτερο σημείο, το οποίο θεωρώ ιδιαίτερα σημαντικό, είναι ο ορισμός που ο κύριος καθηγητής έδωσε, σε σχέση με το αναγκαίο πλαίσιο δημιουργίας μιας γενικότερης βαλκανικής πολιτικής. Το περιέγραψε, επεσήμανε τα κύρια σημεία του, αλλά και εδώ πάλι τίθεται το ίδιο ερώτημα, κατά πόσο είμαστε έτοιμοι, πόσο υπάρχει η υποδομή ή οι δυνατότητες, να προχωρήσουμε ταχέως σε μια τέτοια υλοποίηση.

Αφού ευχαριστήσω τους εισηγητές, να προχωρήσουμε στα ερωτήματα ή τις τοποθετήσεις των συμμετεχόντων.

Ας αρχίσουμε από τον κύριο Διακίδη, που είναι Διευθυντικό Στέλεχος του Υπουργείου Πολιτισμού.

κ. ΔΙΑΚΙΔΗΣ: Όπως έχω ήδη πει δεν εκπροσωπώ το Υπουργείο Πολιτισμού. Αυτά τα οποία είπαμε, τα οποία είναι τόσο ενδιαφέροντα και τόσο ωραία, ίσως έχουν ως βάση αυτά που ισχύουν στην Κοινότητα και είναι και οι απόψεις της Κοινότητας. Άλλοι οργανισμοί, οι οποίοι είναι

μεγαλύτεροι από την Κοινότητα, οι οποίοι δουλεύουν σε πλανητικό επίπεδο, έχουν κάποιες διαφορετικές απόψεις, για τις καταστάσεις που ισχύουν αυτή τη στιγμή στα Βαλκάνια.

Θέλω να πω ότι το κυριότερο εμπόδιο, το εμπόδιο το οποίο έχω τη γνώμη ότι ισχύει αυτή τη στιγμή στα Βαλκάνια, δεν είναι τόσο η έλλειψη χρημάτων, η έλλειψη κεφαλαίων. Κεφάλαια υπάρχουν. Αξιοποίηση δεν μπορεί να γίνει. Εκείνο το οποίο αυτοί θεωρούν ότι είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο, είναι αυτό που είπε ο καθηγητής, ο κύριος Χρυσολούρης, το έλλειμμα υλοποίησης. Δεν υπάρχει ικανοποιητική διοίκηση.

Δεν υπάρχει ικανοποιητική διοίκηση, διότι όλοι αυτοί οι μηχανισμοί εδώ και δύο γενιές περίπου, δουλεύουν με κριτήρια κομματικά. Έχουν μάλιστα ανέβει στις ιεραρχίες άτομα που ως επί το πλείστον εξελίχθηκαν με κριτήρια κομματικά, καθεαυτού κομματικά, και μη ανταγωνίσιμα με τις ξένες διοικήσεις. Αυτή τη στιγμή δεν μπορούν να ανταποκριθούν στο συναγωνισμό που υπάρχει με τις άλλες διοικήσεις σε πλανητικό επίπεδο.

Είπε ο κύριος Παπανικολάου και ο κύριος Παπαβασιλείου, για χώρες, οι οποίες έχουν αξιόλογα υλικά στο υπέδαφός τους. Στην πράξη όμως, βλέπουμε ότι δεν μπορούν να τα αξιοποιήσουν. Δηλαδή η Βουλγαρία και κατά μείζονα λόγο η Ρουμανία, είναι πολύ πλουσιότερες από αυτής της απόψεως, από ότι είναι η Ελβετία, το Βέλγιο, η Πορτογαλία ή η Ιρλανδία και όμως δεν μπορούν να αξιοποιήσουν το υπέδαφός τους, γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους.

Έχουμε σωρεία Πανεπιστημίων, σωρεία ιδρυμάτων, τα οποία όμως ιδρύματα είναι σε κάποιο επίπεδο, που δεν μπορούν να ανταγωνιστούν τους άλλους μηχανισμούς, πέρα από τους 15. Θυμάμαι, με είχαν καλέσει σε ένα συνέδριο από την ΟΥΝΕΣΚΟ στη Βουδαπέστη και μιλούσαν τότε για θέματα υγείας και το ρόλο που παίζει η υγεία στην οικονομική ανάπτυξη και είπε κάποιος ότι "εμείς στη Βουλγαρία έχουμε έξι ιατρικές σχολές", του λέει ένας Ιταλός "και τί κάνουν οι γιατροί;", "τους δίνουμε - λέει - ένα μισθό, ό,τι παίρνει ο εργάτης, διότι και ο εργάτης κάτι κάνει, αυτοί δεν κάνουν τίποτα και τους στέλνουμε και δουλεύουν στην Αφρική".

Είναι γεμάτες από τέτοια ιδρύματα αυτές οι χώρες, δεν έχουν όμως ικανοποιητική διοίκηση. Δηλαδή, οι προσπάθειες θα πρέπει να στραφούν σε μια πιο αποτελεσματική διοίκηση, η οποία όμως διοίκηση να έχει και ανταγωνιστικότητα. Αυτή τη στιγμή μιλάμε για την Ευρωπαϊκή Ένωση και από τις χώρες της Ένωσης μόνο τρεις μπορούν να συγκριθούν από απόψεως ανταγωνιστικότητας, με ότι ισχύει στον πλανήτη, με ότι ισχύει στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Βορείου Αμερικής. Αυτές είναι η Ιρλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ελβετία. Όλες οι άλλες είναι προς τα κάτω.

Εμείς είμαστε τελευταίοι και στον ΟΑΣΕ και στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε θέματα ανταγωνιστικότητας. Τώρα μας ξεπέρασαν και οι Ούγγροι. Οπότε έχω τη γνώμη, ότι θα πρέπει όλες οι προσπάθειες από τη μεριά τη δικιά μας, να στραφούν σε αυτό που λέμε δημόσια διοίκηση. Τα προγράμματα PHARE και TACIS δεν μπορούν να αποδώσουν, διότι δεν μπορούν να βρουν υποδομή υλοποίησης σε αυτές τις χώρες και φυσικά δεν μπορεί να αγνοήσει κανείς και το πρόβλημα της ανταγωνιστικότητας, διότι θα βγάζουμε αγαθά, τα οποία δε θα τα αγοράζει κανένας. Αυτά θα είναι για μας τους ίδιους.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Είναι πολύ σημαντικά αυτά που είπατε κύριε Διακίδη και ουσιαστικά ταυτίζονται με το κεντρικό θέμα των εισηγήσεων. Παρακαλώ τον κύριο Νεόφυτο Παπαδόπουλο, που είναι Πυρηνικός Φυσικός και Μηχανικός από το Κέντρο Ερευνών "Δημόκριτος".

κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: Νομίζω ότι είναι βασικό, από ότι φάνηκε και από τις εισηγήσεις, ότι χρειάζεται να δοθεί περισσότερη σημασία στην ανάπτυξη και στην αξιοποίηση της έρευνας και τεχνολογίας στο χώρο αυτό της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Για να γίνει αυτό χρειάζεται, οι διά-

φορες κυβερνήσεις να δώσουν περισσότερη έμφαση στην τοπική χρηματοδότηση, δηλαδή από τον κρατικό προϋπολογισμό, διότι δυστυχώς και στη χώρα μας ο προϋπολογισμός από τις δημόσιες επενδύσεις ή από την έρευνα, είναι ουσιαστικά μηδέν. Συγχρηματοδοτούμε μόνο τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και δε δίνουμε καμία χρηματοδότηση για εθνικές προτεραιότητες.

Από την άλλη πλευρά, χρειάζεται γενικά μια αλλαγή του τρόπου χρηματοδότησης των Ευρωπαϊκών Αναπτυξιακών Προγραμμάτων, που να στηρίζεται περισσότερο στη συνεργασία και όχι στον ανταγωνισμό. Ο ανταγωνισμός, βέβαια, ήταν αρχικά για να ανταγωνιστεί η Ευρώπη την Αμερική και την Ιαπωνία και λοιπά, αλλά τώρα πλέον τίθεται θέμα και αναπτύξεως γενικότερα στον ευρωπαϊκό χώρο και νομίζω ότι χρειάζεται να τονιστεί περισσότερο η ανάγκη συνεργασίας.

Επίσης, χρειάζεται μια ορθολογική κατανομή των κονδυλίων. Βλέπει κανείς και στο Δημόκριτο που είμαι, ότι ορισμένοι παίρνουν τεράστια κονδύλια από την Ευρωπαϊκή Ένωση για συγκεκριμένα προγράμματα και αναγκάζεται το κράτος να συνχρηματοδοτήσει τα προγράμματα αυτά, με αποτέλεσμα να μη μένει τίποτα για τους υπόλοιπους. Το πρόβλημα είναι ότι αυτοί οι τελευταίοι μπορεί να έχουν σημαντικές προτάσεις για αναπτυξιακά προγράμματα, που ενδιαφέρουν τη χώρα.

Νομίζω ότι δεν είναι μόνο το θέμα της πληροφόρησης, όπως ελέχθη, που είναι σημαντικό, υπάρχουν και άλλα θέματα. Είναι ο ορυκτός πλούτος, παραδείγματος χάριν. Όπως είπα και χθες, υπάρχει μια νέα ιδέα για ένα καινούριο τύπο αντιδραστήρα, ασφαλή, ο οποίος απαιτεί φθόριο αντί ουρανίου. Έχουν γίνει έρευνες για ουράνιο στη Βαλκανική, αλλά για φθόριο δεν έχουν γίνει.

Είναι ένα νέο υλικό, που δεν έχει διερευνηθεί αρκετά και που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για το νέου τύπου αντιδραστήρα, ο οποίος, όπως είπα, είναι ασφαλής και μπορεί να λύσει το ενεργειακό πρόβλημα, όχι μόνο της δικής μας περιοχής, αλλά και γενικότερα. Δε θέλω να μπω σε λεπτομέρειες, όποιος θέλει μπορεί να τον πληροφωρήσω σχετικά. Επομένως, νομίζω πρέπει να γίνει μια αναθεώρηση.

Η Ευρώπη λέει ότι για να γίνει κανείς μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ή Ένωσης, πρέπει να πληρεί ορισμένες προϋποθέσεις και με στόχο πάντοτε τη σύγκλιση. Δε ξέρω αν είναι τόσο κρίσιμο το θέμα της σύγκλισης. Δηλαδή δεν μπορούμε να απαιτήσουμε από μια χώρα, η οποία είναι πολύ λιγότερο αναπτυγμένη ή και από πλευράς πλούτου έχει λιγότερα αποθέματα και γενικά είναι φτωχότερη, ξαφνικά να φτάσει τις αναπτυγμένες χώρες και μάλιστα σε καθορισμένο χρόνο, όπως όρισε η συνθήκη του Μάαστριχτ.

Νομίζω σε μια κοινωνία υπάρχουν και οι πλούσιοι και οι φτωχοί και όμως ζουν μαζί. Δηλαδή κάπου πρέπει νομίζω να υπάρχει μια ισορροπία και μια λογική. Δε χρειάζεται σώνει και καλά να γίνουν όλοι όμοιοι. Βέβαια, φυσικό είναι ότι οι πλούσιες χώρες το απαιτούν αυτό, για να μην αναγκάζονται να δώσουν περισσότερα λεφτά στις φτωχότερες χώρες. Αλλά σε μια κοινωνία, αν θέλουμε να αναπτύξουμε μια κρίσιμη μάζα, όπως ελέχθη επίσης, θα πρέπει να δεχθούμε ότι υπάρχουν ανισότητες.

Επίσης, κάτι άλλο που θα μπορούσε να γίνει, είναι να ανοιχτούμε και προς την Αφρική. Δηλαδή από πλευράς ορυκτού πλούτου, ελέχθη ότι υπάρχει σημαντική ποσότητα ορυκτού πλούτου εδώ. Αλλά η εμπειρία που έχουμε εμείς, το πλεονέκτημα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, που έχει περισσότερο ορυκτό πλούτο από την υπόλοιπη Ευρώπη, θα μπορούσαμε να το αξιοποιήσουμε, με το να στέλνουμε κόσμο δικό μας στην Αφρική, σαν εμπειρογνώμονες.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Πολύ σημαντικά, αυτά που μας είπατε κύριε Παπαδόπουλε. Ευχαριστούμε πολύ. Παρακαλώ, ο κύριος Κίτσος.

κ. ΚΙΤΣΟΣ: Σημείωσα ιδιαίτερα, με πολύ ενδιαφέρον, τις παρατηρήσεις του καθηγητή κυρίου Χρυσολούρη, σχετικά με τη βαλκανική στρατηγική στον επενδυτικό τομέα του ΟΤΕ, είτε όσον αφορά την προβολή αυτής της στρατηγικής στους Αμερικανούς επενδυτές, κατά τη φάση των μετοχοποιήσεων, είτε στην πρακτική εφαρμογή της ιδέας αυτής, αναφορικά με την εξαγορά του 49% του Σερβικού οργανισμού τηλεπικοινωνιών, σε σύμπραξη με την Ιταλική πλευρά.

Τυχαινεί προ δημέρου να επιστρέφω από τη Σερβία και να έχω μια πρακτική εμπειρία επί του πεδίου, έχοντας την ευκαιρία να συνομιλήσω τόσο με την πολιτική, όσο και με την πολιτειακή ηγεσία των φίλων Σέρβων, αλλά και εξειδικευμένους τεχνικούς συνομιλητές.

Από την άλλη πλευρά, διακριτικά, τόσο στελέχη του Ελληνικού ιδιωτικού τομέα, όσο και του κρατικού τομέα, διατύπωναν κάποιο προβληματισμό, σχετικά με την πιθανότητα να μείνει ο ΟΤΕ ένας παθητικός επενδυτής, όταν άλλοι δρώντες, όπως οι Ιταλοί, θα έχουν την ευκαιρία να μετέχουν κατά τρόπο δυναμικό στο "master plan", τον προγραμματισμό του Σερβικού ΟΤΕ.

Το ερώτημά μου προς τον καθηγητή Χρυσολούρη έχει δύο διαστάσεις. Τί μέτρα σκέπτεται ότι θα ήταν πρόσφορα να λάβει, ούτως ώστε να υπάρξει μια σοβαρή προοπτική συμμετοχής των εταιρειών του Ελληνικού ιδιωτικού ή και ευρύτερου δημόσιου τομέα, όπως η θυγατρική του ΟΤΕ, η HELLASCOM, στο αναπτυξιακό πρόγραμμα του Σερβικού ΟΤΕ;

Και ποιές οργανωτικές διαστάσεις θα είχε το εγχείρημα; Λέγοντας συγκεκριμένα, ότι διαπίστωσα στο Βελιγράδι, ότι οι Ιταλοί παραδείγματος χάριν προέβλεψαν στη δημιουργία ενός κοινού χρηματοδοτικού οργανισμού με τη Σερβική τράπεζα, τη "Μπεομπάνκα". Ο κοινός οργανισμός ονομάζεται "Μπεοφίνεστ" και είναι ένα όργανο μελέτης των προοπτικών και υποβοήθησης των φορέων που θα συστήσουν επιχειρήσεις σε αυτό το χώρο.

Επίσης στις οικείες διευθύνσεις που κατανεμήθηκαν μετά την πράξη της ιδιωτικοποίησης, φαίνεται ότι σε διευθύνσεις, οι οποίες έχουν σοβαρό οικονομικό περιεχόμενο, όπως για την κινητή τηλεφωνία και άλλες, που είναι κρίσιμες, οι Ιταλοί δρουν με πάρα πολύ ευέλικτο τρόπο. Πώς ο καθηγητής βλέπει μια Ελληνική πολιτική ισορρόπησης ή και προνομιακής εκμετάλλευσης αυτής της επενδυτικής προοπτικής;

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστούμε τον κύριο Κίτσο. Παρακαλώ τον κύριο καθηγητή να απαντήσει στο ερώτημα και να σχολιάσει τις τοποθετήσεις.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΡΥΣΟΛΟΥΡΗΣ: Κατ' αρχήν ήθελα να πω ότι τα ερωτήματά σας, κύριε Κίτσο είναι πολύ εύστοχα, αλλά ήθελα πριν να πω μια παρατήρηση για τον προηγούμενο κύριο, από το Δημόκριτο.

Πράγματι, στην Ελλάδα έχουμε μικρά ή σχετικά μικρά κονδύλια για την έρευνα, σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Από την άλλη μεριά πρέπει να πω, ότι αν όμως συγκρίνει κάποιος την ανάπτυξη πολλών διαφορετικών τομέων της οικονομικής και επιστημονικής δραστηριότητας στη χώρα μας, θα δει ότι οι ερευνητικές δραστηριότητές μας και στα Πανεπιστήμια αλλά και σε χώρους έρευνας, όπως ο Δημόκριτος ή άλλα κέντρα ερευνών, είναι σε σχετικά πολύ καλό επίπεδο.

Αν συγκρίνει δηλαδή κανείς τις δικές μας ερευνητικές δραστηριότητες, με τις δραστηριότητες άλλων ευρωπαϊκών χωρών, όπου τα κονδύλια είναι και άφθονα και κατά κάποιο τρόπο πιο ευέλικτα, εμείς πρέπει να πω ότι έχουμε καταφέρει να επιτύχουμε ένα ερευνητικό παρόν, που εντυπωσιάζει πολλές φορές την Ευρώπη, εξαιτίας του γεγονότος ότι έχουμε και σχετικά μικρά μέσα. Αυτό σημαίνει ότι έχουμε μια ζωντάνια. Το θέμα είναι αν το ποτήρι το βλέπεις μισό γεμάτο ή μισό άδειο. Εγώ προτιμώ να το δω μισό γεμάτο.

Πράγματι έχετε απόλυτο δίκιο, πρέπει να ενισχυθεί η έρευνα και η τεχνολογία στη χώρα μας, δεν υπάρχει αμφιβολία για αυτό, αλλά σίγουρα τα πρώτα σπέρματα και οι πρώτες διαδικασίες δείχνουν ότι μπορούμε να πετύχουμε πολλά πράγματα στο χώρο αυτό.

Τώρα όσον αφορά το σχόλιο που κάνατε στη σύγκλιση. Εγώ προσωπικώς είμαι από αυτούς που πιστεύουν ότι με αίμα και ιδρώτα πρέπει να συγκλίνουμε όσο το δυνατόν ταχύτερα. Ίσως είμαι επηρεασμένος από το γεγονός ότι ήμουν για πολλά χρόνια καθηγητής σε ένα Πανεπιστήμιο, που οι στατιστικές μας ήταν πάντοτε πρώτες και στεναχωριέμαι πάρα πολύ όταν βγαίνω στην Ευρώπη και βλέπω την Ελλάδα να είναι συνεχώς στον πάτο των στατιστικών.

Και δε δέχομαι για τη χώρα μας, ούτε και για ολόκληρη τη Βαλκανική, εκ προοιμίου το ρόλο του κατά κάποιο τρόπο φτωχού συγγενή. Εντάξει, ότι υπάρχουν φτωχοί και πλούσιοι στον κόσμο, αυτό είναι γεγονός, αλλά εμείς πρέπει να καταβάλουμε ό,τι μας περνάει από το χέρι, έτσι ώστε να πετύχουμε τη σύγκλιση με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Κατανοώ αυτό που λέτε και τον κοινωνικό χαρακτήρα της υπόθεσης και ότι πιθανόν στη διάρκεια αυτής της πορείας να υπάρχουν και θύματα και πρέπει να τα ελαχιστοποιήσουμε, αλλά ο σημαντικός αυτός στόχος της σύγκλισης πρέπει, κατά την άποψή μου, να διέπει ό,τι κάνουμε στην Ελλάδα για τα επόμενα δύο - τρία χρόνια και σε πολιτικό και σε κοινωνικό και σε οικονομικό επίπεδο. Πιστεύω ότι είναι εκ των ων ουκ άνευ.

Να έρθουμε στο ερώτημα που έβαλε ο κύριος Κίτσος, το οποίο το βρήκα πολύ εύστοχο. Όταν ο ΟΤΕ πάει στα Βαλκάνια, δεν πρέπει να πάει μόνος του. Πάει για να συμπαρασύρει μαζί του και ένα μεγάλο αριθμό προμηθευτών, εταιρειών, δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, γιατί έτσι πρέπει να είναι και έτσι κάνουν όλοι οι άλλοι και αυτό είναι το στοιχείο της ανάπτυξης.

Επίσης, όταν ο ΟΤΕ πάει στα Βαλκάνια, δεν πρέπει να βάζει το κάρο μπροστά από τα άλογα, δηλαδή πρώτα να υπογράφει τη συμφωνία και μετά να ψάχνει να βρει στελέχη που θα στείλει στη Βαλκανική. Είπα όμως ότι για εμάς, για την Ελλάδα, για τη χώρα μας, όλα αυτά είναι σχετικά καινούργια, οι επενδύσεις στο εξωτερικό, οι μηχανισμοί, το πώς παρακολουθείς και στελεχώνεις τέτοιου είδους επενδύσεις, είναι σχετικά καινούργια.

Αυτό που ήθελα να πω είναι, ότι ο ΟΤΕ κατέβαλε και θα καταβάλει και καταβάλλει, αυτή τη στιγμή που μιλάμε μια προσπάθεια, για τα παρακάτω: **Πρώτον**, να πετύχει όλα τα οφέλη που προέρχονται από μια επένδυση. Και όντως, έχουμε σκεφτεί κάποιο μηχανισμό, ίσως έχετε ακούσει ότι ο ΟΤΕ υπογράφει προγραμματικές συμφωνίες μέχρι το τέλος του χρόνου. Κάποιο παρόμοιο μοντέλο έχουμε σκεφτεί και για το Σερβικό οργανισμό τηλεπικοινωνιών. Δηλαδή και ότι ο Σερβικός οργανισμός τηλεπικοινωνιών θα μπορούσε πιθανόν και αυτός να προβεί σε σύναψη προγραμματικών συμφωνιών με Ελληνικές εταιρείες.

Δεύτερον, έχουμε πάρει μέτρα στελέχωσης των υπηρεσιών μας, έτσι ώστε να μπορούν να παρακολουθούν τις επενδύσεις, αλλά πρόκειται να κάνουμε και πολύ εντονότερα βήματα το επόμενο τρίμηνο.

Τρίτον, ο κύριος Κίτσος είπε και μια πολύ σωστή παρατήρηση. Ποιά είναι η χημεία, αυτό που λέμε στα Αγγλικά "chemistry", μεταξύ των στελεχών των δικών μας και των στελεχών των δικών τους. Εγώ νομίζω, από τις πρώτες πληροφορίες που έχουμε, ότι η χημεία αυτή είναι σχετικά καλή. Πολύ καλύτερη από ότι θα φανταζόταν κάποιος.

Το μεγάλο πλεονέκτημα που έχουμε εμείς οι Έλληνες απέναντι στην υπόλοιπη Βαλκανική, είναι ότι έχουμε μια ιστορική παράδοση συνεργασίας και φιλίας με αυτούς τους λαούς και αυτό θέλουμε να το κρατήσουμε και να το προωθήσουμε στο μέλλον. Αυτό μας δίνει μια εκ προοιμίου καλή αντιμετώπιση εκ μέρους των υπολοίπων βαλκανικών λαών, όταν βλέπουν Έλληνες να επενδύουν στη Βαλκανική.

Αυτά τα "benefits", ανήκουν σε εκείνα τα πλεονεκτήματα που δεν αποτιμώνται. Δεν μπορεί να το αποτιμήσεις σε χρήμα αυτό το πλεονέκτημα, αλλά είναι ένα πάρα πολύ σοβαρό πλεονέκτημα,

που πρέπει, όχι να το εκμεταλλευθούμε, αλλά να το χρησιμοποιήσουμε σωστά, έτσι ώστε να βοηθήσουμε τους βαλκανικούς λαούς με τις επενδύσεις μας για να προχωρήσουν μπροστά. Και ο ΟΤΕ άνοιξε το δρόμο σε αυτό και θα τον συνεχίσει το δρόμο αυτό. Έχει τα προβλήματά του, αλλά τα αντιμετωπίζουμε.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Αν θέλει ο κύριος Παπανικολάου να σχολιάσει τους ομιλητές. Όχι. Η κυρία Μεταξάκη.

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΜΕΤΑΞΑΚΗ: Θα ήθελα να προσθέσω κάτι πολύ λίγο σε όλα αυτά που ειπώθηκαν, επειδή μάλλον δεν ακούστηκε στη συγκεκριμένη περίπτωση που μιλάμε για το θέμα της διάδοσης των τεχνολογιών και της διάδοσης της πληροφορίας.

Πέρα από όλα τα προβλήματα, τα οποία είναι είτε του συστήματος, είτε προέρχονται από το συγκεκριμένο επιστημονικό χώρο, έχουμε ένα θέμα παλιό, που μπαίνει σε μια τελείως καινούργια βάση, που είναι το θέμα της λήψης των αποφάσεων, όπως και το θέμα των νομοθετημάτων.

Και τα δύο αυτά θέματα γίνονται εξαιρετικά δύσκολα, γίνονται εξαιρετικά πρόσκαιρα, δηλαδή έχουμε μεγάλη δυσκολία να πάρουμε αποφάσεις σε προοπτική, λόγω της μεγάλης μεταβλητότητας της κατάστασης. Έχουμε πολύ μεγάλη μεταβολή, έχουμε γρήγορη μεταβολή και επιπλέον έχουμε σημαντική έλλειψη κατανόησης, έχουμε πολύ μεγάλη δυσκολία να κατανοήσουμε τί συμβαίνει, πώς διαμορφώνεται το σκηνικό, ούτως ώστε να ξέρουμε ότι έτσι πρέπει να κάνουμε και έτσι πρέπει να πάρουμε αυτές τις αποφάσεις.

Ακόμα και στα θέματα της δεοντολογίας, η οποία δεοντολογία είναι κάτι που το ξέρουμε μέσα μας και ξέρουμε ότι έχουμε συγκεκριμένες αρχές, και ότι έχουν ένα τελείως διαφορετικό τρόπο έκφρασης, ένα τελείως διαφορετικό τρόπο εμφάνισης, ο οποίος πολλές φορές δε γίνεται κατανοητός, με αποτέλεσμα να έχουμε εξαιρετικά μεγάλες παλινδρομήσεις, ιδιαίτερα όσον αφορά τα μέτρα που παίρνουμε από κοινού όλοι μαζί, γιατί το θέμα αυτό προφανώς δεν μπαίνει σε στενή περιοχή.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Κύριε Παπαβασιλείου, κάποιο σχόλιο από σας;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ: Δύο λόγια, σε σχέση με αυτά που είχε πει ο πρώτος κύριος από το Υπουργείο Πολιτισμού. Σε αντίθεση με άλλους τομείς, ίσα - ίσα οι βαλκανικές χώρες, άλλες λιγότερο, άλλες περισσότερο, έχουν αξιοποιήσει τις ορυκτές πρώτες ύλες που έχουν. Ίσως περισσότερο και από την Ελλάδα.

Αν θέλετε, είναι ένα από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που έχουν, προκειμένου να μπουν σε αυτό το παιχνίδι της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Είναι ένας τομέας, που πραγματικά έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα για μια σειρά από λόγους και εφόσον γίνουν οι αναγκαίες επενδύσεις και οι αναγκαίοι εκσυγχρονισμοί, πραγματικά θα βρίσκονται πάρα πολύ μπροστά.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ

“ΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ Ν.Α. ΕΥΡΩΠΗΣ”

131

Υποενότητα Β': Ο Ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ

“Δομές και Μέθοδοι Ανασυγκρότησης των Χωρών της Ν.Α. Ευρώπης”

Υποενότητα Β': Ο Ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Πρόεδρος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ

ΓΙΑΝΝΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

Υφυπουργός Εξωτερικών

«Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Νοτιοανατολική Ευρώπη»

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΤΗΦΟΡΗΣ

Μέλος Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

«Διεύρυνση και Οικονομία»

VESSELIN VALTHEV

Εκπρόσωπος Κόμματος Ευρωπαϊκής Αριστεράς Βουλγαρίας

«Το Κόμμα Ευρωπαϊκής Αριστεράς της Βουλγαρίας
και η Ένταξη της Χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.»

ΜΙΧΑΛΗΣ ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ

Δρ. Διεθνών Σχέσεων, Μέλος Επιστημονικής Επιτροπής
του Τομέα Εξωτερικής Πολιτικής και Άμυνας ΙΣΤΑΜΕ

«Ευρωπαϊκή Ένωση και Χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης:
Η Πρόκληση της Διεύρυνσης»

**ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ
ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ****ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΙΣΤΑΜΕ**

Οι ενότητες που συζητήσαμε χθες και σήμερα ήταν επικεντρωμένες κυρίως στα ζητήματα των χωρών που περιλαμβάνονται σε ότι πλέον ορίζουμε ως Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Σήμερα περνάμε κατά κάποιο τρόπο από την άλλη πλευρά. Θα προσπαθήσουμε δηλαδή να συζητήσουμε με τη βοήθεια των εισηγητών, το ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δεν πρόκειται βεβαίως ακριβώς για την άλλη πλευρά πλέον. Η πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων συνέβαλε στην εξάλειψη των πάσης φύσεως οικονομικών και πολιτικών συνόρων των δύο παλαιών συνασπισμών. Επίσης, οι στρατιωτικοί περιορισμοί που υπήρχαν στην περίοδο του ψυχρού πολέμου, έχουν εκλείψει.

Συνεπώς διαμορφώνεται, τουλάχιστον από γεωγραφική άποψη, ένας χώρος ενιαίος, στον οποίο βεβαίως η Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι νομίζω προφανές, έχει να κάνει πάρα πάρα πολλά και ήδη κάνει.

Θα αρχίσουμε με τον κύριο Γιάννο Κρανιδιώτη, Υφυπουργό Εξωτερικών. Κύριε Κρανιδιώτη, έχετε το λόγο.

ΓΙΑΝΝΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

"Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Νοτιοανατολική Ευρώπη"

Ευχαριστώ πολύ κύριε Πρόεδρε για την πρόσκληση να μιλήσω σε αυτό το συνέδριο για τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, αλλά και για την πρωτοβουλία που έχετε πάρει να οργανώσετε αυτή τη συνάντηση, σε αυτό ακριβώς το χρονικό σημείο, που είναι κρίσιμο για το μέλλον της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Η Νοτιοανατολική Ευρώπη, τα Βαλκάνια που λέμε εμείς εδώ στην Ελλάδα, υπήρξε ένας από τους χώρους, στους οποίους δοκιμάστηκε η νέα τάξη πραγμάτων. Αμέσως μετά την κατάρρευση του ψυχρού πολέμου και του κόσμου των δύο στρατοπέδων, τα Βαλκάνια αποτέλεσαν το πεδίο αντιπαράθεσης των νέων δεδομένων, που διαμόρφωναν το διαμορφωόμενο διεθνές σύστημα.

Σε αυτό το πλαίσιο, η Ευρωπαϊκή Ένωση θέλησε από την αρχή να παίξει ένα σημαντικό ρόλο. Πράγματι, ανέλαβε πρωτοβουλίες και παρενέβη, για να διαμορφώσει την πολιτική και την οικονομική κατάσταση στα Βαλκάνια.

Λυτούμαι να παρατηρήσω όμως από την αρχή, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση απέδειξε ότι δεν ήταν έτοιμη, ούτε να αντιμετωπίσει τα προβλήματα της νέας εποχής που είχε διαμορφωθεί, ούτε βεβαίως και να δώσει λύσεις σε αυτά. Δε διέθετε και εξακολουθεί μέχρι σήμερα να μη διαθέτει τους μηχανισμούς εκείνους, που είναι απαραίτητοι για τη διαμόρφωση μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής, αλλά πιο πέρα από τους μηχανισμούς, δεν υπήρχε και η πολιτική βούληση από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, για να προχωρήσει σε μια συνεκτική και συγκροτημένη πολιτική στα Βαλκάνια.

Ο τρόπος που χειρίστηκε παραδείγματος χάρι το πρόβλημα της Γιουγκοσλαβίας και ευρύτερα των Βαλκανίων, αμέσως μετά το τέλος της προηγούμενης εποχής, είναι μια ανάγλυφη απόδειξη της ανετοιμότητας θα έλεγα από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να αντιμετωπίσει αυτή την κρίση.

Επικράτησαν κυρίως τα εθνικά συμφέροντα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ακόμη ο ελάχιστος κοινός παρονομαστής, ο οποίος διαμορφώθηκε μέσα από τις διαβουλεύσεις, ήταν τόσο χαμηλός, που πραγματικά δεν αποτελούσε μια ξεχωριστή ευρωπαϊκή πολιτική.

Τα προβλήματα τα φυλετικά, τα εθνοτικά, τα θρησκευτικά, τα οικονομικά και άλλα, που αναφύησαν μετά την κατάρρευση του προηγούμενου καθεστώτος στα Βαλκάνια, επιτάθηκαν σε τελευταία ανάλυση με την πολιτική που ακολούθησε η Ευρωπαϊκή Ένωση. Ενώ θα έπρεπε να διαδραματίσει ένα ρόλο στήριξης της προσπάθειας των χωρών αυτών, να προχωρήσουν από το προηγούμενο καθεστώς σε ένα πιο πλουραλιστικό σύστημα στην οικονομία της αγοράς, οδηγήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση τελικά να διαδραματίσει ένα ρόλο αποσταθεροποιητικό.

Η διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας και ο πόλεμος στη Βοσνία Ερζεγοβίνη, είναι γνωστά ζητήματα, γνωστές οι εξελίξεις εκεί και δε χρειάζεται να τις αναλύσω. Η Ευρωπαϊκή Ένωση προχώρησε να δώσει τη συγκατάθεσή της και πρώτη αναγνώρισε τη διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας, χωρίς να έχει μια εναλλακτική πρόταση για το τί θα έπρεπε να ακολουθήσει.

Εκείνο το οποίο έχει ενδιαφέρον σε τελευταία ανάλυση, είναι ότι ένα καθαρά ευρωπαϊκό ζήτημα, όπως ήταν η κρίση στη Γιουγκοσλαβία και γενικότερα το Βαλκανικό, οδηγήθηκε, εξαιτίας των λαθών και της έλλειψης ομοιογενούς πολιτικής από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο να δημιουργήσει ένα κενό, το οποίο έσπευσαν βεβαίως οι Ηνωμένες Πολιτείες αμέσως να καλύψουν και να το διαχειριστούν.

Ενώ αρχικά οι Ηνωμένες Πολιτείες ήταν ιδιαίτερα επιφυλακτικές στο να αναμειχθούν στην κρίση στα Βαλκάνια, στη συνέχεια το κενό αυτό, κατά τρόπο μαθηματικό, έπρεπε να καλυφθεί και έσπευσαν οι Ηνωμένες Πολιτείες με την παρέμβασή τους, τη δυναμική παρέμβασή τους, για να εφαρμόσουν τελικά τα προγράμματα και τα σχέδια που η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε κατ' αρχήν επινοήσει. Δηλαδή η συμφωνία Ντέιτον δεν είναι τίποτε άλλο από το αρχικό ευρωπαϊκό σχέδιο, με μικρές διαφοροποιήσεις, που είχε η Ευρωπαϊκή Ένωση επινοήσει, για να λυθεί το Βοσνιακό.

Το κόστος λοιπόν της κρίσης το έχει επιβαρυνθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, το πολιτικό όμως όφελος το έχει εξασφαλίσει η Αμερική. Αυτό δεν είναι φαινόμενο μόνο στα Βαλκάνια ή στην κρίση της πρώην Γιουγκοσλαβίας, αλλά είναι κάτι το οποίο το συναντούμε και αλλού. Στη Μέση Ανατολή παραδείγματος χάριν, το λογαριασμό της προσπάθειας για την ειρηνευτική διαδικασία στη Μέση Ανατολή τον καταβάλει η Ευρώπη με τα διάφορα προγράμματά της, ενώ τις πολιτικές πρωτοβουλίες και το πολιτικό όφελος, το καρπώνονται οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως είπαμε, δεν έχει κοινή εξωτερική πολιτική, ούτε πολιτική άμυνας. Παρ' όλη την πρόοδο που έχει επιτευχθεί και στη διαδικασία της αναθεώρησης, που οδήγησε στη συμφωνία του Μάαστριχτ και πρόσφατα, με τη διακυβερνητική, που οδήγησε στη συμφωνία του Άμστερνταμ, εξακολουθεί η εξωτερική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης να είναι σε εμβρυώδη κατάσταση.

Έχει σημειωθεί βεβαίως σημαντική πρόοδος. Δεν είναι η ίδια κατάσταση που επικρατούσε, αυτό το άτυπο χαλαρό σχήμα, τα οποία υπήρχε μέχρι το Μάαστριχτ. Έχει θεσμοθετηθεί μια διαδικασία. Έχει προβλεφθεί τώρα μια μονάδα, η οποία θα είναι μονάδα ανάλυσης και προγραμματισμού, θα μελετά τις κρίσεις και θα προτείνει πολιτική.

Έχει ορισθεί υπεύθυνος για την εξωτερική πολιτική, που είναι ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου. Έχει διευρυνθεί ο χώρος δραστηριότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αποτελούν επίσης αποστολές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι αποστολές "Πίτερσμπουργκ" όπως λέμε, που έχουν ανθρωπιστικό, ειρηνευτικό περιεχόμενο. Έχουν προσδιοριστεί με μεγαλύτερη σαφήνεια οι αρχές, πάνω στις οποίες θα στηρίζεται η εξωτερική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μια από τις οποίες είναι και η αρχή της προστασίας των εξωτερικών συνόρων, που ήταν και πρωτοβουλία της χώρας μας.

Παρ' όλα αυτά εξακολουθεί η Ευρώπη να μην έχει μια συγκροτημένη, συνεκτική εξωτερική πολιτική. Και όλα αυτά τα οποία είπαμε, αυτή η πρόοδος, θα αποδειχθεί πια στην πράξη, όταν θα τεθεί σε εφαρμογή η συνθήκη του Άμστερνταμ. Τότε θα φανεί κατά πόσον μπορεί πράγματι να οδηγήσει σε θετικά αποτελέσματα.

Πέρα όμως από τους μηχανισμούς, παραμένει ακόμα το ερώτημα της ίδιας της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τί επιδιώκει η Ευρωπαϊκή Ένωση στα Βαλκάνια; Ποιά είναι η πολιτική που ακολουθεί; Διότι δεν υπάρχει ενιαία φωνή, ούτε υπάρχει ενιαία επιδίωξη. Αυτό το οποίο παρατηρούμε είναι, όπως είπα και στην αρχή, ο χαμηλότερος κοινός παρονομαστής, ο οποίος είναι πάρα πολύ χαμηλός.

Δεν έχει ούτε φαντασία, ούτε οραματισμό, με αποτέλεσμα η πολιτική που έχει ακολουθήσει η

Ευρωπαϊκή Ένωση να είναι αντιφατική και πολλές φορές χωρίς περιεχόμενο, γιατί υπάρχουν ακόμη ερωτήματα, όπως: Γιατί διαλύθηκε η πρώην Γιουγκοσλαβία; Γιατί συναίνεσε στη διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας; Αποτελούσε η πρώην Γιουγκοσλαβία απειλή για την Ευρωπαϊκή Ένωση; Αποτελούσε απειλή για ορισμένες από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

Γιατί δημιουργήθηκε ένα ξεχωριστό κράτος, όπως είναι αυτό της Βοσνίας; Έχει πιθανότητες να επιβιώσει αυτό το κράτος; Το βλέπουμε αυτή τη στιγμή να μη μπορεί να λειτουργήσει. Γιατί υπήρξε αυτή η στήριξη της Κροατίας; ενός κράτους, το οποίο και σήμερα έχει προβλήματα εσωτερικά, τα οποία όλοι γνωρίζετε. Γιατί ο πλήρης αποκλεισμός της Σερβίας από την υπόλοιπη ευρωπαϊκή οικογένεια;

Όση προσπάθεια και αν καταβάλλουμε, για να ερμηνεύσουμε ορθολογικά τα γεγονότα, πιστεύω ότι εξακολουθούν σε πολλούς από εμάς και σε εμένα, να υπάρχουν κενά.

Τα Βαλκάνια όμως είναι ένα τμήμα της Ευρώπης, είναι τμήμα της ευρωπαϊκής ιστορίας και του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Η πορεία τους είναι συνυφασμένη με το μέλλον της Ευρώπης. Η νέα Ευρώπη, η οποία οικοδομείται, είτε αυτή είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση και η προοπτική διεύρυνσής της με τα νέα κράτη της πρώην Ανατολικής Ευρώπης, είτε είναι το NATO, το οποίο διευρύνεται και αναλαμβάνει νέες αποστολές, δε μπορεί να αφήσει έξω από τη μελλοντική του αρχιτεκτονική τις βαλκανικές χώρες.

Αυτό ήταν σε τελευταία ανάλυση και το μήνυμα που θελήσαμε να δώσουμε, όταν συναντήθηκαν όλοι οι ηγέτες των βαλκανικών χωρών πρόσφατα στην Κρήτη. Το κύριο μήνυμα νομίζω, το οποίο πέρασε προς τα έξω από τη συνάντηση αυτή, είναι ότι δε μπορεί να οικοδομηθεί μια καινούρια Ευρώπη, χωρίς σύνορα, χωρίς διαχωριστικές γραμμές, αν μέσα σε αυτή δεν ενταχθούν και οι βαλκανικές χώρες, που αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της Ευρώπης.

Αυτό νομίζω το μήνυμα ήταν σαφές και αυτή πρέπει να είναι σε τελευταία ανάλυση και η στρατηγική, την οποία θα πρέπει να ακολουθήσει η Νοτιοανατολική Ευρώπη. Αυτή είναι και η πολιτική της χώρας μας. Είναι η πολιτική της Ελλάδας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και σε άλλα περιφερειακά πλαίσια και γενικότερα στην εξωτερική της πολιτική.

Δε θα αναφερθώ βεβαίως στα γνωστά λάθη των αρχών της δεκαετίας του '90, μιλώντας για την Ελληνική κυβέρνηση, που δεν κατάφερε τα πρώτα χρόνια να αξιοποιήσει σε όφελος της χώρας μας τις αλλαγές που συντελούνταν ευρύτερα στον κόσμο και ειδικότερα στα Βαλκάνια. Λάθη, τα οποία οδήγησαν τη χώρα μας από το να παίζει έναν πρωτοβουλιτικό ρόλο στα Βαλκάνια και στην προσπάθεια του ανοίγματος των συνόρων και του ξεκινήματος μιας νέας εποχής, κατάφερε να γίνει για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα τμήμα του βαλκανικού προβλήματος.

Είναι γνωστά τα προβλήματα που διαμορφώθηκαν με την Αλβανία, με τα Σκόπια, ακόμα και με τη Βουλγαρία. Δε θα τα αναλύσω. Είναι γνωστά όλα αυτά τα λάθη. Όπως είναι γνωστές και οι ευθύνες.

Χρειάστηκε όμως χρόνος σε μια νέα προσπάθεια που ανέλαβε η Ελληνική κυβέρνηση, η Ελληνική πολιτεία, για να αναταχθεί η πολιτική αυτή και να μπουν οι σωστές προτεραιότητες, ώστε σήμερα η Ελλάδα να μπορεί να διαδραματίσει το ρόλο εκείνο, τον οποίο θα μπορούσε να παίξει στα Βαλκάνια. Πράγματι, έχει σημειωθεί μια πολύ μεγάλη αλλαγή, σε σχέση με τις αρχές της δεκαετίας. Με την Αλβανία, οι σχέσεις μας αυτή τη στιγμή είναι άριστες, ύστερα και από το ρόλο τον οποίο κατάφερε να παίξει η Ελλάδα στην πρόσφατη κρίση. Αυτή τη στιγμή έχουμε θαυμάσιες επαφές και στο πολιτικό και στο οικονομικό επίπεδο με τη χώρα αυτή.

Με τα Σκόπια υπάρχει μια σημαντική πρόοδος. Έχει υπογραφεί, όπως γνωρίζετε, ενδιάμεση συμφωνία. Οι ανταλλαγές έχουν πολλαπλασιαστεί. Υπάρχει ασφαλώς το πρόβλημα του ονόμα-

τος, το οποίο παραμένει σε εκκρεμότητα. Υπάρχει μια διαδικασία, η οποία συνεχίζει, στα Ηνωμένα Έθνη. Ελπίζουμε ότι σύντομα θα οδηγήσει σε κάποιο αποτέλεσμα και θα βρεθεί πράγματι μια αμοιβαία αποδεκτή ονομασία για τη χώρα αυτή.

Με τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία, οι σχέσεις μας έχουν βελτιωθεί σημαντικά. Η Ελλάδα είναι ένας από τους πιο σημαντικούς εμπορικούς εταίρους των χωρών αυτών. Και στην πρώην Γιουγκοσλαβία, ο ρόλος μας είναι ένας ρόλος εξισορροπητικός, ο οποίος μπόρεσε να επηρεάσει και την πολιτική της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία πολλές φορές ήταν εντελώς μονόπλευρη. Η παρουσία μας στην ειρηνευτική στρατιωτική δύναμη που είναι εκεί, είναι επίσης μια σημαντική παρέμβαση.

Η πρωτοβουλία που έχουμε πάρει για τη διαβαλκανική, νομίζω ενισχύει και τη διαπραγματευτική θέση της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά επίσης και προωθεί την ίδια την περιφερειακή συνεργασία των βαλκανικών χωρών και την ισχύ τους, τη διαπραγματευτική τους ισχύ, απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, διότι βασική στόχευση παραμένει η ενσωμάτωση της Βαλκανικής στην Ευρώπη και στους θεσμούς της, στο NATO και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Γνωρίζετε όμως ότι υπάρχουν πάρα πολλές διαφορές και αντιθέσεις ανάμεσα στα ευρωπαϊκά κράτη, όσον αφορά τη συμμετοχή των χωρών της Βαλκανικής, είτε στο NATO, είτε στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο NATO έχουν παρθεί οι πρώτες αποφάσεις. Δυστυχώς, οι χώρες της Βαλκανικής, η Ρουμανία και η Βουλγαρία, δεν έχουν περιληφθεί μέσα στην πρώτη ομάδα κρατών, οι οποίες θα ενταχθούν στο NATO.

Παραμένει η επιθυμία, όμως, των χωρών αυτών και η επιθυμία και της δικής μας χώρας, να ενισχυθεί η προοπτική ενσωμάτωσής τους στο NATO και νομίζω ότι μοιραία σε λίγα χρόνια το NATO θα αποφασίσει να περιλάβει και τις χώρες αυτές στους κόλπους του.

Η μάχη για την Ευρωπαϊκή Ένωση ακόμη δίνεται. Οι μεγάλες αποφάσεις θα ληφθούν στο Λουξεμβούργο, σε μερικές μέρες. Υπάρχει βεβαίως η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εκεί, η οποία λέει ότι οι συνομιλίες για τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα πρέπει να ξεκινήσουν μόνο με έξι χώρες. Και η πρόταση αυτή αφήνει και πάλι έξω τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία.

Υπάρχει όμως και αρκετά ισχυρή ομάδα κρατών, μεταξύ των οποίων βεβαίως και η χώρα μας, η οποία υποστηρίζει ότι θα πρέπει οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις να αρχίσουν ταυτόχρονα με όλες τις υποψήφιες χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας. Έχω την αίσθηση ότι η άποψη αυτή αρχίζει και κερδίζει. Δεν είμαι βέβαιος ότι θα υπάρξει, βεβαίως, ομοφωνία.

Εκείνο το οποίο θα πρέπει πάντως να εξασφαλιστεί στο Λουξεμβούργο, είναι ότι η πόρτα θα πρέπει να παραμείνει ανοιχτή και για τις χώρες αυτές στο εγγύς μέλλον. Όχι μόνο για τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία, εννοώ ευρύτερα όλες τις χώρες της Βαλκανικής και περιλαμβάνω σε αυτές και τις χώρες βεβαίως της πρώην Γιουγκοσλαβίας, αλλά και την Αλβανία και τα Σκόπια.

Βεβαίως, θα χρειαστεί ένα χρονικό διάστημα, που πρέπει να μεσολαβήσει, ώστε οι σχέσεις των χωρών αυτών με την Ευρωπαϊκή Ένωση να αναβαθμιστούν και να υπάρξουν οι απαραίτητες προσαρμογές. Ένα πρώτο βήμα το οποίο πρέπει να γίνει, είναι να ενισχυθούν και να αναβαθμίστούν οι σχέσεις που έχουν οι χώρες αυτές με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αυτή τη στιγμή η Ρουμανία και η Βουλγαρία έχουν ευρωπαϊκές συμφωνίες, είναι μια αρκετά αναβαθμισμένη εταιρική σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Αλβανία όμως και τα Σκόπια, έχουν μια σχέση απλής εμπορικής και οικονομικής συνεργασίας. Ενώ οι άλλες χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας, δεν έχουν συμβατικό καθεστώς. Το παλαιότερο συμβατικό καθεστώς, το οποίο ίσχυε με την πρώην Γιουγκοσλαβία, ανεστάλη το '91.

Υπάρχουν και κάποια αυτόνομα μέτρα, τα οποία και αυτά κατά καιρούς έχουν παγώσει, ενώ οι χρηματοδοτήσεις που πάνε προς τη Βοσνία και την Κροατία, προέρχονται από το πρόγραμμα "PHARE" και έχουν να κάνουν κυρίως, τουλάχιστο για τη Βοσνία, έχουν να κάνουν με την προσπάθεια ανασυγκρότησης της χώρας αυτής ύστερα από τον εμφύλιο πόλεμο, μέσα από τις διασκέψεις που έχουν πραγματοποιηθεί ή από τους δωρητές ή από τις άλλες χώρες που έχουν υπογράψει τη συμφωνία του Ντέιτον.

Θα πρέπει να ενισχυθεί η προσπάθεια ευρωπαϊκού προσανατολισμού της Βαλκανικής. Η Ευρώπη έχει να διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο. Αν οι χώρες αυτές δεν ενταχθούν στην ευρωπαϊκή οικογένεια, δε θα μπορέσουν να βρουν ούτε τη σταθερότητα, που είναι τόσο απαραίτητη για την οικονομική τους πρόοδο και ανάπτυξη, αλλά δε θα μπορέσουν και να αποτελέσουν χώρους ειρήνης και συνεργασίας, κάτι που είναι απαραίτητο και για τη χώρα μας, διότι οι χώρες αυτές είναι η γέφυρά μας με την Ευρώπη, με τον πυρήνα της ευρωπαϊκής οικογένειας.

Για να γίνει αυτό χρειάζεται ένα πολιτικό θάρρος από την ευρωπαϊκή πλευρά, να ξεπεράσει τους ενδοιασμούς και τις αναστολές, τις οποίες έχει αυτή την στιγμή η πλειοψηφία των ευρωπαϊκών κρατών, να δει με πολιτική φαντασία το μέλλον της Βαλκανικής, διότι η νέα εποχή είναι μια εποχή όπου θα πρέπει η Ευρώπη πράγματι να αποτελέσει ένα ενιαίο πολιτικό σύνολο. Όχι να δημιουργήσουμε και πάλι διαχωριστικές γραμμές και τείχη. Τα σύνορα θα πρέπει να γίνουν γέφυρες συνεργασίας και όχι νέες διαχωριστικές γραμμές.

Από την άλλη πλευρά όμως, θα πρέπει η Ευρώπη να αναλάβει και τις οικονομικές της ευθύνες. Δεν μπορεί με ημίμετρα, με προγράμματα περιορισμένης εμβέλειας, να αντιμετωπιστούν τα μεγάλα διαρθρωτικά προβλήματα, τα οποία αντιμετωπίζουν οι χώρες αυτές. Χρειάζεται ένα γενναίο πρόγραμμα, για την ανασυγκρότηση και την ανάπτυξη των χωρών αυτών. Και πολύ φοβάμαι ότι τα προγράμματα "PHARE" και "INTERREG", όσο ευπρόσδεκτα και αν είναι, είναι πάρα πολύ περιορισμένα.

Θέλω να τελειώσω με ένα μήνυμα ελπίδας και αισιοδοξίας, λέγοντας ότι η ιστορία έχει πάρει το δρόμο της. Έχουμε μπει πράγματι σε μια νέα εποχή. Η αντιπαλότητα και η δυσπιστία μοιραία θα δώσει τη θέση της σε αναβαθμισμένες σχέσεις οικονομικής συνεργασίας.

Στην προσπάθεια αυτή η Ελλάδα έχει ένα σημαντικό ρόλο να παίξει και προσπαθεί ακριβώς να αρθρώσει μια ολοκληρωμένη και ουσιαστική βαλκανική πολιτική, τόσο στον πολιτικό τομέα, με τις πρωτοβουλίες που λαμβάνει στο πλαίσιο της διαβαλκανικής, όσο και στον οικονομικό τομέα, σε μια προσπάθεια που έχουμε αναλάβει, να διαμορφώσουμε το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο, να προωθήσουμε συμφωνίες οικονομικής συνεργασίας και επενδύσεων με τις χώρες αυτές και να δώσουμε διάφορες διευκολύνσεις, ώστε με διάφορα προγράμματα τεχνικής βοήθειας να προωθηθεί η οικονομική συνεργασία με τη Βαλκανική.

Η χώρα μας είναι αποφασισμένη να βοηθήσει στη δύσκολη πορεία των χωρών της Βαλκανικής, προς την οικονομική τους ανάπτυξη και την ένταξή τους στην ευρωπαϊκή οικογένεια. Στόχος είναι, όπως είπα, τα σύνορα να γίνουν γέφυρες συνεργασίας και όχι διαχωριστικές γραμμές. Και η λέξη "Βαλκάνια" να πάψει να είναι πλέον συνώνυμο της υπανάπτυξης και των προβλημάτων.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ πολύ τον κύριο Κρανιδιώτη για την ωραία, πυκνή εισήγησή του. Το λόγο έχει τώρα ο κύριος Γιώργος Κατηφόρης, Ευρωβουλευτής του ΠΑΣΟΚ.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΤΗΦΟΡΗΣ

ΜΕΛΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ

"Διεύρυνση και Οικονομία"

Εμένα, λόγω ειδικότητας στο Ευρωκοινοβούλιο, θα μου επιτρέψετε να ασχοληθώ περισσότερο με την οικονομική πλευρά αυτών των πραγμάτων. Βέβαια για να μιλήσει κανείς για την οικονομική πλευρά της διεύρυνσης, θα πρέπει να διευρύνει κάπως και τη γεωγραφική περιφέρεια στην οποία αναφέρεται το θέμα, γιατί είναι πολύ νωρίς ακόμη για να μπορεί να μιλήσει κανείς.

Αρχισα να λέω ότι ήθελα να μιλήσω για την οικονομική πλευρά της διεύρυνσης. Αυτό με υποχρεώνει να μιλήσω κάπως ευρύτερα, δηλαδή για τη διεύρυνση στο σύνολό της και όχι για τη διεύρυνση προς τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, γιατί δεν υπάρχει ακόμα οικονομικό πρόγραμμα εντοπισμένο με τόση γεωγραφική ακρίβεια.

Υπάρχει ένα οικονομικό πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που αναφέρεται στο σύνολο των χωρών που είναι ενδεχόμενο να ενταχθούν από τώρα μέχρι το 2006 και μέχρι το 2006 είναι η περίοδος που καλύπτει η λεγόμενη "Ατζέντα 2000". Οι οικονομικές προοπτικές της "Ατζέντας 2000", είναι δημοσιονομικές προοπτικές. Δηλαδή το τι είναι διατεθειμένη η Ευρωπαϊκή Ένωση να ξοδέψει, για να στηρίξει τη διεύρυνση. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο θα πω δύο λόγια.

Πριν αρχίσω με τα οικονομικά, θα ήθελα να αναφερθώ, σε μια διατύπωση του τέως Προέδρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του κ. Κλάους Χενς, του Σοσιαλιστή Προέδρου της πρώτης περιόδου, που μιλώντας στην Αμερική για τη διεύρυνση, είχε μια πολύ χαρακτηριστική διατύπωση που λέει: Μαζί εδώ ή η Ευρώπη ή η Δυτική θα κάνει εξαγωγή της σταθερότητας στην Ανατολική Ευρώπη ή η Ανατολική Ευρώπη θα κάνει εξαγωγή της αστάθειας στη Δυτική Ευρώπη. Εκεί κυρίως παίζεται αυτή η υπόθεση. Ο προβληματισμός είναι πολιτικοοικονομικός, δεν είναι μόνο οικονομικός.

Ένα μέρος της αστάθειας ή της σταθερότητας που μπορεί να μεταδοθεί από τη μια περιοχή στην άλλη, αναφέρεται προφανώς στην οικονομία, γιατί μια μεγάλη οικονομική κρίση στην Ανατολική Ευρώπη θα έχει επιπτώσεις. Αν όχι τίποτε άλλο, θα στείλει ενδεχομένως μερικές στρατιές εκατομμυρίων μεταναστών να γυρεύουν δουλειά στη Δυτική Ευρώπη. Αλλά πέρα από τις οικονομικές υπάρχουν και οι πολιτικές προεκτάσεις, και είναι ίσως πιο σημαντικές στο θέμα αυτό.

Για να περάσουμε στα οικονομικά. Το μόνο όργανο που έχει μέχρι σήμερα συγκροτημένη άποψη, έχει εκφράσει πλήρεις και συγκροτημένες απόψεις για το θέμα της διεύρυνσης, είναι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με το κείμενο "Ατζέντα 2000". Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή βλέπει στη διεύρυνση της Ένωσης στην Ανατολική Ευρώπη αυτό που λένε οι οικονομολόγοι, ένα παιχνίδι θετικού αθροίσματος. Δηλαδή παιχνίδι, όπου όλοι οι παίκτες, τόσο τα παλαιά, όσο και τα καινούργια μέλη, γιατί αυτοί είναι οι παίκτες επί του προκειμένου, έχουν κάτι να κερδίσουν.

Τα παίγνια χωρίζονται σε παίγνια αρνητικού αθροίσματος, μηδενικού αθροίσματος και θετικού αθροίσματος. Αν για να κερδίσεις εσύ πρέπει να χάσει ο άλλος, το παίγνιο είναι μηδενικού αθροίσματος. Αν όλοι χάνουν το παιχνίδι είναι αρνητικού αθροίσματος. Και υπάρχουν και αυτά τα ωραία παιχνίδια θετικού αθροίσματος, αν υπάρχουν φυσικά, όπου όλοι κερδίζουν από το παιχνίδι. Τέτοιο παίγνιο λέει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι είναι η διεύρυνση.

Από την ίδρυσή της, βέβαια, η Ευρώπη, από την εποχή της κοινής αγοράς, είχε αυτό το χαρα-

κτήρα. Δηλαδή θέλαμε να είναι ένα παιχνίδι θετικού αθροίσματος και νομίζω ότι ως τώρα ήτανε και θετικού αθροίσματος. Για αυτό αποτελεί θεμελιώδη και πάγια αρχή της Ένωσης η έμφαση σε αυτή την αρχή και πολύ σωστά την προεκτείνει και προς το μέλλον και προς τη διεύρυνση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αλλά φυσικά από την αρχή που είναι σωστή, μέχρι την εφαρμογή και τη λεπτομέρεια, υπάρχει μεγάλη απόσταση.

Σε πρώτη ματιά φαίνεται ίσως περίεργο, ότι τα πλούσια κράτη της Δυτικής Ευρώπης περιμένουν να αποκομίσουν οικονομικά οφέλη από τους φτωχούς συγγενείς της Ανατολής. Τονίζω τα οικονομικά, γιατί τα πολιτικά οφέλη τα σχολιάσαμε ήδη. Ή θα διευρύνουμε τη σταθερότητα προς την Ανατολή ή η Ανατολή θα μας μεταδώσει αστάθεια.

Είναι περίεργο λοιπόν ότι τα σημερινά κράτη μέλη προσδοκούν οικονομικά οφέλη. Αλλά όσο μεγαλύτερη γίνεται η αγορά, τόσο περισσότερο επεκτείνεται ο καταμερισμός της εργασίας, άρα και ο πλούτος των εθνών, όπως μας έμαθε μια για πάντα ο Άνταμ Σμιθ. Και αγορά δεν είναι μόνο η σημερινή, η αυριανή αγορά, όταν θα επεκταθεί και θα φτάσει το σύνολο των 26 χωρών της Ευρώπης.

Η τελευταία αυτή, η μεγάλη αγορά, δηλαδή με την προσθήκη της Ανατολικής Ευρώπης, δεν είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακή, από την πλευρά της αγοραστικής δύναμης. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παραθέτει η Επιτροπή, όταν τα μέλη της Ένωσης αυξηθούν από 15 σε 26, ο πληθυσμός θα αυξηθεί κατά περίπου 30%, το συνολικό εισόδημα θα αυξηθεί μόνο κατά 9%, ενώ το μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα θα πέσει κατά 16%.

Αυτός όμως ο πρόσθετος πληθυσμός, δηλαδή περίπου τα 100 εκατομμύρια άνθρωποι που θα προστεθούν, εργαζόμενοι άνθρωποι, υψηλής κατάρτισης και πειθαρχίας, δεν πρόκειται να μείνουν με σταυρωμένα τα χέρια. Στο δυναμικό περιβάλλον της οικονομίας της αγοράς, λογικό είναι να υποθέσει κανείς ότι θα αποδώσουν πολύ περισσότερο, από ό,τι κατόρθωσαν να αποδώσουν στα ασφυκτικά πλαίσια της γραφειοκρατικής δήθεν σοσιαλιστικής οικονομίας του παρελθόντος.

Αυτό το "δήθεν Σοσιαλιστικής", εγώ φυσικά το λέω με πόνο ψυχής, δεν το λέω με καμία ευχαρίστηση, γιατί είμαι ένας από εκείνους που πίστεψαν στο σοσιαλιστικό πείραμα της Ανατολικής Ευρώπης και της Σοβιετικής Ένωσης. Αλλά είμαι υποχρεωμένος να ομολογήσω τη διάψευσή μου, όχι γιατί κατέρρευσε το Σοβιετικό Οικονομικό Σύστημα, αλλά γιατί είχε διαψευστεί ήδη πριν καταρρεύσει, είχε πάψει να είναι Σοσιαλισμός αυτό το κατασκεύασμα.

Όταν πετύχουν νέα επίπεδα απόδοσης, τότε οι παραγωγοί των Ανατολικών Χωρών θα προσθέσουν στην αγορά της Ευρώπης τις πρόσθετες εισοδηματικές διαστάσεις, εκείνες που χρειάζονται για να επαληθευτεί το θεώρημα του Άνταμ Σμιθ, ότι η μεγάλη αγορά δημιουργεί μεγαλύτερο πλούτο.

Αλλά και πριν συμβεί αυτό, πριν ανεβάσουν την παραγωγικότητά τους σε επίπεδα συγκρίσιμα με της Δυτικής Ευρώπης, η παρουσία ενός μεγάλου αριθμού χαμηλόμισθων εργαζομένων εκείνης της περιοχής, όπως εκτιμάει ξανά η Επιτροπή στην "Ατζέντα 2000", θα παίξει ενεργητικό ρόλο για τη συγκράτηση των μισθών σε ολόκληρη την Ευρώπη. Πρόκειται για μια προοπτική κάθε άλλο παρά ευχάριστη για τον κάθε εργαζόμενο χωριστά, ευνοϊκή όμως για τη συσσώρευση του κεφαλαίου, άρα και για την οικονομική ανάπτυξη, άρα τελικά και κάτω από τους όρους της διεκδίκησης μιας κάποιας δίκαιης διανομής του νέου πλούτου, χρήσιμη για το σύνολο των εργαζομένων.

Εδώ θα μου επιτρέψετε μια παρέμβαση από το κύριο θέμα. Στο σύγχρονο κόσμο υπάρχουν διάφορα μονοπώλια, που μας αρέσει να τα κατακεραυνώνουμε και ένα μονοπώλιο που μας αρέσει να το ξεχνάμε. Αυτό το τελευταίο μονοπώλιο είναι το μονοπώλιο της αγοράς εργασίας των βιομηχανικά αναπτυγμένων χωρών, απέναντι στους εργαζόμενους του τρίτου κόσμου ή του δυόμιου κόσμου, όπως θα μπορούσε κανείς να περιγράψει ίσως την Ανατολική Ευρώπη, που αν

μελετήσει κανείς τα κατά κεφαλήν εισόδημα, είναι απολύτως συγκρίσιμα με τα τριτοκοσμικά τα επίπεδα.

Βέβαια δεν είναι τρίτος κόσμος η Ανατολική Ευρώπη, από άλλες απόψεις, μορφωτικές, θεσμών και λοιπά, αλλά από πλευράς κατά κεφαλήν εισοδήματος, στο βαθμό που αυτές οι στατιστικές είναι σωστές φυσικά, είναι τριτοκοσμικά τα επίπεδα.

Μια από τις διαδικασίες για το ανέβασμα του επιπέδου του τρίτου κόσμου, είναι να σπάσει κάπως το μονοπώλιο της αγοράς εργασίας, εκείνων που χωρίς ασφαλώς να είναι πλούσιοι στο δικό τους τόπο, βρίσκονται σε ασύγκριτα πλεονεκτική θέση απέναντι στους εργαζόμενους του Τρίτου Κόσμου, χωρίς να είναι πλούσιοι στο δικό τους τόπο, το τονίζω αυτό. Αναπόφευκτα, σε παγκόσμια κλίμακα, αποτελούν μια εργατική αριστοκρατία και θα πρέπει να χάσουν αυτοί, αυτό το νόημα έχει η αναφορά της Επιτροπής της συγκράτησης των μισθών, προκειμένου τα όρια της αγοράς να διευρυνθούν, για να χωρέσουν έναν αριθμό από τους καινούριοι φερόμενους.

Φυσικά, το μοίρασμα της αγοράς εργασίας και η συνακόλουθη επιβράδυνση των μισθολογικών αυξήσεων, είναι μια μόνο και όχι η καλύτερη μέθοδος για την ανόρθωση των ανατολικών οικονομιών. Εκείνο που πραγματικά θα ανέβαζε τις οικονομίες αυτές, θα ήταν μια πολύ γρήγορη συσσώρευση κεφαλαίου, με επενδύσεις πολύ ανώτερες από το μέσο Δυτικοευρωπαϊκό όρο και με αντίστοιχα ταχύτερους ρυθμούς ανάπτυξης. Αυτά μπορούν να επιτευχθούν, αν μπορούν, μόνο με μεγάλες μεταβιβάσεις κεφαλαίων από τη Δυτική στην Ανατολική Ευρώπη. Μιλάμε φυσικά για μεγάλες οικονομικές αποστάσεις που πρέπει να διανυθούν, για δυσεπίτευκτα πράγματα και για μακροχρόνιες διαδικασίες.

Όπως σας είπα, πρόκειται για οικονομίες, όπου με εξαίρεση τη Σλοβενία, που είναι συγκρίσιμη με την Ελλάδα, δηλαδή η Ελλάδα στη στατιστική εμφανίζεται με 8.500 κατά κεφαλήν εισόδημα και η Σλοβενία εμφανίζεται με 7.200, με εξαίρεση τη Σλοβενία, το κατά κεφαλήν εισόδημα κυμαίνεται με τα στοιχεία του 1995, από 930 δολάρια στη Λιθουανία, σε 3.500 δολάρια στην Τσεχική Δημοκρατία.

Οι εκτιμήσεις που έχουν γίνει για την ανάλογη αν και όχι και τόσο ανάλογη, γιατί στην περίπτωση της πρέπει να λάβουμε υπόψη και τη δύναμη της εθνικής αλληλεγγύης, η ανάλογη λοιπόν περίπτωση είναι αυτή της Ανατολικής Γερμανίας.

Οι εκτιμήσεις που έχουν γίνει σε μελέτες σχετικές με το κατά πόσον η Ανατολική Γερμανία, μπορεί να φτάσει στο επίπεδο της Δυτικής, πόσος χρόνος θα χρειαστεί, τι είδους επενδύσεις θα χρειαστούν και λοιπά, έχουν φτάσει στο συμπέρασμα, ότι για να φτάσει η Ανατολική Γερμανία στο 75% του εισοδήματος της Δυτικής Γερμανίας, απαιτείται σταθερός ρυθμός αύξησης της οικονομικής ανάπτυξης 5% το χρόνο, επί 20 χρόνια και οι αντίστοιχες φυσικά επενδύσεις.

5% σταθερός ρυθμός ανάπτυξης, επί 20 χρόνια, πρόκειται για πρωτοφανή νούμερα. Τέτοιου είδους νούμερα είχε μόνο η Σοβιετική Ένωση της μεγάλης εποχής, όταν έκανε τα δύο πρώτα 5χρονα. Είχε πράγματι τέτοιους ρυθμούς ανάπτυξης, αλλά και αυτοί δεν κράτησαν 20 χρόνια. Τέτοιου είδους είναι οι διαστάσεις του προβλήματος.

Έτσι το κλειδί βρίσκεται στις επενδύσεις και στη μεταφορά κεφαλαίων από τη Δυτική στην Ανατολική Ευρώπη. Από την άποψη αυτή, η συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προβλέπει η "Ατζέντα 2000" είναι όχι απλώς πενιχρή, είναι ανύπαρκτη.

Οι δημοσιονομικές προοπτικές της "Ατζέντα 2000" προβλέπουν μεταβιβάσεις σε τρεις τομείς, στην κοινή αγροτική πολιτική, είναι με τις δύο μορφές της, στήριξη τιμών και γεωργικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, στα μέτρα των διαρθρωτικών ταμείων, την επέκταση δηλαδή και την προενταξιακή λεγόμενη βοήθεια.

Τα ποσά που είναι διαθέσιμα από το 1999, αρχίζουν το 1999 με 800 δισ. ECU το χρόνο, αυξάνονται σε 1,8 δισ. ECU για τα χρόνια 2000 και 2001, ενώ μετά το 2002 απογειώνονται με 5,8 δισ. ECU που βαθμιαία αυξάνουν σε 16 δισ. ECU το 2006.

Σε αυτά τα ποσά μπορούν να προστεθούν άλλα 11 δισ. ECU, από τη στιγμή που θα επεκταθεί, αν επεκταθεί, η κοινή αγροτική πολιτική στις ανατολικές χώρες. Φυσικά τα Βαλκάνια, επειδή τα χρήματα αυτά αφορούν μόνο τις χώρες που θα ενταχθούν, έχουν πολύ μικρό κομμάτι να πάρουν από αυτά τα χρήματα, που ήδη αυτά καθεαυτά είναι πάρα πολύ μικρά ποσά φυσικά, ανάλογα με το τι είναι το πρόβλημα. Για να πάρετε μια ιδέα τι θα πει 15 δισεκατομμύρια ECU, μην νομίζετε ότι είναι κανένα μεγάλο ποσό, ο προϋπολογισμός της Κοινότητας είναι περίπου 85 δισεκατομμύρια ECU εφέτος και είναι το 1,12% του εθνικού εισοδήματος της Ευρώπης. Το ποσό των 85 δισ. ECU είναι το 1,12% αντίστοιχα. Για να απορροφήσει την ανεργία της η Δυτική Ευρώπη, έχει 19% του εθνικού εισοδήματος επενδύσεις. Έτσι, όλος ο προϋπολογισμός είναι 1,2% της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρώπη αυτή τη στιγμή επενδύει 19% του εθνικού της εισοδήματος και πρέπει να επενδύσει 25%, για να κατεβάσει στο μισό την ανεργία. Δηλαδή πρέπει να επενδύσει 6 μονάδες του εθνικού της εισοδήματος. Αν ξεκινήσουμε για να μεταβιβάσουμε στην Ανατολική Ευρώπη κεφάλαια σε τέτοιες κλίμακες, μιλάμε για 500 δισεκατομμύρια, ένα τρισεκατομμύριο ECU, τέτοιου είδους ποσά. Αυτά για να τα συγκρίνουμε με τα 15 δισεκατομμύρια, για να έχουμε μια αίσθηση των μεγεθών. Για αυτό σας είπα ότι από πλευράς διαδικασίας επενδύσεων, αυτά τα ποσά είναι ανύπαρκτα, δεν είναι ορατά διά γυμνού οφθαλμού.

Βεβαίως, για τα Βαλκάνια είναι ακόμα μικρότερα τα ποσά, γιατί τα Βαλκάνια δεν θα μπουν, εκτός από την Ουγγαρία, η οποία είναι διεκδικήτρια. Και προβλέπεται για τις χώρες που δεν θα μπουν, η προενταξιακή βοήθεια 500 εκατομμύρια ECU το χρόνο, για δύο χρόνια μόνο, διότι μετά, αν υποτεθεί ότι αρχίζουν εντάξεις από το έτος 2000, αυτή η βοήθεια θα αρχίσει να φεύγει από τις χώρες που δεν εντάσσονται και να πηγαίνει προς τις χώρες που εντάσσονται, προς αυτές θα συγκεντρώνεται ακόμα και αυτή η μικρή βοήθεια. Για αυτό κανείς δεν υποθέτει, ούτε καν το ισχυρίζεται η “Ατζέντα 2000”, ότι με τέτοιου είδους ποσά είναι δυνατόν να αντιμετωπιστεί το επενδυτικό κενό που αντιμετωπίζουν οι υποψήφιες χώρες.

Ο τρόπος που μπορεί να βγουν αυτές οι επενδύσεις, είναι να διαμορφωθούν αγορές και θεσμοί οικονομικής λειτουργίας τέτοιοι, που θα παρακινήσουν την εσωτερική αποταμίευση αφενός και θα προσελκύσουν τη διεθνή ιδιωτική αποταμίευση αφετέρου. Αυτό βέβαια είναι νομίζω προφανές ότι είναι ευκολότερο να γίνει στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά δεν είναι καθόλου εύκολο. Η μέχρι σήμερα πείρα του Τρίτου Κόσμου αυτό ακριβώς αποδεικνύει, ότι δεν είναι εύκολες οι μεταβιβάσεις κεφαλαίων και τα άλματα αυτού του είδους στην οικονομική ανάπτυξη.

Δε θα ξεχάσω ποτέ, όταν έγινε η κατάρρευση των Ανατολικών χωρών, κουβέντιαζα με ένα Σοβιετολόγο του LSE, προφανώς από τους πολέμιους του Σοσιαλιστικού συστήματος, πολύ μεθοδικό και πολύ καταρτισμένο άνθρωπο και του λέω “τι θα γίνουν τώρα αυτές οι χώρες; Δηλαδή τι θα γίνουν οι οικονομίες τους;”. Και μου έδωσε την εξής παγερή απάντηση: “τώρα αυτές οι χώρες θα γίνουν υπανάπτυκτες οικονομίες”. Αυτά τα οποία έχει μέχρι στιγμής συλλάβει η Ευρωπαϊκή Ένωση, αν δεν αναθεωρηθούν, προοιωνίζουν πολύ δύσκολο οικονομικό μέλλον για την Ανατολική Ευρώπη.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Όχι τόσο η αναφορά στον Άνταμ Σμιθ, αλλά η ίδια η ανάλυση συνολικά που μας έκανε ο κύριος Κατηφόρης, μας θύμισε ότι η πολιτική οικονομία παραμένει ένα από τα σημαντικότερα, από τα αιχμηρότερα εργαλεία ανάλυσης της πραγματικότητας που ζούμε. Το λόγο έχει ο κύριος Vesselin Valtchev, Εκπρόσωπος του Κόμματος της Ευρωπαϊκής Αριστεράς της Βουλγαρίας.

VESSELIN VALTCHEV

ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

“Το Κόμμα Ευρωπαϊκής Αριστεράς της Βουλγαρίας και η Ένταξη της Χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση”

Εκ μέρους του Κόμματος της Ευρωπαϊκής Αριστεράς της Βουλγαρίας, θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου για τη δυνατότητα που μας δίνετε, να παρευρισκόμεθα σε αυτή την εκδήλωση, που αντιμετωπίζει σημαντικότερα ζητήματα και που αφορούν τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Θα ήθελα κατ' αρχήν να σας εξοικειώσω με μερικές από τις θέσεις του κόμματός μου στη Βουλγαρία, σχετικά με τα προβλήματα που συζητούμε. Το Κόμμα Ευρωπαϊκής Αριστεράς είναι ένα σχετικά νέο κόμμα, ιδρύθηκε πριν από ένα χρόνο και ήδη έχει εκπροσώπους του στο Κοινοβούλιο, μετά από τις τελευταίες εκλογές. Είναι ένα κόμμα δυναμικά αναπτυσσόμενο, τμήμα του πολιτικού συστήματος της Βουλγαρίας.

Όπως γνωρίζετε, αυτό το μήνα, στο Λουξεμβούργο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αναμένεται να λάβει απόφαση για την έναρξη των διαπραγματεύσεων, με στόχο την ένταξη νέων χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ανακοινώθηκε ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέστησε όπως συμπεριληφθούν η Πολωνία, η Σλοβενία, η Τσεχία, η Ουγγαρία και η Εσθονία, στον πρώτο γύρο εντάξεων.

Αν όντως αυτό αποτελέσει και την επίσημη απόφαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα σημαίνει ότι η Βουλγαρία μένει στο δεύτερο κύμα της διεύρυνσης, που δε ξέρουμε πότε θα γίνει. Η Βουλγαρική κοινή γνώμη είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη στα προβλήματα που έχουν σχέση με την ταχεία ένταξη της Βουλγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Λαμβανομένου αυτού υπόψη, το Κόμμα Ευρωπαϊκής Αριστεράς της Βουλγαρίας υπέβαλε ψήφισμα στην εθνοσυνέλευση. Το ψήφισμα αυτό εκφράζει την ανησυχία μας για την καθυστέρηση και την ενδεχόμενη μη ευόδωση των διαπραγματεύσεων κατά τη διάρκεια του πρώτου κύματος εντάξεων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να ακολουθήσει τη διακήρυξη της Κοπεγχάγης και τη στρατηγική της διεύρυνσης, η οποία ενεκρίθη στο Έσσεν. Και αυτή είναι και η θέση των Ευρωπαίων Σοσιαλιστών.

Κατανοούμε βεβαίως, ότι οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης έχουν πετύχει διαφορετικά επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης και ότι δεν μπορούν να γίνουν μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ταυτόχρονα. Και αυτό είναι ένας από τους λόγους, για τους οποίους η Ευρωπαϊκή Αριστερά επιμένει να επιταχυνθούν οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις στη χώρα μας.

Θεωρούμε ότι είναι ζωτική ανάγκη, όλα τα υποψήφια μέλη να ξεκινήσουν τις διαπραγματεύσεις τους ταυτόχρονα. Και δεν μπορούμε να δεχτούμε τα επιχειρήματα, σύμφωνα με τα οποία τα διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης απαγορεύουν την ταυτόχρονη έναρξη των διαπραγματεύσεων. Όμως αυτό δεν είναι σωστό, διότι δε μιλάμε για ταυτόχρονη ένταξη, αλλά για ταυτόχρονη έναρξη διαπραγματεύσεων. Ούτε μπορεί να δεχθεί κανείς, ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να διεξάγει διαπραγματεύσεις παράλληλα με όλα τα υποψήφια κράτη. Οι αποφάσεις είναι βασισμένες σε

πολιτικά κριτήρια και αυτό δεν είναι σωστό. Και δεν είναι σωστό να υπεκφεύγει κανείς, παρουσιάζοντας τα πολιτικά κριτήρια ως τεχνικά και οικονομικά.

Γιατί όμως το Κόμμα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς επιμένει να αρχίσουν ταυτόχρονα οι διαπραγματεύσεις για όλες τις χώρες; Διότι αυτό αντικατοπτρίζει την ευρωπαϊκή στρατηγική που υιοθετήθηκε στο Έσπεν και την οποία ως τώρα η Ευρωπαϊκή Ένωση ακολούθησε. Η στρατηγική αυτή συνιστά ενιαία, ομοιόμορφη στάση, έναντι όλων των υποψηφίων χωρών και αν δεν αρχίσουν ταυτόχρονα οι διαπραγματεύσεις, αυτό θα σημαίνει αναθεώρηση αυτής της πάγιας τακτικής.

Εξάλλου, η ταυτόχρονη έναρξη αντικατοπτρίζει και τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ταυτόχρονη έναρξη σημαίνει ότι θα προκύψουν και αντικειμενικά κριτήρια για όλες τις υποψήφιες χώρες. Αυτό θα ενδυναμώσει τη δημοκρατία και θα ενισχύσει την οικονομία σε όλες αυτές τις χώρες, που βρίσκονται σε μια μετάβαση.

Τέλος, επιμένουμε να αρχίσουν ταυτόχρονα οι διαπραγματεύσεις, διότι ανεξαρτήτως των υφισταμένων διαφορών, κάθε μια από αυτές τις υποψήφιες χώρες, από άποψη οικονομικών δεικτών, είναι ούτως ή άλλως μακριά από τις απαιτήσεις των δεικτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό φαίνεται και από τις σχετικές εκθέσεις. Θέλουμε λοιπόν να δείξει κατανόηση σε αυτό το θέμα η Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρά το ότι η κοινή γνώμη μας είναι ρεαλιστική και καταλαβαίνει αυτές τις διαφορές, δεν είναι δυνατό να ανεχθεί η Βουλγαρική κοινή γνώμη αυτή τη διαφορετική μεταχείριση.

Το κόμμα μας πιστεύει ότι η διαδικασία της διεύρυνσης, σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να προκαλέσει δυσκολίες εσωτερικές στην Ένωση ή να οδηγήσει σε καθυστερήσεις, όπως για παράδειγμα στην εισαγωγή του κοινού νομίσματος. Ίσα - ίσα, η διεύρυνση πρέπει να συμπληρώσει αυτή τη διαδικασία. Πρέπει ουσιαστικά να την εμπλουτίσει στην πορεία δημιουργίας του νέου ευρωπαϊκού χώρου, για αυτό πιστεύουμε ότι η προενταξιακή περίοδος πρέπει να χρησιμοποιηθεί εποικοδομητικά, να προετοιμάσει δηλαδή τις χώρες αυτές για την πλήρη τους ένταξη.

Πιστεύουμε επίσης ότι υπάρχουν αρκετές ευκαιρίες βελτίωσης της προσέγγισής μας, της δικής μας, όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για να επιταχυνθεί η διαδικασία ένταξης. Η Ευρωπαϊκή Αριστερά στη Βουλγαρία προτείνει, η Ευρωπαϊκή Ένωση να εξετάσει το ενδεχόμενο λήψης των εξής μέτρων:

Πρώτον. Να καθιερωθεί ένα ενταξιακό πρόγραμμα με επίσημες ρυθμίσεις ως προς τη διεξαγωγή των διαπραγματεύσεων για την κάθε χώρα. Να ξεκινήσουν ταυτόχρονα και ισότιμες διαπραγματεύσεις, οι οποίες θα εξελιχθούν παράλληλα σε συνάρτηση με το επίπεδο προετοιμασίας της κάθε χώρας.

Δεύτερον. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή περιοδικά, κάθε 12 μήνες για παράδειγμα, θα προβαίνει σε αξιολογήσεις των πολιτικών και οικονομικών εξελίξεων στην κάθε χώρα, στη Βουλγαρία για παράδειγμα, βάσει των κριτηρίων της Κοπεγχάγης, έτσι ώστε να ενημερώνεται αντίστοιχα και η Γνώμη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ένταξη της χώρας.

Τρίτον. Το πρόγραμμα "PHARE" πρέπει να έχει ως στόχο την αναδιάρθρωση των προϋπολογισμών και των οικονομιών. Χρειαζόμαστε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, βιώσιμη ανάπτυξη, προσέγγιση της Βουλγαρικής νομοθεσίας στην Κοινοτική και ενίσχυση της αυτοδιοίκησης.

Τέταρτον. Δημιουργία μόνιμου συστήματος παρακολούθησης, μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, μέσω εισηγητών ενδεχομένως, για το κατά πόσον είναι έτοιμη η Βουλγαρία για ένταξη.

Πέμπτον. Μόνιμος μηχανισμός διαβουλεύσεων επί όλων των εκκρεμών ζητημάτων με τους Βούλγαρους Σοσιαλιστές.

Έκτον. Ειδικός παρατηρητής στο πλαίσιο της "ΠΕΣΚ", για την καταγραφή της εξέλιξης της

κατάστασης στη Βουλγαρία και την προετοιμασία της για ένταξη.

Εδώ εν προκειμένω υποστηρίζουμε την πρόταση του ΠΑΣΟΚ, να καταρτισθεί μια πλήρης και ολοκληρωμένη πολιτική για τα Βαλκάνια, γιατί αυτό θα βοηθήσει να τεθούν πιο σοβαρά θεμέλια για τη δημοκρατία, τη σταθερότητα και την ανάπτυξη.

Επιτρέψτε μου τώρα να σας παρουσιάσω επίσης την πολιτική του Κόμματος της Ευρωπαϊκής Αριστεράς για τα βαλκανικά θέματα, διότι εδώ πρόκειται για πολύ σημαντικά προβλήματα, που αφορούν εμάς.

Θεωρούμε λοιπόν ότι η εξεύρεση περιεκτικών λύσεων για τα Βαλκάνια, θα πρέπει να γίνει μέσα από τις δικές μας τις πολιτικές και οικονομικές δομές. Τα ίδια τα Βαλκάνια θα πρέπει να ξεπεράσουν την αρνητική τους φήμη, που έχουν κληρονομήσει από το παρελθόν. Έχουμε να κάνουμε επ' αυτού συγκεκριμένες προτάσεις, οι οποίες είναι:

- Πρωτοβουλία ώστε να υπογραφούν τα έγγραφα και να μην είναι δυνατόν να είναι αυτά τα έγγραφα προσβλητά.
- Μονομερής προσέγγιση για να καθοριστούν τα κριτήρια σχετικά με τα αμφισβητήσιμα θέματα των Βαλκανίων, όπως είναι παραδείγματος χάριν το πρόβλημα των μειονοτήτων.
- Καθορισμός των εχέγγυων από εξωπεριφερειακούς παράγοντες για την ασφάλεια της περιοχής.
- Προώθηση της οικονομικής συνεργασίας ως προϋπόθεση για την ένταξη της περιοχής στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Αμοιβαιότητα στη διασφάλιση των προϋποθέσεων για την οικονομική και κοινωνική πρόοδο.

Επιτρέψτε μου να σας ευχαριστήσω για άλλη μια φορά, για το ότι μας προσκαλέσατε να παρευρεθούμε στο συνέδριο.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Το λόγο τώρα έχει ο κύριος Μιχάλης Χρηστάκης, που είναι Διδάκτωρ Διεθνών Σχέσεων και Μέλος της Επιστημονικής Επιτροπής του Τομέα Εξωτερικής Πολιτικής και Άμυνας ΙΣΤΑΜΕ.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ

ΔΡ. ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

ΜΕΛΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ
ΤΟΜΕΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑΣ ΙΣΤΑΜΕ"Ευρωπαϊκή Ένωση και Χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης
Η Πρόκληση της Διεύρυνσης"

Η μελλοντική διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί μεγάλη πρόκληση, αλλά και ταυτόχρονα πρόκληση για το μέλλον της Ευρώπης. Στις αρχές του επόμενου αιώνα, η Ε.Ε. είναι πιθανό να αποτελείται από 30 κράτη μέλη. Ανάμεσά τους θα συγκαταλέγονται και πολλές από τις πρώην Σοσιαλιστικές Δημοκρατίες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (ΚΑΕ), καθώς και η Κύπρος. Για την τελευταία, η έναρξη των διαπραγματεύσεων προσχώρησης έχει προγραμματισθεί να αρχίσει άμεσα.

Οι συνθήκες που διαμορφώνονται σε διεθνές επίπεδο και το γενικότερο συμφέρον της Ευρώπης επιβάλλουν επιτακτικά την επέκταση της Ένωσης, κυρίως για λόγους πολιτικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς.

Η προοπτική αυτή, βέβαια, αποτελεί μια μεγάλη πολιτική, οικονομική και κοινωνική πρόκληση για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Προς το παρόν, βέβαια, η πρόκληση εντοπίζεται στον οικονομικό τομέα. Το 1993, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ των δέκα χωρών που συνδέονται με συμφωνίες με την Ευρωπαϊκή Ένωση (Πολωνία, Τσεχία, Σλοβακία, Ουγγαρία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Εσθονία, Λεττονία, Λιθουανία και Σλοβενία) έφθανε μόλις το 12% του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ε.Ε. Να σημειωθεί ότι οι συμφωνίες που υπογράφηκαν ανάμεσα στις χώρες της ΚΑΕ και την Ευρωπαϊκή Ένωση αποσκοπούν να τις φέρουν εγγύτερα στο κοινοτικό πλαίσιο.

Οι προϋποθέσεις που τίθενται στις συμφωνίες αυτές είναι η δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και η οικονομία της αγοράς. Συγκεκριμένα, καλύπτουν σημαντικούς τομείς, όπως η ελευθερία του πολιτικού διαλόγου, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η ελευθερία των οικονομικών συναλλαγών, η τήρηση των κανόνων ανταγωνισμού, το ιδιοκτησιακό καθεστώς, η διάνοιξη των προοπτικών για ελευθερία στις μεταφορές συναλλάγματος και η νομισματική νομοθεσία, καθώς και η συνεργασία πολιτιστικής φύσεως. Στην ουσία οι συμφωνίες αυτές αποτελούν προετοιμασία τεχνικού χαρακτήρα για μελλοντική προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Για να χρηματοδοτηθεί, μάλιστα, η μείωση των διαφορών μεταξύ των χωρών της ΚΑΕ και της Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δεσμεύσει σημαντικά κονδύλια για προγράμματα όπως το PHARE και το INTERREG.

1. Η Αναγκαιότητα της Διεύρυνσης

Η απροσδόκητη εξέλιξη της κατάρρευσης των Λαϊκών Δημοκρατιών του ανατολικού μπλοκ έφερε την Ευρωπαϊκή Ένωση προ εκπλήξεως. Ένας από τους βασικούς ρόλους αυτού του οργανισμού - που ανδρώθηκε μεταπολεμικά στη Δυτική Ευρώπη - ήταν η δημιουργία του κατάλληλου μηχανισμού που θα λειτουργούσε ως αντίβαρο στον ενιαίο οικονομικό χώρο, που είχε ήδη δημιουργηθεί στην Ανατολική Ευρώπη. Θεωρήθηκε, μάλιστα, από ερευνητές και αναλυτές της νεώτερης Ευρωπαϊκής ιστορίας ως αδελφός οργανισμός του Βορειοατλαντικού Συμφώνου, που είχε

αναλάβει ένα παρόμοιο ρόλο αλλά στον αμυντικό τομέα. Η άποψη αυτή είχε γίνει ευρέως αποδεκτή από τον πολιτικό χώρο των Σοσιαλιστικών Κομμάτων και της Αριστεράς στην Ευρώπη.

Οι κοσμοϊστορικές αλλαγές που σημειώθηκαν στα τέλη της δεκαετίας του 1980, αποτέλεσαν μια ιδιαίτερα μεγάλη πρόκληση για την πολιτική λειτουργία της Ένωσης, για το θεσμικό της πλαίσιο, αλλά και για τις πολιτικές που έπρεπε να υιοθετηθούν άμεσα. Η χάραξη μιας νέας πορείας και μιας μακροπρόθεσμης πολιτικής, που θα συμπεριλάμβανε και την Ανατολική Ευρώπη, παρουσιαζόταν ως ο μόνος τρόπος για να αντιμετωπιστεί η νέα πραγματικότητα από την Ευρωπαϊκή Ένωση ώστε αυτή να μη ξεπεραστεί από τις ραγδαίες εξελίξεις.

Στο πλαίσιο αυτό η Ευρωπαϊκή Ένωση διαδραμάτισε ουσιαστικό ρόλο στην προσπάθεια ένταξης των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης σε ένα **πανευρωπαϊκό σύστημα ασφάλειας**. Στον **πολιτικό τομέα**, οι πρωτοβουλίες των κρατών της Δυτικής Ευρώπης μέσα από το γενικότερο πλαίσιο της Διάσκεψης για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη (ΔΑΣΕ) και, ειδικότερα, μέσα από την προώθηση του Συμφώνου για την Ειρήνη στην Ευρώπη, αποσκοπούσαν στην ενσωμάτωση των χωρών αυτών, σε ένα **νέο σύστημα ασφάλειας στην Ευρώπη**.

Παράλληλα, ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή των χωρών αυτών, ως συνδεδεμένων μελών, στη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ) δημιουργήθηκαν **νέες συνθήκες στις πολιτικές σχέσεις ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (ΚΑΕ)**. Ήδη εννέα από τις χώρες της ΚΑΕ είναι συνδεδεμένα μέλη της ΔΕΕ (Βουλγαρία, Εσθονία, Λεττονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία, Τσεχία).

Στον **οικονομικό τομέα**, η στρατηγική της Ε.Ε. αποσκοπεί στη μελλοντική ένταξη των χωρών της ΚΑΕ στους μηχανισμούς της, αφού πρώτα πραγματοποιηθούν οι αναγκαίες διαρθρωτικές αλλαγές στις οικονομίες τους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζει την ένταξη των χωρών αυτών τόσο στην Ε.Ε. όσο και στη ΔΕΕ και στο NATO, δεδομένου ότι η αποτυχία της μετάβασης των χωρών αυτών σε ένα δημοκρατικό σύστημα διακυβέρνησης και σε ένα συλλογικό αμυντικό μηχανισμό, θα δημιουργούσε κινδύνους για την ασφάλειά της, κυρίως λόγω των μειονοτικών προβλημάτων.

Ακόμα, στην περίπτωση που η αγορά των χωρών της ΚΑΕ δεν αναπτυχθεί - και στηριχθεί για το σκοπό αυτό από την Ε.Ε. - με βάση τα δυτικοευρωπαϊκά πρότυπα, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να μετατραπούν σε "τρίτοκοσμικές χώρες" με όλες τις συνακόλουθες συνέπειες. Μια μόνο από τις επακόλουθες συνέπειες θα είναι η μαζική μετανάστευση σημαντικού αριθμού πολιτών από τις χώρες ΚΑΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες της Κοινότητας. Κατ' επέκταση οι συνέπειες μιας τέτοιας εξέλιξης θα ήταν ιδιαίτερα σοβαρές και για την προάσπιση των πολιτικών, οικονομικών αλλά και κοινωνικών ισορροπιών στη Δυτική Ευρώπη.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιθυμεί την ένταξη στον πολιτικό και οικονομικό της χώρο και των δέκα χωρών της ΚΑΕ (τα εννέα συνδεδεμένα μέλη της ΔΕΕ και η Σλοβενία). Οι δέκα αυτές χώρες μαζί με την Κύπρο προβλέπεται να ενσωματωθούν σε διαδοχικά στάδια στην Ε.Ε. μετά το 2000.

Εννέα από τις χώρες αυτές είχαν υποβάλει, μέχρι τον Ιανουάριο του 1996, επίσημη αίτηση προσχώρησης στην Ε.Ε. (Εσθονία, Λεττονία, Ουγγαρία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία, Τσεχία, Κύπρος, Μάλτα). Ο κατάλογος των χωρών που θα επιδιώξουν μελλοντικά την ένταξή τους στην Κοινότητα δεν είναι περιοριστικός. Χώρες όπως η Αλβανία, η Σερβία, η Κροατία, η Βοσνία και η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας ενδέχεται να ζητήσουν μελλοντικά την προσχώρησή τους στην Ένωση. Είναι προφανές ότι διαμορφώνονται, αργά αλλά σταθερά, οι συνθήκες, ώστε η σημερινή Κοινότητα των 15 να μετεξελιχθεί στο εγγύς μέλλον σε μια Ένωση των 27 και αργότερα των 32 ή και 35 κρατών - μελών, εφόσον προχωρήσει η διεύρυνσή της αργότερα και με τη Νορβηγία, την Ισλανδία και την Τουρκία.

II. Τα Προβλήματα της Διεύρυνσης

Η πρόκληση της διεύρυνσης θέτει στην Ε.Ε. μια σειρά προβλημάτων που επιβάλλεται να επιλυθούν προκαταβολικά. Πέρα από τη διασφάλιση μιας **ομαλής μετάβασης των χωρών της ΚΑΕ σε ένα πλουραλιστικό πολιτικό σύστημα και στην οικονομία της αγοράς**, η ένταξή τους στην Κοινότητα προϋποθέτει την **αναθεώρηση του θεσμικού της πλαισίου**, ώστε οι ενέργειες και δράσεις της Ένωσης, να λειτουργούν στο πλαίσιο ενός ευέλικτου και **δημοκρατικού μηχανισμού λήψης αποφάσεων**.

Στο πλαίσιο αυτό δημιουργείται η ανάγκη για αναθεώρηση των κοινοτικών πολιτικών, ώστε να προσαρμοσθούν στις νέες ανάγκες που θα δημιουργηθούν μετά την επερχόμενη διεύρυνση (όπως η χρηματοδότηση του προϋπολογισμού της Ε.Ε., η Κοινή Αγροτική Πολιτική, η Πολιτική Συνοχής, κ.ά.). Οι υποψήφιες χώρες θα πρέπει, επίσης, να προετοιμασθούν για την αποδοχή του κοινοτικού κεκτημένου και την αντιμετώπιση του ελεύθερου ανταγωνισμού, χωρίς η οικονομία τους να υποστεί μεγάλους ή αξεπέραστους κλυδωνισμούς.

Το εγχείρημα της νέας διεύρυνσης της Ε.Ε. αποτελεί μια, χωρίς προηγούμενο, πρόκληση. Τη στιγμή που η Κοινότητα επιχειρεί να φτάσει σε ένα νέο και αποφασιστικό στάδιο της ολοκλήρωσής της - με την ΟΝΕ και την εμπέδωση της ΚΕΠΠΑ - πρέπει ταυτόχρονα να προχωρήσει στην αποδοχή και ένταξη χωρών με διαφορετικές πολιτικές παραδόσεις και οικονομικές δομές. Από την άλλη μεριά θα πρέπει να καταβάλει ιδιαίτερες προσπάθειες για τη βελτίωση των όρων συμμετοχής της στο διεθνοποιημένο πλέον οικονομικό σύστημα. Στο πλαίσιο αυτό, η Κοινότητα θα πρέπει να στηρίξει με σημαντικούς οικονομικούς πόρους την ανάπτυξη των οικονομιών των χωρών της ΚΑΕ.

Να σημειωθεί, ότι η συνοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης - οικονομική και πολιτική - αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση αποτελεσματικής πολιτικής στη διεθνή σκηνή. Βέβαια, ο κίνδυνος διάσπασης του ενιαίου χαρακτήρα της Ευρώπης, λόγω των διαφορετικών επιπέδων ανάπτυξης, ανάμεσα στην Ένωση των "15" και σε μια μελλοντική με "27" ή "35" μέλη, μπορεί να εξασθενήσει τη διαπραγματευτική της θέση σε διεθνές επίπεδο.

Ορισμένα βασικά στοιχεία θα μπορούσαν να φωτίσουν τις οικονομικές διαφορές μεταξύ της Ε.Ε. των "15" και των δέκα χωρών της ΚΑΕ που επιθυμούν την ένταξή τους στην Κοινότητα. Κατ' αρχήν, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ των χωρών αυτών κυμαίνεται μεταξύ 15,7% (Ρουμανία) και 50,7% (Σλοβενία) του αντίστοιχου κοινοτικού μέσου. Το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ των χωρών αυτών είναι το 30% μόνο του μέσου αντίστοιχου της Ε.Ε. Οι δέκα χώρες της ΚΑΕ, ενώ έχουν συνολικό πληθυσμό 106 εκ., που αντιπροσωπεύει το 29% του κοινοτικού πληθυσμού και γεωγραφική έκταση το 33% της έκτασης της Ε.Ε. των "15", ωστόσο το συνολικό ΑΕΠ τους δε ξεπερνά το 4% του ΑΕΠ της Ένωσης, που είναι ισοδύναμο προς το ΑΕΠ της Ολλανδίας με πληθυσμό μόλις 15 εκ. Το μερίδιο του αγροτικού τομέα στη συνολική παραγωγή και απασχόληση παραμένει σε σημαντικά υψηλότερα επίπεδα (7,8% του ΑΕΠ και 26,7% της απασχόλησης, αντίστοιχα). Οι εμπορικές συναλλαγές των χωρών της ΚΑΕ με την Ε.Ε. αντιπροσωπεύουν μόλις το 4% των συνολικών εμπορικών συναλλαγών της τελευταίας με τον υπόλοιπο κόσμο.

Όπως εκτιμούν οι υπηρεσίες της Επιτροπής, για να προσεγγίσουν οι χώρες της ΚΑΕ έστω και το 50% του μέσου ΑΕΠ της Ε.Ε. (δηλαδή όσο ήταν το ΑΕΠ της Πορτογαλίας κατά την ένταξή της στην Κοινότητα το 1986) μέχρι το 2001 (όπου τοποθετείται αρχικά ο χρονικός ορίζοντας της νέας διεύρυνσης της Κοινότητας), θα απαιτηθεί υψηλότερος ρυθμός ανάπτυξης των χωρών αυτών κατά 11% σε σχέση με εκείνο της Ένωσης. Ο στόχος αυτός φαίνεται μη ρεαλιστικός, επειδή όλες οι προβλέψεις συγκλίνουν σε ρυθμούς της τάξης του 5% μεσοπρόθεσμα. Ορισμένες μόνο από τις χώρες της ΚΑΕ προβλέπεται ότι θα μπορέσουν μέχρι το 2000 να πλησιάσουν το επί-

πεδο της Πορτογαλίας και της Ελλάδας. Έτσι, η Επιτροπή εκτιμά ότι το μέγεθος των σημερινών διαφορών είναι τέτοιο που, ακόμα και με πολύ αισιόδοξες εκτιμήσεις σχετικά με την ανάπτυξη και την προσαρμογή των ΚΑΕ, θα εξακολουθήσουν να υπάρχουν μεγάλα κενά τη στιγμή της προσχώρησης και για σημαντικό διάστημα μετά από αυτή. Θα πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι με την ένταξη των χωρών αυτών στην Ε.Ε. πιστεύεται ότι θα καθυστερήσει η διαδικασία της οικονομικής σύγκλισης.

Μέχρι στιγμής το ύψος των ξένων επενδύσεων που δέχονται οι χώρες της ΚΑΕ από τις δυτικές χώρες κρίνεται ως εξαιρετικά χαμηλό και δεν ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες για την αναδιάρθρωση των οικονομιών τους. Ως βασική αιτία αυτής της πραγματικότητας θεωρείται η έλλειψη του κατάλληλου περιβάλλοντος για την προώθηση των επενδύσεων, όπως ο μικρός ρυθμός ανάπτυξης των υποδομών (ηλεκτροκοινωνίες, αυτοκινητόδρομοι, κ.ά.), η αναποτελεσματική δημόσια διοίκηση και η μη προσαρμογή των στελεχών των επιχειρήσεων στα δυτικοευρωπαϊκά πρότυπα διοίκησης και οργάνωσης.

Τίθεται, βέβαια, το κρίσιμο ερώτημα αν η Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και γενικότερα οι δυτικές χώρες, μπορούν να συγκεντρώσουν τους απαραίτους πόρους για την ομαλή μετάβαση των οικονομιών των χωρών της ΚΑΕ στο νέο σύστημα της αγοράς. Η προοπτική ικανοποίησης των αναγκών αυτών δε διαφαίνεται ως ιδιαίτερα θετική, στο βαθμό που και η ίδια η Κοινότητα έχει εμπλακεί σε αγώνα υλοποίησης της ΟΝΕ - κάτι που απαιτεί περιορισμό των δημοσιονομικών δαπανών. Εδώ πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι άλλοι δεδομένοι περιοριστικοί παράγοντες και ανάγκες, όπως η ανάγκη χρηματοδότησης και των χωρών της Κοινοπολιτείας Ανεξάρτητων Κρατών (ΚΑΚ), η δημοσιονομική πειθαρχία που ασκείται στις ΗΠΑ, κ.ά.

III. Η Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η στρατηγική που έχει ακολουθήσει, προς το παρόν, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η προετοιμασία της ένταξης των χωρών της ΚΑΕ στην Κοινότητα μετά το 2000. Για το σκοπό αυτό, **η Ε.Ε. αποφάσισε**, σε μια πρώτη φάση, **τη χρηματοδοτική ενίσχυση των χωρών αυτών**. Με τον τρόπο αυτό θα στηριχθούν οι προσπάθειες των χωρών της ΚΑΕ στους τομείς της βιομηχανικής αναδιάρθρωσης, των ιδιωτικοποιήσεων, της επιμόρφωσης στελεχών, της τεχνικής βοήθειας, κ.ά.

Η βοήθεια της Ε.Ε. παρέχεται στο πλαίσιο του προγράμματος PHARE και σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ) και τη European Bank for Reconstruction and Development (ΕΒΡΔ). Ειδικότερα, στο διάστημα 1990 - 1994, είχαν διατεθεί από την Ε.Ε. \$4,28 δις δολάρια σε έντεκα χώρες της ΚΑΕ, ενώ προβλέπεται ότι, κατά την περίοδο 1995-1999, η σχετική χρηματοδοτική στήριξη, θα φθάσει τα \$6,7 δις δολάρια.

Παράλληλα, η Ε.Ε. προώθησε, μετά το 1991, την υπογραφή συμφωνιών σύνδεσης με τις περισσότερες χώρες της ΚΑΕ, όπως το 1991 με την Ουγγαρία, την Τσεχοσλοβακία και την Πολωνία, το 1993 με τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία και το 1994 με την Τσεχία και τη Σλοβακία. Στο ίδιο πλαίσιο, το 1995 η Ε.Ε. προώθησε τις ενδιάμεσες συμφωνίες για ελεύθερες συναλλαγές με τις χώρες της ΚΑΕ, με βάση τις οποίες έγιναν και οι πρώτες δασμολογικές προσεγγίσεις. Ειδικότερα, με τις συμφωνίες σύνδεσης επιδιώκεται η προοδευτική εγκαθίδρυση οικονομικών ελευθεριών στις οποίες βασίζεται η Ένωση και ιδιαίτερα στην εσωτερική αγορά. Επίσης, με τις συμφωνίες σύνδεσης προβλέπεται ότι θα καταβληθούν συγκεκριμένες προσπάθειες προσαρμογής του νομικού πλαισίου των χωρών της ΚΑΕ προς το Ευρωπαϊκό Δίκαιο.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δεσμευτεί πολιτικά για την ένταξη των χωρών της ΚΑΕ στην Κοινότητα. Συγκεκριμένα, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο της Κοπεγχάγης (Ιούνιος 1993), της Κέρκυρας (Ιούνιος 1994) και του Έσσεν (Δεκέμβριος 1994), η Ε.Ε. αποσαφήνισε τη θέση της σχετικά με

την προσχώρηση των χωρών αυτών. Ειδικότερα, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης αποφασίσθηκε ότι όσες συνδεδεμένες - με την Κοινότητα - χώρες της ΚΑΕ το επιθυμούν, μπορούν να γίνουν μέλη της Ε.Ε. Με την προϋπόθεση, βέβαια, ότι θα ανταποκρίνονται στις σχετικές οικονομικές και πολιτικές υποχρεώσεις και θα αναλάβουν και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις τους ως κράτη μέλη της Ένωσης. Οι προϋποθέσεις για την προσχώρηση των χωρών αυτών στην Κοινότητα αφορούν τα παρακάτω:

- την ικανότητά τους να εξασφαλίσουν τη σταθερότητα των νέων δημοκρατικών θεσμών, το κράτος δικαίου και το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των μειονοτήτων,
- την ομαλή μετάβασή τους στο καθεστώς της οικονομίας της αγοράς,
- την ικανότητά τους να αντιμετωπίσουν τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο πλαίσιο της Ένωσης,
- την ικανότητά τους να υλοποιήσουν την οικονομική πολιτική της Ε.Ε., συμπεριλαμβανομένης και της ΟΝΕ, και
- την ικανότητα της Ένωσης να απορροφήσει νέα μέλη, χωρίς να επιβαρυνθεί συνολικά, η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Προκειμένου να προωθηθεί με αποτελεσματικότερο τρόπο η συνεργασία των χωρών της ΚΑΕ με την Ε.Ε., αποφασίσθηκε να διεξαχθεί διεξοδικός διάλογος ανάμεσα στις χώρες αυτές και την Ένωση. Ο διάλογος αυτός, που πραγματοποιείται στο πλαίσιο των θεσμικών οργάνων της Κοινότητας, αποσκοπεί στην πλήρη αξιοποίηση των ευρωπαϊκών συμφωνιών, στη χρηματοδοτική βοήθεια των χωρών της ΚΑΕ και στην κατάλληλη προετοιμασία τους για τη μελλοντική ενσωμάτωσή τους στους μηχανισμούς της εσωτερικής αγοράς.

Η Κοινότητα, από τη δική της πλευρά, επιθυμεί να προσαρμοσθεί με τις νέες απαιτήσεις της διεύρυνσης και τη νέα κατάσταση πραγμάτων που έχει διαμορφωθεί στο διεθνές σκηνικό (π.χ. αναδιάρθρωση του Κοινοτικού Προϋπολογισμού, της ΚΑΠ, των διαρθρωτικών πολιτικών, καθώς επίσης ενίσχυση της ΚΕΠΠΑ και των μηχανισμών λήψης αποφάσεων). Από την επιτυχία ή μη του διπλού στόχου:

- της εμβάθυνσης των κοινοτικών πολιτικών, και
- της σωστής προετοιμασίας των χωρών της ΚΑΕ πριν από την ένταξή τους στην Ε.Ε.,

θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό το γεγονός αν η Ένωση, θα μπορέσει να απαντήσει στις νέες προκλήσεις για την ολοκλήρωσή της.

Πραγματικά, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, αν δεν πραγματοποιηθούν οι απαραίτητες μεταρρυθμίσεις στη λειτουργία και στη διαδικασία λήψης αποφάσεων των οργάνων, η διεύρυνση θα μπορούσε να οδηγήσει σε παράλυση και ακόμα σε αποσύνθεση. Από την άλλη πλευρά, αν η διεύρυνση προετοιμασθεί και υλοποιηθεί σωστά, θα ενισχύσει την ειρήνη, την ασφάλεια και τη σταθερότητα και θα προσδώσει νέο δυναμισμό στην ευρωπαϊκή οικονομία. Για το λόγο αυτό, η Κοινότητα αποφάσισε ότι η διεύρυνσή της δε θα αφορά, ταυτόχρονα, όλες τις υποψήφιες χώρες, αλλά θα προχωρήσει σταδιακά, ανάλογα με την πρόοδο που θα έχει σημειώσει η κάθε ενδιαφερόμενη χώρα στη διαδικασία μεταρρύθμισης και η στρατηγική προετοιμασία της για την προσχώρηση.

Ανεξάρτητα, όμως, από την επιτυχία της προενταξιακής προετοιμασίας τους, οι χώρες της ΚΑΕ δε θα μπορέσουν να εφαρμόσουν το Κοινοτικό Δίκαιο, σε όλους τους τομείς, κυρίως γιατί το επίπεδο της οικονομικής τους ανάπτυξης δεν επιτρέπει την πλήρη και άμεση προσαρμογή τους με το κοινοτικό κεκτημένο. Για παράδειγμα, θα χρειασθεί στην πράξη προσχώρησής τους στην Ε.Ε. να προβλεφθούν μεταβατικές ρυθμίσεις σχετικά με την ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων, την

πλήρη απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, την πλήρη αξιοποίηση του ενεργειακού τομέα, τη βελτίωση στον τομέα των μεταφορών, καθώς επίσης και για την τήρηση των περιβαλλοντικών κανόνων της Ε.Ε., τις διατάξεις για την προστασία των καταναλωτών, κ.ά.

Το πρόβλημα που απασχολεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι η αποφυγή δημιουργίας μόνιμων καταστάσεων, που οδηγούν σε μόνιμες παρεκκλίσεις από το κοινοτικό κεκτημένο, δηλαδή στην καθιέρωση κανόνων πολλαπλών ταχυτήτων. Για να αποφευχθεί η δημιουργία τέτοιων μόνιμων καταστάσεων, η Ε.Ε. θα πρέπει να ενισχύσει τους μηχανισμούς της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Οι χώρες - αποδέκτες των μέτρων συνοχής πρέπει, όπως υποστηρίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, να επωφεληθούν από την εγγύηση συνεχούς αλληλεγγύης, της οποίας, ωστόσο, η υλοποίηση πρέπει να λαμβάνει υπόψη την επιτευχθείσα επιτυχία της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Η στήριξη των λιγότερο ευνοημένων περιοχών πρέπει να εξακολουθήσει να αποτελεί κύριο στόχο της Κοινότητας.

IV. Η Δημοσιονομική Πρόκληση της Διεύρυνσης

Για την πλήρη και άμεση εφαρμογή της σημερινής πολιτικής της Κοινότητας σχετικά με τη συνοχή στις χώρες της ΚΑΕ, η οποία ασκείται μέσω των διαρθρωτικών ταμείων, θα απαιτηθεί ουσιαστική αύξηση των πόρων του κοινοτικού προϋπολογισμού. Οι ειδικοί εκτιμούν ότι, με τους σημερινούς κανονισμούς των διαρθρωτικών ταμείων, η Πολωνία μπορεί να διεκδικήσει, μετά την προσχώρησή της στην Ε.Ε., 13 δις γερμανικά μάρκα ετησίως, η Ουγγαρία, η Τσεχία και η Σλοβακία από 3 δις γερμανικά μάρκα, η Ρουμανία 10 δις γερμανικά μάρκα και η Βουλγαρία 6 δις γερμανικά μάρκα. Το συνολικό ποσό ξεπερνά εκείνο που αναλογεί στις χώρες συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης των "15", δηλαδή την Ισπανία, την Πορτογαλία, την Ελλάδα και την Ιρλανδία (18 δις γερμανικά μάρκα).

Οι βασικές επιλογές που διαθέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση προκειμένου να αντιμετωπίσει τη νέα αυτή δημοσιονομική πρόκληση από την επερχόμενη διεύρυνση είναι κατά κύριο λόγο τρεις.

Η **πρώτη επιλογή**, είναι αυτή όπου η Κοινότητα θα πρέπει να αναλάβει την ευθύνη της διεύρυνσης και να αυξήσει σημαντικά τον προϋπολογισμό της, ώστε να έχουν τη δυνατότητα οι χώρες της συνοχής (παλιές και νέες) να συνεχίσουν την προσπάθεια σύγκλισής τους με τις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες της Ε.Ε. Η επιλογή αυτή είναι και η μόνη, η οποία δε θίγει τα συμφέροντα των χωρών - μελών της Ένωσης, που ευνοούνται τώρα από το Ταμείο Συνοχής.

Η **δεύτερη επιλογή** συνεπάγεται την προσαρμογή των διαρθρωτικών πολιτικών της Κοινότητας και του προϋπολογισμού της Ένωσης, γενικότερα, σε σχέση με τις απαιτήσεις της δημοσιονομικής πειθαρχίας, αφού υπάρχει ανάγκη ονομαστικής σύγκλισης στο πλαίσιο της ΟΝΕ. Στην περίπτωση αυτή, η Κοινότητα αναλαμβάνει μεγάλες ευθύνες για κάποια πιθανή αποτυχία προσαρμογής των χωρών της ΚΑΕ με τις κοινοτικές προδιαγραφές και θα οδηγήσει στην πράξη σε μια Κοινότητα πολλαπλών ταχυτήτων. Είναι αναμενόμενο, οι χώρες της ΚΑΕ να έχουν αδυναμία να ενταχθούν στην ΟΝΕ, χωρίς προηγούμενα να έχουν προσεγγίσει ένα ικανοποιητικό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης. Το επίπεδο όμως αυτό δε θα μπορέσουν να το επιτύχουν χωρίς τη χρηματοδοτική στήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Επιτροπή όμως της Ε.Ε. προωθεί, εναλλακτικά, μια **τρίτη επιλογή**. Με βάση την πρόταση της Επιτροπής, θα πρέπει να ενισχυθούν οι κοινοτικές πρωτοβουλίες στο πλαίσιο των διαρθρωτικών ταμείων, ενώ παράλληλα θα πρέπει να δοθεί σαφές μήνυμα ότι η Ένωση διαμορφώνει τις πολιτικές της με τρόπο που να τηρεί τις αρχές της δημοσιονομικής πειθαρχίας. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι αν ο στόχος είναι η πλήρης εφαρμογή της πολιτικής συνοχής στα νέα κράτη - μέλη, οι μεταβατικές ρυθμίσεις μετά την προσχώρηση θα είναι αναγκαίες για να ενσωματωθούν οι χώρες αυτές, σταδιακά, στην πολιτική αυτή και στις δημοσιονομικές πτυχές της.

Η σταδιακή ενσωμάτωση των χωρών της ΚΑΕ στους δημοσιονομικούς μηχανισμούς της Ε.Ε. επιβάλλεται λόγω της αναμενόμενης έλλειψης χρηματοδοτικών πόρων. Η Επιτροπή υποστηρίζει, επιπρόσθετα, ότι η εμπειρία κατέδειξε ότι είναι δύσκολο να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά η βοήθεια, που είναι ιδιαίτερα υψηλή σε σχέση με το ΑΕΠ των χωρών που θα τη λαμβάνουν. Μπορεί το μέγεθος της βοήθειας, μάλιστα, να οδηγήσει ακόμα και σε στρέβλωση της οικονομικής δομής των χωρών της ΚΑΕ.

Προκειμένου περί νέων κρατών - μελών, το πρόβλημα αυτό μπορεί να επιδεινωθεί από τις σοβαρές αδυναμίες του διοικητικού συστήματος, από ανεπαρκείς ικανότητες απορρόφησης και από τις ανάγκες για εθνική συγχρηματοδότηση. Με τη σταδιακή ενσωμάτωση των χωρών της ΚΑΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το κόστος της διεύρυνσης θα επιμερισθεί σε μεγαλύτερη χρονική περίοδο. Με τον τρόπο αυτό, πιστεύεται ότι με την αναθεώρηση των δημοσιονομικών προοπτικών - που προβλέπεται για το 1999 - τα κράτη - μέλη της Ε.Ε., που συνεισφέρουν στον κοινοτικό προϋπολογισμό, θα δεχθούν ευκολότερα την αύξηση των χρηματοδοτικών τους υποχρεώσεων, μετά τη διεύρυνση της Κοινότητας.

Επειδή εκτιμάται ότι με τους σημερινούς κανονισμούς των διαρθρωτικών ταμείων οι χώρες της ΚΑΕ θα μπορούσαν να εισπράξουν, μετά την ένταξή τους στην Κοινότητα, πόρους που αντιπροσωπεύουν από 10-30% του ΑΕΠ τους, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει η κοινοτική βοήθεια να μη ξεπερνά ένα ανώτατο όριο, ως ποσοστό του ΑΕΠ των ΚΑΕ, όπως π.χ. το 5%, που είναι το ποσοστό που αντιπροσωπεύει σήμερα τη στήριξη των διαρθρωτικών ταμείων προς την Ελλάδα.

V. Συμπεράσματα

Οι τομείς που θα συγκεντρώσουν στο εγγύς μέλλον το ενδιαφέρον της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η επιτυχής ολοκλήρωση της νομισματικής ένωσης, η περαιτέρω σύσφιξη των δεσμών με τις αναπτυσσόμενες χώρες, αλλά ως καθοριστική κρίνεται και η πρόκληση της μελλοντικής διεύρυνσης της Ένωσης. Ως το τρίτο μείζον θέμα της "Ατζέντα 2000" - μετά την ΟΝΕ και τη Διακυβερνητική Διάσκεψη - η διεύρυνση αυτή πρόκειται αναμφίβολα για μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις στην ιστορία της Ένωσης. Πρέπει συνεπώς να αντιμετωπισθεί με τον ταχύτερο και αποτελεσματικότερο τρόπο.

Η μελλοντική διεύρυνση της Ε.Ε. προϋποθέτει την αναδιάρθρωση των μηχανισμών της, ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθούν καλύτερα στην πρόκληση αυτή, αλλά και στην παγκοσμιοποίηση της οικονομίας γενικότερα. Για το σκοπό αυτό η Ε.Ε. πρέπει να καταλήξει έγκαιρα στις επιλογές της και να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της διεύρυνσης, αλλά ιδιαίτερα στον τομέα της θεσμικής μεταρρύθμισης. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής, Jacques Santer επανέλαβε, άλλωστε, όπως και στο παρελθόν, ότι το "αντίτιμο της διεύρυνσης δεν πρέπει να είναι η παράλυση της Ένωσης". Δεν πρέπει να παραβλέπουμε και το γεγονός ότι υπάρχουν και πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα που είναι αντίθετα στη διαδικασία αυτή. Είναι απαραίτητη, όμως, και η έγκαιρη προετοιμασία των χωρών της ΚΑΕ, προκειμένου να ενταχθούν ομαλά στους κοινοτικούς μηχανισμούς.

Παράλληλα, δεν πρέπει να λησμονείται για ποιο λόγο χρειαζόμαστε την Ένωση και γιατί αυτή πρέπει να αναπτυχθεί. Η πρόοδος και η εξέλιξη της δεν έχει σκοπό την εκπλήρωση της ιδεολογίας των ιδρυτών της. Η Ένωση πρέπει να προοδεύει και να εξελιχτεί γιατί ζούμε σ' ένα διαρκώς μεταλλασσόμενο κόσμο και απαιτείται από αυτή να αντικατοπτρίζει αυτές τις μεταλλαγές και να προσαρμόζεται ανάλογα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι αυτό που επιθυμούν οι πολίτες της. Ιδρύθηκε για να εξυπηρετεί τα συμφέροντά τους - και αυτό συνεχίζει να αποτελεί πάγιο στόχο.

Στο κατώφλι του 21ου αιώνα σήμερα, κανείς δεν είναι σε θέση να προβλέψει με ακρίβεια με ποιο τρόπο θα εξελιχτεί η Ευρωπαϊκή Ένωση. Χωρίς αμφιβολία πάντως, ως απαραίτητο στοιχείο για την εξέλιξη της κρίνεται η ενεργός συμμετοχή των καλά ενημερωμένων πολιτών της.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ

«Δομές και Μέθοδοι Ανασυγκρότησης των Χωρών της Ν.Α. Ευρώπης»

Υποενότητα Β': Ο Ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Πρόεδρος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ πολύ τον κύριο Χρηστάκη, για την κατατοπιστική εισήγησή του. Καλώ τον κύριο Jonuz Begaj, Βουλευτή του Σοσιαλιστικού Κόμματος της Αλβανίας να πάρει το λόγο.

κ. BEGAJ: Η ερώτησή μου είναι πάρα πολύ απλή. Τελικά πότε θα κατορθώσουμε τα Βαλκάνια να μην αντιμετωπίζονται ως χώρες δεύτερης κατηγορίας και οι κάτοικοί τους ως πολίτες δεύτερης κατηγορίας, αλλά να αντιμετωπίζονται τουλάχιστον ως χώρες "VISEGRAD"; Και πότε επιτέλους η Γερμανία θα σταματήσει την επιθετική της πολιτική μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση;

Και άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως η Γαλλία, η Ισπανία, η Ιταλία και κυρίως η Ελλάδα, που είναι η πιο κοντινή χώρα σε εμάς, πότε θα μπορέσουν και αυτές να υψώσουν τη φωνή τους, να γίνουν και αυτές πιο επιθετικές, έτσι ώστε τα Βαλκάνια, ως χώρες, αλλά και ως πολίτες, να μην αντιμετωπίζονται όπως σας είπα, σαν να ήταν δεύτερης κατηγορίας;

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ πολύ τον κύριο Begaj. Τώρα θα μου επιτρέψετε συνοπτικά να αναφέρω εγώ τις ερωτήσεις προς τον κύριο Κρανιδιώτη. Μια ερώτηση, την οποία απευθύνει ο κύριος Τζαμούλος, σχετικά με το Βατικανό και τον Πάπα, αν στοχεύουν σε κάποια μακροπρόθεσμη πολιτική στα Βαλκάνια και αν η Κροατία έχει δώσει κάποια εγγύηση εγκατάλειψης της πολιτικής του 1943.

Προς τον κύριο Κρανιδιώτη επίσης και προς τον κύριο Valthev. Η ερώτηση αφορά την απήχηση της στάσης της Ελληνικής κυβέρνησης προς τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, σε σχέση με την ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το ΝΑΤΟ. Ο κύριος Νίκος Μουρούτσος, Δικηγόρος απευθύνει αυτή την ερώτηση.

Προς τον κύριο Κρανιδιώτη ακόμη. Η ερώτηση είναι, αν υπάρχει τάση για ομοσπονδοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή θα επικρατήσει η νεολειτουργιστική άποψη.

Ο κύριος Θεόδωρος Στάθης, Βουλευτής ρωτάει, αν η έλλειψη ανετοιμότητας από πλευράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τι βάθος έχει και σε τι οφείλεται; Ποιές είναι οι πιο σημαντικές αιτίες

δηλαδή και αν υπάρχουν προοπτικές αλλαγής. Επίσης, ρωτάει αν τα κεφάλαια που προβλέπει η Ατζέντα 2000 να μεταφερθούν προς την Ανατολική Ευρώπη, τελικά αν από αυτά θα προκύψει τελικό άθροισμα, σε ότι αφορά τη σχέση εισαγωγής - εξαγωγής, σταθερότητας - αστάθειας, που ανέφερε ο κύριος Κατηφόρης.

Προς τον κύριο Κατηφόρη η ερώτηση, που είναι από τον κύριο Σπυρούδη, αν θα καταφέρει το “ευρώ” να σταδιοδρομήσει στη διεθνή αγορά, αν θα αποσπάσει κάποιο κομμάτι της αγοράς από το δολάριο.

Προς τον κύριο Κατηφόρη, η ερώτηση από την κυρία Ιωάννα Πουλή, Ερευνήτρια στις Πολιτικές Επιστήμες. Η μεταστροφή του NATO στα μέσα της δεκαετίας, αποδεχόμενη και την ταχεία ένταξη κρατών της Κεντρικής Ευρώπης, έχει σαν αποτέλεσμα την τελική μείωση του ενδιαφέροντος - ρωτάει η κυρία Πουλή - αυτών των κρατών, για τη γρήγορη ισχυροποίηση των δεσμών τους με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Σε σχέση με τη μεταστροφή του NATO στα μέσα της δεκαετίας που διανύουμε, ρωτάει η κυρία Πουλή, αν αποδέχεται δηλαδή και σε ποιο βαθμό και τί σημασία έχει αυτό, το NATO, στο πλαίσιο της μεταστροφής του, την ταχεία ένταξη των κρατών της Κεντρικής Ευρώπης, και αν αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη σχετική μείωση του ενδιαφέροντος αυτών των κρατών για τη γρήγορη ισχυροποίηση των δεσμών τους με την Ευρωπαϊκή Ένωση, και ποιά είναι η θέση της Ε.Ε.

Και ο κύριος Νεόφυτος Παπαδόπουλος, Πυρηνικός Φυσικός, Μηχανικός από το Κέντρο Ερευνών “Δημόκριτος” ρωτάει, αν η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, χωρίς περιορισμούς ταχείας σύγκλισης, με όφελος τη δυνατότητα αυξημένων επενδύσεων και με φθινό εργατικό δυναμικό, πολλαπλασιάζει τη δυνατότητα σύνδεσης και μετέπειτα ένταξης των χωρών αυτών, χωρίς τις αρχικές οικονομικές επιβαρύνσεις.

Αυτές είναι οι ερωτήσεις. Με αντίστροφη σειρά οι εισηγητές, αν και εφόσον θέλουν να απαντήσουν σε κάτι. Ο κύριος Χρηστάκης:

ΜΙΧΑΛΗΣ ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ: Νομίζω ότι οι απαντήσεις που θα δώσει ο κύριος Κρανιδιώτης, θα μας καλύψουν συνολικά.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο κύριος Κατηφόρης.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΤΗΦΟΡΗΣ: Στην ερώτηση, γιατί είναι ανέτοιμη η Ευρωπαϊκή Ένωση. Βέβαια, δεν μπορώ να έχω πλήρη απάντηση, αλλά ένα μέρος για το ότι είναι ανέτοιμη η Ευρωπαϊκή Ένωση, οφείλεται πιστεύω στο ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση η ίδια περνάει μια κρίση σχετική, κρίση θεσμών και ότι κατά κάποιο τρόπο ξανακρίνεται αυτή την στιγμή το μοίρασμα των εξουσιών ανάμεσα στα κράτη - μέλη και στα κεντρικά όργανα.

Οπωσδήποτε τα κράτη - μέλη θέλουν να υποκαταστήσουν ή να εγκαταστήσουν την επιρροή τους στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Αυτή είναι άλλωστε, από αιώνων η πολιτική της Γερμανίας, έτσι δεν είναι; Και άλλων φυσικά, όχι μόνο της Γερμανίας. Αλλά δε δείχνουν καμία ιδιαίτερη προθυμία να το κάνουν διά μέσω της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προτιμούν να το κάνουν απευθείας, γιατί φυσικά δεν είναι ανόητοι, να μην καταλαβαίνουν ότι με προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα έξι χρόνια, 250 περίπου δισεκατομμύρια ECU, το οποίο σημαίνει 1,2 επί 24% στην καλύτερη περίπτωση του εθνικού εισοδήματος, δε γίνονται αυτές οι δουλειές.

Όπως είχε πει κάποτε, όταν έγινε το δημοψήφισμα για τη Βασιλεία, ο Γιεχούντι Μενουχίν που ήρθε και έδωσε μια συναυλία και μας είπε ότι έρχεται να παίξει το βιολί του, για να ενισχύσει την επιτυχία του Βασιλέως Κωνσταντίνου, γιατί ήταν φίλοι με τον Κωνσταντίνο. Και έκανε τότε μια πολύ ωραία γελοιογραφία ο καημένος ο Μπισταντζόγλου και είχε κάποιον που του έλεγε “κύριε Μενουχίν, με χορδές δε βάφονται αβγά”. Αυτά ισχύουν και για τον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊ-

κής Ένωσης.

Αν από αυτά τα χρήματα που θα δοθούν, θα προκύψει θετικό άθροισμα. Είναι πολύ δύσκολο, δεν το ξέρει κανείς, γιατί δεν ξέρει κανείς τί σοκ εξαγωγικό θα υποστούν αυτές οι οικονομίες, αν ανοίξουν και όταν ανοίξουν τα σύνορα και τα τελωνεία. Δε ξέρει κανείς, είναι αδύνατον να το προβλέψει. Πάντως, σας είπα την γνώμη μου, ότι αυτά τα ποσά είναι τελείως ασήμαντα. Για να προκαλέσουν ουσιαστική οικονομική αλλαγή, είναι.

Τώρα, για το “ευρώ”, αν και δεν ήταν θέμα μας το “ευρώ”, να σας πω την πρόβλεψή μου, πολύ ευχαρίστως, αν θα αποσπάσει κομμάτι της διεθνούς αγοράς από το δολάριο. Εννοείτε της διεθνούς χρηματαγοράς. Δηλαδή αυτό που παίζεται σχετικά με την υπόθεση του “ευρώ”, είναι αν το “ευρώ” θα γίνει αυτό που λέμε αποθεματικό νόμισμα, δηλαδή αν θα το χρησιμοποιούν οι κεντρικές τράπεζες σε ίση μοίρα με το δολάριο ή με το χρυσό, σαν αποθεματικό νόμισμα, πράγμα το οποίο θα έχει οπωσδήποτε ορισμένα ευεργετικά αποτελέσματα για την ευρωπαϊκή οικονομία.

Ναι, η απάντηση είναι ναι, αλλά όχι αμέσως, μέσα στην προοπτική όμως μιας δεκαετίας. Οπωσδήποτε η σημερινή κατάσταση, όπου το δολάριο είναι περίπου στο 60% των αποθεματικών και τα ευρωπαϊκά νομίσματα είναι γύρω στο 20% και το γιέν επίσης στο 20%, ενώ το ευρωπαϊκό εμπόριο είναι μεγαλύτερο σε ποσοστό από το εμπόριο το εξωτερικό των Ηνωμένων Πολιτειών, είναι μια προφανής ανισορροπία, που οφείλεται στον κατακερματισμό των ευρωπαϊκών νομισμάτων.

Ένα ενιαίο νόμισμα, που θα το διαχειριστούν καλά, ώστε να είναι και ισχυρό νόμισμα, αλλά να απηχεί και μια ισχυρή οικονομία, γιατί δε φτάνει το ισχυρό νόμισμα. Ένα ισχυρό νόμισμα μπορεί να γονατίσει μια οικονομία, υπάρχουν τέτοια ιστορικά παραδείγματα.

Βεβαίως, με πολύ μεγαλύτερο μερίδιο και η προοπτική είναι ότι θα φτάσουμε στο 40 - 40 - 20. Αυτές είναι οι προβλέψεις, αλλά μεσοπρόθεσμα, όχι άμεσα, από πλευράς αποθεματικού ρόλου του “ευρώ”.

Τώρα, αν η μεταστροφή του NATO προκαλεί μείωση του ενδιαφέροντος των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης για την ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Συνήθως αυτό που ακούγεται είναι το αντίθετο. Δηλαδή, επειδή δε θα τους δεχτούν όλους στο NATO, μήπως μπορεί να τους δοθεί σαν αντάλλαγμα η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ώστε να είναι ο δεσμός τους με τα μέχρι σήμερα σχήματα της λεγόμενης Δυτικής Συμμαχίας. Να γίνει, δηλαδή αυτό δια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, χωρίς στρατιωτική ένταξη όλων στο NATO. Έτσι συνήθως τίθεται αυτό το ερώτημα. Όχι δηλαδή αν χάνουν αυτοί τη δική τους επιθυμία, επειδή θα ενταχθούν στο NATO, αλλά αν χάνουν τη διάθεσή τους να ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Έτσι τιθέμενο το ερώτημα από την κυρία Πουλή, η απάντηση είναι όχι, δεν έχουν δείξει να χάνουν στο παραμικρό την όρεξή τους για να μπουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, επειδή θα δεχθούν ορισμένους από αυτούς στο NATO. Και στην αντίστροφη ερώτηση, που μπαίνει συχνότερα, αν μπορούν να τους αναπληρώσουν τη στρατιωτική συμμαχία με την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, επίσης η απάντηση που δίνεται είναι αρνητική, γιατί πολλές από αυτές τις χώρες επιθυμούν και τη στρατιωτική κάλυψη.

Έχουν τον παλιό φόβο της Ρωσίας και θέλουν να εξασφαλιστούν απέναντι σε ενδεχόμενη αναβίωση της Ρωσικής δύναμης, της Ρωσικής επιθετικότητας, κάτι το οποίο δε θα έλεγα ότι είναι και τελείως παράλογο, γιατί η Ρωσία έχει περάσει πολλά τέτοια στην ιστορία της, έχει καταρρεύσει, έχει ξανασηκωθεί και δεν αποκλείεται πιθανά στο μέλλον να μπορέσει, όπως το λένε τώρα οι διεθνολόγοι, αυτή η κομψή έκφραση, να προβάλει διεθνώς τη στρατιωτική της δύναμη. Δηλαδή να σου πει “θα σου βάλω τα δύο πόδια σε ένα παπούτσι” και να σου τα βάλει τα δύο πόδια ενδεχο-

μένως σε ένα παπούτσι. Βέβαια, η ένταξη στο NATO, όπως αυτό εκλαμβάνεται από την Πολωνία, θεωρείται σαν εγγύηση απέναντι σε μια τέτοια μελλοντική εξέλιξη, σε μια αναβίωση της Ρωσικής δύναμης, της Ρωσικής επιθετικότητας, όπως θα το λέγανε αυτοί.

Αυτά έχω σημειώσει εγώ. Είναι μια τελευταία ερώτηση του κυρίου Νεόφυτου Παπαδόπουλου. Αν η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να γίνει, να γίνει αρχικά η σύνδεση, χωρίς μεγάλες αρχικές οικονομικές επιβαρύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να γίνει με ενδεχόμενη δανειοδότηση.

Προφανώς αυτό σκέφτεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Δηλαδή αυτό είναι υποχρεωμένη να το σκεφτεί, γιατί δεν της δίνουν τα μέσα να κάνει άλλη πολιτική. Τα κράτη - μέλη δεν επιτρέπουν στην Ένωση να αυξήσει τους πόρους του προϋπολογισμού της. Πολύ σωστά είπε ο κύριος Χρηστάκης, αν πρόκειται η Ευρωπαϊκή Ένωση να κάνει πολιτική αφομοίωσης των ανατολικών ευρωπαϊκών χωρών, βεβαίως πρέπει να αυξήσει τους πόρους του προϋπολογισμού, πολλαπλάσια, όχι 1,2%. Πρέπει να φτάσει στο 30%, στο 40%. Δηλαδή να γίνει η Ευρώπη ομοσπονδιακό κράτος. Αυτό είναι το ζουμί της υπόθεσης. Λοιπόν, αυτό δεν το θέλουν τα κράτη - μέλη και δε θα το θέλουν, από ότι φαίνεται, για πολύ καιρό ακόμα.

Επομένως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κάτω από αυτή την ανάγκη ποιείται την ανάγκη φιλοτιμίας και παριστάνει ότι μπορεί να παίξει κάποιο ρόλο με αυτά τα μικρά κονδύλια, να τα χρησιμοποιήσει αποτελεσματικά, να διαμορφώσει αγορές, να διαμορφώσει νομοθεσίες. Αυτά μπορεί να τα κάνει προφανώς, αλλά αυτά βέβαια δε λύνουν τα πραγματικά οικονομικά προβλήματα, με την ελπίδα ότι θα γίνει μεταφορά ιδιωτικών κεφαλαίων. Αυτό μπορεί να συμβεί.

Αλλά και πάλι, αν κρίνει κανείς από την πείρα, τη μέχρι σήμερα, της Ανατολικής Γερμανίας, όπου οπωσδήποτε οι Γερμανοί είναι πατριδα τους, είναι συμπατριώτες τους οι Ανατολικοί Γερμανοί, οπωσδήποτε έχουν άλλη διάθεση από ότι έχουν απέναντι στους Πολωνούς. Όχι ότι έχουν κακή διάθεση απέναντι στους Πολωνούς, δε λέω αυτό, αλλά έχουν πάντως πολύ καλύτερη διάθεση απέναντι στους Ανατολικο-Γερμανούς και βλέπετε ότι η Ανατολική Γερμανία δεν μπορεί να ξεκολλήσει και έχει 20% ανεργία αυτή τη στιγμή.

Δηλαδή είναι δύσκολη αυτή η διαδικασία και που δεν είναι μόνο οι ιδιωτικές μεταβιβάσεις στη Γερμανία. Βεβαίως έχει πέσει και το Γερμανικό κράτος και επενδύει όσο μπορεί και αυτό μεγάλα ποσά. Και πάλι η Ανατολική Γερμανία! Φαντάζεστε τί έχει να γίνει εκεί που δεν υπάρχει ένας εθνικά συγγενικός υποστηρικτής. Αυτά.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ τον κύριο Κατηφόρη. Πριν δώσω το λόγο στον κύριο Κρανιδιώτη, ζήτησε το λόγο ο κύριος Χρηστάκης, για μια σύντομη δευτερολογία. Κύριε Χρηστάκη.

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ: Εγώ απλά θέλω να προσθέσω κάτι στο θέμα της ερώτησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του NATO. Απλά να αναφερθώ λίγο στα αποτελέσματα της τελευταίας δημοσκόπησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που έγινε μέσω του Ευρωβαρόμετρου, για τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, το Νοέμβριο του 1996 και εκδόθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Μάρτιο του 1997.

Αναφέρει συγκεκριμένα ότι στο θέμα της ένταξης των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η στάση της κοινής γνώμης διαμορφώθηκε ως εξής: Το 61% των ερωτηθέντων, στις 10 χώρες που εξετάστηκαν, υπήρξαν ευνοϊκοί στο θέμα. Το 7% ήταν αντίθετοι και το 15% αναποφάσιστοι.

Τα ισχυρότερα επιχειρήματα που διατυπώνονται για τη ψήφο υπέρ της ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι η γενικότερη πρόοδος που μπορεί να επιτευχθεί μέσω της ένταξης και η προσδοκία ότι η οικονομία θα βελτιωθεί.

Για το θέμα του NATO τώρα, στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, η στάση της κοινής γνώμης εμφανίστηκε με ελαφρά πλειοψηφία, της τάξεως του 53% - είναι πιο χαμηλό για το NATO - να είναι υπέρ της προσχώρησης. Μόνο ένα 10% τάχθηκε εναντίον και ένα ποσοστό 17% δήλωσαν αναποφάσιστοι.

Το κυριότερο επιχείρημα αυτών που τάσσονται ευνοϊκά στο θέμα της ένταξης στο NATO, είναι η εικόνα του ως εγγυητή της ασφάλειας και της σταθερότητας στην περιοχή, με 49%, η επιθυμία για εγγυήσεις ασφάλειας είναι σε μεγαλύτερο ποσοστό, εντονότερα στην Πολωνία, με 59% και στην Εσθονία με 58%. Στην Πολωνία και στην Εσθονία μάλιστα, πολλοί από τους ερωτώμενους αναφέρθηκαν στην ασφάλεια και στην προστασία από τη Ρωσία, ως λόγο για να ενταχθούν στο NATO, με το 7% στο σύνολο της περιοχής.

Πάντως, ένας σημαντικός αριθμός των ερωτηθέντων συνδυάζει επίσης την ένταξη στο NATO με ελπίδα για ειρηνικότερη πρόοδο και συνεργασία. Ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ κύριε Χρηστάκη. Κύριε Κρανιδιώτη.

ΓΙΑΝΝΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ: Ευχαριστώ. Νομίζω ότι οι περισσότερες ερωτήσεις απαντήθηκαν από τους συναδελφους εδώ και από το Γιώργο τον Κατηφόρη.

Εγώ θα ήθελα απλώς να κάνω μια γενική παρατήρηση, όσον αφορά το ερώτημα, κατά πόσο και γιατί δεν ήταν έτοιμη η Ευρωπαϊκή Ένωση να αντιδράσει σε αυτό το φαινόμενο. Έχω την εντύπωση ότι κανένας δεν ήταν έτοιμος. Ήταν μια εξέλιξη, η οποία ήταν εντελώς απρόβλεπτη. Ακόμη και οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν ήταν έτοιμες να αντιδράσουν και να ακολουθήσουν μια τέτοια πολιτική.

Μάλιστα στο χώρο της Βαλκανικής, η πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών, για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, ήταν και αντιφατική. Πέρασαν περίπου τρία χρόνια, για να εμφανιστεί και να παρέμβει η Αμερική, υιοθετώντας ουσιαστικά τις ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες, αλλά βάζοντας το βάρος της στη στρατιωτική της ισχύ, για να εφαρμόσει αυτά τα οποία οι Ευρωπαίοι συζητούσαν και ψιθύριζαν για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Από την άλλη πλευρά, συμφωνώ απόλυτα με αυτό που είπε ο Γιώργος ο Κατηφόρης, ότι υπήρξε και ένα ζήτημα ανακατανομής ρόλων και αρμοδιοτήτων, μέσα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διότι η Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν ένα δημιουργήμα του ψυχρού πολέμου, λειτούργησε σαν ένα από τα όργανα αν θέλετε του ψυχρού πολέμου και ξαφνικά βρέθηκε σε μια νέα κατάσταση, όπου δεν υπάρχει ψυχρός πόλεμος.

Ο ρόλος της Γερμανίας ήταν διαφορετικός μέχρι το '90, άρχισε να παίρνει διαφορετική μορφή και χαρακτήρα από τότε. Έπαιξε η Γερμανία σημαντικό ρόλο, η ίδια πια, με την κατάρρευση του Ανατολικού Μπλοκ, θέλησε να δημιουργήσει μια δική της περιοχή επιρροής και νομίζω ότι βρισκόμαστε λίγο - πολύ σε αυτό το σημείο.

Και η πολιτική δηλαδή που ακολουθεί αυτή τη στιγμή η Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολό της και οι προτάσεις ακόμα που υπέβαλε προς την Ευρωπαϊκή Ένωση η Επιτροπή, καθεφτίζονται και αντανακλούν τη Γερμανική επιλογή και όσον αφορά τη διεύρυνση του NATO και όσον αφορά κυρίως τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πολωνία, Ουγγαρία, Τσεχία, είναι οι βασικές χώρες με τις οποίες διευρύνονται οι δύο αυτοί Οργανισμοί.

Οι αντιδράσεις που υπάρχουν από τις άλλες χώρες είναι περιορισμένες, δεν είναι πολύ μεγάλες. Ακόμα και η Αγγλία, η οποία είχε έναν άλλο ρόλο στα Βαλκάνια, δεν ανέλαβε να παίξει ηγετικό ρόλο, "σιγουρευόμενη" με τη Γερμανία σε αυτή την προσπάθεια. Μάλλον εξισορροπητικός ήταν ο ρόλος και της Βρετανίας και της Γαλλίας.

Αρα, συμπερασματικά, θα έλεγα ότι δεν υπήρχαν θεσμοί, οι οποίοι να επιτρέπουν τη συγκρότηση και τη διαμόρφωση μιας ενιαίας ευρωπαϊκής πολιτικής, με αποτέλεσμα να επιβληθούν εθνικές πολιτικές. Οι εθνικές πολιτικές που επιβλήθηκαν είναι οι πολιτικές κυρίως της γερμανικής πλευράς, με κάποιες εξισορροπητικές διαδικασίες της Βρετανίας και της Γαλλίας.

Ο ρόλος της Ελλάδας είναι ένα άλλο ερώτημα, το οποίο μου τέθηκε. Ο ρόλος της Ελλάδας βεβαίως αντανακλά και το μέγεθος και τη δυνατότητα και της ίδιας της χώρας μας μέσα σε αυτό το σύμπλεγμα. Παρ' όλα αυτά, νομίζω ότι η φωνή της χώρας μας γενικά στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ακούγεται πολύ πιο δυνατά από το μέγεθός της. Έχουμε πιστεύω, όταν το δούμε ιστορικά, επηρεάσει τη διαδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης πολύ περισσότερο από ότι μας επιτρέπει το μέγεθός μας. Αυτό είναι καλό και πολύ σημαντικό, σε σχέση και με τη Βαλκανική.

Μας ακούνε, έχω την εντύπωση, και όταν ξεπεράσαμε και τις παιδικές ασθένειες των πρώτων ετών της δεκαετίας, διαπιστώθηκε ότι μπορούμε να παίξουμε ένα ρόλο στη Βαλκανική και μας ακούνε, μας αναγνωρίζουν αυτό το ρόλο.

Η χώρα μας, στο θέμα της διεύρυνσης της Ευρώπης, έχει ακολουθήσει αυτή τη γραμμή. Δεν είμαστε οι μόνοι, να υποστηρίζουμε ότι θέλουμε ταυτόχρονη έναρξη των διαπραγματεύσεων. Θα επιμείνουμε μέχρι το τέλος, διότι πιστεύουμε ότι αυτό είναι και ένα πολιτικό μήνυμα, το οποίο πρέπει να πάει προς όλες αυτές τις πλευρές, προς όλες αυτές τις χώρες.

Βεβαίως, υπάρχει ένα οικονομικό πρόβλημα, το είπαμε, το θίξαμε, ότι με αυτά τα χρήματα δεν μπορεί ούτε διεύρυνση να γίνει, αλλά και ούτε ανασυγκρότηση στοιχειώδους των χωρών αυτών. Είναι πολύ περιορισμένα τα ποσά και τα 45 δισεκατομμύρια που προβλέπονται για τις χώρες που θα ενταχθούν και είναι υπολογισμοί που έγιναν για τις 5 χώρες, διότι η Κύπρος δε θα πάρει τίποτα, η έκτη χώρα είναι η Κύπρος. Θα είναι καθαρός συνεισφορέας στον Κοινοτικό προϋπολογισμό, η Κύπρος.

Αρα για τις 5 χώρες, τα 45 δισεκατομμύρια είναι ασήμαντα ποσά. Αυτά τα ποσά θα δοθούν σε έξι χρόνια και από τα οποία μάλλον πρέπει να αφαιρέσουμε και αυτά τα οποία θα πάνε για αυτές τις χώρες που θα μείνουν απ' έξω και που για δύο χρόνια θα τους δοθεί κάποια στοιχειώδης οικονομική βοήθεια. Δε γίνονται έτσι αυτά. Για αυτό χρειάζεται ένας οραματισμός, χρειάζεται μια άλλη πολιτική και οικονομική προσέγγιση.

Η Ελλάδα παίζει αυτό το ρόλο. Βεβαίως δεν είμαστε η χώρα, η οποία επηρεάζει την οικονομική εξέλιξη της Ευρώπης. Έτσι η φωνή μας είναι σχετικά περιορισμένη.

Μου τέθηκαν δύο ακόμα ερωτήσεις, θα προσπαθήσω να τις απαντήσω. Μια ερώτηση για το Βατικανό και το ρόλο του Βατικανού και για την Κροατία.

Δε νομίζω ότι υπάρχει κάποια συγκροτημένη πολιτική του Βατικανού και του Πάπα στην περιοχή. Βεβαίως, υπάρχουν διαχωριστικές γραμμές και τις είδαμε να παίρνουν και πολιτικό περιεχόμενο. Η γραμμή Κροατία - Βοσνία - Σερβία, θυμίζει το παλιό σχίσμα των Εκκλησιών ή τα όρια σε τελευταία ανάλυση της Βυζαντινής και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας σε κάποια χρονική περίοδο.

Αυτό είναι που έδωσε και λαβή στο Χάντιγκτον να αναπτύξει τις γνωστές θεωρίες του, περί πολιτισμού και Ευρώπης. Δε νομίζω ότι αυτά είναι σοβαρές απόψεις, τις οποίες αποδέχονται σήμερα οι πολιτικές ηγεσίες της Ευρώπης και εν πάση περιπτώσει, εμείς τις απορρίπτουμε μετά βδελυγμίας.

Τελειώνω, λέγοντας για την ομοσπονδιακή προοπτική. Δε θυμάμαι ποιά ήταν η ερώτηση. Υπάρχει η τάση για ομοσπονδοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή θα επικρατήσει η νεολειτουργική άποψη; Η ομοσπονδία είναι ένας στόχος, ένα όραμα για μερικούς, είναι όμως απόμακρο. Δεν

είναι στον ορίζοντα αυτή τη στιγμή. Η συνθήκη του Άμστερνταμ είναι ένα βήμα προς τη στενότερη ενοποίηση της Ευρώπης, αλλά απέχουμε ακόμη πάρα πολύ από την ομοσπονδία και δε ξέρω αν τελικά και ο στόχος της Ευρώπης, θα είναι η ομοσπονδία και η ομοσπονδοποίησή της.

Μάλλον βρισκόμαστε στην επόμενη φάση, όπου μέσα από τη νεολειτουργική δυναμική, δημιουργούνται τομείς συνεργασίας και μέσα από αυτό δημιουργείται και η προοπτική μιας στενότερης πολιτικής συνεργασίας.

Όσο δεν ενισχύονται τα αντιπροσωπευτικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που είναι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, όσο δεν ενισχύεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, που είναι το υπερεθνικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όσο αυτά τα δύο όργανα δεν παίρνουν εξουσίες από το Συμβούλιο, που είναι ο διακυβερνητικός θεσμός, οι προοπτικές για μια ομοσπονδιακή Ευρώπη είναι πολύ ζοφερές και αμυδρές.

Βεβαίως εμείς, η Ελλάδα, είμαστε από τις χώρες που μέσα από μια επίπονη διαδικασία, έχουμε καταλήξει τελικά στο συμπέρασμα, ότι τη χώρα μας τη συμφέρει η περισσότερη Ευρώπη, η μεγαλύτερη Ευρώπη, η Ευρώπη η οποία να είναι όσο το δυνατόν πιο ισχυρή και συνεκτική.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ τον κύριο Κρανιδιώτη. Ευχαριστώ τους εισηγητές, ευχαριστώ και όλους και όλους εσάς.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

“ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ”

163

Υποενότητα Α':
Εθνικό Κράτος και Πολυπολιτισμική Κοινωνία

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

“Διαδικασίες Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Κοινωνία των Πολιτών”

Υποενότητα Α': Εθνικό κράτος και Πολυπολιτισμική Κοινωνία

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

ΤΑΣΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

Α' Αντιπρόεδρος Διοικητικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ

ΜΑΙΡΗ ΜΠΟΣΗ

Δρ. Νομικής, Μέλος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ

«Πολυεθνικές - Πολυπολιτισμικές Κοινωνίες»

ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Πρόεδρος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ

«Εθνικές και Θρησκευτικές Μειονότητες στα Βαλκάνια»

JONUZ BEGAJ

Μέλος του Αλβανικού Κοινοβουλίου,

Επικεφαλής Διεθνών Σχέσεων Αλβανικού Σοσιαλιστικού Κόμματος

«Συνεργασία και Ευρωπαϊκός Προσανατολισμός στα Βαλκάνια»

RIFAT RASTODER

Αντιπρόεδρος Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος του Μαυροβουνίου

«Ανθρώπινα Δικαιώματα και Δημοκρατικές Διαδικασίες στο Μαυροβούνιο»

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ΡΕΝΟΣ ΠΡΕΝΤΖΑΣ

Εκπρόσωπος του Ιδρύματος Κοινωνικών και Πολιτικών Μελετών (ΙΚΜΕ) της Κύπρου

ΠΑΝΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Δρ. Διεθνών Επιστημών, Μέλος Επιστημονικής Επιτροπής

Τομέα Εξωτερικής Πολιτικής και Άμυνας ΙΣΤΑΜΕ, Ερευνητής ΕΚΕΜ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΤΑΣΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

Α΄ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΙΣΤΑΜΕ

Εισερχόμεθα στην τέταρτη ενότητα, που είναι η τελευταία ενότητα της διημερίδας και που αναφέρεται στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ενοποίησης και στην κοινωνία των πολιτών. Αναφέρεται κυρίως στις ιδιαιτερότητες που αφορούν αυτά τα δύο μεγάλα κεφάλαια στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Η πρώτη υποενότητα της τέταρτης ενότητας που περιέγραψα, αφορά το εθνικό κράτος και την πολυπολιτισμική κοινωνία.

Αφού αναφέρω πως αυτή η τέταρτη ενότητα αποτελεί ουσιαστικά το κλείσιμο της διημερίδας του ΙΣΤΑΜΕ και αφού υπογραμμίσω ότι σε αυτό το λίγο χρόνο που είχαμε, προσπαθήσαμε να θέσουμε τα θέματα που απασχολούν αυτή τη στιγμή τις σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Είναι βέβαιο πως δεν κάνουμε τίποτε άλλο, παρά να ακουμπήσουμε το δάκτυλο εκεί που χρειάζεται, για να έχουμε ευαισθητοποίηση στη συνέχεια.

Είναι βέβαιο πως θα ακολουθήσουν και άλλες τέτοιες εκδηλώσεις και πώς αυτές θα δώσουν την ευκαιρία να μπορούμε λεπτομερέστερα σε κάθε αντικείμενο.

Παρακαλώ την κυρία Μπόση να έχει το λόγο. Η κυρία Μπόση είναι Διδάκτωρ Νομικής και Μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου του ΙΣΤΑΜΕ.

ΜΑΙΡΗ ΜΠΟΣΗ

ΔΡ. ΝΟΜΙΚΗΣ

ΜΕΛΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΙΣΤΑΜΕ

"Πολυεθνικές - Πολυπολιτισμικές κοινωνίες"

Μια κατ' αρχήν έννοια άρνησης περιβάλλει τις μειονότητες. Μια σειρά από θεσμικές προσεγγίσεις, έντυπα, αναλύσεις, επιστημονικές και μη έρευνες, προσπαθούν να πλησιάσουν ένα πολυσύνθετο και περίπλοκο ζήτημα, που κατά πάσα πιθανότητα και παρ' όλη την πολλαπλή νομική κάλυψη, δεν αναμένεται να οδηγηθεί σε λύση.

Οι μειονοτικές ομάδες δημιουργήθηκαν σε συγκεκριμένες ιστορικές στιγμές. Είναι αποτελέσματα μετακινήσεων πληθυσμιακών ομάδων, για διάφορους λόγους, κυρίως λόγω πολέμων ή συνοριακών και οικονομικών ανακατατάξεων και μεταναστεύσεων στη γεωγραφική κλίμακα, αφήνοντας στο πέρασμά τους μια ανομοιογενή πληθυσμιακή μεταβλητή, που τα συντεταγμένα και συγκροτημένα κράτη αισθάνονται ότι η παρουσία της δημιουργεί κυρίως μόνο προβλήματα.

Η διεθνής κοινότητα επενέβη προσφέροντας την προστασία της μέσω της διεθνούς νομοθεσίας, που μετουσιώνεται σε πολλές περιπτώσεις σε εθνική νομοθεσία. Ενδιαφέρον παρουσιάζει για τον πολιτικό επιστήμονα και τον ιστορικό μελετητή, το γεγονός ότι όπου υπάρχει πληθώρα νομοθετημάτων, συνήθως ενυπάρχει ταυτόχρονα και η ουσιαστική απουσία τους.

Γεγονός είναι ότι πρόκειται για θέμα που δεν επιδέχεται συγκεκριμένο ορισμό. Η βεβαιότητα που παρέχει ο ορισμός μαζί με την "ταμπλοποίηση", επιβεβαιώνει την έννοια της ύπαρξης σε συγκροτημένες ομάδες με κοινά χαρακτηριστικά όπως είναι η γλώσσα, η θρησκεία και τα πολιτισμικά στοιχεία.

Οι μειονοτικοί πληθυσμοί, άσχετα αν έχουν υποστεί αλλαγές ονομασίας και χαρακτηρίζονται πολυπληθυσμικές ή πολυεθνικές κοινωνίες, έχουν πεισματικά αρνηθεί να αφομοιωθούν, ή να χάσουν την παραδοσιακή τους ταυτότητα. Η εν δυνάμει επιτυχία των ΗΠΑ, να αφομοιώσει μια πληθώρα από διαφορετικές εθνότητες, πολιτισμούς, γλώσσες και θρησκείες, σηματοδοτεί την αποτυχία της Ευρώπης στον τομέα αυτό.

Έτσι θα εξετάσουμε αυτό που ορισμένοι ονομάζουν "ιστορικές μειονότητες" και τις οποίες κατ' ουσία συναντάμε στην Ευρώπη. Υπάρχουν βέβαια και στις άλλες περιοχές του κόσμου και όχι μόνο στην ευρωπαϊκή χερσόνησο, αλλά εδώ θα ασχοληθούμε με τις μειονότητες που υπάρχουν σ' αυτήν.

Ιστορικές μειονότητες νοούνται αυτές που έχουν εγκατασταθεί για ιστορικούς λόγους σε συγκεκριμένο χώρο - έδαφος και μετακινούνται εντός του χώρου, ακόμη και αν αυτό έχει επηρεαστεί από συνοριακές αλλαγές. Η διάσκεψη της Γιάλτας υπήρξε το άλλοθι για την αυθαίρετη διασκέυη των ευρωπαϊκών συνόρων. Αποτελεί όμως κύριο ερώτημα αν ένας μοχλός παρόμοιος με αυτόν της Διάσκεψης της Γιάλτας μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τα δυσεπίλυτα σήμερα προβλήματα της Ευρώπης.

Σημασία δεν έχει μόνο η αριθμητική καταγραφή των διαφορετικών λαών που απαριθούν σήμερα την ευρωπαϊκή διαφοροποίηση, αλλά το γεγονός της ύπαρξης και ανάγκης διατήρησής τους ως ξεχωριστές και σεβαστές οντότητες με το δικαίωμα του διαφορετικού να γίνεται όχι μόνο κατανοητό αλλά και απόλυτα σεβαστό στο ευρύτερο ομοιογενές πληθυσμιακό περιβάλλον μέσα στο οποίο αναγκάζονται να συνυπάρχουν.

Γεγονός είναι ότι η πλειοψηφία των κρατών από εθνική άποψη είναι ανομοιογενής. Στην Ευρώπη και ιδιαίτερα στα Βαλκάνια καταλύτης της εμφάνισης του διαφορετικού, υπήρξε ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος, παρόλο που ουσιαστικά το ζήτημα της εθνικής αφύπνισης απασχολεί την Ευρώπη από το 18ο αιώνα. Έκτοτε το κάθε κράτος έχει διαμορφώσει το δικό του τρόπο αντιμετώπισης της ιστορικής του εξέλιξης ή της ευρύτερης ιστορικής εξέλιξης, που του επιβλήθηκε. Τα εθνικά διλήμματα έχουν προβληματίσει την ακαδημαϊκή κοινότητα, κυρίως εξαιτίας της ικανότητάς τους να αποφεύγουν τις προτεινόμενες λύσεις από όποιο φορέα και αν κατατίθενται. Πολύ δε περισσότερο να αποφεύγουν την επιστημολογική οριοθέτησή τους κατά το δοκούν.

Η "Ατζέντα 2000" καταγράφει τους μειονοτικούς πληθυσμούς των υπό ένταξη χωρών δίνοντας, ταυτόχρονα, ιδιαίτερη σημασία στην αριθμητική τους δύναμη. Έτσι παρατηρούμε ότι στη Ρουμανία το 13% του πληθυσμού χαρακτηρίζεται μειονοτικό, ήτοι 8% είναι Ούγγροι και 4% Ρόμα. Στη Βουλγαρία το 14% είναι μειονοτικό εκ των οποίων το 9% είναι Τούρκοι και 5% Ρόμα. Στη Σλοβακία το 18% είναι μειονοτικό, εκ των οποίων το 11% είναι Ούγγροι και το 5% Ρόμα, κ.ά.

Η καταγραφή των χαρακτηριστικών στοιχείων μιας μειονότητας έγινε αντικείμενο πολλαπλών αντιμετώπισεων, οι οποίες καταλήγουν σε εννοιολογικής σημασίας προσεγγίσεις. Σαν αποτέλεσμα, οι μειονότητες διαχωρίζονται σε εθνικές, σε εθνοτικές (χωρίς ουσιαστικά διαφορετικά γνωρίσματα, άρα αυτή η διαφοροποίηση τείνει να εξαληφθεί), σε θρησκευτικές, σε γλωσσολογικές και σε πολιτισμικές.

Οι αλλαγές στα πρώην σοσιαλιστικά κράτη της Ευρώπης έφεραν στην επιφάνεια καταστάσεις αναταραχής στο σύνολο των μειονοτικών πληθυσμών με αρνητικές προεκτάσεις. Σ' αυτό το πλαίσιο, οι διεθνείς οργανισμοί ανέλαβαν, κυρίως μέσω νομοθετημάτων, να διευκρινίσουν και να προστατέψουν τις ιδιαιτερότητες αυτών των ομάδων. Κείμενα με ιδιαίτερη σημασία που προώθησε το Συμβούλιο της Ευρώπης, και ο ΟΑΣΕ, στο πλαίσιο των δυνατοτήτων του, ασχολούνται, καταγράφουν και τείνουν σε διαδικασίες προστασίας των μειονοτικών πληθυσμών.

Στο θεσμικό πλαίσιο, όλες οι υποψήφιες για ένταξη χώρες έχουν προσχωρήσει στη "Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών", καθώς και στο πρωτόκολλο το οποίο αναγνωρίζει στους πολίτες τη δυνατότητα να προσφεύγουν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα δικαιώματα του Ανθρώπου.

Είναι χαρακτηριστική η διάθεση για νομική προστασία, αλλά και η νομική προσπάθεια που καταβάλλεται για τον ορισμό μιας έννοιας όπως οι μειονότητες να μη βρίσκει επί του παρόντος ουσιαστική ανταπόκριση. Γεγονός είναι ότι η πληθώρα των εν λόγω προσεγγίσεων μπορεί να μην έχει βρει ικανοποιητικές λύσεις σε επίπεδο κρατικής εξουσίας και ελέγχου, διαφαίνεται όμως ταυτόχρονα η δεσπόζουσα θέση που καταλαμβάνουν στη νέα διεθνή σκηνή οι μειονοτικοί πληθυσμοί.

Οι προσπάθειες για θεσμικές ρυθμίσεις εξέλαβαν ειδική βαρύτητα με το τέλος του διπολισμού και με τις εντάσεις που διαφάνηκαν άμεσα και που πήραν μορφές σύγκρουσης, με ιδιαίτερα ανησυχητικές πτυχές για τον περιβάλλοντα διεθνή χώρο. Αφενός διαφάνηκε η πολιτική που σκόπευε στην αδρανοποίηση των μειονοτικών διαφοροποιήσεων, αφετέρου η αδρανοποίηση δε σήμαινε κατ' ανάγκην και εξουδετέρωση του διαφορετικού ή ενσωμάτωσή του στην πλειοψηφούσα πηγή εξουσίας.

Το παράδειγμα της τέως Γιουγκοσλαβίας, με την κατ' επίφαση σταθερότητά της, με την τροπή που εξέλαβε η διαδικασία διάλυσής της, η πολυπλοκότητα των απαιτήσεων των μειονοτήτων υπό το πλέγμα ενός πρώην ενιαίου κράτους, καθώς και η χρήση βίας για την επίτευξη στόχων, αποτελεί ένα εξαιρετικό παράδειγμα για την επισήμανση των μειονοτικών προβλημάτων.

Οι καθολικά αρνητικές προεκτάσεις που μπορεί να έχει το παράδειγμα της τέως Γιουγκοσλαβίας αποδεικνύουν επίσης ότι τα πολιτικά προβλήματα μιας χώρας δε λύνονται διά της επιβολής απλώς του ισχυρού κρατικού παράγοντα. Η κρατική εξουσία είναι υποχρεωμένη να εντρυφεί στις ιδιαιτερότητες των μελών, που απαρτίζουν τον κοινωνικό της ιστό.

Γεγονός είναι ότι η διεθνής ευαισθησία για τα δικαιώματα αλλά και τις υποχρεώσεις των μειονοτήτων απορρέει και από την απλή αριθμητική καταγραφή της ύπαρξης 186 κρατών και περίπου 5.000 εθνικών ομάδων. Αριθμοί που μας υποχρεώνουν να συνειδητοποιήσουμε την πιθανή διάσταση που μπορεί να πάρει η αρνητική διάθεση συνύπαρξης.

Την ίδια διαπίστωση κάνει και η “Ατζέντα 2000” με την επισήμανση ότι “τα προβλήματα που αφορούν τις μειονότητες, αν δεν επιλυθούν, ενδέχεται να επηρεάσουν τη δημοκρατική σταθερότητα ή να οδηγήσουν σε διαμάχες με γειτονικές χώρες”.

Για το λόγο αυτό επισημαίνεται, ότι η διαδικασία της προόδου επιβάλλει την ένταξη των μειονοτικών πληθυσμών στις τοπικές κοινωνίες. Για την ολοκλήρωση δε της ένταξής τους θεωρείται σκόπιμη η χρήση κάθε νόμιμου μέσου.

Οι πολιτικές προϋποθέσεις τις οποίες έχει καθορίσει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (Σύνοδος της Κοπεγχάγης), απαιτούν από πολλές υποψήφιες χώρες να πραγματοποιήσουν προόδους στη λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών και στην προστασία των μειονοτήτων, έτσι ώστε να υπάρξει πρόοδος και αποτελεσματικότητα, καθώς και εναρμόνιση και σύμπλευση με τις επιταγές της διεύρυνσης.

Η “Ατζέντα 2000” κάνει μια ενδιαφέρουσα προσέγγιση τονίζοντας τον όρο “ένταξη”, πράγμα που ιστορικά έχουμε παρακολουθήσει ότι στην Ευρώπη έχει αποτύχει. Η παρότρυνση των υπό προσχώρηση κρατών να εντάξουν τους μειονοτικούς πληθυσμούς στις τοπικές κοινωνίες, είναι παραδεκτό ότι δε συμβαδίζει με τη στυγνή πραγματικότητα. Οι μειονότητες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν διακρίσεις, να αποτελούν κατά καιρούς αντικείμενο πολιτικής εκμετάλλευσης, να στερούνται ακόμη σε πολλές περιπτώσεις και βασικά κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα. Η υφιστάμενη αντιμετώπιση τους αποτελεί ένα εν δυνάμει και εν διαμορφώσει πρόβλημα στην πολιτική και κοινωνική εξέλιξη ολόκληρης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ την κυρία Μπόση. Θέλω να σημειώσω την αισιόδοξη πλευρά της περιγραφής της υφιστάμενης κατάστασης, όσον αφορά τις προσπάθειες που γίνονται και τις προοπτικές.

Θέλω επίσης να υπογραμμίσω ότι η Ατζέντα 2000, η οποία - κυρία Μπόση, όπως γνωρίζετε καλύτερα - είναι δυνατό να υποστεί και αλλαγές στα επόμενα χρόνια που έρχονται είναι βέβαιο πως δεν έχει γίνει από το σύνολο των χωρών, που έχουν αντίστοιχα προβλήματα μειονοτήτων, αποδεκτή. Ίσως να μην καλύπτει το σύνολο των προβλημάτων και να μη δίνει απαντήσεις που ακουμπάνε στην καρδιά. Το βάζω σαν θέμα, που πιθανό να ζητηθεί διευκρίνιση.

Το λόγο έχει ο Καθηγητής κύριος Πιζάνιας, Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου του ΙΣΤΑΜΕ.

ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΙΣΤΑΜΕ

“Εθνικές και Θρησκευτικές Μειονότητες στα Βαλκάνια”

Οι βαλκανικές χώρες και πιστεύω οι βαλκανικοί λαοί, εκδηλώνουν, διαρκώς μια απαίτηση για ασφάλεια. Την απαίτηση αυτή εκφράζουν εμπράκτως με τις διμερείς συνεργασίες, με τις προσπάθειες ένταξης στο ΝΑΤΟ, καθώς και με την προσπάθεια για οικονομική συνεργασία και ανάπτυξη, όπως αυτή εκδηλώνεται με τις διμερείς συμφωνίες και πολύ περισσότερο με την πρόσφατη σύνοδο της Κρήτης των ηγετών των βαλκανικών χωρών.

Οι προσπάθειες αυτές συνοδεύονται συχνά από διαμαρτυρίες, είτε για την αδιαφορία των μεγάλων, των ισχυρών χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είτε για το αντίθετό της, δηλαδή την προσπάθεια μεμονωμένης παρέμβασης των ισχυρών χωρών στις βαλκανικές χώρες. Και είναι πράγματι έτσι.

Ωστόσο, οι Βαλκάνιοι ηγέτες, αλλά νομίζω και γενικότερα οι βαλκανικές κοινωνίες, αποφεύγουν τη συζήτηση για τις εσωτερικές αντιφάσεις των χωρών τους. Αποφεύγουμε, ιδιαίτερα, να συζητάμε τις θεμελιωδέστερες αντιφάσεις που υπάρχουν, οι οποίες που και που εκρήγνυνται μεταξύ των βαλκανικών χωρών. Και αυτές δεν είναι τίποτε άλλο παρά οι βαλκανικοί εθνικισμοί.

Θα ήταν σχεδόν περιττό να υπενθυμίσω το πρόσφατο παράδειγμα της Βοσνίας. Έστω ότι ο εμφύλιος στη Βοσνία έληξε. Αλλά πρέπει ως προς το θέμα των βαλκανικών εθνικισμών να κρατήσουμε ένα κύριο χαρακτηριστικό: τρεις εθνικές θρησκευτικές κοινότητες, κοινωνίες τοπικές, κυριολεκτικά εσαφάγησαν. Και τούτο παρ' ότι επί αιώνες μπορούσαν και επιβίωναν μαζί, δημιουργώντας ακόμη και μικτές οικογένειες. Παρά ταύτα, ο εμφύλιος δεν αποφεύχθηκε και εξαιτίας των παρεμβάσεων, αλλά κυρίως εξαιτίας των βαλκανικών εθνικισμών.

Οι βαλκανικοί εθνικισμοί (που έχουν μια έντονη ιστορικότητα και μάλιστα έχουν ένα σημαντικό μέρος της βαλκανικής ιστορίας με το μέρος τους), είναι η εσωτερική αδυναμία, είναι οι αντιφάσεις δηλαδή, που δημιουργούν τεράστια πολιτικά κενά και επιτρέπουν τις παρεμβάσεις των ισχυρών χωρών ή αντίστροφα, την αμνηχανία τους ή την αδιαφορία τους, όταν πρόκειται για βοήθεια, όπως στη σημερινή περίοδο που περνάμε.

Οι βαλκανικοί εθνικισμοί είναι διάχυτοι σε όλες τις βαλκανικές χώρες. Σε κάθε δηλαδή βαλκανική χώρα υπάρχει και από μια μεγάλη ιδέα. Όλες οι μεγάλες ιδέες είναι κυριολεκτικά συγκροτημένες στο πρότυπο της Ελληνικής μεγάλης ιδέας του περασμένου αιώνα, του 19ου αιώνα. Και όλες οι χώρες, η Αλβανία, τα Σκόπια, η Βουλγαρία, η Ελλάδα, η Σερβία και παραδίπλα ακόμη, η Τουρκία, βέβαια, με διαφορετικούς όρους, αλλά και εκεί, υπάρχει ένα ρεύμα πολιτικοϊδεολογικό, που ενίοτε ενισχύεται, ενίοτε χάνει ένα κάποιο βαθμό της επιρροής του, ένα ρεύμα που θέλει τη χώρα του μεγάλη. Θέλει τη χώρα του να απλώνεται στη διπλανή χώρα, θέλει τη χώρα του να τρώει τουλάχιστον ένα κομμάτι της γειτονικής χώρας, αν όχι όλων των γειτονικών χωρών.

Ο μεγαλοϊδεατισμός στα Βαλκάνια έχει μεγάλη ιστορία και ιστορία που ζει σήμερα. Ενεργεί και παράγει ως αιτία αποτελέσματα σήμερα, έχει μια βάση ιστορική, που προέρχεται από το χαρα-

κτήρια των βαλκανικών εθνογενέσεων, (που ήταν αποσχιστικές εθνογενέσεις από την Οθωμανική Αυτοκρατορία που προϋπήρχε). Αλλά έχει και μια πολύ πιο ισχυρή βάση ακόμη από τους εθνικισμούς τους βαλκανικούς του 20ου αιώνα, που μετά τον αποσχιστικό χαρακτήρα των εθνογενέσεων του 19ου αιώνα, έγινε μια μετατόπιση του αποσχιστικού χαρακτήρα προς τον ανταγωνιστικό χαρακτήρα μεταξύ των βαλκανικών εθνών.

Θα πρέπει να σημειώσω ότι ακόμη και στις περιοχές που οι πληθυσμοί ήταν αμιγώς εθνικοί, ήταν ταυτοχρόνως και πολυπολιτισμικοί και ιδιαίτερα στα Κεντρικά Βαλκάνια, στη Μακεδονία και αλλού.

Από την ιστορία αυτή των βαλκανικών εθνικισμών και των παρεμβάσεων των ισχυρών (όπως το ξέρουμε ως ανατολικό ζήτημα), έχουν απομείνει σήμερα νησίδες πολύ επικίνδυνες, που δεν είναι παρά αυτό στο οποίο έγινε αναφορά προηγουμένως: **οι εθνικές και θρησκευτικές μειονότητες.**

Οι εθνικές και θρησκευτικές μειονότητες δεν είναι ίδιες με τις Ευρωπαϊκές και δεν έχουν καμία αντιστοιχία με το Αμερικανικό παράδειγμα. Οι εθνικές και θρησκευτικές μειονότητες στα Βαλκάνια και εννοώ από την Τρανσυλβανία μέχρι την Ελλάδα και από την Αλβανία μέχρι την Ευρωπαϊκή Τουρκία, είναι ένα εργαλείο αμφισβήτησης του εθνικού ανταγωνιστή του κάθε έθνους στα Βαλκάνια, του θεμελιακού θεσμού που συγκροτεί το έθνος, δηλαδή της εθνικής επικράτειας.

Οι εθνικές μειονότητες στα Βαλκάνια δεν είναι ένα θέμα πολιτισμικό ή πολιτιστικό. Και τούτο γιατί τα Βαλκάνια παραδόξως, παρά τις τεράστιες εθνικές συγκρούσεις που έχουν στην ιστορία τους, έχουν ταυτοχρόνως μια εντυπωσιακή παράδοση αφομοίωσης σε ένα έθνος άλλων εθνότητων. Έχουμε το παράδειγμα των Αλβανών στην Ελλάδα και το παράδειγμα των Σλάβων σε όλα τα Νότια Βαλκάνια. Θα μπορούσα να σας φέρω πολλά παραδείγματα ειρηνικής αφομοίωσης, αλλά και δημιουργικής σε πάρα πολλές περιπτώσεις εθνικο - πολιτισμικών κοινοτήτων.

Θα σας πω μόνο ότι στην Ελληνική Επανάσταση του 1821, πολλοί Αλβανοί, που δεν καλοξέρανε Ελληνικά ή δε ξέρανε σχεδόν καθόλου, έπαιρναν μέρος ως Έλληνες στην Επανάσταση και ήταν μάλιστα και μέλη της τότε Εθνοσυνέλευσης.

Αυτή λοιπόν η παράδοση που φτιάχτηκε με την πάροδο των αιώνων και κυρίως με τη συγκρότηση των εθνών στα Βαλκάνια, η παράδοση η αποσχιστική και στη συνέχεια ο εθνικός ανταγωνισμός μέσα από τις μεγάλες βαλκανικές ιδέες του κάθε κράτους - έθνους, έχει αφήσει τις μειονότητες ως όπλο στα χέρια του αντιπάλου. Και αυτό γίνεται ερμήνη των μειονοτήτων. Δεν είναι επιλογή των μειονοτήτων αυτών, γιατί κατά κανόνα, όχι όλες, αλλά οι περισσότερες μειονότητες στα Βαλκάνια, ανήκουν είτε στα πολύ αδύνατα στρώματα, όπως η δική μας περίπτωση στην Ελλάδα, είτε εν πάση περιπτώσει στα μικρά, χαμηλά στρώματα της κοινωνίας, στα ούτως ή άλλως αδύνατα.

Δεν πρόκειται λοιπόν για επιλογή των ιδίων των μειονοτήτων, οι οποίες σπανίως λειτουργούν ως ενιαίο και συλλογικό υποκείμενο. Πρόκειται για επιλογή, και συστηματική μάλιστα επιλογή, των ανταγωνιστικών κρατών. Είναι η περίπτωση της Τουρκίας προς την Ελλάδα, είναι η περίπτωση της Τουρκίας προς τη Βουλγαρία, αλλά είναι και η περίπτωση παλαιότερα της Ελλάδας προς την Αλβανία, της Αλβανίας προς τη Σερβία και πάει λέγοντας. Η αλυσίδα αυτή δε σταματάει. Σε τέτοιο βαθμό, που πολλά βαλκανικά κράτη, δια μέσου των εθνικιστικών πολιτικών και ιδεολογικών τους ρευμάτων, έχουν ανάγκη να ανακαλύψουν μειονότητες, γιατί είναι ένα όπλο στην ενδοβαλκανική πολιτική.

Οι μειονότητες λοιπόν στα Βαλκάνια διαφέρουν από όλες τις άλλες στην Ευρώπη και νομίζω σωστά το κείμενο που αναφέρεται στα Βαλκάνια για το 2000, η Ατζέντα 2000 της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρ' ότι είναι όντως ατελής και όντως αποσπασματική, αναφέρεται στην ενσωμάτωση

των μειονοτήτων στα Βαλκάνια.

Οι μειονότητες λοιπόν στα Βαλκάνια έχουν το χαρακτηριστικό εκείνο που κάποτε είχε ονομαστεί εκρηκτικό ντόμινο. Γιατί η μια χώρα, η χώρα δηλαδή που έχει μια μειονότητα σε μια άλλη, τη χρησιμοποιεί, όχι απλώς ως ένα εργαλείο πολιτιστικής παρέμβασης ή ως ένα εργαλείο διαπραγμάτευσης για αλλότρια ζητήματα, αλλά τη χρησιμοποιεί ως ένα εργαλείο αμφισβήτησης, ευθείας πολλές φορές αμφισβήτησης, της εδαφικής επικράτειας του κάθε κράτους - έθνους, του αντίπαλου κράτους - έθνους. Αυτό φτιάχνει ένα φαύλο κύκλο στα Βαλκάνια. Φαύλο κύκλο, από τον οποίο ευνοούνται και πάλι - θα τονίσω - μόνο οι εθνικιστικές βαλκανικές τάσεις.

Θα ήθελα να μετατοπίσω λίγο τη σκέψη μου και κλείνοντας να πω τα εξής: τα Βαλκάνια έχουν όντως τεράστια ανάγκη, ίσως τη μεγαλύτερη ανάγκη από όλες τις περιοχές της Ευρώπης, για ειρήνη, σταθερότητα και ανάπτυξη. Και τέλος, έχουν την ανάγκη της ένταξης, όχι τόσο στους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά πρωταρχικά στο σύγχρονο κόσμο, με στοιχειωδώς ευπρεπείς όρους.

Αυτές οι ανάγκες έχουν να αντιμετωπίσουν ως αντίπαλο σήμερα τους αναβιωμένους εθνικισμούς στα ίδια τα Βαλκάνια. Και οι Ευρωπαίοι αν διστάζουν - και αυτό είναι και το λάθος τους βεβαίως - να παραχωρήσουν βοήθεια, δεν το κάνουν μόνο για λόγους οικονομικούς, δυσκολίες δηλαδή οικονομικές ή αδιαφορία οικονομική, το κάνουν γιατί ακριβώς, όπως ειπώθηκε στην προηγούμενη ενότητα από τον κύριο Κατηφόρη, θεωρούν τα Βαλκάνια πολιτικά ασταθή περιοχή και την αστάθεια αυτή δημιουργούν, πριν από όλα, οι εθνικισμοί.

Είναι όντως ρεύματα αστάθειας οι βαλκανικοί εθνικισμοί. Δε βρίσκονται στην ίδια λογική παραδείγματος χάρη με τη Γαλλική ακροδεξιά, που διεκδικεί μια εσωστρέφεια αντικοινοτική και μια απομάκρυνση των ξένων και λοιπά. Οι εθνικισμοί στα Βαλκάνια αμφισβητούν την εδαφική επικράτεια και η επιθετικότητά τους δημιουργεί μεγάλη αστάθεια.

Η ανάδυση των βαλκανικών εθνικισμών σήμερα, είναι σχετικά έντονη. Έχει χαρακτηριστικά και πάλι ιστορικά, αλλά πολύ νεότερα. Και στην Ελλάδα, αναδύεται μάλλον μια τομή οριζόντια σε όλα τα κόμματα, μια "παρέμβαση" εθνικιστική, που προσπαθεί να χαράξει μια τομή σε όλα τα κόμματα οριζοντίως, μέχρι και στην άκρα Αριστερά.

Από την άποψη της πολιτικής πρότασης, αυτοί οι εθνικισμοί έχουν μια τάση εσωστρέφειας, μια προοπτική δημιουργίας ισχυρών από στρατιωτική άποψη κρατών, μια τάση πληβειακού τύπου κοινωνιών και μια τάση δημιουργίας διαρκούς έντασης με το γείτονα ή με τους γείτονες, ώστε να διατηρούν τις εσωτερικές ισορροπίες σε καθεστώς διαρκούς αστάθειας.

Το ξέρουμε αυτό από την ιστορία αλλά και τις πολιτικές επιστήμες: είναι ένας μηχανισμός ανατροπής και κατάληψης της εξουσίας. Ένας μηχανισμός, όμως, πολύ επικίνδυνος, τον οποίο πρέπει τα βαλκανικά κράτη και ιδίως η Αριστερά στις βαλκανικές χώρες να αντιμετωπίσει με πολύ μεγάλη αποτελεσματικότητα, γιατί αποτελεί το μείζον εμπόδιο, αλλά και ταυτοχρόνως την κυριότερη αποτροπή των έτσι και αλλιώς διατακτικών Ευρωπαίων προς τη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστούμε τον κύριο Πιζάνια, κυρίως για την εκτενή ανάλυση του φαινομένου του εθνικισμού στα Βαλκάνια, που, όπως τόνισε, διαφοροποιείται ουσιαστικά, όσον αφορά τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του, από αντίστοιχα φαινόμενα στον ευρωπαϊκό χώρο.

Επίσης, είναι αξιοσημείωτη η θέση του, που αφορά ορισμένους βασικούς παράγοντες της AGENDA 2000. Ένα από τα θέματα που μπαίνουν στο τραπέζι για αυτή την Ατζέντα, είναι αυτό που σημειώθηκε, είναι το θέμα του ότι στην Ατζέντα αναζητάμε μια μεθοδολογία για τη διαδικασία ένταξης. Εδώ υπάρχει ένα πολύ ευαίσθητο σημείο, που ακόμα δεν έχει ολοκληρωθεί στη συζήτηση. Δε ξέρω τη θέση της κυρίας Μπόση σε σχέση με αυτό το συγκεκριμένο θέμα, θα δοθεί η ευκαιρία να μας την πει, αλλά η θέση του κυρίου Πιζάνια ήταν ξεκάθαρη. Πολύ σωστά λέει, η AGENDA 2000 αναζητά διαδικασίες, όχι ένταξης, αλλά περαιτέρω απορρόφησης. Έτσι δεν είναι κύριε Καθηγητά;

ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ: Ενσωμάτωσης.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο σημείο. Εγώ προσωπικά έχω πάρα πολλές επιφυλάξεις, όλοι έχουμε. Είναι τα θέματα ίσως τα “in” της εποχής μας και ίσως να αποτελέσουν κυρίαρχο θέμα για τα επόμενα χρόνια.

Το λόγο έχει ο κύριος Jonuz Begaj, Μέλος της Αλβανικής Βουλής και Επικεφαλής των Διεθνών Σχέσεων του Αλβανικού Σοσιαλιστικού Κόμματος.

JONUZ BEGAJ

**ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΛΒΑΝΙΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ
ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΑΛΒΑΝΙΚΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ
ΚΟΜΜΑΤΟΣ**

“Συνεργασία και Ευρωπαϊκός Προσανατολισμός στα Βαλκάνια”

Θα ήθελα να σας πω ότι θα προσπαθήσω να μη μακρυγορήσω στην ομιλία μου, διότι το θέμα που συζητάμε, κατά την άποψή μου, είναι το πιο λεπτό θέμα που υπάρχει στα Βαλκάνια.

Έχουμε υποφέρει πάρα πολύ, ακόμα και πρόσφατα, διότι δεν αντιμετωπίσαμε δίκαια αυτή την περίπτωση, δηλαδή την περίπτωση των μειονοτήτων. Λέω “εμείς”, διότι όλοι μας υποφέραμε από αυτό που συνέβη στη Βοσνία - Ερζεγοβίνη και στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Η εμπειρία λοιπόν είναι πολύ πρόσφατη. Δεν είμαι από αυτούς που συνηθίζουν να βλέπουν το ποτήρι μισοάδειο, αλλά σε αυτή την περίπτωση ισχύει δυστυχώς και ομολογώ ότι αυτή η άποψη με τρομοκρατεί, παράλληλα.

Το να ξεχνάμε τις διενέξεις που υπάρχουν στα Βαλκάνια, σχετικά με τις μειονότητες, κάτι το οποίο εξήγησαν θαυμάσια οι προλαλήσαντες, όλοι οι καθηγητές, είναι κάτι το οποίο εγώ θα προσπαθήσω να συσχετίσω με τη Διάσκεψη κορυφής στην Κρήτη, κάτι το οποίο η κυβέρνηση της Αλβανίας έλαβε ιδιαίτερα σοβαρά. Εδώ πρέπει να σας πω ότι εντάσσω και την επίλυση των βασικών προβλημάτων της περιοχής.

Πρέπει να σας πω ότι μετά από τη Διάσκεψη κορυφής της Κρήτης, προέκυψε μια καινούρια στάση των ηγετών των Βαλκανίων. Βεβαίως, δε γνωρίζουμε κατά πόσο όλα αυτά τα οποία ελέχθησαν στην Κρήτη, θα εφαρμοστούν και στην πρακτική.

Επιτρέψτε μου λοιπόν να αναφερθώ στις σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας. Εμείς την παρουσία της Ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία, όπως επίσης και την παρουσία των Αλβανών εργαζομένων στην Ελλάδα, την εκλαμβάνουμε ως μια γέφυρα, για να είναι πιο στενές οι σχέσεις ανάμεσα στις δύο χώρες. Για αυτό λοιπόν ας ελπίσουμε ότι αυτό ισχύει και αν ισχύει στην περίπτωση αυτή, βλέπω το ποτήρι μισογεμάτο και όχι μισοάδειο.

Βέβαια, πρέπει να σας πω ότι μετά τη Διάσκεψη κορυφής υπήρξαν μερικοί, οι οποίοι χρησιμοποίησαν τη Διάσκεψη της Κρήτης για προσωπική τους προπαγάνδα, για προεκλογικές εκστρατείες. Αυτό είναι πάρα πολύ επικίνδυνο, γιατί με τον τρόπο αυτό τα Βαλκάνια δε θα πλησιάσουν στην Ευρώπη, τουναντίον θα απομακρυνθούν πάρα πολύ.

Αναφέρομαι λοιπόν στη Διάσκεψη κορυφής της Κρήτης, διότι πρέπει να σας πω ότι είχε σχέση με την ένταξη των Βαλκανίων στην Ευρώπη, όπως επίσης και των Νοτιοανατολικοευρωπαϊκών κρατών. Θεωρώ ότι θα ήταν πάρα πολύ καλό, αν μετά από αυτή τη Διάσκεψη κορυφής ακολουθούσαν και άλλες Διασκέψεις κορυφής και στο ενδιάμεσο χρονικό διάστημα να διοργανώνονταν στα Βαλκάνια τέτοιου είδους σεμινάρια σαν και αυτό, γιατί τέτοιου είδους σεμινάρια οδηγούν σε καλύτερη συνεργασία και έτσι τα Βαλκάνια και οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης συνενώνονται και προσανατολίζονται προς την Ευρώπη.

Αν όμως δεν υπάρχουν καλές σχέσεις ανάμεσά τους, αν δεν έχουμε καλές σχέσεις με τους γείτονές μας, θα μεταφέρουμε τα προβλήματά μας στην Ευρώπη και αντί να βοηθήσουμε τον εαυτό μας, θα δημιουργήσουμε προβλήματα στην Ευρώπη. Για αυτό λοιπόν κατ' αρχήν ας αρχίσουμε να λύνουμε τα προβλήματα και από κοινού, χέρι με χέρι, ας προσχωρήσουμε στην Ευρώπη.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο λοιπόν, θα ήθελα να απευθύνω έκκληση σε όλες τις χώρες των Βαλκανίων, όπως επίσης και στους επικεφαλείς αυτών των κρατών, έτσι ώστε από κοινού να ξαναβρεθούν σε μια Διάσκεψη κορυφής τον καινούργιο χρόνο, να έρθουν όλοι στα Τίρανα, στο Βελιγράδι ή οπουδήποτε τέλος πάντων διοργανωθεί αυτή η συνάντηση και αυτό θα είναι προς όφελος της περιοχής.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστούμε τον κύριο Jonuz Begaj. Είναι ανάγκη να σημειώσουμε την υπογράμμισή του σε σχέση με την ευαισθησία του θέματος που κουβεντιάζουμε. Θα συμπλήρωνα εγώ, πως ναι μεν είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο, το είπαμε, αλλά δεν παύει να είναι και ένα ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα, που δεν πρέπει πίσω από τη βιτρίνα να το κρύβουμε. Το παράδειγμα, όπως πολύ σωστά είπε, της Βοσνίας - Ερζεγοβίνης, είναι ένα σαφές παράδειγμα των προθέσεων, ανάλογα με τις διαθέσεις του καθενός, που φαίνεται ως ένα μισογεμάτο ή μισοάδειο ποτήρι.

Οι διαδικασίες αυτές είναι βέβαιο πως δε δίνουν λύσεις. Λύσεις ίσως είναι δυνατόν να δώσουν σε τέτοιου είδους ιδιόμορφα βαλκανικά προβλήματα, προτάσεις, όπως εκείνη που έκανε στο τέλος. Της κουβέντας, του διαλόγου, της συνύπαρξης, γιατί, όπως πολύ σωστά είπε, νομίζω πως όλοι συμφωνούμε, τί να κουβεντιάζουμε για ευρωπαϊκό προσανατολισμό, όταν δεν είμαστε σε θέση να τα έχουμε καλά με τους γείτονές μας και να έχουμε κοινή βάση για λύση στα προβλήματά μας.

Το λόγο έχει ο κύριος Rifat Rastoder, Αντιπρόεδρος του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος του Μαυροβουνίου.

RIFAT RASTODER

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ

"Ανθρώπινα Δικαιώματα και Δημοκρατικές Διαδικασίες στο Μαυροβούνιο"

Όπως γνωρίζετε, το δικό μας το κόμμα έχει να λάβει πολλές σημαντικές και εποικοδομητικές πρωτοβουλίες και διαδικασίες στο Μαυροβούνιο. Δυστυχώς, παρ' ότι πρόσφατα φάνηκε ότι ξεφύγαμε από το λήθαργο και ένα παράδειγμα ήταν οι πρόσφατες εκλογές και επίσης παρ' ότι έγιναν σημαντικά βήματα στα Βαλκάνια, παρ' όλα αυτά εξακολουθούν να υπάρχουν αρκετά προβλήματα στο Μαυροβούνιο, όπως και στη Σερβία και αυτό διότι βρισκόμαστε στην περιφέρεια του γίνεσθαι.

Εμείς στο Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα θεωρούμε ότι είμαστε οι όμηροι του κυρίου Μιλόσεβιτς, ο οποίος ήταν παλαιότερα Πρόεδρος της Σερβίας και τώρα Πρόεδρος της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Έτσι λοιπόν δεν τίθεται καν θέμα για μας, για να μιλήσουμε για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δεχθήκαμε το ρόλο της μαριονέτας στην πολιτική του κυρίου Μιλόσεβιτς και συμμετείχαμε στον πόλεμο κατά των άλλων δημοκρατιών και ο κύριος Μπουλάτοβιτς ήταν ο Πρόεδρος του Μαυροβουνίου, ο οποίος, κατά την άποψή μας, έθεσε σε κίνδυνο ακόμα και την επιβίωση και την ύπαρξη των ιδίων των πολιτών του Μαυροβουνίου.

Στο Μαυροβούνιο το ίδιο έγιναν πάρα πολλά εγκλήματα πολέμου, έγιναν πολλά βασανιστήρια και σε βάρος των μειονοτήτων υπήρξε εθνική κάθαρση σε περιοχές όπως το Κουμπρούγκοβιτς και άλλες. Συνελήφθησαν άνθρωποι, γιατί είχαν αντίθετη πολιτική άποψη, απήχθησαν πολίτες και μεταφέρθηκαν σε άλλες χώρες, στην αλλοδαπή.

Το ίδιο συνέβη και στην περιοχή Μπούγκουρι. Εκεί απήχθησαν πολίτες, επιβάτες στο τραίνο και αυτό μόνο και μόνο διότι είχαν αντίθετη πολιτική άποψη. Η πολιτική του κυρίου Μπουλάτοβιτς ήταν λανθασμένη. Ο κύριος Μπουλάτοβιτς δέχθηκε τον εκτοπισμό των μειονοτήτων από το Μαυροβούνιο.

Το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα του Μαυροβουνίου θεωρεί ότι τα εγκλήματα πολέμου πρέπει να εκδικαστούν από το Δικαστήριο της Χάγης. Εμείς κάνουμε ό,τι μπορούμε για να βοηθήσουμε τις αρχές του Μαυροβουνίου, ώστε να μην εξαρτώνται από το Μιλόσεβιτς και για να υπάρχουν στενές επαφές με το Δικαστήριο της Χάγης, όπως επίσης και με άλλους ευρωπαϊκούς θεσμούς.

Επίσης, ας μη ξεχνάμε ότι στις τελευταίες προεδρικές εκλογές προέκυψε Συνασπισμός ανάμεσα στο κυβερνητικό κόμμα και το Δημοκρατικό Συνασπισμό. Έχουμε τον κύριο Τζουγκάνοβιτς, τον εκλεγέντα Πρόεδρο, ο οποίος στο πρόγραμμά του εξέφρασε τη συμφωνία με τη δημοκρατική αντιπολίτευση, που κύριος μεσολαβητής ήταν το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα. Εκδηλώθηκε λοιπόν η προθυμία για συνεργασία και συμβολή στον εκδημοκρατισμό του Μαυροβουνίου. Το δικό μας το κόμμα συνέβαλε ουσιαστικά προς αυτή την κατεύθυνση.

Θεωρήσαμε ότι μπορεί να αναζητηθεί μια δημοκρατική λύση για την πρώην Γιουγκοσλαβία και έχουμε την εντύπωση ότι πρόσφατα, ακόμα και η διεθνής κοινότητα δέχεται τον περιφερειακό ρόλο του Μαυροβουνίου. Αυτή τη στιγμή, οι ανθρωπιστικές οργανώσεις έχουν εκπροσώπηση

μόνο στο Βελιγράδι. Οι πολίτες του Μαυροβουνίου φοβούνται τις αλλαγές, φοβούνται να αναλάβουν την ευθύνη αυτών των αλλαγών.

Εμείς, τα μέλη του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος, υποστηρίζουμε την ύπαρξη ανεξάρτητων εφημερίδων, την ύπαρξη ενός κέντρου, που θα ασχολείται με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη θέση των θεμελίων για μια πιο ελεύθερη κοινωνία. Για αυτό λοιπόν δράττομαι και της ευκαιρίας, για να ζητήσω τη βοήθειά σας για την υλοποίηση του προγράμματός μας, που προβλέπει τη συμβολή στις δημοκρατικές διαδικασίες.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

«Δομές και Μέθοδοι Ανασυγκρότησης των Χωρών της Ν.Α. Ευρώπης”

Υποενότητα Α': Εθνικό Κράτος και Πολυπολιτισμική Κοινωνία

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

ΤΑΣΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

Α' Αντιπρόεδρος Διοικητικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστούμε τον κύριο Αντιπρόεδρο του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος του Μαυροβουνίου γιατί μας έδωσε τη δυνατότητα να δούμε σε λεπτομέρειες την πολιτική του κόμματός του, όσον αφορά τα προβλήματα, που κυρίως τα τελευταία χρόνια εμφανίζονται μεταξύ της χώρας του και της Σερβίας.

Παρακαλώ τον κύριο Ρένο Πρέντζα, Εκπρόσωπο του Ιδρύματος Κοινωνικών Μελετών (ΙΚΜΕ) της Κύπρου να έχει το λόγο.

κ. ΠΡΕΝΤΖΑΣ: Θέλω πρώτα να ευχαριστήσω το ΙΣΤΑΜΕ, για την πρωτοβουλία διοργάνωσης αυτής της διημερίδας. Πραγματικά το ΙΣΤΑΜΕ, με αυτή τη διημερίδα, αγγίζει τα πραγματικά ζητήματα, τα ουσιαστικά ζητήματα και είναι ιδιαίτερα αξιέπαινο για αυτή την πρωτοβουλία. Οι ευχαριστίες πάνε και για την πρόσκληση να συμμετέχουμε σε αυτή τη διημερίδα και λυπούμαι γιατί πραγματικά δεν είμασταν σε θέση έγκαιρα να δηλώσουμε και παρουσίαση εισήγησης στα θέματα που μας απασχολούν.

Σε αυτή τη διημερίδα πήραμε πολλά γόνιμα ερεθίσματα, όμως να μου επιτρέψετε να σταθώ ιδιαίτερα σε τρία. Το πρώτο είναι μια αναφορά που έγινε στις προθέσεις και δηλώθηκε από τον Πρόεδρο στην αρχή - αρχή, ότι γενικά, κατά κανόνα, όλοι έχουν καλές προθέσεις. Το δεύτερο ερέθισμα είναι από την παρέμβαση του κυρίου Marcuse, που αναφέρθηκε στους πολλαπλούς κινδύνους. Και το τρίτο είναι από μια αναφορά που έγινε από περισσότερους εισηγητές και αναφέρεται στις σταυροφορίες.

Είναι γεγονός και δύσκολα μπορεί κανένας να το αμφισβητήσει, ότι οι προθέσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι πραγματικά καλές, έναντι όλων των υποψηφίων για ένταξη χωρών και όλων των χωρών της ηπείρου μας. Ωστόσο, η ύπαρξη καλών προθέσεων δεν είναι επαρκής όρος και δεν είναι διασφάλιση, ότι οι πολιτικές επιλογές θα είναι σωστές. Φάνηκε από διάφορες παρεμβάσεις, ότι πολλές φορές κακή κατανόηση, αδυναμία κατανόησης των πραγματικών ζητημάτων, αδυναμία υπέρβασης προκαταλήψεων ιστορικών ή αδυναμία υπέρβασης στερεοτύπων, εμποδίζει τη δίκαιη κατανόηση των ζητημάτων και ως εκ τούτου οδηγεί σε προτάσεις που πολλές φορές δεν είναι οι σωστές.

Είχαμε εμπειρίες. Ήδη ο κύριος Κρανιδιώτης προηγούμενα, κάνοντας μια κριτική της πολιτικής των Ελληνικών κυβερνήσεων στις αρχές της δεκαετίας αυτής, είχε επισημάνει λάθη, που δεν οφειλόνταν βεβαίως στις προθέσεις, αλλά οφειλόνταν περισσότερο στην κακή κατανόηση και στην προσκόλληση σε στερεότυπα. Έτσι οι απαντήσεις δεν ήταν επωφελείς, ούτε για την Ελλάδα, ούτε για τα Βαλκάνια και έχουμε μια καθυστέρηση μερικών ετών στην αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων, τη σωστή αντιμετώπιση.

Θα πρόσθετα σε αυτό τις δηλώσεις του Βαν Ντε Μπρουκ στην Κύπρο, σε σχέση με την ύπαρξη de facto δύο νομοθεσιών. Η πρόθεσή του σίγουρα είναι καλή και θέλει να βοηθήσει, να διευκολύνει, να προχωρήσει ο ενταξιακός διάλογος της Κύπρου με την Ευρωπαϊκή Ένωση, ωστόσο ξεκινά από μια λανθασμένη βάση, μια παραγνώριση της θεμελιώδους αρχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της αρχής της νομιμότητας.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει κηρύξει ως παράνομη την ανακήρυξη κράτους στα κατεχόμενα Κυπριακά εδάφη και συνεπώς δεν μπορούμε να μιλάμε για de facto νομοθεσία της κατεχόμενης περιοχής της Κύπρου, αλλά για de facto και de jure παρανομία, η οποία συνεχίζεται και για την οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση, μαζί με όλες τις άλλες χώρες, έχουν επιδείξει αδυναμία να συμβάλουν, για να επανέλθει η νομιμότητα.

Το ίδιο βεβαίως μπορεί να πει κανένας για τη σημερινή Βρετανική κυβέρνηση, ότι δεν έχει κακές προθέσεις, αλλά ο σερ Ντέιβιντ Χάνεϊ είχε σίγουρα κακή αντίληψη των Κυπριακών πραγμάτων, όταν μιλούσε για τους εποίκους και το δικαίωμά τους να παραμείνουν στην Κύπρο. Δεν είναι κάτι νομιμοποιήσιμο, ούτε είναι ζήτημα ανθρωπιστικό, η νομιμοποίηση ενός εθνικού ξεκαθαρίσματος, μέσα από τη νομιμοποίηση της κατάληψης των περιουσιών των ανθρώπων από εποίκους, από ξένους, που έχουν κουβαληθεί ειδικά για να βάλουν σφραγίδα και να εδραιώσουν ένα εθνικό ξεκαθάρισμα.

Βεβαίως, μιλώντας για την αρχή της νομιμότητας, πρέπει να πω ότι η παρέκκλιση από αυτή παράγει τους πολλαπλούς κινδύνους, στους οποίους αναφέρθηκε ο κύριος Marcuse, διότι δεν είναι μόνο οι κίνδυνοι από τα ίδια τα γεγονότα, από τις ίδιες τις πραγματικότητες της κάθε χώρας και της κάθε περιοχής, αλλά σοβαρότεροι είναι οι κίνδυνοι που παράγονται από αποκλίσεις από την αρχή της νομιμότητας.

Επειδή η περίπτωση της Κύπρου είναι περίπτωση μειονοτικού κατά βάση ζητήματος, ένα κακό Κυπριακό προηγούμενο πιθανότατα να προδιαγράψει πολλά χειρότερα Κυπριακά επόμενα, διότι αναφέρθηκαν κάποιοι ενδεικτικοί αριθμοί. Προηγούμενα, και ίσως αυτοί οι αριθμοί μας φέρνουν σε πολύ ανησυχητικές καταστάσεις, αν πρόκειται κάποιες δυνάμεις, για κάποιους δικούς τους λόγους, να χρησιμοποιήσουν το Κυπριακό προηγούμενο για ανάλογες ρυθμίσεις, για ανάλογους τρόπους ελέγχου κρατών και κοινωνιών.

Έτσι, αν πρέπει να απαντηθεί το ζήτημα των πολλαπλών κινδύνων, η απάντηση δεν μπορεί να είναι η πρόκληση, αλλά η πρόληψη, όπως είχε υποδείξει και ο κύριος Marcuse. Και η πρόληψη βεβαίως εξυπακούει και τη διάρθωση, εκεί που τα γενεσιουργά αίτια έχουν ήδη σπαρεί μέσα από εσφαλμένες προηγούμενες πολιτικές και μάλιστα όταν αυτές οι πολιτικές έχουν αυτοχαρακτηριστεί από τον κύριο εκπρόσωπό τους, τον κατ' εξοχήν αρμόδιο και ειδικό εμπειρογνώμονα, τον κύριο Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ, ως, όχι απλώς λανθασμένες, αλλά αναίσχυντες.

Η αναισχυντία δεν μπορεί να νομιμοποιηθεί και πρέπει να αναιρεθεί και είναι ένα βασικό ζήτημα, που ενδιαφέρει όχι μόνο τους Κυπρίους, αλλά όλες τις χώρες της περιοχής μας. Η Κύπρος είναι η νοτιότερη και ανατολικότερη χώρα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, αλλά ενδιαφέρει όλες τις χώρες, που κυρίως έχουν μειονοτικά ζητήματα και που κυρίως αγωνιούν να κερδίσουν μια σχέση ισοτιμίας.

Επειδή στην αναφορά την προηγούμενη, στις σταυροφορίες, τονίστηκε ότι η χιλιετία αυτή άρχισε με τις σταυροφορίες και βεβαίως κανένας δεν προσδοκεί να τελειώσει με άλλες σταυροφορίες, θα πρέπει να πω ότι στις σταυροφορίες, η Κύπρος υπήρξε άλλοτε το δόρυ και άλλοτε η ασπίδα, ανάλογα με τις ανάγκες των σταυροφόρων. Στη χιλιετία όμως μετά τις σταυροφορίες, αποδείχθηκε ότι ήταν ο πνεύμονας και το καταφύγιο για τους διωκόμενους της περιοχής και ιδιαίτερα τα τελευταία 25 χρόνια ανέδειξαν την Κύπρο και ως πνεύμονα για τους Άραβες και τους Ισραηλίτες, όπως και καταφύγιο για ομάδες μειονοτικές που διώκονταν.

Όμως είναι η ώρα να αναδειχθεί και ως προθήκη αυτού, που είναι οι διακηρυγμένες ευρωπαϊκές αξίες και ως παράδειγμα για τους λαούς της γειτονιάς μας. Ενωώ όχι μόνο της Μέσης Ανατολής τους λαούς, αλλά και όλης της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, διότι αν οι πληγές της Κύπρου θα έχουν επουλωθεί και η Κύπρος θα είναι ένας ισότιμος εταίρος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η δυναμική του παραδείγματος θα είναι επικοδομητική, θα μειώνει τις προκαταλήψεις, θα μειώνει τη δυσπιστία, θα εξουδετερώνει την καχυποψία και θα ενδυναμώνει εκείνους που έχουν έναν προσανατολισμό προς τις δημοκρατικές εξελίξεις, προς την κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την ανάπτυξη ως εργαλείο ειρήνης και μια Ευρώπη ίσων πολιτών.

Αλλιώς, η Κύπρος δεν μπορεί να πει ότι κάτι θα πάθουν αυτοί που δε θα προσφέρουν αυτή τη δυνατότητα. Όμως η προκατάληψη που θα ενισχυθεί, η καχυποψία που θα ενισχυθεί, οι φοβίες που θα αναζωπυρώνονται μέσα από κακές εξελίξεις στην περίπτωση της Κύπρου, δε θα είναι καλά μηνύματα για όσους θέλουν έναν καλύτερο κόσμο, έναν 21ο αιώνα ειρηνικό, δημοκρατικό και βασισμένο στα ανθρώπινα δικαιώματα και την ισότιμη ανάπτυξη των ανθρώπων.

Έτσι, συμπερασματικά θα έλεγα ότι πρέπει να εμπλουτίσουμε τις καλές προθέσεις με την κατανόηση την πραγματική και τη βαθιά των προσδοκιών των λαών. Πρέπει να προλάβουμε τους πολλαπλούς κινδύνους και η σταυροφορία πρέπει να είναι σταυροφορία παροχής πνεύμονα, δημιουργίας καταφυγίου, προθήκης της καλής εικόνας και εγγύησης διά του παραδείγματος για καλές προοπτικές.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστούμε τον κύριο Πρέντζα. Ο κύριος Αύγουστος Μαρούλης, Δικηγόρος, παρακαλώ το λόγο, όσο γίνεται συντομότερα.

κ. ΜΑΡΟΥΛΗΣ: Πώς είναι δυνατόν να επιλυθούν τα μειονοτικά προβλήματα στη Βαλκανική, όταν τα ίδια τα μειονοτικά προβλήματα υποθάλπονται από ορισμένες γνωστές δυνάμεις, για λόγους βιοποριστικούς και λόγους δικών τους συμφερόντων; Δηλαδή κάποτε θα πρέπει οι ίδιοι οι βαλκανικοί λαοί να απαλλαγούν από αυτά τα πράγματα, μόνοι τους.

Αλλά τί άλλο μπορεί να γίνει για να ξεφύγει αυτό το πράγμα, το οποίο βλέπουμε τώρα στη Βαλκανική; Δηλαδή αυτό που βλέπουμε στη Βοσνία, βλέπουμε στο Κοσσυφοπέδιο τί γίνεται, όλες οι μεγάλες δυνάμεις έχουν ορμήσει.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Έγινε αντιληπτή η ερώτηση. Ο κύριος Δάρρας.

κ. ΔΑΡΡΑΣ: Έχω να κάνω μια τοποθέτηση σχετικά με την άποψη που ανέπτυξε ο κύριος Πιζάνιας, ο οποίος διαφώνησε με την κυρία Μπόση, όσον αφορά τα μειονοτικά, πως τα αντιλαμβάνονται οι Αμερικανοί και εγώ συμφωνώ μαζί του. Θα διαφωνήσω με την τοποθέτησή του, ότι το 1821 πολέμησαν στην Ελλάδα οι Αλβανοί εναντίον των Τούρκων. Είναι μια καθαρά εσφαλμένη αντίληψη, διότι αν παραδεχθούμε ότι αυτή η άποψη είναι σωστή, τότε ο αρχιστράτηγος της Επανάστασης, ο Κολοκοτρώνης, ήταν Αλβανός, ο αρχιστράτηγος της Ρούμελης, ο Καραϊσκάκης, ήταν Αλβανός. Ότι ο Ναύαρχος της Επανάστασης, ο Μιαούλης, ήταν και αυτός Αλβανός.

Επειδή προέρχομαι από Αρβανίτικο χωριό και είμαι Αρβανίτης και τιμή μου και από πατέρα και από μητέρα, από τις Θεσπίες Θηβών, μπορώ να σας πω ότι στο χωριό μου, που αριθμούσε όταν

ήμουν εγώ 1.800 κατοίκους περίπου, οι 1.849 ήταν Αρβανίτες και ένας Μικρασιάτης. Σε όλα τα χωριά της Βοιωτίας, της Αττικής, της Νοτίου Κορινθίας, της Αργολίδας, της Νοτίου Εύβοιας και των νησιών, οι πληθυσμοί ήταν αμιγώς Αρβανίτικοι. Όμως το γλωσσικό ιδίωμα δε χαρακτηρίζει την εθνότητα ή την καταγωγή των ανθρώπων.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Δεν είπε τέτοιο πράγμα ο κύριος Πιζάνιας.

κ. ΔΑΡΡΑΣ: Σας παρακαλώ, όπως το κατάλαβα και επιτρέψτε μου να ολοκληρώσω και ο κύριος Πιζάνιας ας δώσει την εξήγηση. Δεν ήταν Αλβανοί, ήταν προφανώς Έλληνες, προερχόμενοι από τη Νιγηρία, όπως ήταν οι Μικρασιάτες, οι οποίοι ήρθαν το 1922 μετά την καταστροφή και στη δεκαετία του '50, που γνώρισα εγώ, γιατί είμαι κάτοικος του Βύρωνα, γνώρισα πάρα πολλούς Μικρασιάτες και κυρίως Μικρασιάτισσες, που δε μιλούσαν 30 χρόνια μετά την έλευση στην Ελλάδα τα Ελληνικά. Επομένως δεν πρέπει να πλανάται αυτή η αντιληψη.

Εκείνο που πρέπει να χαρακτηρίζει τη μειονότητα και τη χαρακτηρίζει, δεν είναι το γλωσσικό ιδίωμα, όπως είναι οι Πόντιοι, οι οποίοι ήρθαν από τη Ρωσία, την πρώην Σοβιετική Ένωση, δεν ξέρανε καμία λέξη Ελληνική και είχαν Ελληνική συνείδηση. Είναι η συνείδηση, η παιδεία και ο πολιτισμός και τίποτε παραπάνω.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο κύριος Νεόφυτος Παπαδόπουλος παρακαλώ, που είναι Πυρηνικός Φυσικός και Μηχανικός από το Κέντρο Ερευνών "Δημόκριτος".

κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: Νομίζω ότι μπορεί να θεωρηθεί, ότι ο εθνικισμός συνδέεται και με το βιοτικό επίπεδο ενός λαού. Σε μια αναπτυγμένη χώρα, σημασία έχει πλέον ο άνθρωπος και όχι τόσο πολύ η εθνική καταγωγή του. Τα προβλήματα των μειονοτήτων πρέπει να θεωρούνται ως μεταβατικά κατά τη γνώμη μου σε μια ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, όπου τα σύνορα χάνουν πλέον το νόημά τους.

Νομίζω ότι εφόσον η Ευρώπη θέλει να ενοποιηθεί, το να μιλάμε για μειονότητες δε ξέρω κατά πόσο στέκει. Ο εθνικισμός δηλαδή πρέπει να το πάρουν απόφαση, όσοι θέλουν να ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, νομίζω πρέπει να πάρουν απόφαση ότι πρέπει κάπως να μειώσουν την εθνικιστική τους διάθεση και το φανατισμό και οτιδήποτε συνδέεται με αυτό.

Βλέπουμε στις αναπτυγμένες χώρες, που δε γίνεται αυτή η συζήτηση περί μειονοτήτων. Αυτά τα φαινόμενα παρατηρούνται ακριβώς σε χώρες που έχουν κάποιο βιοτικό πρόβλημα, δηλαδή ακόμα και όσο πιο έντονο είναι το πρόβλημα επιβίωσης, τόσο πιο έντονα είναι και τα προβλήματα των μειονοτήτων. Νομίζω κάπως έτσι πρέπει να βλέπει κανείς τα πράγματα.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο κύριος Μπατρακούλης παρακαλώ.

κ. ΜΠΑΤΡΑΚΟΥΛΗΣ: Θα κάνω μια σύντομη τοποθέτηση και εγώ, από την οποία θα προκύψει και μια ερώτηση. Κατ' αρχάς έχω τη γνώμη ότι πρέπει να δώσουμε και λίγο περισσότερο έμφαση στην ιστορία της περιοχής. Εγώ νομίζω ότι η ένταξη αυτής της ελεγχόμενης από την Οθωμανική Αυτοκρατορία περιοχής, ήταν στόχος της πολιτικής των μεγάλων ναυτικών δυνάμεων του 19ου αιώνα, όπως ήταν και στόχος της Ρωσίας η διάλυση της επικράτειας αυτής, της Οθωμανικής και η επέκταση φυσικά της Ρωσίας.

Η ανάπτυξη των εθνικών κινημάτων του 19ου αιώνα στα Βαλκάνια, ήταν και μια εκδήλωση ακόμα της προσπάθειας των αστικών δυνάμεων της περιοχής αυτής, να τονώσουν περισσότερο την εθνική τους ταυτότητα και να εξασφαλίσουν την ευρύτερη δυνατή επικράτεια, στην οποία θα μπορούσαν να κυριαρχήσουν. Αυτό σε σχέση με το θέμα της επικράτειας, το θέμα που είπε και ο κύριος Πιζάνιας, για την τάση των εθνών - κρατών να χρησιμοποιήσουν τις μειονότητες ως μοχλούς αμφισβήτησης των γειτονικών εθνικών κρατών.

Για το σήμερα. Έχω πραγματικά έναν προβληματισμό, τον οποίο και θέτω. Πώς είναι εφικτή η

αντιμετώπιση των εθνικιστικών φαινομένων σε χώρες της περιοχής μας, σε συνδυασμό με την παροχή βοήθειας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και γενικότερα από τη Δύση, όταν είναι γνωστές οι αντιφάσεις της πορείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όταν είναι γνωστά τα εσωτερικά προβλήματα και η πόλωση η οποία παρατηρείται στις κοινωνίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όταν μέσα στις ίδιες τις χώρες - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναπτύσσονται σύνορα μεταξύ των κοινωνικών ομάδων και των περιοχών; Υπάρχει ανισότητα. Αναπτύσσεται η ανισότητα αυτή τη στιγμή σήμερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πώς είναι δυνατόν; Δηλαδή πραγματικά είναι ένα ερώτημα, στο οποίο δεν μπορώ να δώσω απάντηση εγώ. Να αναμένουμε ότι αυτή η κυρίαρχη πολιτική έκφραση στην Ευρωπαϊκή Ένωση που υπάρχει σήμερα, μπορεί να παρέχει την κατάλληλη απάντηση. Και γιατί δεν την παρείχε πριν από 15 χρόνια και θα την παρέχει τώρα; Δε νομίζω ότι ο νεοφιλελευθερισμός αυτός που κυριαρχεί σήμερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να εγγυηθεί για την αντιμετώπιση των τάσεων κατακερματισμού, που αναπτύσσονται στην περιοχή μας.

Η ερώτηση είναι, ότι η πολιτική αυτών των δυνάμεων, όπως ειπώθηκε και στην προμεσημβρινή συζήτηση, δεν είναι πραγματικά ένας παράγοντας παρεμποδισμού των τάσεων και των προσπαθειών για συνεργασία και συνύπαρξη των διαφορετικών εθνικών ομάδων στα Βαλκάνια;

κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ: Κύριε Πρόεδρε, αν μου επιτρέπετε, μπορώ να κάνω μια παρέμβαση; Ευχαριστώ. Πάνος Γρηγορίου λέγομαι. Ανηκώ στην Επιστημονική Επιτροπή Εξωτερικής Πολιτικής και Άμυνας του ΙΣΤΑΜΕ και θα ήθελα να πω δύο πράγματα, επειδή ειπώθηκαν αρκετά γύρω από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την πολιτική της για τις μειονότητες.

Την τοποθέτηση αυτή θα την κάνω, γιατί παίρνω αφορμή από κάποιες έρευνες που έχω κάνει στο παρελθόν, γύρω από αυτά τα θέματα. Θα μου επιτραπεί να πω το εξής, ότι όντως δεν πρέπει να περιμένουμε πολλά πράγματα από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ούτε και στο παρελθόν φυσικά από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, γύρω από τις μειονότητες. Δεν υπάρχει μειονοτική πολιτική, ούτε υπάρχει Κοινοτική νομοθεσία που να αναφέρεται στις μειονότητες. Η ευρωπαϊκή νομοθεσία που υπάρχει γύρω από τις μειονότητες, σε περιφερειακό επίπεδο, έχει γίνει μόνο από το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Θέλω να κάνω κάποιες διευκρινίσεις. Όσον αφορά όλες αυτές τις πολιτικές που έχουμε ακούσει, αν δηλαδή μια χώρα, το ένα κράτος - μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει μια πιο αναπτυγμένη, μια πιο ευαισθητοποιημένη πολιτική, είτε νομοθεσία, εσωτερικό δίκαιο δηλαδή, απέναντι στα θέματα των μειονοτήτων, αυτό οφείλεται στην εσωτερική πολιτική και στις αντίστοιχες ευαισθησίες που έχει η καθεμία από αυτές τις χώρες.

Μπορούμε να δούμε χώρες, όπως είναι η Ισπανία, όπως είναι η Ιταλία, οι οποίες έχουν διαμορφώσει ισχυρές περιφερειακές πολιτικές, οι οποίες στηρίζονται στα δικά τους τα Συντάγματα και οι οποίες πολιτικές αφορούν στη γενικότερη προστασία της περιφέρειας, που ξεκινάει από την προστασία των απλών γλωσσικών δικαιωμάτων, που έχει μια ομάδα πληθυσμού αυτών των χωρών και φτάνει μέχρι προβλήματα - θέματα χρηματοδοτικά, θέματα ανάπτυξης των διαφόρων περιφερειών.

Σε Κοινοτικό επίπεδο, αυτό που μόνο μπορούμε να πούμε είναι, ότι έχουν διαμορφωθεί πολιτικές μόνο στο πεδίο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Και αυτό γιατί; Γιατί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι το μόνο Κοινοτικό όργανο, το οποίο ως βήμα των λαών μπόρεσε και ασχολήθηκε με αυτά τα θέματα.

Από την άλλη πλευρά θα ήθελα να τονίσω, ότι όταν μιλάμε - το είπα και προηγουμένως αυτό - για ευρωπαϊκή νομοθεσία, για ευρωπαϊκό δίκαιο για τις μειονότητες, εννοούμε αυτό το δίκαιο το

οποίο έχει πρωτίστως διαμορφώσει το Συμβούλιο της Ευρώπης. Πρόκειται για τη σύμβαση εκείνη ή τα πρόσθετα πρωτόκολλα στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που έχουν υιοθετήσει τα κράτη - μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Άρα λοιπόν μιλάμε για δύο διαφορετικά πράγματα και θα πρέπει όλα αυτά να τα έχουμε υπόψη μας. Δε θέλω να κάνω το συνήγορο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά απλώς δεν είναι τόσο εύκολο να προχωρήσουμε σε κατηγορίες, σε βάρος κάποιου, ο οποίος δεν έχει τελικά διαπράξει ένα αδίκημα.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Παρακαλώ, η κυρία Μπόση να τοποθετηθεί και στις ερωτήσεις, αλλά και στις τοποθετήσεις που έγιναν από τους συμμετέχοντες.

ΜΑΙΡΗ ΜΠΟΣΗ: Ανέφερα προηγουμένως, ότι διαφωνώ με τη λέξη “ένταξη” που έχει η Ατζέντα 2000. Η Ατζέντα 2000 δεν αναφέρεται στη λέξη “αφομοίωση”, αναφέρεται στη λέξη “ένταξη”. Θα μπορούσε βέβαια να αναφέρεται στην αφομοίωση, αλλά δε χρησιμοποιεί αυτή τη λέξη.

Έχω δε παρατηρήσει, ότι όπου έγινε προσπάθεια αφομοίωσης ή ενσωμάτωσης, απέτυχε. Και τελικά η συμβίωση θα μπορούσε ίσως να πετύχει, αρμονική συμβίωση μεταξύ λαών, μεταξύ διαφορετικών κοινοτήτων, αλλά όχι πλέον, τουλάχιστον σε αυτή την εποχή που ζούμε και νομίζω και στο μέλλον, η ένταξη ή η αφομοίωση. Θα πρέπει να μάθουμε να σεβόμαστε το διαφορετικό που έχουμε αυτή τη στιγμή σε όλη την Ευρώπη και ιδιαίτερα στα Βαλκάνια.

Πιστεύω ότι αυτή η προσπάθεια, αν γίνει ποτέ προσπάθεια για αφομοίωση, δημιουργεί εκ των πραγμάτων καταπίεση στις κοινωνικές ομάδες και αυτή η καταπίεση λειτουργεί αρνητικά.

Κατά τα άλλα, κύριε Πρόεδρε, νομίζω ότι έτσι κλείνω περίπου το σύνολο της τοποθέτησής μου. Διαφωνώ δηλαδή σχετικά με την έννοια της ένταξης.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Όσον αφορά ερωτήσεις που τέθηκαν σε εσάς, που κρίνετε πως πρέπει να απαντήσετε;

ΜΑΙΡΗ ΜΠΟΣΗ: Δέχομαι τη συμβίωση και το σεβασμό του διαφορετικού, ούτε ένταξη, ούτε αφομοίωση. Για μένα έχουν αποτύχει ιστορικά.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ήταν σαφής η κυρία Μπόση. Το λόγο έχει ο κύριος Πιζάνιας.

ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ: Και εγώ λίγο σε αυτό το θέμα, που κατ’ αρχάς έθεσε η κυρία Μπόση. Ένταξη, ενσωμάτωση, αφομοίωση, είναι τρεις διαφορετικές βαθμίδες. Ένταξη θεωρητικά την οφείλουν τα βαλκανικά κράτη στις μειονότητές τους, διότι, όχι όλες, αλλά πολλές από αυτές τις μειονότητες, είναι πολίτες των χωρών, στις οποίες οι μειονότητες είναι εγκατεστημένες.

Η **ένταξη** λοιπόν είναι απολύτως υποχρέωση των χωρών, όπως παραδείγματος χάρι στην περίπτωση τη δική μας, η ένταξη είναι εκ των ων ουκ άνευ, οι Μουσουλμάνοι είναι Έλληνες πολίτες.

Η **αφομοίωση**, η άλλη δηλαδή, η πιο ακραία εκδοχή, είναι όντως μια πολιτική σχεδόν ισοπεδωτική, είναι ένα είδος ήπιας εθνοκάθαρσης και φυσικά δύσκολα θα μπορούσε κανείς να συμφωνήσει με αυτή την εκδοχή, εκτός και αν ήταν εθνικιστής.

Η **ενσωμάτωση** όμως, αφορά την ενσωμάτωση την επαγγελματική, την κοινωνική ενσωμάτωση, όπου, ας μην κρυβόμαστε πίσω από το δάχτυλό μας, μπορεί να χειροκροτάμε στο όνομα του Καραϊσκάκη Έλληνα, αλλά θα πρέπει να θυμόμαστε με σύγχρονο και μοντέρνο τρόπο, ως πολίτες σύγχρονοι και δη Αριστεροί, τις υποχρεώσεις μας απέναντι στους συμπολίτες μας.

Και στην προκειμένη περίπτωση, η υποχρέωση απέναντι στους συμπολίτες μας Μουσουλμάνους ή όποιου άλλου θρησκευματος, αδιάφορο, που διαφέρουν εν πάση περιπτώσει σε κάτι από

την πλειονότητα των Ελλήνων πολιτών, Έλληνες πολίτες και αυτοί άλλωστε, είναι να επιβάλουμε ως πολίτες την ενσωμάτωσή τους την επαγγελματική.

Δηλαδή στο κοινωνικό και οικονομικό πεδίο, να έχουμε τόσες δυνατότητες και ευκαιρίες, όσες συν - πλην τους επιτρέπει το εν γένει Ελληνικό οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο και εν πάση περιπτώσει η κοινωνική τάξη, στην οποία βρίσκονται και προέρχονται. Αυτό είναι η ενσωμάτωση.

Το αντίθετο της ενσωμάτωσης είναι αυτό που γίνεται επί χρόνια, η καταπίεση και η αφαίρεση από Έλληνες πολίτες δικαιωμάτων, που αναγνωρίζονται σε όλους τους άλλους. Θα σας θυμίσω το παλιό ρητό: Αν σήμερα το αφαιρούν από αυτούς, αύριο μπορεί να το αφαιρέσουν και από εσάς και από εμένα. Καταλάβατε; Αυτό λοιπόν δεν πρέπει να ξεχνιέται. Αυτό είναι το νόημα της ενσωμάτωσης, της ενσωμάτωσης δηλαδή της επαγγελματικοκοινωνικής ενσωμάτωσης, όχι της αλλαγής της πολιτιστικής τους ταυτότητας. Και σε αυτό το τελευταίο έχει απολύτως δίκιο η κυρία Μπόση.

Στο ίδιο θέμα λοιπόν, πάνω σε αυτό το μοτίβο, μια ερώτηση που έκανε ο κύριος Μαρούλης. Το θέμα των μειονοτήτων λοιπόν, παίρνοντας αφορμή από αυτό το παράδειγμα της Ελληνικής Μουσουλμανικής μειονότητας, δεν είναι θέμα των μεγάλων δυνάμεων. Οι μεγάλες δυνάμεις, κύριε Μαρούλη και το λέω προς όλους, πάντοτε να παρεμβαίνουν θέλουν, να οργανώνουν, να υπερασπίζονται τα συμφέροντά τους, για αυτό είναι μεγάλες δυνάμεις.

Είναι μεγάλες δυνάμεις γιατί δρουν πέρα από τα σύνορά τους, αλλιώς δε θα ήταν μεγάλες, γιατί έχουν συμφέροντα πολύ πέρα από τα όρια του εθνικού τους κράτους, είτε αυτά είναι γεωγραφικά, είτε απλώς οικονομικά, είτε και πολιτικά, είτε γεωπολιτικά, είτε από όλα. Αυτό θα πει μεγάλη δύναμη, εδώ και κάποιες πολλές εποχές και αυτό ήταν πάντοτε οι μεγάλες δυνάμεις, όσες και όταν υπήρχαν κατά εποχές.

Η διαμαρτυρία έναντι των μεγάλων δυνάμεων για την παρέμβασή τους στην προκειμένη περίπτωση στη μειονότητα του Κοσσυφοπεδίου, είναι μάλλον άσκοπη στα μάτια μου, διότι πολύ απλά, τα ίδια τα εθνικά κράτη που φιλοξενούν ή εν πάση περιπτώσει κατοικούν αυτές οι μειονότητες, κάνουν ό,τι μπορούν, ώστε να δημιουργούν πολιτικό κενό τέτοιο, που επιτρέπει την παρέμβαση των μεγάλων δυνάμεων, είναι πολύ απλό. Αυτό θα πει παρέμβαση των μεγάλων δυνάμεων.

Οι μεγάλες δυνάμεις δεν είναι σατανικές, δεν προέρχονται δηλαδή από ένα δαιμονικό κόσμο, όπως αυτή η βαθιά θρησκευτική αντίληψη, που επικρατεί σε κάποιες εκδοχές της Αριστεράς και της Δεξιάς στα Βαλκάνια. Δεν είναι καθόλου σατανικές. Είναι απλώς ορθολογικές, στυγνές, πραγματιστικές και όπου βρουν πολιτικό κενό, σε πιο αδύνατες περιοχές, που έχουν ή που θέλουν να έχουν συμφέροντα, που θέλουν να αποκτήσουν συμφέροντα, παρεμβαίνουν. Τα κενά προκαλούνται από τις εσωτερικές μικρές - προφανώς κατ’ αντίθεση του μεγάλου - δυνάμεις.

Πρώτα η διαμαρτυρία, όπως είπα στην αρχή της δευτερολογίας μου, προς εμάς, προς τις κυβερνήσεις μας και λοιπά και όχι προς τους ξένους. Και έπειτα βλέπουμε και για τους ξένους τί θα κάνουμε, πώς μπορούμε να τουςβάλουμε στη θέση τους τέλος πάντων. Αν μπορούμε.

Φυσικά, δε θα μπω στη συζήτηση για το 1821 τώρα, αν ο Κολοκοτρώνης ήταν Αλβανός ή ο Ανδρούτσος, είναι τα διλήμματα αυτά, τα προεπισημασμένα διλήμματα, που οδηγούν σε ερωτήματα, τα οποία είναι ιδανικά για να οδηγήσουν σε απολύτως λάθος απαντήσεις.

Θα ήθελα να τονίσω κάτι, σε σχέση με τους εθνικισμούς, κλείνοντας. Η ιστορία των εθνοκαθάρσεων, εθνοκαθάρσεων άκρως βίαιων, έως και βάρβαρων, εθνοκαθάρσεων όμως θεσμικών, μεταξύ δηλαδή των κρατών, εθνοκαθάρσεων πολλές φορές υπό την αιγίδα διεθνών οργανισμών,

όπως παλιά της Κοινωνίας των Εθνών, αλλά και εθνοκαθάρσεων βουβών, μέσω των μυστικών υπηρεσιών και λοιπά, δηλαδή της κατατρομοκράτησης, για να απομακρυνθούν οι ανεπιθύμητοι, είναι μια ιστορία που βρίθκει στα Βαλκάνια, αλλά βρίθκει στον 20 αιώνα, όχι στον 19ο.

Στον 19ο δεν υπήρχε θέμα εθνοκάθαρσης, υπήρχε θέμα ομογενοποίησης του πληθυσμού βεβαίως και έτσι φτιάχνονται οι Έλληνες, οι Γάλλοι, οι Κινέζοι, όλες οι εθνότητες, ιδίως οι Ευρωπαϊκές έτσι φτιάχτηκαν, μέσα από δράσεις πολιτικές, από δράσεις του κράτους, της διοίκησης και λοιπά, από κοινό πλαίσιο, κοινές αναφορές και όλα αυτά.

Οι εθνοκαθάρσεις λοιπόν ορίζουν το χαρακτήρα των Βαλκανικών εθνικισμών και θα ήθελα να ξανατονίσω, ότι σε αυτό το θέμα δεν πρέπει να υπεκφεύγουμε με κανέναν τρόπο και ιδίως οι Αριστεροί, διότι οι βαλκανικοί εθνικισμοί έχουν τρία χαρακτηριστικά. Αναφέρθηκα μόνο στο ένα, στην αρχική παρέμβασή μου. Αυτό που αναφέρθηκα είναι η επεκτατικότητα.

Το δεύτερο χαρακτηριστικό τους είναι η απόλυτη επιθετικότητα, που συνάδει βέβαια και με το πρώτο, δηλαδή τον επεκτατισμό, τον οϊωνεί επεκτατισμό.

Το τρίτο χαρακτηριστικό είναι, ότι όλες οι εθνικιστικές τάσεις στα Βαλκάνια και εν πάση περιπτώσει στην Ελλάδα αυτό το διαπιστώνουμε καθημερινά ή επικαλούνται την Αριστερά, είτε προέρχονται και έχουν την ιστορική παράδοση της Δεξιάς ή ακόμα και της άκρας Δεξιάς, χρησιμοποιούν σύμβολα, ιδέες, διαρκώς αντιδραστικές. Αυτές δηλαδή που στην ιστορία την Ελληνική και γενικότερα των Βαλκανίων, είναι ταυτισμένες με ό,τι πιο Δεξιό, ό,τι πιο απεχθές και ό,τι πιο αποσταθεροποιητικό έχει παραχθεί σε αυτή την περιοχή.

Από αυτή την άποψη, νομίζω ότι είναι καθήκον μας να καταπολεμούμε τον εθνικισμό, για να το πω λίγο δασκαλιστικά και αυτό είναι ιδιαίτερα σοβαρό και επιτακτικό καθήκον των Αριστερών σήμερα.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Έχει ολοκληρωθεί ο κύκλος. Απλώς και μόνο θα δώσω, στον κ. Blagoje Babic, που είναι Εκπρόσωπος του Σοσιαλιστικού Κόμματος της Σερβίας, το λόγο για λίγα λεπτά.

κ. BABIC: Να προβάλω μόνο δύο θέματα. Κατ' αρχήν, επειδή είμαι ένας γνήσιος Βαλκάνιος εγώ προσωπικά, είμαι ιδιαίτερα ευτυχής που συνάντησα εδώ και άλλους γνήσιους Βαλκάνιους, όπως είναι ο κύριος Begaj και πρέπει να σας πω ότι ενθαρρύνθηκα ιδιαίτερα από την παρέμβασή του.

Εξάλλου είμαι πεπεισμένος ότι οι πολίτες των Βαλκανίων μπορούν μόνοι τους να επιλύσουν τα προβλήματά τους, συμπεριλαμβανομένων και των προβλημάτων των μειονοτήτων, αν επικρατήσει ειρήνη στην περιοχή. Αυτή είναι η πρώτη μου παρατήρηση.

Και δεύτερον. Η παρέμβαση του κυρίου Begaj, του Βαλκάνιου αδελφού, αρκεί αυτή και μόνο για να γυρίσω στο Βελιγράδι ιδιαίτερα ικανοποιημένος.

Τρίτη παρατήρηση. Όσον αφορά τη Γιουγκοσλαβία, δε ξέρω πώς να το πω, αλλά πάντως υπάρχει μια βασική εικόνα, που, όπως ξέρουμε, μετά από κάθε σεισμό, υπάρχουν μικροί μετασεισμοί και τελικά επικρατεί σταθεροποίηση. Η Γιουγκοσλαβία βρέθηκε κάτω από ειδική, μεγάλη πίεση, βρέθηκε αποκλεισμένη, είχαμε 1.000.000 πρόσφυγες.

Αυτά λοιπόν είχαν αρνητικές επιπτώσεις και προκάλεσαν τις αντιδράσεις στη Σερβία και στο Μαυροβούνιο. Αυτή η τελευταία κρίση, κατά την άποψή μου, είναι ο τελευταίος μετασεισμός, είναι η τελευταία κρίση πριν από τη σταθεροποίηση της Γιουγκοσλαβίας.

Πέρσι έγιναν δημοτικές εκλογές στη Σερβία και από εκεί προέκυψαν δημοκρατικές δυνάμεις, ώριμες δυνάμεις κατά την άποψή μου. Τώρα έχουμε δυνάμεις στη Σέπσκα και έχουμε επίσης και τον ουραγό της κρίσης στο Μαυροβούνιο.

Θα ήθελα λοιπόν να πω το εξής: Ο παππούς μου ήταν αξιωματικός στο Βασίλειο του Μαυρο-

βουνίου για πολλά χρόνια, ως εκ τούτου θεωρώ ότι έχω το δικαίωμα να μιλάω εξ ονόματος ολόκληρης της Γιουγκοσλαβίας. Είμαι λοιπόν πεπεισμένος, ότι του χρόνου θα έχουμε μια σταθεροποιημένη Γιουγκοσλαβία και ελπίζω επίσης ότι θα έχουμε εδώ κοντά μας, όχι μόνον έναν κύριο Begaj, αλλά πάρα πολλούς σαν και αυτόν.

Η Γιουγκοσλαβία είναι μια χώρα, αποτελούμενη από τη Γιουγκοσλαβία και το Μαυροβούνιο. Δεν είναι δύο διαφορετικές χώρες, είναι μια χώρα.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ανεξάρτητα από τις απόψεις που διατυπώνονται και είναι φυσικό σε ένα διάλογο και σε ένα τόσο ευαίσθητο θέμα, εγώ δε θα μπορούσα να διανοηθώ καλύτερο κλείσιμο μιας τέτοιας κουβέντας και επαναλαμβάνω κουβέντας που έχει στόχο, όχι να λύσει τα προβλήματα, αλλά να τα βάλει σε κάποια τάξη για να λυθούν, να υπάρχουν εκπρόσωποι τριών χωρών, όπως της Αλβανίας, του Μαυροβουνίου και της Γιουγκοσλαβίας και με την ομιλία του κυρίου Babic, ο κύριος Babic να αποδέχεται ουσιαστικά την πρόσκληση, την έκκληση που έκανε ο εκπρόσωπος της Αλβανίας, σε σχέση με τη διαδικασία, με την οποία θα πρέπει να λυθούν τα προβλήματα σε αυτή την τόσο ευαίσθητη Βαλκανική περιοχή.

Εγώ το θεωρώ ιδιαίτερα σημαντικό αυτό και θα ζητήσω και από το Διοικητικό Συμβούλιο του ΙΣΤΑΜΕ και ιδιαίτερα από τον Πρόεδρό του, να αναλάβει πρωτοβουλία, ούτως ώστε να πάρει σάρκα και οστά αυτή η έκκληση, που ο εκπρόσωπος της Αλβανίας έκανε σήμερα σε αυτή τη συζήτηση.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

“ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ”

Υποενότητα Β': Μ.Μ.Ε. και Πολίτης

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

“Διαδικασίες Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Κοινωνία των Πολιτών”
Υποενότητα Β': Μ.Μ.Ε. και πολίτης

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

ΚΛΗΜΗΣ ΝΑΥΡΙΔΗΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Μέλος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΕΛΑΣΤΙΚ

Δημοσιογράφος

«Στερεότυπα και Συνεργασία στα Βαλκάνια»

ΤΑΣΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Δημοσιογράφος, Μέλος Τομέα Εξωτερικής Πολιτικής και Άμυνας ΙΣΤΑΜΕ

«Ο Ρόλος του Πολίτη και των Μ.Μ.Ε.»

ΣΠΥΡΟΣ ΣΟΥΡΜΕΛΙΔΗΣ

Δημοσιογράφος

«Βαλκάνια και Δίκτυα Πληροφόρησης»

ΚΛΗΜΗΣ ΝΑΥΡΙΔΗΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Μέλος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ

«Σχολιασμός Εισηγήσεων»

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΟΥΣΗΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Μέλος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ

«Μ.Μ.Ε. και Επικοινωνιακή Ιδεολογία στις Χώρες της Ν.Α. Ευρώπης»

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΚΛΗΜΗΣ ΝΑΥΡΙΔΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΜΕΛΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΙΣΤΑΜΕ

Αρχίζουμε την τελευταία ενότητα αυτού του συνεδρίου, με θέμα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Πολίτης. Έχουμε τέσσερις εκλεκτούς ομιλητές. Από τους τέσσερις οι τρεις είναι παρόντες, ο καθηγητής κύριος Γιάννης Πανούσης θα έρθει αργότερα.

Είναι όμως μαζί μας τρεις εκλεκτοί δημοσιογράφοι, ο κύριος Γιώργος Δελαστίκ, ο κύριος Τάσος Ιωαννίδης και ο κύριος Σπύρος Σουρμελίδης.

Παρακαλώ τον κύριο Δελαστίκ να πάρει το λόγο, για να αρχίσει η εισήγησή του.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΕΛΑΣΤΙΚ

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ

“Στερεότυπα και Συνεργασία στα Βαλκάνια”

Αν δούμε το θέμα των μέσων ενημέρωσης σε σχέση με τους πολίτες, στο πλαίσιο του συνολικού θέματος που εξετάζει αυτό το σεμινάριο, νομίζω ότι θα πρέπει να ξεκινήσω με ένα πράγμα που μου έκανε πολύ βαθιά εντύπωση. Στη σύνοδο της Κρήτης, ομολογώ ότι έμεινα κατάπληκτος, όταν είδα πως η σύνοδος αυτή οδηγήθηκε σε αποτυχία ουσιαστικά, γιατί υπήρχε ο φόβος, ότι η ενίσχυση της βαλκανικής συνεργασίας οδηγεί σε απομόνωση των βαλκανικών κρατών από την Ευρώπη.

Έτσι εκτιμήθηκε από τους ηγέτες των υπόλοιπων βαλκανικών χωρών και ομολογώ ότι είναι ένα σημείο, που πιστεύω πως πρέπει να το πάρουμε πολύ σοβαρά υπόψη όταν συζητάμε, για το τί περιθώρια έχει ο Τύπος στις βαλκανικές χώρες να παίξει θετικό ρόλο. Να ξεκινήσουμε δηλαδή από τη βάση του προβλήματος.

Βαλκάνια, Νοτιοανατολική Ευρώπη, από ότι φαίνεται δυστυχώς και για τη συνειδηση των δικών μας λαών, σημαίνει πάνω από όλα διχόνοια και διαφωνία, σε τέτοιο βαθμό, ώστε να φοβόμαστε μη τυχόν η ενίσχυση της φιλίας μεταξύ μας, της συνεργασίας μεταξύ μας, αποτελεί φραγμό για την Ευρωπαϊκή πορεία των διαφόρων χωρών.

Ξέρω ότι είναι επώδυνο το σημείο το οποίο αναφέρω, πιστεύω όμως ότι αν δεν καταβληθεί προσπάθεια να υπερκεραστεί θετικά, τότε συζητήσεις σαν και αυτές που κάνουμε, θα έχουν πολύ περισσότερο θεωρητική σημασία, χωρίς πρακτικό αποτέλεσμα.

Ένα δεύτερο σημείο, όπου πιστεύω ότι πρέπει ο Τύπος να ενεργήσει με ευθύτητα και πέρα από τις σκοπιμότητες των διαφόρων κυβερνήσεων, είναι να καταρρίψει και ορισμένα στερεότυπα, τα οποία εμποδίζουν τελικά τη συνεργασία των λαών των Βαλκανίων.

Υπάρχουν δύο κατηγορίες τέτοιων στερεοτύπων. Το ένα είναι η κακή εικόνα για τους γείτονές μας. Παίρνοντας υπόψη ορισμένες εκδηλώσεις ορισμένων ατόμων ή το πώς ορισμένες ομάδες πληθυσμιακές έρχονται σε μια άλλη χώρα, με βάση τις οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές ή άλλες συνθήκες, διαμορφώνονται επικίνδυνα στερεότυπα για το τί σημαίνει ο άλλος βαλκανικός λαός.

Να μιλήσουμε ωμά, γιατί η Ελλάδα άλλωστε είναι και η χώρα όπου γίνεται αυτό το χωνευτήρι, όντας δηλαδή η πιο εύπορη από τις βαλκανικές χώρες, έχοντας ορισμένα πλεονεκτήματα σε σχέση με τη θέση της στην Ευρώπη ή και στο ΝΑΤΟ. Εδώ είναι που διαμορφώνονται ορισμένα επικίνδυνα στερεότυπα.

Τί είναι οι Αλβανοί για τους Έλληνες; Εγώ θα έλεγα ότι ευτυχώς που έγινε αυτή η δραματική συρροή γεγονότων της εξέγερσης του φετινού χειμώνα και άνοιξης και καταλάβαμε ότι οι Αλβανοί είναι και κάτι παραπάνω, είναι ένας λαός που παλεύει για τη δημοκρατία, για την αξιοπρέπεια του και όχι μόνο οικιακές βοηθοί για τις γυναίκες ή απλά και μόνο εργάτες γης, αν όχι κλέφτες και λωποδύτες, όπως είναι η εικόνα του Αλβανού στα Ελληνικά μέσα ενημέρωσης.

Οι Βούλγαροι είναι κάτι παραπάνω από εργατές περισυλλογής αγροτικών προϊόντων ή από καμπαρετζούδες, που είναι οι γυναίκες. Εμείς στην Ελλάδα έχουμε τη δυνατότητα και πρέπει να

καταβάλουμε την προσπάθεια να το νιώσουμε, ότι οι άνθρωποι αυτοί αξίζουν πολύ παραπάνω από μια τέτοια συμπεριφορά, από αυτά που ενδεχομένως βλέπουμε σε μια στιγμή κατάρρευσης της οικονομίας τους.

Αυτού του είδους λοιπόν, τα επιμέρους μικρά ρατσιστικά στην ουσία τους στερεότυπα που διαμορφώνονται, πρέπει να καταπολεμηθούν με αποφασιστικότητα. Και αυτό δεν είναι καθόλου εύκολο, καθόλου, μα καθόλου εύκολο. Το άλλο, είναι ορισμένα αφελή στερεότυπα, που μπορεί να συναντήσει κανείς, για το τί είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση, τί είναι το ΝΑΤΟ, πώς είναι πανάκεια για όλα τα ζητήματα, τα οποία αντιμετωπίζουν οι λαοί. Αυτό θα το δείτε πολύ περισσότερο αν ταξιδέψει κανείς σε τέτοιες χώρες. Με πόση ειλικρινή αφέλεια, οι άνθρωποι αυτοί νομίζουν ότι αυτό θα λύσει όλα τα προβλήματα.

Η Ελλάδα έχει πικρή εμπειρία στην ιστορική της πορεία, την οποία μπορεί να αξιοποιήσει και μπορεί να κατορθώσει να πείσει, ότι η συνεργασία των λαών μας στην περιοχή αξίζει πολύ περισσότερο από την ένταξη όλων σε αμφίβολης αποτελεσματικότητας και ειρηνικής στόχευσης συνασπισμούς. Αυτό λοιπόν είναι ένα δεύτερο ζήτημα, για το τί πρέπει να γίνει.

Υπάρχει ακόμη το ζήτημα των Βαλκανίων, σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο. Θα ήταν λάθος να μην επισημάνουμε, ότι η περιοχή μας, όχι μόνο είναι ταραγμένη, αλλά και σύντομα πιθανόν θα είναι ακόμα πιο ταραγμένη. Η πρώτη φάση των ταραχών που είδαμε, είχε σχέση με την αλλαγή του πολιτικού και κοινωνικού συστήματος των υπολοίπων βαλκανικών χωρών, με την κατάρρευση του συστήματος που αποκαλείται υπαρκτός σοσιαλισμός. Η φάση αυτή, το βλέπετε άλλωστε όλοι, ότι τελείωσε, πάμε σε μια σταδιακή αποκατάσταση, μέσα βέβαια από εξαιρετικά επώδυνες διαδικασίες, πάντως αυτό έχει τελειώσει.

Έρχονται όμως εποχές πολύ μεγάλων γεωπολιτικών ανακατατάξεων στην ευρύτερη περιοχή. Είναι τόσο η κατάρρευση των καθεστώτων που υπάρχουν σήμερα στη Μέση Ανατολή, η οποία θα ακολουθήσει, και επειδή η Μέση Ανατολή έχει πετρέλαια, κάθε αλλαγή που γίνεται εκεί προκαλεί συχνότατα δραματικό χαρακτήρα, συχνότατα συνοδεύεται από πόλεμο.

Και είναι δεύτερο το τεράστιο γεωπολιτικό παιχνίδι της εποχής μας για τα πετρέλαια της Κασπίας, το οποίο οπωσδήποτε βάζει τη Βαλκανική μέσα στο παιχνίδι αυτό, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, είτε ως περιοχή διέλευσης πετρελαιοαγωγών, είτε ως προσπάθεια των διαφόρων κυβερνήσεων να παίξουν σε αυτό το παιχνίδι συχνά σε βάρος των άλλων, με ανταγωνιστικό τρόπο.

Δεν είναι φυσικά της ώρας να συζητήσουμε το θέμα αυτό, απλώς όμως πρέπει να το θίξουμε, γιατί πιστεύω πως κάθε συζήτηση για ειρηνικές σχέσεις, για συνεισφορά των μέσων ενημέρωσης στην αλληλοκατανόηση των λαών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, δεν πρόκειται να έχει ουσιαστικό αποτέλεσμα, αν δε συνυπολογίσει, αναλύσει και αντιμετωπίσει, τις προκλήσεις που προέρχονται από τα θέματα αυτά, τα οποία τόσο επιγραμματικά προαναφέρθηκαν στο πλαίσιο του χρόνου που είχαμε στη διάθεσή μας.

ΤΑΣΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ

ΜΕΛΟΣ ΤΟΜΕΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑΣ ΙΣΤΑΜΕ

"Ο Ρόλος του Πολίτη και των Μ.Μ.Ε."

Ο ρόλος των Μ.Μ.Ε. στις σύγχρονες κοινωνίες, είναι ρόλος πρωταγωνιστικός και θεωρώ περιττό να σταθούμε στην επιβεβαίωση μιας κρίσης, η οποία ωστόσο είναι αυταπόδεικτη.

Τα Μ.Μ.Ε. σήμερα, με την αξιοποίηση της νέας τεχνολογίας, είναι ο κύριος μηχανισμός που χρησιμοποιείται στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης, με τη χρήση ενός "αθώου" άλλοθι, την "ενημέρωση". Αυτό μας απασχολεί σήμερα. Είναι σε όλους γνωστό ότι κατά τη διάρκεια της ψυχροπολεμικής περιόδου, τα Μέσα Ενημέρωσης είχαν ένα σημαντικό κομμάτι από την όλη προσπάθεια, για τη διαμόρφωση της κοινής γνώμης, των (ας επαναλάβουμε τους όρους που δεν παραπέμπουν μόνο στη σημειολογία της γεωγραφίας) ανατολικών και δυτικών κοινωνιών. Τα ίδια υπήρξαν, επίσης, ο χώρος στον οποίο αναπαρήχθησαν και πρότυπα ηθικής και αισθητικής, που στήριξαν τη μια ή την άλλη πλευρά.

Οι κοινωνίες, προς χάρη των οποίων λειτούργησε ολόκληρος ο μηχανισμός της πληροφόρησης, αποδέχθηκαν ουσιαστικά την κατάσταση, όπως αυτή διαμορφώθηκε και της επέτρεψαν μάλιστα να αναπτυχθεί περισσότερο. Θα αναφέρω δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα από το όχι πολύ μακρινό παρελθόν.

Όταν κατά την κρίση στον Περσικό Κόλπο, παρά την ανταπόκριση των μέσων να "εξοπλίσουν" τον τηλεθεατή - πολίτη με εικόνες πολέμου, ζωντανές μάλιστα, ακούστηκαν κριτικές και ανοικτές επικρίσεις, για παραπληροφόρηση και μεθοδευμένη προσπάθεια παραπληροφόρησης. Η εικόνα του Κορμورانού που βουτηγμένος στην πετρελαιοκηλίδα δεν μπορούσε να βγει στην ακτή, υπήρξε η αφορμή να γίνει επίθεση σε μεγάλα τηλεοπτικά δίκτυα, με την κατηγορία ότι "κατασκευάζονται ειδήσεις" και προσφέρεται "παραπληροφόρηση". Ο πόλεμος του Περσικού Κόλπου υπήρξε η αφορμή να ακουστούν ηχηρότατα βαρύτατες καταγγελίες εναντίον των Μέσων Ενημέρωσης και των λειτουργών της.

Δεν υπήρξε η ίδια ευαισθησία αργότερα, όταν σημειώθηκε ο αδελφοκτόνος πόλεμος στις χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Παρά το γεγονός ότι η διεθνής κοινότητα, οι πολίτες των δυτικών κοινωνιών είχαν την οπτική κάλυψη και την πληροφόρηση των τεκταινόμενων στα μέτωπα του πολέμου και της πολιτικής, διαπιστώθηκε ουσιαστική απόσταση της δημοσιογραφικής κάλυψης των γεγονότων, από όσα πράγματι συνέβαιναν. Προφανής ήταν η προσπάθεια, στο σύνολο σχεδόν των δυτικών Μ.Μ.Ε. να εμφανίσουν επιτιθέμενη τη μια μόνο από όλες τις αντίπαλες πλευρές.

Αυτό δε βρίσκεται ούτε σε ελάχιστη απόσταση από τις προσεγγίσεις που οι πολιτικές των δυτικών χωρών ακολούθησαν. Είχαμε λοιπόν έναν εμφύλιο πόλεμο (και ο πόλεμος αυτός είναι η χειρότερη μορφή πολέμου, που γνωρίζουμε όλοι), ο οποίος κατά τον τρόπο που καλύφθηκε από τη συντριπτική πλειοψηφία των Μ.Μ.Ε. Ευρώπης και Αμερικής (τα Μ.Μ.Ε. των αραβικών χωρών δε θα μας απασχολήσουν εδώ, γιατί εμπίπτουν σε ένα άλλο φαινόμενο από τη στιγμή που ο πόλεμος στη Βοσνία - Ερζεγοβίνη, πήρε το χαρακτήρα του θρησκευτικού), έληγε σε όλες τις περι-

πτώσεις στο συμπέρασμα ότι υπεύθυνος και μοναδικός φταίχτης υπήρξε μόνον ένας. Τελικά φθάσαμε στο σημείο να γίνεται στα πολυάριθμα δυτικά Μ.Μ.Ε. η παρουσίαση των γεγονότων, με τη λογική ύπαρξης δύο μετώπων, του "καλού" και του "κακού". Σχεδόν έφθασε η ανθρωπότητα να ζει σκηνές σταυροφοριών. Αυτό γιατί ο δυτικός κόσμος είχε ήδη κατευθύνει τη συμπάθειά του.

Δεν είναι τυχαίο ότι η ελληνική κοινή γνώμη υπήρξε εξαιρετικά δύσπιστη στη ροή πληροφοριών και εικόνων (και αυτές είναι πληροφορίες, λαμβανομένου υπόψη του σοφού κινεζικού ρητού, μια εικόνα είναι περισσότερη από χίλιες λέξεις), που έπαιρνε από τα ξένα ειδησεογραφικά πρακτορεία. Οι Έλληνες πολίτες εντάσσονται μεν στον πολιτικό χώρο της δύσης, είναι όμως, είτε το θέλουμε είτε όχι, γεωγραφικά ενταγμένοι στην ανατολή.

Η πρώην Γιουγκοσλαβία καταλάμβανε ένα σημαντικό κομμάτι του βαλκανικού γεωγραφικού χώρου, τα πολεμικά επεισόδια που σημειώθηκαν μέσα στο κομμάτι αυτό επηρέασαν τη σταθερότητα και την ειρήνη στην ευρύτερη περιοχή. Είχαν λοιπόν οι Έλληνες πολίτες, εύλογα, πολύ μεγαλύτερη αγωνία από το σύνολο του δυτικού κόσμου και την εκδήλωσαν με την επίδειξη μεγαλύτερης συμπάθειας σε εκείνο το κομμάτι, που κατά τη γνώμη τους, αδικούσε (κατάφορα και προκλητικά πολλές φορές), ο τρόπος κάλυψης των γεγονότων από ορισμένα συγκεκριμένα ειδησεογραφικά πρακτορεία και τηλεοπτικούς σταθμούς.

Στην ελληνική κοινωνία, δεν μπορεί παρά να λειτούργησε ως επιβαρυντικό στη συνείδηση των πολιτών στοιχείο, το γεγονός ότι οι ίδιοι είναι και πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία υπό την πίεση της ισχυρής Γερμανίας κυρίως, επέβαλε τη διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Είναι πολλοί οι λόγοι για τους οποίους οι Έλληνες πολίτες δε θα μπορούσαν να συμφωνήσουν με τη λύση της διάλυσης μιας γειτονικής τους χώρας. Έστω και αν αναγνώριζαν ότι στο πρόβλημα που εμφανίσε, από τα μέσα της δεκαετίας του '80, η Γιουγκοσλαβία είχε ανάγκη εξεύρεσης μιας κάποιας λύσης αποδεκτής από κάθε πλευρά, πάνω απ' όλα όμως, θα έπρεπε να διατηρηθούν τα εξωτερικά σύνορα για χάρη της ειρήνης. Το τελευταίο τελικά δε συνέβη, για λόγους που δεν είναι του παρόντος. Η εξέλιξη των γεγονότων δικαίωσε τους φόβους που ανέπτυξαν οι πολίτες της Ελλάδας, η διεθνής πολιτική βούληση, όμως, υπήρξε διαφορετική, και μιλώ μόνο για τις τάσεις που επικράτησαν στη ροή της πληροφόρησης για το συγκεκριμένο γεγονός και προσπαθώ να τις εξηγήσω. Προς αποφυγή παρεξηγήσεων, τονίζω ότι δε τοποθετούμαι αρνητικά στις προσπάθειες επίτευξης της ειρήνης, την επίτευξη της Συμφωνίας του Ντείτεν, εν προκειμένω. Η εξέλιξη μάλιστα αυτή σαφέστατα προσέφερε στους πολίτες - "καταναλωτές ειδήσεων" ένα κακό προϊόν.

Στη μεταψυχροπολεμική εποχή, τα Μ.Μ.Ε. διατήρησαν και επεξέτειναν τον πρωταγωνιστικό τους ρόλο στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης, αφού αποτελούν τη μοναδική πλέον πηγή πληροφόρησης σε ένα μεταβαλλόμενο κόσμο, όλο και περισσότερο εξαρτώμενο από την πληροφόρηση. Τα δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα που ανέφερα ωστόσο, σαν αντιπροσωπευτικά δείγματα της δύναμης των μέσων ενημέρωσης, της δουλειάς που επιθυμούν ή μπορεί να προσφέρουν, του ήθους που κυριαρχεί στη λειτουργία τους και των παραγόντων που μεσολαβούν, ενδεχομένως, για να "φιλτράρουν" μια είδηση (που πιθανόν να επιδιωχθεί να έχει συγκεκριμένο αποτέλεσμα), είναι αυτά τα στοιχεία που κυρίως, θα πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια ώστε να μην επαναληφθούν.

Βρισκόμαστε πλέον στη διαδικασία της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στην πορεία αυτή είναι περισσότερο από ανάγκη να είμαστε όλοι μαζί. Ιδιαίτερα ο χώρος της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, θα πρέπει με κάθε μέσο να έχει "ανοικτή την πόρτα" προς τη διεύρυνση αυτή και τούτο για μια μεγάλη σειρά από λόγους. Σημαντικότερος, είναι αυτός που θέλει την περιοχή αυτή να είναι "γέφυρα" επικοινωνίας της Ευρώπης με την Ασία και την Αφρική. Είναι όμως και άλλοι λόγοι, πολλοί από τους οποίους έχουν εκτεθεί, χθες και σήμερα, από τούτο το βήμα.

Η ευρωπαϊκή διεύρυνση προς τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, θα σηματοδοτήσει την εφαρμογή αυτού που είναι και η διάθεση των πολιτών της Ε.Ε., να προσεγγίσουν ακόμα πλησιέστερα στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Αυτή δεν μπορεί να υλοποιηθεί αν ένα τόσο σημαντικό τμήμα της ηπείρου μας, ευρισκόμενο πλησιέστερα στους δρόμους που μας οδηγούν στις ενεργειακές πηγές, παραμείνει εκτός. Αυτό θα πρέπει ακόμα να προσφέρει σε όλους ίσα δικαιώματα σε μια κοινή ευημερία. Είναι ασφαλώς και ο καλύτερος τρόπος για να εκπληρωθεί και η “ρήτρα” της ειρήνης, σε μια περιοχή που σε όλη την ιστορία της, υπήρξε ευαίσθητος “κρίκος” στην ειρήνη. Διαφορετικά θα εξακολουθήσει να αποτελεί “ενόχληση” στο μαλακό υπογάστριο μιας ευημερούσας κοινωνίας.

Θα μπορούσαν τα Μ.Μ.Ε. να συμβάλλουν θετικά στην πορεία αυτή της διεύρυνσης; Η απάντηση είναι μια και μόνη. Ασφαλώς!

Ίσως προσέξατε ότι λείπουν ειδήσεις από την εσωτερική ζωή των άλλων γειτονικών μας χωρών από τα δελτία ειδήσεων των σταθμών μας και από τις σελίδες των εφημερίδων μας. Μόνον οι “κακές” ειδήσεις φθάνουν εύκολα. Ας μη θεωρηθεί ότι αυτό είναι ελληνικό φαινόμενο. Η Νοτιοανατολική Ευρώπη είναι για την υπόλοιπη ήπειρό μας, περίπου terra incognita. Το ίδιο συμβαίνει και σε κάθε χώρα της περιοχής μας ξεχωριστά. Θα ήθελα να επισημάνω ότι η ΕΤ3 βρίσκεται σε ένα καλό δρόμο, στην προσπάθεια αυτή, καθώς στα δελτία ειδήσεών της και στα προγράμματά της έχει αυξήσει την ενημέρωση στην κατεύθυνση αυτή που είναι και η σωστή.

Θα πρέπει όμως να προωθήσουμε την προσπάθεια της αλληλοενημέρωσης και της αλληλογνωριμίας. Επιβάλλεται η ένταξη της περιοχής μας στο χώρο της ενημέρωσης και της πληροφόρησης, για να μεθοδευτεί σωστά και η πορεία της στην ευρωπαϊκή διεύρυνση και στην πλήρη ένταξη της στα ευρωπαϊκά δρώμενα. Περί αυτού δεν πρέπει να χωράει αμφιβολία. Ας ενθαρρύνουμε λοιπόν κάθε προσπάθεια, καθένας από εμάς, και η ίδια η Ε.Ε.

Τον τελευταίο καιρό έχουμε και συγκεκριμένα δείγματα συνεργασίας στο χώρο της τέχνης. Ο κινηματογράφος και το θέατρο υπήρξε ένα καλό δείγμα συνεργασίας που, ήδη, φέρνει κάποια αποτελέσματα. Πολύ σημαντικά θα τα χαρακτήριζα, αφού σχετίζονται με το χώρο του πολιτισμού. Δεν είναι όμως αρκετά ώστε να παραμείνουμε σ’ αυτά. Πρέπει να προχωρήσουμε.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ τον κύριο Ιωαννίδη. Το λόγο τώρα έχει ο κύριος Σπύρος Σουρμελίδης, Δημοσιογράφος.

ΣΠΥΡΟΣ ΣΟΥΡΜΕΛΙΔΗΣ

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ

“Βαλκάνια και Δίκτυα Πληροφόρησης”

Με πείσμα βαλκανικό θα χρησιμοποιήσω τον όρο Βαλκάνια και όχι αυτόν που θέλει ο τίτλος του συνεδρίου “Νοτιοανατολική Ευρώπη”. Το αν αλλάξουμε το όνομά μας, αν φορέσουμε ένα διαφορετικό “κοστούμι” δεν πρόκειται να αλλάξουμε και την πραγματικότητα, ούτε και τους εαυτούς μας. Και η Ινδοκίνα ονομάστηκε Νοτιοανατολική Ασία, αλλά δεν άλλαξε η μοίρα της εξαιτίας της αλλαγής της ονομασίας.

Η επιμονή στον όρο Βαλκάνια γίνεται και για ακόμα ένα λόγο. Θέλω να επισημάνω ότι μόνο αν εμείς εργαστούμε για να αλλάξουμε την πραγματικότητα που μας περιβάλλει, μόνο τότε αυτή μπορεί ν’ αλλάξει.

Τα τελευταία χρόνια γνωρίσαμε και στα Βαλκάνια συγκλονιστικές αλλαγές, πολλές από τις οποίες ήταν και δραματικές. Σήμερα όλες οι βαλκανικές χώρες βλέπουν ως λύση των προβλημάτων τους την ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο ΝΑΤΟ.

Η ένταξη μπορεί να δίνει πολλά ή λιγότερα πλεονεκτήματα και να δημιουργεί ένα πλαίσιο διαφορετικών προϋποθέσεων, αλλά δεν επιλύει τα κοινωνικά, τα πολιτικά και τα οικονομικά προβλήματα από μόνη της. Άλλωστε συγχρόνως με τις απολαβές υπάρχει και το κόστος που επιφέρει αυτή η ένταξη. Και αυτό πιστεύω ότι ισχύει σε όλους τους τομείς, όπως και στον τομέα της Επικοινωνίας, της Πληροφορικής, των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης ή Επικοινωνίας.

Παράδειγμα η Ελλάδα. Είναι η χώρα η οποία επέβαλε τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα για να ενισχύσει και την αγροτική της οικονομία και την κοινωνία των αγροτικών περιοχών. Και όμως η αγροτική οικονομία της Ελλάδας βρίσκεται στη χειρότερη δυνατή θέση. Άλλο παράδειγμα η Δημόσια Διοίκηση. Δεν είμαστε ευχαριστημένοι από το επίπεδο της Δημόσιας Διοίκησης. Για το λόγο αυτό, είμαστε υποχρεωμένοι να τη βελτιώσουμε και να την προσαρμόσουμε στην κοινωνική πραγματικότητα.

Ακόμα ένα θέμα η Άμυνα. Είμαστε μέλος του ΝΑΤΟ, αλλά αντιμετωπίζουμε το εντονότερο πρόβλημα ασφάλειας, λόγω της Τουρκίας. Κάθε μάλιστα αλλαγή που προκύπτει στο ΝΑΤΟ, όπως π.χ. η Νέα Δομή - μας δημιουργεί νέα πολυπλοκότερα προβλήματα.

Θέλω να τονίσω ότι κυρίαρχο στοιχείο είναι η ίδια η απόφαση της κοινωνίας μιας χώρας, ενός κράτους να εργαστεί για συγκεκριμένα αποτελέσματα. Και αυτή η στοιχειώδης, η απλή σκέψη με την οποία κανείς δεν έχει λόγο να διαφωνήσει λαμβάνει σημαντικές διαστάσεις στη βαλκανική πραγματικότητα.

Πρέπει να τελειώνουμε στα Βαλκάνια, χωρίς να εξαιρώ την Ελλάδα, με τις ψευδαισθήσεις. Το γενικό πλαίσιο, οι συμμαχίες, οι “φίλοι” από μόνα τους δε λύνουν τα προβλήματα του καθενός μας.

Οι ψευδαισθήσεις πολύ περισσότερο δεν πρέπει να μας αγγίζουν στην περίπτωση των Μ.Μ.Ε. Η απόσταση για τους Βαλκάνιους θα είναι πολύ μεγάλη σ’ αυτόν τον τομέα αν δεν επιδιώξουμε να δημιουργήσουμε συγκεκριμένες προϋποθέσεις μόνοι μας. Οι δυσκολίες είναι πολλαπλές.

Υπάρχει η δυσκολία της γλώσσας. Όλες οι βαλκανικές χώρες έχουν γλώσσες "μοναδικές" ή μικρής εμβέλειας. Το θέμα δημιουργεί προβλήματα ακόμα και στη συνεργασία μεταξύ των βαλκανικών χωρών.

Υπάρχει η δυσκολία της τεχνολογίας και της τεχνογνωσίας σε υποδομή. Πόση γνώση στον τομέα αυτό μπορούν να προσθέσουν οι Βαλκάνιοι; Πόσο μπορούν να κάνουν τις δικές τους μετατροπές στις ήδη γνωστές εφαρμογές; Πόση είναι η δυνατότητα παραγωγής λογισμικού; Κρίσιμα θέματα που θα κρίνουν την πορεία.

Υπάρχει η δυσκολία του ανθρώπινου δυναμικού και των επενδύσεων. Γνώστες της παγκόσμιας πραγματικότητας, βασικοί πληροφορητές γι' αυτήν την πραγματικότητα, είναι τα μεγάλα Διεθνή Πρακτορεία Ειδήσεων, τα διεθνούς βεληνεκούς Τηλεοπτικά Δίκτυα. Είναι επίσης τα διεθνούς κύρους ιδρύματα παραγωγής ιδεολογιών, απόψεων, θέσεων, αλλά και πληροφοριών και ειδήσεων.

Η βαλκανική είναι περιοχή όπου τα Μ.Μ.Ε. είναι χρήστες επεξεργασμένων πληροφοριών. Οι δημοσιογράφοι είναι χρήστες καθημερινών επεξεργασμένων πληροφοριών των διεθνών δικτύων ή των μέσων των μεγάλων λεγομένων χωρών. Μερικά παραδείγματα είναι ενδεικτικά. Ακόμα και στις μέρες των μεγάλων αλλαγών και του δραματικού πολέμου στη Γιουγκοσλαβία τα διεθνή δίκτυα είχαν μεγαλύτερη επιρροή παρά τα Μ.Μ.Ε. των βαλκανικών χωρών. Το 1989-1990 όταν άρχισαν οι αλλαγές στην Ανατολική Ευρώπη, το Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων σταματούσε τη συνεργασία του με κάποιες ανατολικές χώρες. Στη Μόσχα απελύθη ο ανταποκριτής για κάποιο διάστημα. Στη Γιουγκοσλαβία οι μεγάλες εφημερίδες της Αθήνας δεν είχαν σταθερούς συνεργάτες τις μέρες του πολέμου. Δε στάλθηκαν μόνιμα οργανωμένα συνεργεία και το θέμα καλύφθηκε με το μικρότερο δυνατό κόστος και στο βαθμό που υπήρχαν άνθρωποι εκεί. Ακόμα σήμερα οι ελληνικές τηλεοράσεις χρησιμοποιούν ντοκυμαντέρ και τηλεοπτικό υλικό από ξένα Πρακτορεία αφού οι ίδιες έχουν περιορισμένο υλικό. Η διαμόρφωση ιδίας αντίληψης είναι μια δύσκολη υπόθεση, αλλά είναι και θέμα επενδύσεων και υποδομής.

Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και με την Τουρκία ή με τη Μέση Ανατολή. Και όμως στην Ελλάδα είναι πολλοί αυτοί που υποστηρίζουν ότι η χώρα μας έχει επιρροή και γνωρίζει πρόσωπα και πράγματα.

Έχω πει και με άλλη ευκαιρία από το βήμα του ΙΣΤΑΜΕ ότι το μεγάλο θέμα για τα ΜΜΕ στην Ελλάδα είναι η "άγνοια", είναι η έλλειψη ολοκληρωμένης εικόνας, η ολοκληρωμένη γνώση των εξελίξεων και των πραγμάτων.

Το θέμα της ενημέρωσης είναι ένα μεγάλο πρόβλημα για την ελληνική κοινωνία και ξεκινά από θέματα καθημερινά. Για να ενημερωθείς πόσες υπογραφές χρειάζεσαι για να υποβάλλεις μια αίτηση πρέπει να χάσεις δύο μεροκάματα.

Ακούγονται κάπως ειρωνικά τα σχόλια διαφόρων υπευθύνων για την κοινωνία της πληροφορίας, για τους δρόμους της πληροφορικής, για τον κυβερνοχώρο. Πού βρίσκονται οι Έλληνες πολίτες, οι Βαλκάνιοι πολίτες σε σχέση με όλα αυτά; Ποιος κυκλοφορεί σ' αυτούς τους "δρόμους" και ποιος έχει τη δυνατότητα να επεξεργαστεί ότι συναντάς πάνω σ' αυτούς τους "δρόμους"; Ερωτήματα κρίσιμα που δεν απαντώνται θεωρητικά, αλλά μόνο με συγκεκριμένη εργασία.

ΚΛΗΜΗΣ ΝΑΥΡΙΔΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΜΕΛΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΙΣΤΑΜΕ

"Σχολιασμός Εισηγήσεων"

Ευχαριστώ και τον κύριο Σουρμελίδη. Βρίσκω ότι ήταν ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες και οι τρεις εισηγήσεις των τριών φίλων δημοσιογράφων, που είναι μαζί μου στο τραπέζι.

Θα κάνω ορισμένα ελεύθερα σχόλια, προσπαθώντας και εγώ από την πλευρά μου κάπως να δημιουργήσω τις προϋποθέσεις για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει. Ελπίζω ότι κάποια στιγμή μπορεί να εμφανιστεί και ο κύριος Πανούσης, ώστε να μας προσφέρει και εκείνος τη δική του την εισήγηση.

Θα έλεγα, αν μου επιτρέπουν οι τρεις εισηγητές, κάπως να συνοψίσω ορισμένα πράγματα από αυτά που άκουσα. Ο κύριος Δελαστίκ μας βάζει ένα πάρα πολύ ενδιαφέρον ζήτημα, που έχει να κάνει με τη σχέση των μέσων μαζικής ενημέρωσης με τα κοινωνικά στερεότυπα, με τον τρόπο δηλαδή με τον οποίο κοινωνικά αντιλαμβάνονται τα υποκείμενα αυτά που συμβαίνουν γύρω τους στον πολιτικό χώρο και όχι μόνο.

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και εδώ είναι πολύ ενδιαφέρον σε αυτή την σχέση, από το ένα μέρος εμπνέονται και στηρίζονται σε αυτά τα στερεότυπα, γιατί αλλιώς δεν μπορεί να πετύχουν αυτό που λέμε μαζική επικοινωνία, δηλαδή είναι γεμάτα από κοινωνικά στερεότυπα και ακουμπάνε σε αυτά τα στερεότυπα και μέσα από τη δουλειά που κάνουν, την καθημερινή, τόσο τα έντυπα, όσο και τα ηλεκτρονικά μέσα, ενισχύουν αυτά τα στερεότυπα.

Έχει πολύ ενδιαφέρον αυτή η κυκλική κίνηση, που από το ένα μέρος τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας ακουμπούν σε αυτά τα στερεότυπα και από το άλλο μέρος ενισχύουν αυτά τα στερεότυπα και αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία σε ότι αφορά τα στερεότυπα, σχετικά με διάφορες εθνικές ή εθνοτικές ομάδες. Ανέφερε ο ομιλητής τα παραδείγματα των Αλβανών πολιτών που βρίσκονται στην Ελλάδα και εργάζονται ή εν πάση περιπτώσει προσπαθούν να ενταχθούν κοινωνικά και αντιμετωπίζουν τις ιδιαίτερες συνθήκες, που όλοι γνωρίζουμε, στη χώρα μας, μιας δυσκολίας κοινωνικής ενσωμάτωσης και ένταξης για πολλούς από αυτούς.

Ο κύριος Ιωαννίδης στάθηκε ιδιαίτερα στο πώς τα μέσα διαμορφώνουν αυτό που λέμε κοινή γνώμη. Τί είναι η κοινή γνώμη; Η κοινή γνώμη είναι αυτό που μετράνε οι δημοσκοπήσεις, πρέπει να ξέρουμε. Η κοινή γνώμη είναι μια φανταστική έννοια και είναι αυτό που οι διάφορες εταιρείες, οι οποίες κάνουν δημοσκοπήσεις, τόσο για τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, όσο και για τις διαφημιστικές εταιρείες, μετρούν ως εκπεφρασμένες κοινωνικές γνώμες για διάφορα ζητήματα.

Πώς λοιπόν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης διαμορφώνουν αυτή την κοινή γνώμη; Ενισχύοντας, όπως είπα και πιο πριν, αυτά τα κοινωνικά στερεότυπα.

Ο κύριος Σουρμελίδης μας μιλά για την επεξεργασία της πληροφορίας. Ας μη ξεχνάμε ότι ζούμε στην εποχή της παγκοσμιοποίησης των πληροφοριών και των ειδήσεων, αυτό που οι Αγγλοσάξονες ονομάζουν "globalisation". Επίσης, ότι σήμερα υπάρχουν διεθνή πρακτορεία πάρα πολύ μεγάλης εμβέλειας και δύναμης, όπως είναι το CNN, τα οποία έχουν την ικανότητα να διαμορφώ-

νουν την αντίληψη του κόσμου σε παγκόσμια κλίμακα για σημαντικά γεγονότα και μας έφερε το παράδειγμα του πολέμου του Κόλπου.

Αυτό είναι ένα ιδιαίτερο παράδειγμα, διότι θα ξέρετε πιθανόν, ότι πολύς κόσμος λέει ότι ο πόλεμος του Κόλπου ήταν ο πρώτος πόλεμος, ο οποίος μεταδόθηκε σε απευθείας μετάδοση. Αυτός ήταν ένας πόλεμος, ο οποίος μεταδόθηκε βέβαια σε απευθείας μετάδοση, αλλά με έναν τρόπο εξαιρετικά ελεγχόμενο και από τις δύο πλευρές και από την πλευρά των Αμερικανών και από την πλευρά των Ιρακινών. Δηλαδή ήταν απολύτως επιλεγμένα αυτά που βλέπαμε στην τηλεόραση και κυρίως βέβαια από την πλευρά των Αμερικανών και του CNN.

Εδώ θα είχα να παρατηρήσω και θα έβαζα ένα ζήτημα για τη συζήτηση. Όταν έχουμε να κάνουμε με θέματα τα οποία αφορούν τη γειτονιά μας, τα Βαλκάνια, τις σχέσεις δηλαδή της Ελλάδας με την Αλβανία, τη Βουλγαρία, την Τουρκία, την πρώην Γιουγκοσλαβία, δεν έχουμε εμείς τη δυνατότητα σε αυτή την επεξεργασία της πληροφορίας, να παρεμβαίνουμε κατά έναν τρόπο πιο δραστικό, ώστε το CNN να μη μας επιβάλει τον τρόπο με τον οποίο εμείς οι ίδιοι θα βλέπουμε τα γεγονότα στη γειτονιά μας; Δυστυχώς, βλέπουμε ότι είναι δύσκολο αυτό το πράγμα.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

«Δομές και Μέθοδοι Ανασυγκρότησης των Χωρών της Ν.Α. Ευρώπης»

Υποενότητα Β': Μ.Μ.Ε. και Πολίτης

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

ΚΛΗΜΗΣ ΝΑΥΡΙΔΗΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου

Μέλος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Να ακούσουμε μερικές ερωτήσεις. Ο κύριος Νεόφυτος Παπαδόπουλος, ο οποίος είναι Πυρηνικός Φυσικός και Μηχανικός από το Κέντρο Ερευνών “Δημόκριτος”.

κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: Νομίζω ότι για να συμβάλουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στην επίλυση των προβλημάτων της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και στη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα μπορούσαν να μην περιοριστούν μόνο σε ειδήσεις, δηλαδή σε σκέτες ειδήσεις, που πολλές φορές υπάρχει αυτό το κυνήγι των ειδήσεων απλώς, αλλά να προβάλλουν και αναλύσεις, με συζητήσεις στρογγυλής τραπέζης ή τα γνωστά παραθυράκια, όπου θα μπορούσαν να συμμετέχουν και ξένοι, δηλαδή των βαλκανικών χωρών. Νομίζω ότι τώρα υπάρχουν οι τρόποι για να γίνει αυτό, ώστε να δούμε, όχι μόνο τις αρνητικές πλευρές, που συνήθως προβάλλονται και τα σκάνδαλα και γενικά τα αρνητικά ζητήματα των χωρών αυτών, συμπεριλαμβανομένης φυσικά και της χώρας μας, αλλά και τα θετικά σημεία και έτσι να δημιουργηθεί ένα κλίμα θετικό, ώστε να διευκολυνθεί και η συνεργασία και γενικά η πρόοδος των χωρών, μέσω σωστής και εποικοδομητικής ενημέρωσης.

Φυσικά αυτό ισχύει και για την Ευρώπη. Νομίζω πρέπει να διαφωτιστεί και η Ευρώπη γενικότερα, για τις θετικές πλευρές των βαλκανικών χωρών, ώστε να σταματήσει αυτή η αρνητική επίδραση, που δυστυχώς παρατηρείται. Νομίζω αυτό θα διευκολύνει και την ενσωμάτωση των βαλκανικών χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Παρακαλώ την κυρία Μαρία Φραγκιαδάκη, Υπεύθυνη Γραμματείας Τύπου ΓΣΕΕ, να μας αναπτύξει την ερώτησή της.

κα. ΦΡΑΓΚΙΑΔΑΚΗ: Θα ήθελα και εγώ να εκφράσω μια ανησυχία, ως ένας πολίτης, αλλά και ως συμμετέχουσα σε θεσμικά όργανα, μπροστά στον κίνδυνο που υπάρχει για τη δημοκρατία, από την υπερεξουσία των ισχυρών πλέον, πανίσχυρων ηλεκτρονικών μέσων μαζικής ενημέρωσης και των εντύπων. Και βέβαια, μπροστά στην υπερεξουσία που διαμορφώνεται από τις νέες μορφές τεχνολογίας, της πληροφορικής και της επικοινωνίας.

Δηλαδή αναπτύσσεται μια νέα μορφή ρατσισμού ανάμεσα στους πλούσιους της πληροφόρησης και στους φτωχούς της πληροφόρησης και αυτή εντείνεται ανάμεσα στα κράτη, στα πλούσια της πληροφόρησης και στα φτωχά κράτη, που αναπαράγουν, όπως πολύ σωστά ειπώθηκε από τους εισηγητές, έτοιμες πληροφορίες. Γινόμαστε δηλαδή εμείς οι δεύτερης κατηγορίας πολίτες, των δεύτερης κατηγορίας κρατών, χρήστες επεξεργασμένων ήδη πληροφοριών.

Αυτό, σε συνδυασμό με την περιθωριοποίηση των θεσμών και την αδυναμία, την ανίσχυρη στάση, στην οποία βρίσκεται ο πολίτης, δημιουργεί κατά τη γνώμη μου ένα μεγάλο κίνδυνο για τη δημοκρατία, την ισονομία, την ισοπολιτεία και την με κάθε μορφής έκφραση της ισότητας.

Εδώ θα ήθελα να βάλω το εξής ερώτημα, αφού έκανα αυτή την εισαγωγή. Ποιός θα πρέπει να είναι ο ρόλος των δημόσιων μέσων, σε εθνικό, σε ευρωπαϊκό ή και σε παγκόσμιο επίπεδο, ώστε να αυτοπροστατευθεί η κοινωνία;

Δεύτερο ερώτημα: Πόσο είναι δυνατόν να αντιμετωπίσουμε ως κοινωνία την υπερεξουσία των ιδιοκτητών των ΜΜΕ απέναντι στους θεσμούς; Πώς δηλαδή οι θεσμοί θα παράγουν πολιτική και δε θα υλοποιούν πολιτική, που υποδεικνύεται από τους ισχυρούς.

Και τρίτο ερώτημα: Πόσο είναι δυνατό να διαμορφώσουμε μια ρύθμιση της απορρυθμισμένης μορφής του ραδιοηλεκτρικού τοπίου, που είναι ιδιαίτερα αισθητό στη χώρα μας και πιστεύω ότι σε κάποιο αντίστοιχο επίπεδο βρίσκεται και στον υπόλοιπο χώρο των Βαλκανίων;

Υπάρχει δηλαδή μια ανεξέλεγκτη χρήση των ραδιοηλεκτρικών συχνοτήτων, η οποία δεν έχει ρυθμιστεί και είναι και δύσκολο να ρυθμιστεί, παρ' όλο που τελευταία έχουν γίνει κάποιες προσπάθειες. Αλλά πώς εμείς, ως άνθρωποι, που δουλεύουμε στο χώρο των μέσων μαζικής ενημέρωσης ή που δουλεύουμε στους θεσμούς, μπορούμε να καταθέσουμε τη δική μας συμβολή; Πώς βλέπετε εσείς, σαν εισηγητές, αυτή την κατάσταση να αντιμετωπίζεται; Με ποιούς τρόπους αναφορικά με τη ρύθμιση του ραδιοηλεκτρικού τοπίου, που ολοένα και περισσότερο γίνεται ανάγκη να υπάρξει, κατά τη γνώμη μου.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ την κυρία Φραγκιαδάκη.

Παρακαλώ τον κύριο Νίκο Μουρούτσο, Δικηγόρο, ο οποίος απευθύνει μια ερώτηση ειδικά στον κύριο Δελαστίκ, να αναπτύξει το ερώτημά του.

κ. ΜΟΥΡΟΥΤΣΟΣ: Τόσο ο κύριος Δελαστίκ, όσο και ο κύριος Σουρμελίδης, έκαναν δύο φαινομενικά άσχετες μεταξύ τους νύξεις. Ο κύριος Σουρμελίδης στο κλείσιμο της παρέμβασής του αναφέρθηκε στο γεγονός που όλοι παρατηρούμε, ότι στις λεωφόρους της πληροφόρησης, τις σύγχρονες λεωφόρους πληροφόρησης, δε συμμετέχουν οι βαλκανικοί λαοί και ενδεχομένως όχι τόσο όσο θα μπορούσε και ο δικός μας λαός.

Ο κύριος Δελαστίκ είπε ότι, κατά τη γνώμη του, το εγχείρημα της Κρήτης δεν είχε την προσδοκώμενη επιτυχία, στο μέγεθος που πολλοί από εμάς θα το ήθελαν, ακριβώς γιατί κάποιοι από τους Βαλκάνιους ηγέτες σκέφτηκαν ότι οι καλύτερες μεταξύ τους σχέσεις, σημαίνουν ενδεχομένως και μια αρνητική επιβάρυνση της ευρωπαϊκής προοπτικής των χωρών τους.

Θα ήθελα να ρωτήσω, αν ήταν δυνατόν αυτά τα δύο ζητήματα να αντιμετωπιστούν σαν ένα ενιαίο θέμα. Αν δηλαδή οι σύγχρονες τεχνικές δυνατότητες στο χώρο της πληροφόρησης και της ενημέρωσης, δίνουν την ευκαιρία μιας μεγαλύτερης αλληλοκατανόησης, ώστε το ψευδοδιήμμα καλύτερες ενδοβαλκανικές σχέσεις ή πιο άμεση ευρωπαϊκή προοπτική, να απαντηθεί στην πράξη και να απαντηθεί με έναν καταφατικό, με έναν θετικό τρόπο, για τους λαούς και τις προοπτικές τους.

Και το δεύτερο: Αν ο κύριος Σουρμελίδης βλέπει μια συγκεκριμένη λύση, μια πρόταση τέλους πάντων, σε σχέση με το ερώτημα που ο ίδιος εμμέσως πλην σαφώς έθεσε. Και αν ο κύριος Δελα-

στίκ πιστεύει ότι αυτός ο φόβος, που, αν δεν κάνω λάθος, κυρίως από την πλευρά της Ρουμανίας εκδηλώθηκε, θα υπερπηδηθεί στο μέλλον ή θα είναι ένα μόνιμο χαρακτηριστικό των διαβαλκανικών σχέσεων.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστούμε τον κύριο Μουρούτσο. Παρακαλώ και την κυρία Ευαγγελία Μερκουρέα, να μας αναπτύξει και εκείνη την ερώτησή της.

κα. ΜΕΡΚΟΥΡΕΑ: Επειδή ο δημοσιογραφικός λόγος, λειτουργεί ως πρότυπο, δραττώμενη την ευκαιρία της παρατήρησης - επισήμανσης του κυρίου Δελαστίκ, θέλω να σας πω ότι απαιτείται η κατάθεση συγκεκριμένων προτάσεων για την άρση αυτής της εικόνας και των γενεσιουργών ίσως αιτιών που την προκαλούν, προκειμένου για την κατάρριψη των κοινωνικών στερεοτύπων.

Ποιές είναι αυτές οι προτάσεις και πώς μπορεί να επιτευχθεί αυτή η κατάρριψη των κοινωνικών στερεοτύπων; Δεδομένης δε της εμπορευματοποίησης του τύπου, μήπως επήλθε η στιγμή να συνειδητοποιήσουμε τις ευθύνες μας ως δημοσιογράφοι, που αναπόφευκτα συμβάλλουμε περισσότερο ή λιγότερο στη μόρφωση του πολίτη και τη διαμόρφωση ακόμη και των κοινωνικο-πολιτικών και άλλων δομών. Αυτό, βέβαια, μπορεί να επιτευχθεί, με την ουσιαστική μας προσήλωση και με την ουσιαστική τήρηση της δεοντολογίας;

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Η τελευταία ερώτηση είναι της κυρίας Ιωάννας Πουλή.

κα. ΠΟΥΛΗ: Είπε ο συντονιστής της συζήτησης, ότι αποδεικνύεται και με το ακραίο παράδειγμα του Κόλπου, ότι η άμεση λήψη των πληροφοριών και η ουσιαστική, αντικειμενική επεξεργασία τους, είναι δύσκολη, αλλά ευτυχώς δεν είναι αδύνατη.

Ήθελα να ρωτήσω, με ποιούς τρόπους νομίζετε ότι θα έπρεπε να συντονιστεί η απαραίτητη συνεργασία, σε εθνικό και σε περιφερειακό επίπεδο, μιλάμε για τη βαλκανική περιοχή αυτή τη στιγμή, αυτό μας ενδιαφέρει, ώστε να υπάρχει δυνατότητα αντικειμενικότητας, άμεσης λήψης της πληροφόρησης, αντικειμενικής επεξεργασίας και προβολή της στο κοινό, ώστε οι πολίτες και οι κοινωνίες να είναι αντικειμενικά, όσο είναι δυνατόν, πληροφορημένες, για να αντιδρούν και πιο υπεύθυνα, σαν άτομα, σαν πολίτες και για να ανέβει το επίπεδο το πολιτικό και το πολιτιστικό των βαλκανικών χωρών και της δικής μας πατρίδας, που είναι και το ζητούμενο για κάθε κοινωνία.

Το ερώτημα αυτό το συσχετίζω με το ερώτημα, κατά πόσο θα μπορούσε να αναπτυχθεί, να συντονιστεί σε όλους τους τομείς, η συνεργασία των βαλκανικών χωρών, ώστε να αντιμετωπίσει κατ' αρχήν τα προβλήματα που μας απασχολούν, στο δικό της επίπεδο, με τις δικές της δυνατότητες η περιοχή αυτή, κάτι στο οποίο θα πρέπει να συμβάλουν και οι πολιτικές ηγεσίες όλων των χωρών.

Θεωρώ εδώ πέρα ότι η Ελλάδα θα μπορούσε να παίξει ουσιαστικό, αντικειμενικό και προωθητικό ρόλο, όχι με την έννοια της ηγετικής δύναμης, γιατί αυτό απωθεί τους λαούς και προκαλεί αντιδράσεις, αλλά ότι πρέπει να δείξει, ότι πραγματικά σέβεται τον πολιτισμό τους, τα δικαιά τους, τις ανάγκες τους τις οικονομικές και να μην παρουσιάζεται ότι ενδιαφέρεται περισσότερο για τα οικονομικά οφέλη που θα είχε από τη διείσδυση στις χώρες αυτές.

Έχει επικρατήσει αυτός ο όρος οικονομική "διείσδυση", εκμετάλλευση των ευκαιριών και τα λοιπά. Αυτό επικράτησε από την πτώση των καθεστώτων και νομίζω ότι δε συμβάλλει θετικά αυτή η άποψη. Η Ελλάδα, όπως όλοι το καταλαβαίνουμε και είναι πολύ απλό, θα ενισχυθεί στη συνείδηση αυτών των λαών, με την πραγματική, καλή θέλησή της, να συμβάλει και να βοηθήσει, γιατί δεν είναι μονάχα προς το συμφέρον αυτών, είναι κυρίως προς το συμφέρον της Ελλάδας.

Έτσι λοιπόν, θα έπρεπε να βοηθηθεί αυτή η όλη προσπάθεια, με περισσότερες, πιο συντονισμένες και πιο άμεσες και πιο συχνές πρωτοβουλίες της Ελλάδας για τη συνεργασία και έτσι θα

υποχρεωθεί και η Τουρκία να συνεργαστεί. Αυτό το καταλαβαίνουμε όλοι, αλλά το ερώτημα είναι: Γιατί δε γίνεται; Δηλαδή πιο συντονισμένα. Βέβαια έχουν γίνει κάποια βήματα.

Να μην περιμένουμε τους Ευρωπαίους. Οι Ευρωπαίοι δεν είναι θεοί. Βεβαίως, δεν αμφιβάλλει κανείς ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι θετικό πλαίσιο, και βοηθάει τους λαούς, αλλά ειπώθηκε εδώ πέρα από τους ομιλητές, ότι πρέπει εμείς να πάρουμε άμεσα πρωτοβουλίες, γιατί είναι δικά μας τα προβλήματα, πάνω από όλα. Ήθελα να συσχετίσω αυτές τις δύο ερωτήσεις.

Θα ήθελα επίσης να ρωτήσω, αν υπάρχει άμεσο πρόγραμμα του ΙΣΤΑΜΕ ή της κυβέρνησης, πρωτοβουλίες συλλογικές, για τη συνεργασία στα Βαλκάνια. Ήδη υπάρχουν κάποιες προτάσεις από το συνέδριο που είχε γίνει στην Κρήτη. Αν έχετε κάνει κάτι πιο συγκεκριμένο και πιο ολοκληρωμένο θα ήθελα να το παρουσιάσετε.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ την κυρία Πουλή. Είναι σαφής η ερώτησή σας. Έχω ένα μικρό σχόλιο, όταν τελειώσουν οι τρεις δημοσιογράφοι. Θα είναι ένα σχόλιο ειδικά για την ερώτησή σας, από εμένα, αφού με αναφέρατε κιόλας. Κύριε Δελαστίκ, παρακαλώ να μας σχολιάσετε τις ερωτήσεις.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΕΛΑΣΤΙΚ: Σε ό,τι αφορά το θέμα των υποψιών που έχουν πολλές οι βαλκανικές χώρες, θα έλεγα ότι όλες ανεξαιρέτα και θα πω το γιατί, πιστεύουν ότι το θέμα της σύσφιξης της διαβαλκανικής συνεργασίας αποτελεί στην πραγματικότητα ένα τέχνασμα, το οποίο προωθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, για να υποκαταστήσει και τη θέλησή τους για ένταξη.

Προσέξτε. Η Ρουμανία, σωστά επισημάνθηκε, ήταν η κορυφή του παγόβουνου, όμως. Η Σλοβενία τμήμα της παλιάς Γιουγκοσλαβίας ήταν επίσης άλλο ένα. Θεωρεί, τον εαυτό της ως Κεντροευρωπαϊκή χώρα. Σε τέτοιο βαθμό, που υπάρχει ισχυρότατο κίνημα στους κόλπους της, που ζητάει την ενσωμάτωση της Σλοβενίας στην Αυστρία. Μέχρι που επιχειρήθηκε να εκδοθεί χαρτονόμισμα της Σλοβενίας, επίσης, από το κράτος εννωμό, το οποίο να έχει έναν Αυστριακό Δούκα, τον Δούκα της “Κλαγκεφούρτης”, εικονιζόμενο. Αυτό προκάλεσε τις διαμαρτυρίες της Αυστρίας.

Η Σλοβενία βέβαια, καταλαβαίνετε, περιττό να το προσθέσω, ότι δεν ήρθε στη σύνοδο της Κρήτης. Δεν ήρθε όμως ούτε η Κροατία, η οποία επίσης θεωρεί εαυτήν Κεντροευρωπαϊκή χώρα, παρ’ όλο που κολυμπώντας πας από την Αλβανία, δηλαδή δίπλα στην Αλβανία φτάνουν οι Κροατικές ακτές.

Τέτοιο ζήτημα έβαλε και η Σερβία, εκτός από τη Ρουμανία, που είπαμε, που έφτασε σε τέτοιο βαθμό, ώστε να μην καταστεί δυνατή η έκδοση διακήρυξης. Δεν εκδόθηκε διακήρυξη, έτσι που τη σκεφτόταν, έτσι που φιλοδοξούσε και φιλοδοξούσε ευγενώς, αυτό να το πούμε, η Ελληνική κυβέρνηση, σε αυτή τη φάση.

Άρα λοιπόν το πρόβλημα είναι πολύ σοβαρότερο, πολύ βαθύτερο και χρειάζεται να συνειδητοποιήσουμε την έκτασή του, για να το αντιμετωπίσουμε.

Πώς αντιμετωπίζεται; Πολύ σωστά γίνεται η ερώτηση. Είχα ένα εξάμηνο μια εκπομπή, με τίτλο “Εδώ Είναι Βαλκάνια”, που αποσκοπούσε ακριβώς σε αναλύσεις, παρουσίαση της κατάστασης στις βαλκανικές χώρες. Ξέρετε από πού έβρισκα τα θέματα, τις πηγές πληροφόρησης; Από το Βρετανικό Ρόυτερς, από το Γαλλικό Πρακτορείο και από τον Δυτικοευρωπαϊκό Τύπο, τη “Μοντ”, καμιά φορά από τη “Γκάρντιαν”. Από εκεί. Εγώ, ένας Βαλκάνιος, μιλούσα για τους υπόλοιπους λαούς των Βαλκανίων, με βάση τις πληροφορίες που μου έδιναν οι Αμερικάνοι, οι Γερμανοί, οι Γάλλοι.

Καταλαβαίνετε λοιπόν, μέσα σε αυτές τις συνθήκες και αν πάρετε υπόψη σας ότι στη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας εκδηλώθηκε εντονότατα ο ανταγωνισμός Ηνωμένων Πολιτειών και Γερμα-

νίας, για το τί θα γίνει στην περιοχή αυτή. Από αυτούς λοιπόν θα πάρουμε τις πληροφορίες, με αυτές τις πληροφορίες δουλεύουμε και αυτή την εικόνα υποτίθεται ότι προσπαθούμε να βελτιώσουμε. Δε γίνεται έτσι. Είναι ξεκάθαρο.

Μάλιστα, εδώ να πούμε και κάτι, γιατί φταίμε και εμείς οι δημοσιογράφοι. Το Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων κάνει στη Θεσσαλονίκη πολύ καλή δουλειά, στέλνει καθημερινά δελτία τέτοια. Τα αρχικά είναι ΜΠΕ. Ξέρετε πώς είναι στη δημοσιογραφική αργκό το Πρακτορείο αυτό; Πώς αποκαλείται; ΜΑΤΕ. Με σαφή αιχμή, ότι τι είναι αυτές οι μπουρδες που μας στέλνει τώρα! Μιλάω τώρα για ευθύνες των δημοσιογράφων, για το τί κάνουν στην κατεύθυνση αυτή.

Δε βάζω στην ίδια κατηγορία όλους τους δημοσιογράφους, λέω όμως πια είναι η κυρίαρχη τάση. Αυτό που θέλω να περιγράψω εδώ, είναι η τάση, η οποία προβάλλεται. Τώρα το αν μερικές δεκάδες άνθρωποι προσπαθούν να κάνουν κάτι καλύτερο, είναι προς τιμήν τους, αλλά δεν αλλάζει ακόμη τη συνολική κατάσταση.

Το ζήτημα λοιπόν αυτό, δεν μπορεί να λυθεί: **Πρώτον**, χωρίς πάρα πολλά χρήματα. Η ενημέρωση είναι πανάκριβη υπόθεση. Πρέπει κάποιος να αποφασίσουν να τα ξοδέψουν και κύρια οι εκδότες των εφημερίδων. Έχουν τέτοια διάθεση; Αν δεν έχουν, δεν αρκεί να έχετε ένα Σουρμελίδη, έναν Ιωαννίδη, ένα Δελαστίκ, που να σας επισημαίνουν το πρόβλημα. Αμα δεν πάει ο ανταποκριτής να ζήσει στη Σόφια, να ζήσει στα Σκόπια, να ζήσει στα Τίρανα, τί θα μεταδίδει; Θα διαβάζει και αυτός εφημερίδες ξένες και θα μας λέει. Αυτό λοιπόν είναι το πρώτο ζήτημα, το καθοριστικό.

Έχει αυτό αποτέλεσμα; Και βέβαια έχει. Θυμάστε πόσο εντυπωσιακή ήταν η κάλυψη της εξέγερσης στην Αλβανία, όταν δεκάδες Έλληνες δημοσιογράφοι πήγαν εκεί; Δε λέω ότι ήταν οι καλύτερες δυνατές ανταποκρίσεις όλες, το ζήτημα ήταν όμως ότι φτάσαμε στο σημείο να αντιστραφεί η κατάσταση και τα ευρωπαϊκά πλέον μέσα ενημέρωσης να παίρνουν ειδήσεις από τους Έλληνες ανταποκριτές. Να λοιπόν μια συγκεκριμένη δυνατότητα, η οποία υπάρχει. Πρακτικά έχει αποδειχθεί η χρησιμότητά της και πάλι όμως δεν κάνουμε τίποτα για να μη συνεχιστεί αυτό το πράγμα.

Και αν θέλετε και κάτι ακόμα; Να στείλουμε δικό μας άνθρωπο, όχι στέλνοντας απλά και μόνο ένα ρεπόρτερ που είναι διαθέσιμος εκείνη τη στιγμή. Άλλο πράγμα θα σου πει ένας που θα τον βάλεις από το αστυνομικό ρεπορτάζ και θα του πεις “τράβα τώρα στα Τίρανα να δεις πώς πέφτουν οι πυροβολισμοί” και άλλο ένας άνθρωπος που θα ζει διαρκώς εκεί, θα είναι ενημερωμένος για τις πολιτικές εξελίξεις της χώρας και θα επιχειρεί να εντάξει στο σωστό πλαίσιο, τα όσα γίνονται.

Αυτό λοιπόν είναι ένα πράγμα, το οποίο έχει τεράστια σημασία να γίνει και είναι πολύ συγκεκριμένος ο τρόπος. Δεν το κάνει συστηματικά, ούτε το Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων, ούτε το κράτος δηλαδή, το οποίο έχει τα χρήματα για να το κάνει. Και υποτίθεται πως θέλει να κάνει και βαλκανική πολιτική.

Για να μη μακρυγορήσω εγώ, να υπάρχει χρόνος και για τους άλλους συναδέλφους, θα αναφερθώ ακόμα μόνο στο θέμα των στερεοτύπων. Ειπώθηκε πολύ σωστά από τον κύριο Ναυρίδη, ότι δεν είναι τα μέσα ενημέρωσης που δημιουργούν το στερεότυπο. Το στερεότυπο διαμορφώνεται στην κοινωνική συνείδηση, τα μέσα με το που θα το προβάλουν, το καθιερώνουν, το κατοχυρώνουν, το πολλαπλασιάζουν.

Με άλλα λόγια και αυτό διαφέρει από άλλα ζητήματα, στα οποία οι ευθύνες των μέσων ενημέρωσης είναι πολύ μεγαλύτερες, σε θέματα τέτοια, εννοώ εξωτερικής πολιτικής, που σχετίζονται όμως με κινήσεις πληθυσμών, με δραστηριότητες ομάδων πληθυσμού και τα λοιπά, πολύ πριν τα

μέσα ενημέρωσης δημιουργήσουν την εικόνα του Αλβανού εγκληματία, αυτή έχει δημιουργηθεί μέσα στις ίδιες τις μάζες.

Πρέπει δε να πω, ότι στην Ελλάδα, αν θέλετε τη γνώμη μου σε αυτό, είναι από τα λίγα θέματα που δεν πρέπει να κατηγορήσουμε τα μέσα ενημέρωσης, διότι πιστεύω πως η εικόνα που δίνουν τα μέσα ενημέρωσης σε τέτοιου είδους στερεότυπα, είναι σαφώς καλύτερη, σαφώς πιο αντιρατσιστική, από στερεότυπα που κυκλοφορούν μέσα στον κόσμο και μάλιστα σε τμήματα του πληθυσμού, πολύ διαδεδομένα. Για να αντιστραφεί αυτή η εικόνα, πρέπει παραδείγματος χάριν να τακτοποιηθεί η θέση των Αλβανών εργαζομένων, των Αλβανών μεταναστών, στη χώρα μας.

Να αποκτήσουν εκείνους τους όρους κοινωνικής διαβίωσης, που δε θα τους οδηγούν στο να κάνουν και τις μικροκλοπές ή το κάποιο μεγαλύτερο έγκλημα, το οποίο γεννάει την αντανάκλαση στην κοινωνική συνείδηση, γιατί και εμείς είχαμε μετανάστες και ειδικά φρίττω να σας πω και κάτι προσωπικό, παρ’ όλο που δεν το συνηθίζω.

Όταν ήμουν πέντε χρονών, λόγω της δουλειάς του πατέρα μου, μετακινήθηκα συχνά. Στα πέντε μου χρόνια είδα τον καλύτερό μου φίλο πάνω σε ένα κάρο με την οικογένειά του, να φεύγουν μετανάστες στην Αυστραλία. Στα 11 χρόνια μου, ο καλύτερός μου φίλος έφυγε για την Αμερική, με την οικογένειά του. Στα 18 μου χρόνια έχασα τον καλύτερό μου φίλο, που έφυγε στον Καναδά για μετανάστης. Όταν λοιπόν σε μια χώρα, σαν την Ελλάδα, βλέπω να δημιουργείται κλίμα εναντίον των μεταναστών, σε μια χώρα που έχει ζήσει από τη μετανάστευση έναν αιώνα, πιστεύω ότι είναι ένα έγκλημα εναντίον της ίδιας της εθνικής μας ταυτότητας πρώτα από όλα.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Δίνω το λόγο στον κύριο Ιωαννίδη να συνεχίσει.

ΤΑΣΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Ήδη ο συνάδελφος, ο Γιώργος ο Δελαστίκ έχει αναφερθεί εκτενώς στα θέματα. Πράγματι, έχω να πω ότι υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις ακόμα, στην προσπάθειά μας να έχουμε μια πλήρη και αντικειμενική ενημέρωση, γιατί αυτός είναι και ο στόχος τον οποίο πρέπει να προσεγγίσουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Αυτός είναι ο στόχος των δημοσιογράφων. Είναι ένας στόχος και επαγγελματικός και ένα καθήκον, πολλές φορές αποδεικνύεται και δύσκολο, πολλές φορές είναι και κάτι άπιαστο για μας.

Υπάρχουν αντικειμενικές δυσκολίες, υπάρχει αυτή η ανάγκη της επένδυσης σοβαρών κεφαλαίων στο στόχο της καλής ενημέρωσης. Κακή ενημέρωση είναι πολύ εύκολο να έχει κανείς, όπως και ανακύκλωση, αυτό στο οποίο αναφέρθηκα και στην τοποθέτησή μου την αρχική, την ανακύκλωση των πληροφοριών, οι οποίες ήδη έχουν επιλεγεί.

Και έχουν επιλεγεί με μια πολύ συγκεκριμένη λογική. Με τη λογική δηλαδή, η οποία προσιδιάζει στον τρόπο που αντιλαμβάνεται μια ολόκληρη κοινωνία, η οποία δεν είναι στο ίδιο στάδιο ανάπτυξης, στην ίδια λογική, δεν έχει τις ίδιες ηθικές και αισθητικές αξίες, έχει διαφορετικές, τελειώς, πολλές φορές, διαφορετικές ανάγκες. Κατά συνέπεια, ένας τεράστιος όγκος πληροφοριών, ο οποίος για τα Βαλκάνια είναι αναγκαίος, πολύ συχνά χάνεται απαρατήρητος στα δυτικά μέσα ενημέρωσης.

Έτσι, μπορούμε να δικαιολογήσουμε πάρα πολλά κενά σημεία και πάρα πολλές απορίες που υπάρχουν και πάρα πολλά κενά στον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τους γείτονές μας. Πολλές φορές, επειδή το όνομα “Βαλκάνια” δεν ηχεί και πολύ καλά στη Δύση, πολύ συχνά είμαστε δέκτες αρνητικών εντυπώσεων, ακριβώς για την προέλευση των ειδήσεων. Προέρχονται από τα Βαλκάνια, κατά συνέπεια το θετικό στοιχείο έχει ήδη εξουδετερωθεί. Έχει ήδη γίνει ένα πρώτο φιλτράρισμα και σε αυτό είχα αναφερθεί στην τοποθέτησή μου. Έχουμε λοιπόν σοβαρά προβλήματα στην προσέγγιση της ειδησης.

Θα ήθελα να πω, με τη δημοσιογραφική προσέγγιση του προβλήματος, που τέθηκε μόλις πριν

λίγο σε μια επισήμανση, ότι πρέπει ο δημοσιογράφος να είναι παρών στο γεγονός, παρών στο φαινόμενο που περιγράφεται. Δεν είναι δυνατό να μεταφέρει το γεγονός μέσω άλλων μέσων. Ήδη έχει γίνει όργανο μιας άλλης πληροφόρησης. Είναι αναγκασμένος λοιπόν εμμέσως να μεταφέρει διαφορετικά αυτή την ειδηση και αυτό έχει ήδη μειώσει κατά πολύ την πραγματική εικόνα του γεγονότος και τη σημασία του.

Βεβαίως, δε θα πρέπει να αναφερθούμε στα τεχνικά θέματα. Οι δημοσιογράφοι κατά τεκμήριο, πρέπει να ανταποκρίνονται σε ορισμένα στάνταρ, που τους επιτρέπουν να βγάλουν πέρα τα δύσκολα καθήκοντά τους. Πολλές φορές είναι πάρα πολύ δύσκολα τα καθήκοντα, το είδαμε αυτό στις τελευταίες εξελίξεις που συντάραξαν τη γειτονική μας Αλβανία, αλλά και νωρίτερα ακόμα στην πολεμική περίοδο, στους χώρους της Βοσνίας - Ερζεγοβίνης και πολλές φορές είδαμε εικόνες, οι οποίες έδειχναν και συναδέλφους να ζουν πολύ δύσκολες στιγμές. Μη ξεχνάμε ότι υπήρξαν και δημοσιογράφοι θύματα.

Θα ήθελα να πω, ότι πράγματι γίνεται μια προσπάθεια. Δε θα μπορούσαμε να είμαστε πολύ εκτενείς στις τοποθετήσεις μας, αλλά έχουν δρομολογηθεί κάποιες εξελίξεις. Επισήμανα κάποιες στο χώρο του πολιτισμού. Θα πρέπει να πούμε ότι και οι Ενώσεις των Δημοσιογράφων στις βαλκανικές χώρες έχουν ξεκινήσει μια προσπάθεια να δημιουργηθεί ένα δίκτυο, το οποίο θα διευκολύνει και τη ροή των πληροφοριών. Δηλαδή να αναπτύξουν οι δημοσιογράφοι μεταξύ των βαλκανικών χωρών μια τέτοια συνεργασία, η οποία θα επιτρέψει και ένα άλλο πλαίσιο επικοινωνίας και διασταύρωσης πληροφοριών, αλλά και μετάδοσης πληροφοριών, οι οποίες έτσι και αλλιώς σήμερα χάνονται.

Είναι μια προσπάθεια, η οποία έχει ξεκινήσει. Ίσως δεν προχωράει με τα βήματα που είναι αναγκαία, δεν προχωράει όσο γρήγορα θα έπρεπε, αλλά πάντως θα πρέπει να τύχει της ενθάρρυνσής μας και να εξελιχθεί και να βρει και ανταπόκριση σε όλο τον υπόλοιπο βαλκανικό χώρο.

Θα ήθελα να τοποθετηθώ και στην καλή δουλειά πράγματι που κάνει το Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων. Εδώ όμως είναι ένα τυπικό παράδειγμα της αδυναμίας μας. Πράγματι, κάνει πολύ καλή δουλειά και καλές αναλύσεις από τις γειτονικές μας χώρες, αλλά ποιο είναι το αρνητικό σημείο; Έχει περίπου 24 ώρες καθυστέρηση στη ροή της πληροφορίας. Καταλαβαίνετε ότι όταν φθάνουν οι πληροφορίες, είναι ήδη παλιές. Είναι λοιπόν αδυναμίες, που αν δεν καταφέρουμε να τις υπερβούμε, θα αναπαράγουμε το ίδιο το πρόβλημα.

Υπάρχουν και άλλα μέσα φυσικά, τα οποία μας επιτρέπουν να έχουμε μια ευθεία εικόνα, στο τί ακριβώς υπάρχει και τί λειτουργεί στο γειτονικό μας χώρο. Κάποια συγκεκριμένη πρόταση ομιλητή, του κυρίου Παπαδόπουλου αν δεν κάνω λάθος, αναφέρεται σε στρογγυλά τραπέζια και σε παράθυρα στην τηλεόραση. Είναι κάτι το οποίο λίγο ή πολύ γίνεται, αλλά εμφανίζει πολύ χαμηλότερη συχνότητα από αυτή που θα έπρεπε να υπάρχει, νομίζω.

Πράγματι, ο τρόπος με τον οποίο ένας ομιλητής τοποθετείται σε γεγονότα, είναι ο τρόπος του διαλόγου και όχι τόσο η ίδια η πληροφόρηση. Η ίδια η πληροφόρηση που προκύπτει από τα λεγόμενα, είναι βέβαια ένα στοιχείο, αλλά και ο τρόπος και άλλα στοιχεία, συγκροτούν μια εικόνα, η οποία είναι πολύ δύσκολο να μεταφερθεί με το γραπτό λόγο, διότι είναι μια σχέση βιωματική. Η εικόνα της τηλεόρασης είναι βιωματική πλέον και εκεί είναι και το σημείο, στο οποίο πάρα πολλοί βασίζονται και διαμορφώνουν την κοινή γνώμη. Στοιχείο, για το οποίο έγινε μεγάλη αναφορά νωρίτερα.

Πράγματι, τα μεγάλα δίκτυα, τα παγκόσμιας εμβέλειας, θα πρέπει να επιστημόνουμε ότι έχουν ένα πλεονέκτημα εδώ, σε σχέση με όσες προσπάθειες εμείς κάνουμε και για ακόμα μεγαλύτερη βελτίωση. Γιατί; Σε ένα συγκεκριμένο σημείο υπερέχουν. Είναι οι αυθεντίες στο χώρο της πληροφόρησης. Και ξέρετε, η αυθεντία πολύ δύσκολα μπορεί να καταρριφθεί.

Μπήκανε και θέματα δεοντολογίας δημοσιογραφικής, για τα οποία νομίζω θα πρέπει να μιλήσουμε με κάποια ταχύτητα. Πράγματι, υπάρχουν ζητήματα. Δε θα μπορούσα να πω ότι κύριο χαρακτηριστικό του Τύπου του Ελληνικού, είναι το πρόβλημα της παράβασης των αρχών της δεοντολογίας, γιατί λίγο ή πολύ είναι σεβαστές οι αρχές αυτές. Ίσως έχουμε να κάνουμε με κάποια όχι πολύ συχνά φαινόμενα, τα οποία και πάλι μπορεί να βασίζονται σε κακή προσέγγιση.

Ήδη ο συνάδελφος Δελαστίκ ανέφερε κάποια παραδείγματα. Το να καλέσεις συνάδελφο, που κάνει αστυνομικό ρεπορτάζ ή ακόμα και αθλητικό, έχει συμβεί, να καλύψει γεγονότα μιας κοινωνικής έκρηξης, όπως ήταν αυτά στην Αλβανία, είναι αυτονόητο ότι θα οδηγήσουν σε μια κακή συλλογή πληροφοριών και βέβαια δε θα γίνει η επεξεργασία που χρειάζεται, με αποτέλεσμα να υπάρξει μια εικόνα, η οποία είναι λανθασμένη. Αυτό δεν είναι θετική συμβολή στη διαμόρφωση μιας καλά πληροφορημένης κοινής γνώμης. Αυτό είναι το αδύνατο σημείο μας.

Είναι ένας κρίκος πολύ λεπτός, σε ένα πολύ ευαίσθητο περιβάλλον, το οποίο ονομάζεται συγκροτημένη πληροφόρηση.

Νομίζω ότι λίγο - πολύ καλύψαμε τα περισσότερα από τα ερωτήματα. Ο συντονισμός της πληροφόρησης είναι το κεφαλαιώδες πρόβλημα. Ο συντονισμός των δημοσιογράφων στο βαλκανικό χώρο, είναι το κεφαλαιώδες πρόβλημα και είναι πάρα πολύ χαρακτηριστικό αυτό που ανέφερε ο συνάδελφος ο Δελαστίκ, ότι για την εκπομπή του συνέλεξε υλικό από Δυτικά έντυπα.

Αυτό είναι το ενδεικτικό σημείο, στο οποίο πρέπει να αποδεχτούμε όλοι, ότι βρισκόμαστε σε εμβρυακό σημείο, στην ανάπτυξη αυτής της προσπάθειας, για ανεμπόδιστη ροή πληροφοριών από το συγκεκριμένο χώρο. Δε νομίζω ότι υπάρχει αμφιβολία σε κανέναν από τους συνομιλητές, ότι πολύ ευκολότερα μπορούμε να είμαστε ενημερωμένοι για το τί συμβαίνει στη Ρώμη, στην Ουάσιγκτον, στο Τόκιο.

Θυμάστε όλοι τί συνέβη με τα χρηματιστήρια και πόσο εύκολα έφτασε αμέσως η ειδηση σε μας. Αλλά τα γεγονότα που μπορεί να συμβαίνουν σε πολύ γειτονικές μας περιοχές, όπως είναι το απρόοπτο ενός σεισμού ή μιας πλημμύρας ή κάποιας φυσικής καταστροφής ή ας μιλήσουμε και για κάτι πιο ευχάριστο, προσεγγίζονται από εμάς πάρα πολύ δυσκολότερα.

Κατά συνέπεια, έχουμε ένα τεράστιο πεδίο, στο οποίο πρέπει να αναπτύξουμε προσπάθειες και συντονισμό και νομίζω ότι εδώ δεν είναι μόνο οι Έλληνες δημοσιογράφοι που μπορούν να έχουν συμβολή, αλλά και οι άλλοι συνάδελφοι, οι οποίοι πρέπει τελικά να εντάξουν και τους εαυτούς τους σε μια συνολική προσπάθεια.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ τον κύριο Ιωαννίδη. Παρακαλώ, κύριε Σουρμελίδη, να κάνετε και εσείς το δικό σας σχόλιο.

ΣΠΥΡΟΣ ΣΟΥΡΜΕΛΙΔΗΣ: Στην αρχική μου τοποθέτηση, μίλησα για άγνοια. Δεν εννοώ ότι εδώ δημοσιογραφούν άνθρωποι, οι οποίοι δε ξέρουν απολύτως τίποτα, δε ξέρουν καμιά ξένη γλώσσα, δε πήγαν ποτέ πουθενά. Όμως συνολικά καμιά ένταξη, συμμετοχή, αλλά και η ένταξη για τις υπόλοιπες χώρες που ενδιαφέρονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση ή σε οποιοδήποτε άλλο οργανισμό, δεν μπορεί να λύσει το πρόβλημα της γνώσης, αν μόνος σου δεν κάνεις τη δουλειά που πρέπει.

Τόσο οι επιχειρηματίες, όσο και οι Έλληνες πολιτικοί, επιμένουν πάντα ότι μπορούν, σε πολύ λίγο χρονικό διάστημα, με πολύ λίγα χρήματα, να κάνουν τα πάντα. Δε γίνεται αυτό. Είναι ορισμένα πράγματα τα οποία δεν μπορούν να γίνουν. Ρωτήστε τον κύριο Ναυρίδη, από τότε έχουμε στην Ελλάδα πανεπιστημιακές σχολές δημοσιογραφίας. Ρωτήστε πόσοι Έλληνες δημοσιογράφοι, μετά από δέκα χρόνια δουλειάς, έχουν μετεκπαιδευτεί. Ρωτήστε τους πότε έχουν πάρει εκπαιδευτική άδεια. Ρωτήστε τους σε πόσα σεμινάρια έχουν πάρει μέρος στο εξωτερικό ή στην Ελλάδα.

Δεν προβλέπονται αυτά τα πράγματα σε αυτή τη χώρα και φυσικά δεν προβλέπονται γενικώς στα Βαλκάνια, τώρα τουλάχιστον. Δεν ξέρω παλαιότερα αν κάποια συστήματα, ανεξαρτήτως από τα άλλα προβλήματά τους και τις ιδιομορφίες τους, είχαν κάτι οργανωμένο στο πλαίσιο της δικής τους χώρας.

Αυτά είναι πρακτικά βήματα, τα οποία έχουν κάνει όλοι, όσοι σήμερα είναι μεγάλοι στην πληροφόρηση. Δεν έχουν κάνει τίποτα σπουδαίο. Δεν είναι άλλου είδους άνθρωποι αυτοί. Και αυτό συμβαίνει σε όλα τα πράγματα. Δεν είναι από άλλου φερμένοι, απλώς έκαναν τη δουλειά του μυρμηγκιού, δούλεψαν. Εδώ, σε αυτή τη χώρα και σε αυτό τον τόπο, κανείς δε θέλει ακόμα να κάνει ολοκληρωμένα τη δουλειά που πρέπει.

Αυτό είναι το δικό μου πρόβλημα και νομίζω και το πρόβλημα εδώ και των ομιλητών και νομίζω πάρα πολλών συναδελφών. Για αυτό έφερα ορισμένα απλά παραδείγματα, όπως είναι και το γεγονός ότι πολλοί δημοσιογράφοι δεν πληρώθηκαν, πήγαν με τα δικά τους χρήματα τα περισσότερα ταξίδια στη Βοσνία. Δίπλα μας γινόταν ένας πόλεμος, γενιές δικές μας δημοσιογράφων δεν είχαν γνωρίσει πόλεμο, ούτε εμφύλιο, ούτε άλλο πόλεμο, αναγκαστήκαμε πολλές φορές να πληρώσουμε από την τσέπη μας, να φύγουμε από τις δουλειές μας, για να πάμε να δούμε τί γίνεται, να μείνουμε όσο διάστημα μείναμε. Αυτή είναι η αλήθεια.

Αν δε γίνουν πρακτικά βήματα, αν δε θέλει ούτε το Ελληνικό κράτος, ούτε η Ελληνική τηλεόραση, ούτε τα ιδιωτικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, να οργανώσουν τη δουλειά τους, να βρουν ανθρώπους, να τους εκπαιδεύσουν, να τους μετεκπαιδεύσουν, τότε φυσικά η απόσταση θα μεγαλώνει όλο και περισσότερο. Μιλώντας από την αρχή για άγνοια, αυτό θέλω να πω.

Και φυσικά, αυτό που είπε στην τοποθέτησή της η κυρία Φραγκιαδάκη είναι, ότι θα έχουμε μεγαλύτερη απόκλιση, παρά τη συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση και παρά την ένταξη οποιονδήποτε άλλων βαλκανικών χωρών, αν δε γίνουν αυτά τα πράγματα. Από εμάς εξαρτάται. Και σαφώς, πάρα πολλά πράγματα, τα οποία εθίγησαν και συζητήθηκαν εδώ πέρα, δεν είναι θέμα μόνο των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Η γνώση δεν είναι θέμα μόνο των μέσων μαζικής ενημέρωσης, είναι θέμα των Πανεπιστημίων, είναι θέμα των ερευνητικών κέντρων και ιδρυμάτων, είναι θέμα όλων αυτών, όσων εργάζονται για τη γνώση.

Η πληροφορία. Το πρόβλημά μας δεν είναι σήμερα επίσης, το αν θα έχουμε την ειδηση, ότι εκεί έγινε αυτό ή το α' ή το β' γεγονός. Αυτό, εντάξει, το έχουμε και το έχουμε γρήγορα. Όμως σαφώς η πληθώρα των πληροφοριών δημιουργεί ένα άλλο μεγαλύτερο πρόβλημα, σε άλλο επίπεδο. Πώς συνδέεις αυτές τις πληροφορίες μεταξύ τους, πώς τις αξιολογείς, πού τις κατατάσσεις. Και ποιο είναι το συμπέρασμα, το δια ταύτα που βγαίνει από το συνδυασμό των πληροφοριών. Άλλωστε, επιτρέψτε μου να πω, αυτό είναι και δημοσιογραφία. Συνδυασμός τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή περισσοτέρων πληροφοριών, από διαφορετικούς χώρους.

Δεν θα υπήρχε λόγος να υπάρχουν οι μεσάζοντες της πληροφόρησης, δηλαδή εμείς, αν δεν υπήρχε αυτό το πρόβλημα κυρίως, του συνδυασμού και της αξιολόγησης την κατάλληλη στιγμή. Αυτό το πρόβλημα το έχουν και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης δευτερευόντως στην Ελλάδα και σε όλες τις χώρες, που δεν έχουν δουλέψει, έτσι ώστε η υποδομή τους να είναι στο πρόπτον επίπεδο, για να μπορέσουν να αντεπεξέλθουν στις ανάγκες της εποχής μας.

Νομίζω ότι με αυτή τη γενική τοποθέτηση έχω απαντήσει, όσο περισσότερο μπορώ, στις διαφορετικές ερωτήσεις. Και σε αυτό που είπε ο κύριος Ναυρίδης στην αρχή, πράγματι, επειδή ακριβώς δεν γίνονται αυτά που πρέπει να γίνουν, επειδή υπάρχει αυτή η στρεβλή αντίληψη, ότι όλα μπορούν να γίνουν στο άρπα - κόλλα και με τον πρόχειρο τρόπο, που συνήθως γίνονται σε αυτή τη χώρα, για αυτό και πράγματι είναι πολλές φορές δυσκολότερο να έχεις πληροφορία του τί γίνεται στην Αλβανία, σε μια χώρα όπου το δίκτυο πληροφόρησης είναι ακόμα αρκετά πίσω.

Δεν πάει να πει ότι αν κάποιος βρεθεί στα Τίρανα θα μάθει κατ’ ανάγκη τί γίνεται στο βορρά ή στο νότο. Εκεί πράγματι είναι περισσότερο δύσκολο πολλές φορές να το μάθεις. Αλλά όταν το Ρωύτερ ή το BBC ή τα άλλα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης τα διεθνή, έχουν από δέκα ανθρώπους, για μεγάλο χρονικό διάστημα, σαφώς είναι πολύ καλύτερα πληροφορημένοι και δικτυωμένοι.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Το θέμα είναι τεράστιο, εξαιρετικά γοητευτικό και ενδιαφέρον.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΟΥΛΑΔΑΚΗΣ: Εγώ ήρθα εδώ για να κλείσω τη διαδικασία. Λάβετε υπόψη, ότι η συζήτηση σε αυτή την ενότητα δε γίνεται στη βάση Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης γενικότερα, πώς και πού και τα λοιπά. Υπάρχει ένας γενικός τίτλος, “Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Νοτιοανατολική Ευρώπη”. Μέσα σε αυτό το γενικό πλαίσιο υπάρχει θέμα “Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης” και οτιδήποτε άλλο. Όχι γενικά και αόριστα ο ρόλος. Δεν κάνατε συνέδριο γενικά και αόριστα για τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

Υπό την έννοια αυτή, επειδή υπάρχει ένας πολιτικοεπιστημονικός προβληματισμός για το συγκεκριμένο θέμα, μπορεί το ΙΣΤΑΜΕ να δημιουργήσει μια άλλη ημερίδα, περί μέσων μαζικής ενημέρωσης, πώς εξοικειώνονται, πώς λειτουργούν, αλλά καλό είναι να μη βγούμε έξω από το πλαίσιο και τους στόχους που επιδιώκουμε μέσα από αυτή τη διαδικασία. Είναι σε άλλη ημερίδα αυτά, να μην αλλάζουμε τη βάση μιας συζήτησης, που έχει συγκεκριμένο αντικείμενο και συγκεκριμένους στόχους.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Να πω και εγώ δύο κουβέντες, πολύ σύντομα, με αφορμή την ερώτηση της κυρίας Πουλή. Πώς μπορούν δηλαδή τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης να βοηθήσουν στη βελτίωση των σχέσεων ανάμεσα στις βαλκανικές χώρες. Η ερώτηση βεβαίως υπονοεί, ότι τα μέσα μπορούν να έχουν μια πολιτική προς αυτή την κατεύθυνση.

Είναι προφανές ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης έχουν τεράστια δύναμη. Και έχουν τεράστια δύναμη, διότι έχουν την ικανότητα να δημιουργούν κοινωνικές αναπαραστάσεις. Δηλαδή να συνεισφέρουν με τον τρόπο τους στη δόμηση του κοινωνικού τρόπου, με τον οποίο προσλαμβάνουμε αυτά που συμβαίνουν γύρω μας.

Όμως, αυτό δε σημαίνει ότι αυτό το πράγμα, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, το κάνουν στη βάση μιας πολιτικής. Δηλαδή δεν υπάρχει, κατά τη γνώμη μου, εξωτερική πολιτική στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, ούτε κοινωνική πολιτική. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης δεν ασκούν, ούτε εξωτερική πολιτική, ούτε κοινωνική πολιτική, ούτε οικονομική πολιτική. Υπάρχουν δημοσιογράφοι, οι οποίοι έχουν κοινωνικές ευαισθησίες και πολιτικές ευαισθησίες. Ορισμένοι τις έχουν σε μεγαλύτερο βαθμό, άλλοι σε μικρότερο.

Αλλά δεν είναι αυτός ο σκοπός των μέσων. Δε δουλεύουν δηλαδή στη βάση μιας πολιτικής, συστηματικά και ενσυνειδητά, για να δημιουργήσουν κοινωνικές αναπαραστάσεις. Τις δημιουργούν, βεβαίως, μέσα από τη δράση τους. Σε δύο περιπτώσεις τις δημιουργούν ενσυνειδητά. Η μια είναι η διαφήμιση και η άλλη είναι η προπαγάνδα, η πολιτική. Δηλαδή στην πολιτική προπαγάνδα δημιουργούνται ενσυνειδητά και στη βάση μιας πολιτικής, αυτές οι αναπαραστάσεις. Και στη διαφήμιση το ίδιο. Αυτό λοιπόν είναι το ένα θέμα.

Συνεπώς, πώς μπορούν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης να βοηθήσουν προς αυτή την κατεύθυνση; Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης μπορούν να βοηθήσουν, μόνο αν υπάρχουν οι προϋποθέσεις για να βοηθήσουν. Δηλαδή να υπάρχει, σε εθνικό επίπεδο, η κατάλληλη βάση και να υπάρχουν και σε βαλκανικό επίπεδο οι κατάλληλες προϋποθέσεις.

Ας πούμε ο κύριος Ιωαννίδης μας ανέφερε κάτι, το οποίο είναι πολύ σημαντικό κατά τη γνώμη μου, η κατάσταση που βρίσκεται αυτή τη στιγμή το Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων, η οποία θα μπορούσε να βελτιωθεί. Θα μπορούσαν να βελτιωθούν κάποιες άλλες δυνατότητες, στο να

έχουμε πληροφορίες και μια πληροφόρηση σε τοπικό επίπεδο, η οποία να μπορεί να αντιμετωπίσει μια ροή πληροφορίας από το CNN ή από άλλα δίκτυα.

Αλλά και πάλι αυτό που θέλω να πω είναι, ότι η επιλογή που κάνουν τα μέσα και οι δημοσιογράφοι, δε θα είναι ως προς το τί εκείνα θεωρούν ότι είναι εθνικά ωφέλιμο. Πιστεύω ότι τα μέσα μπορεί να παίξουν ένα ρόλο σημαντικό, αν υπάρχουν όλες οι άλλες προϋποθέσεις, που να τα οδηγούν προς τα εκεί.

Δηλαδή, για να συνοψίσω αυτό που λέω, είναι ότι ενώ έχουν μια τεράστια δύναμη από το ένα μέρος, δεν είναι αυτοκίνητη αυτή η δύναμη. Είναι μια δύναμη, η οποία έχει τα δικά της κριτήρια, με βάση τα οποία οι δημοσιογράφοι και τα μέσα επιλέγουν και ιεραρχούν το υλικό των ειδήσεων που παρουσιάζουν, αλλά χρειάζονται οι προϋποθέσεις, στο επίπεδο της πολιτικής, ώστε τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης να παίξουν αυτό το ρόλο που λέτε. Αυτό είναι το σχόλιο που θα μπορούσα να κάνω.

Παρακαλώ τον κύριο Γιάννη Πανούση, Καθηγητή Πανεπιστημίου και Μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου του ΙΣΤΑΜΕ να κάνει τη δική του εισήγηση.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΟΥΣΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΜΕΛΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΙΣΤΑΜΕ

“ΜΜΕ και Επικοινωνιακή Ιδεολογία στις Χώρες της Ν.Α. Ευρώπης”

Όταν θέλω να μιλήσω στους φοιτητές μου για τις στατιστικές, λέω ότι είναι πολύ δύσκολο να συγκρίνεις στατιστικές διαφορετικών χωρών. Και δεν μπορείς να τις συγκρίνεις, διότι η νομοθεσία είναι διαφορετική, οι κοινωνικές πρακτικές διαφορετικές, ο τρόπος λειτουργίας των κατασταλτικών μηχανισμών διαφορετικός, άρα πώς μπορείς να δεις την εγκληματικότητα στην Ελλάδα ή σε μια άλλη χώρα και να τη συγκρίνεις;

Το ίδιο περίπου συμβαίνει, κατά τη γνώμη μου, και στα ΜΜΕ. Όταν η επικοινωνιακή ιδεολογία περιλαμβάνει συστήματα ιδεών, παραστάσεων, αντιλήψεων και μύθων, που τείνουν να δημιουργήσουν στον πολίτη μια, κατασκευασμένη ή όχι, εικόνα της πραγματικότητας, αντιλαμβάνεστε πόσο δύσκολο θα είναι να μπορούσαμε αυτό το μοντέλο να το ομογενοποιήσουμε σε ευρύτερο χώρο, από μια συγκεκριμένη περιοχή ή ένα κράτος. Διότι η κοινωνία της εικόνας έχει τη γλώσσα της. Οι γλώσσες διαφέρουν, είτε μιλάμε για τα Βαλκάνια, είτε μιλάμε για την Ευρώπη. Έχει τα ειδικά της και τα ειδικά διαφέρουν.

Άρα λοιπόν, θεωρώ ότι το πρώτο μεγάλο πρόβλημα είναι πώς θα μπορέσουμε και σε εθνικό επίπεδο, να αποκτήσουμε κοινή κατανόηση ως δέκτες των μηνυμάτων, αλλά από εκεί και πέρα πώς θα μπορέσουμε να δημιουργήσουμε μια σύγκλιση αυτών των μηνυμάτων. Θα επανέλθω σε αυτό το θέμα.

Όλα αυτά τα βάζω σε ένα πλαίσιο ενός συστήματος ΜΜΕ, που θέλουν να λειτουργούν συναινετικά, πολλώ μάλλον αν θέλουν να λειτουργήσουν συγκρουσιακά, αν θέλουν να φέρουν δηλαδή άλλες εικόνες στο εθνικό ή στο ευρωπαϊκό ή στο διεθνές επίπεδο, εικόνες σύγκρουσης και διαφοράς ανάμεσα στους αποδέκτες πολλών εθνών, φυλών, θρησκειών και λοιπά. Και κυρίως βέβαια, στη χειρότερη περίπτωση, αν θέλουν να δημιουργήσουν εχθροπληξία, μέσα από διαφόρων ειδών κατασκευές και αν συνδετικοί ιμάντες με τις κυβερνήσεις, ωθούν την προπαγάνδα σε ένα βαθμό δημιουργίας στερεοτύπων και στιγματισμών, που φαντάζομαι θα τα έχετε πει προηγουμένως.

Αυτή η διαλεκτική της βίας και του τρόμου και του εχθρού, στοχεύει στην αύξηση, σε εσωτερικό επίπεδο κατ' αρχήν, ενός ηθικού πανικού, κατά των εσωτερικών και εξωτερικών εχθρών και αυτό βέβαια ενισχύει και τα εθνοφυλετικά και τα ρατσιστικά αντανάκλαστικά του κόσμου. Ενας στρατευμένος ενθουσιασμός παρουσιάζεται κατά των “μισητών” “κακών” και μάλιστα ο λόγος μεταποιείται σε ένα εργαλείο τρόμου, καθώς οι αποστάσεις είναι μικρές ή νιώθουμε ότι είναι μικρές, ιδίως στα Βαλκάνια και η επέκταση του κινδύνου μας δημιουργεί κάποια κενά, αυτό που θα λέγαμε “hoorog vacui”, έναν τρόπο κενού, λόγω του γεγονότος ότι γειτνιάζουμε.

Έτσι λοιπόν, τα ΜΜΕ άλλοτε αποκαλύπτουν, άλλοτε επικαλύπτουν, άλλοτε καλύπτουν, άλλοτε θεαματοποιούν, αλλά δεν αποτελούν τη μόνη μορφή αλήθειας. Τα ΜΜΕ λένε και την αλήθεια, αλλά όσα λένε δεν είναι αναγκαστικά αλήθεια και κάθε τί υπήρχε και υπάρχει, ανεξάρτητα από την αναμετάδοσή του. Σε αυτό πρέπει να συμφωνήσουμε κατ' αρχήν, διότι αν πάρουμε ως

μοναδική αλήθεια αυτή που σε εθνικό ή σε βαλκανικό, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, προέρχεται από τα ΜΜΕ, έχουμε χάσει εξ αρχής το παιχνίδι.

Τα ερωτήματα που τίθενται είναι όμως: Πώς συνδέεται το υποκείμενο, δημοσιογράφος εν προκειμένω, με το αντικείμενο, την ειδηση; Συνδέεται επαγγελματικά, οικονομικά, δεοντολογικά, πολιτικά, κανονιστικά ή μήπως σε διεθνή ζητήματα συνδέεται και πατριωτικά; Και τελικά είναι συμβατή με την ειρήνη και τη συνύπαρξη διαφορετικών λαών αυτή η δημοκρατία της οθόνης;

Μια δημοκρατία, είπαμε, με ειδικά χαρακτηριστικά σε κάθε χώρα. Μπορεί να μιλάμε για την παγκοσμιοποίηση, στην ουσία την αμερικανοποίηση του συστήματος, αλλά αυτό δεν έχει να κάνει με το ότι αν τα χρηματιστήρια λειτουργούν με κάποιους κανόνες, οι κοινωνίες ή εν πάση περιπτώσει οι ιστορίες της κάθε κοινωνίας, δεν μπορούν τόσο εύκολα να ενοποιηθούν και να ομογενοποιηθούν. Άλλωστε τα ΜΜΕ πολλές φορές εξαρτώνται από κέντρα πληροφοριών και παίρνουν οδηγίες, είτε από κυβερνήσεις, είτε από εξουσιοδοτημένους ειδικούς. Έτσι, βλέπουμε ΜΜΕ στο χώρο των Βαλκανίων κυρίως, αλλά όχι μόνο, να υποδαυλίζουν θρησκειές και πάθη, διάφορα “αντί” και μάλιστα να δημιουργούν και μηχανισμούς ελέγχου αυτού του συστήματος.

Και αναρωτιέμαι μαζί σας: Τα ΜΜΕ κατ' αρχήν, γιατί είχαμε φτάσει στο θετικό ρόλο, αλλά για να φτάσει κανείς στο θετικό ρόλο που θα παίξουν, θα πρέπει να δούμε τί έχουν παίξει ως τώρα και τί ενδεχόμενα παίζεται. Δικαιούνται παραδείγματος χάρη τα ΜΜΕ να φανατίζουν εθνικώς, δηλαδή να κινδυνολογούν εναντίον λαών ή κρατών, να καλλιεργούν καχυποψίες, να δίνουν την εντύπωση ότι μόνο ο ένας έχει δίκιο, μόνον ο άλλος σκοτώνει, μόνο μια ομάδα αίματος φταίει για όλα;

Ας μην ξεχνάμε, ότι στις κρίσεις που έχουμε αντιμετωπίσει κατά καιρούς, πριν από τα στρατιωτικά επιτελεία, τα ΜΜΕ έχουν αρχίσει το δικό τους πόλεμο. Έτσι λοιπόν, δραματοποιούν, τρομοκρατούν, ξεθάβουν ιστορικά γεγονότα, προκαταλήψεις και φανατισμούς. Εθνικιστές, ρατσιστές, μισαλλόδοξοι, βρίσκουν την ευκαιρία να ξαναδιχάσουν τον κόσμο.

Αλλά τί να κάνουν τα ΜΜΕ, όπως είτε και ο Κλήμης ο Ναυρίδης, όταν δε λειτουργούν στη βάση της κοινής συνεργασίας και πορείας και ειρήνης, οι άλλοι θεσμοί και δομές της κοινωνίας μας; Τί κάνουν τα Πανεπιστήμια, τί κάνουν τα σχολεία, τί κάνουν όλοι αυτοί, που θα έπρεπε να λειτουργούν αντίθετα από αυτό το κύμα μισαλλοδοξίας ή συγκρούσεων που διαμορφώνεται;

Ένα άλλο ερώτημα που έχω: Τα ΜΜΕ διαθέτουν άραγε ηλεκτρονική εθνική συνειδηση; Και κατά συνέπεια, μπορούν να ασκούν μια εθνική πολιτική; Σε ποιά σχέση - διασύνδεση μπορεί να βρίσκεται ο δημοσιογράφος ή ο διευθυντής, με τους θεσμούς και τους φορείς εξωτερικής πολιτικής; Ποιός, τότε, πώς, χαράζει τη διαφορετική γραμμή, ένθεν της οποίας είναι η προπαγάνδα, και εκείθεν της οποίας αυτή λαμβάνει τη μορφή ηθικού διλήμματος ή και προδοσίας.

Ο διαχειριστής της εικόνας σε θέματα εξωτερικών κρίσεων, είναι στρατηγός, είναι πολιτικός ή είναι δημοσιογράφος; Ή μήπως τελικά είναι κάποια μυστική υπηρεσία; Και ποιός οφείλει να ενημερώνει τον κόσμο; Η κυβέρνηση, που συνήθως αργεί ή ο ρεπόρτερ, που βρίσκεται κοντά στα γεγονότα; Τελικά, στα εθνικά γεγονότα υπάρχει μια και μόνο εκδοχή; Και κατ' επέκταση, υπάρχει ένας και μόνο φορέας του εθνικού συμφέροντος; Η συμφωνία των κρατών οδηγεί στη συμφωνία των ΜΜΕ ή το αντίστροφο;

Αγαπητοί φίλοι, τα ΜΜΕ πρέπει να ενώνουν τους λαούς και νομίζω αυτό είναι το ζητούμενο και για τον βαλκανικό χώρο, Νοτιοανατολική Ευρώπη και λοιπά. Να καταργούν τις διαφορές, να διευρύνουν τη συνεργασία, την ειρήνη, να προλαμβάνουν συγκρούσεις. Τα ΜΜΕ δεν αλυτρωτίζουν, δεν επεκτατίζουν, δεν τοξοβολούν, δεν είναι μηχανισμοί μίσους.

Αν θέλουμε πραγματικά ενωμένη Ευρώπη και πραγματική διεύρυνση, πρέπει να προετοιμά-

σουμε τους λαούς κατ’ αρχήν, όχι μόνο διά των ΜΜΕ, αλλά διά των βιβλίων της ιστορίας, χωρίς να απεμπολούμε τα ιστορικά δίκαια και να μη βαράμε τα τύμπανα του πολέμου σε κάθε ευκαιρία. Τα ΜΜΕ αποτελούν και πρέπει να αποτελούν πλαίσιο διαλόγου, επικοινωνίας και κυρίως υπέρβασης των ιστορικών καταλοίπων υπέρ του κοινού μέλλοντος των λαών. Πρέπει να πειστούμε για το κοινό μέλλον των λαών, διότι και αυτό είναι ακόμα μια μορφή συγκυριακού ιδεολογήματος καμιά φορά. Το “δέον” της δεοντολογίας δεν πρέπει να σχετίζεται με τους ιστορικούς καταναγκασμούς, αλλά με μια μελλοντική προοπτική, θα την έλεγα συνελευθερίας.

Ώσπου να οραματιστούμε ή να ιδρύσουμε ένα γνήσιο βαλκανικό, ευρωπαϊκό ή παγκόσμιο δίκτυο, προβολής των επιτευγμάτων του ανθρώπου, ας έχουμε λίγο το νου μας. Η παγκόσμια εξουσία ξεφεύγει σε μεγάλο βαθμό από τα κράτη και η παγκοσμιοποίηση της ειδήσης δίνει στα δίκτυα τη δυνατότητα να δημιουργήσουν αναφλέξεις στο παγκόσμιο χωρίο, δίχως οι αφελείς χωρικοί να γνωρίζουν τον πραγματικό λόγο, για τον οποίο πρέπει να σκοτώσουν τον πλαινό τους.

Ιδίως στο χώρο των ΜΜΕ, μια πολύ μικρή διευθυντική ομάδα, σε συνεργασία με πολιτικούς, μάντζερ και γραφειοκράτες, απρόσωπα και αδιάκριτα και ανεξέλεγκτα, διοικεί και έτσι υπάρχει ο κίνδυνος να καθορίζουν κατά βούληση τους όρους ειρήνης ή πολέμου. Εμείς οι πολίτες του κόσμου - για να θυμηθούμε και το θέμα μας - δε φτάνει να εξηγούμε στον κόσμο, να ενοχοποιούμε τους άλλους ή να ενοχοποιούμαστε, πρέπει να τον αλλάξουμε αυτό τον κόσμο και σε πρώτη φάση πρέπει να αλλάξουμε την εικόνα που έχουμε οι μεν για τους δε.

Στον πόλεμο των στρατηγικών τους κινήσεων, οφείλουμε να απαντήσουμε με την ειρηνική σύνεση των πάγιων βιοκεντρικών και ανθρωπιστικών θέσεών μας. Ανυπακούοντας στα κελεύσματα μίσους και διακρίσεων, να λειτουργούμε υπέρ της ειρήνης, επαναφέροντας το λαό στο προσκήνιο και διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την ελευθερία και το σεβασμό των δικαιωμάτων όλων, πράγμα που δεν είναι και τόσο φανερό.

Ο πολίτης ελέγχει και εξετάζει την αξιοπιστία των ΜΜΕ, μέσα από την οικουμενική του συνείδηση, μη επιτρέποντας σε παραμορφωτικούς φακούς να συρρικνώνουν, αντί να διευρύνουν τη διεθνή συνεργασία.

Να είμαστε λοιπόν μαζί με τα ΜΜΕ της Ευρώπης, των Βαλκανίων, για την αλήθεια. Απλώς να συμφωνήσουμε ποια είναι η αλήθεια. Να είμαστε ενάντια στα ΜΜΕ για τις στρεβλώσεις της αλήθειας, όχι όταν μας συμφέρουν να κάνουμε τα στραβά μάτια. Να είμαστε μαζί με τους φιλειρηνικούς λαούς και να τους βοηθάμε όταν κινδυνεύουν, όχι απλώς να κάνουμε πικετοφορίες. Να είμαστε ενάντια στους εθνικιστές και τους ρατσιστές κάθε μορφής, αλλά να το αποδεικνύουμε και με τους Αλβανούς και με τους Ουκρανούς και με όλους τους άλλους, καθώς πάμε σε πολυπολιτισμικές κοινωνίες.

Έτσι λοιπόν, αγαπητοί φίλοι, πιστεύω ότι μαζί με τις κοινωνίες των πολιτών των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, πρέπει να είμαστε και ενάντια σε όλους αυτούς που δυναμιτίζουν το όραμα, για μια Ευρώπη στην υπηρεσία των λαών της.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

«Δομές και Μέθοδοι Ανασυγκρότησης των Χωρών της Ν.Α. Ευρώπης»

Υποενότητα Β': Μ.Μ.Ε. και Πολίτης

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ
ΚΛΗΜΗΣ ΝΑΥΡΙΔΗΣΚαθηγητής Πανεπιστημίου
Μέλος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ τον κύριο Πανούση. Σας προτείνω τώρα, αγαπητές φίλες και αγαπητοί φίλοι, να έχουμε μια σύντομη συζήτηση πάνω στην τοποθέτηση του κυρίου Πανούση. Έχω μια ερώτηση από τον κύριο Predrag Simic, Καθηγητή Πανεπιστημίου και Διευθυντή του Ινστιτούτου Διεθνούς Πολιτικής και Οικονομίας Σερβίας.

κ. SIMIC: Πριν λίγο χρόνο, είχα την ευκαιρία να ακούσω τον υπεύθυνο για τα Μέσα στο χώρο του Κόλπου και θυμώμουν ότι είπε, ότι κέρδισαν δύο πολέμους οι Ηνωμένες Πολιτείες στον Κόλπο. Ένα κατά του Σαντάμ Χουσεΐν, αλλά ουσιαστικά κέρδισε και το CNN και ουσιαστικά τα κατάφεραν με πολύ θετικό τρόπο.

Έτσι νομίζω ότι αυτό που είπατε είναι πάρα πολύ σωστό. Δηλαδή ότι ακόμα και ο τίτλος του συνεδρίου, δεν περιέχει τον όρο Βαλκάνια. Δείχνει ένα φόβο αν θέλετε. Αυτό το αναφέρανε και άλλοι, ότι η λέξη “Βαλκάνια” έχει κάποια αρνητική χροιά και εμείς προσπαθούμε να ξεφύγουμε από τα Βαλκάνια. Αυτό προκάλεσε πολλή θλίψη και προβλήματα στη χώρα μου, γιατί πολλοί θέλανε να φύγουν από τα Βαλκάνια πάση θυσία.

Δε μου αρέσει ιδιαίτερα η λέξη “Βαλκάνια”, αυτή η λέξη είναι 200 ετών. Δημιουργήθηκε πρόσφατα, επειδή κάποιος γεωγράφος δεν ήθελε να μιλάει για την Ευρωπαϊκή Τουρκία ή την Τουρκική Ευρώπη. Τέλος πάντων.

Νομίζω ότι το πρώτο πράγμα που πρέπει να κάνουμε, είναι να μπορέσουμε να ανακτήσουμε την αξιοπρέπεια της λέξης “Βαλκάνια” και της περιοχής αυτής, στην οποία ζούμε. Αυτό σημαίνει, ότι το καθήκον όλων των δημοσιογράφων των Βαλκανίων, είναι η λέξη αυτή να είναι πιο θετική στην Ευρώπη και αυτό θα πρέπει να γίνει όχι μόνο στη Δυτική Ευρώπη, αλλά σε ολόκληρο τον κόσμο.

Η κοινή γνώμη δεν είναι κάτι το δεδομένο. Η κοινή γνώμη δημιουργείται. Μπορεί να έχουμε καλές απόψεις για ένα δημοσιογράφο, ή κακές, αλλά γενικώς υπάρχει μια πεποίθηση, να υπάρξει θετική άποψη, θετική κοινή γνώμη, στα Βαλκάνια και στην περιοχή, σχετικά με την περιφερειακή ταυτότητα.

Έτσι λοιπόν, τα σχολιά μου συμφωνούν με αυτά που είπατε. Δηλαδή ότι τα Βαλκάνια αυτή τη στιγμή, η Νοτιοανατολική Ευρώπη αλλιώς, χρειάζονται δικτύωση. Δηλαδή θα πρέπει να υπάρχει δικτύωση μεταξύ των δημοσιογράφων. Πιστεύω ότι από την άποψη αυτή, τα Μέσα έχουν ένα πολύ μεγάλο ρόλο να παίξουν, για την προώθηση γενικότερα των Βαλκανίων.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ τον κύριο Simic. Παρακαλώ την κυρία Μαρία Φραγκαδάκη, Υπεύθυνη Γραμματείας Τύπου ΓΣΕΕ.

κα. ΦΡΑΓΚΙΑΔΑΚΗ: Εγώ θα ήθελα να μου επιτρέψετε να πω στη συνέχεια για τον ιμπεριαλισμό που επιβάλλουν τα ισχυρά Μέσα της πληροφόρησης, τα ισχυρά κράτη, απέναντι στα μικρά, όπως είμαστε εμείς, οι χώρες των Βαλκανίων.

Θα ήθελα δύο σημεία να τονίσω. Συμφωνώ με τον κύριο Πανούση, ότι πράγματι εθνική πολιτική δεν μπορούν να κάνουν αυτοί που έχουν στα χέρια τους την πληροφόρηση, αλλά την κάνουν. Και την κάνουν πάρα πολύ συγκεκριμένα και με πάρα πολύ σοβαρές συνέπειες και το έχουμε δει και στα Ίμια και σε άλλες περιπτώσεις που έχουμε κοντινά μας παραδείγματα. Πώς τα ιδιωτικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης λειτούργησαν και βέβαια πουλούσαν τα θέματα και για αυτό λειτούργησαν με αυτό τον τρόπο. Αλλά νομίζω ότι δεν ήταν εθνικά ωφέλιμη ή ειρηνικά ωφέλιμη, μια τέτοιου είδους συμπεριφορά.

Άρα λοιπόν, ξαναμπαίνει το θέμα που έβαλα και προηγούμενα, ποιός είναι ο ρόλος του κράτους, ποιός είναι ο ρόλος του έθνους, ποιός είναι ο ρόλος της δημόσιας τηλεόρασης, σε ένα τέτοιο σημαντικό θέμα, που έχει να κάνει με την εθνική πολιτική και με τη συνεργασία χωρών, που θέλουν να αναπτύξουν μεταξύ τους σχέσεις ειρήνης, συνεργασίας και ανάπτυξης.

Το δεύτερο σημείο που ήθελα να πω εδώ, βάζοντας το ζήτημα, το πώς ακριβώς τα ξένα κέντρα μπορούν να επηρεάσουν αυτή τη διαδικασία της πληροφόρησης. Δε θεωρώ δηλαδή ότι δεν έχουν αυτοκίνητη δύναμη, όπως προηγούμενα αναφέρατε, μιλάω για το συντονιστή.

Θεωρώ ότι υπάρχει ένα τεράστιο πρόβλημα, που έχει να κάνει με την υπερεξουσία, όπως είπα και προηγούμενα, το ρατσισμό που αναπτύσσεται μεταξύ φτωχών κρατών της πληροφόρησης και πλούσιων κρατών, ισχυρών κρατών της πληροφόρησης και εδώ πάλι μπορούν να επιβάλουν, μέσα από τους λεωφορειοδρόμους της πληροφορικής και τις ισχυρές υπερεξουσίες των ηλεκτρονικών κυρίως ΜΜΕ, τις πολιτικές τους για τα μικρά κράτη.

Εδώ εμείς, ως χώρες που βρισκόμαστε μέσα στην Ευρώπη ή λίγο στη διευρυμένη Ευρώπη και μέσα σε ένα πλέγμα με πολλά προβλήματα, που προέκυψαν και από την αλλαγή των δομών μετά το '89, αλλά και από τη σχέση και τη συνεργασία των χωρών μεταξύ τους, θα πρέπει να δούμε πώς, ως θεσμοί, ως πολίτες, ως υπεύθυνα άτομα αυτής της πολιτείας, μπορούμε να τα αντιμετωπίσουμε.

Εδώ βάζω ένα πολύ συγκεκριμένο ερώτημα, στον κύριο Πανούση, ο οποίος ήταν πάρα πολύ συνοπτικός, να ανοίξει λίγο το θέμα στην απάντησή του, αν μπορεί, για το πώς μπορούμε να αμυνθούμε σε αυτή την κατάσταση.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Η κυρία Μερκουρέα Ευαγγελία έχει το λόγο.

κα. ΜΕΡΚΟΥΡΕΑ: Ο κύριος Πανούσης ανέφερε ότι οι άνθρωποι, το κοινό, σε αυτό το πνεύμα τουλάχιστον κινείται η παρατήρησή του, έχουν το κριτήριο να επιλέξουν το ορθό, το λάθος, στην πληροφόρηση, αν κατάλαβα καλά κύριε Πανούση. Έχουν όμως όλοι το κριτήριο;

Η ανάπτυξη κριτικής σκέψης και ικανότητας, προϋποθέτει πρώτα από όλα παιδευτική υποδομή και γνωσιολογική ευρύτητα. Πιστεύετε ότι υπάρχουν αυτές οι προϋποθέσεις στην παρούσα φάση, από την ολότητα του κοινού; Και αν δεν υπάρχουν, πώς μπορούν να δημιουργηθούν αυτές οι προϋποθέσεις;

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστούμε κυρία Μερκουρέα. Η κυρία Πουλή παρακαλώ.

κα. ΠΟΥΛΗ: Δε νομίζω ότι είναι έξω από το θέμα και αυτό που έθιξε ο κύριος Πανούσης ειδικότερα, αλλά και του όλου συνεδρίου.

Θέλω να κάνω μια ερώτηση στον κύριο Πανούση. Πιστεύετε, κύριε Πανούση, ότι ο εμφύλιος πόλεμος της Βοσνίας και αυτή η τεράστια απώλεια του πληθυσμού και των πολιτιστικών και πολιτισμικών μνημείων και η οικονομική καταστροφή, θα μπορούσε να αποφευχθεί με την παρέμβαση την καλοπροαίρετη, τη θετική, των μεγάλων δυνάμεων και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ηνωμένων Εθνών, αλλά και της Ρωσίας, παρά το ότι ήταν εκείνη την εποχή σε έντονα προβληματική κατάσταση, οικονομική και πολιτική και κοινωνική, η Ρωσία.

Θέλω να συγκεκριμενοποιήσω την ερώτησή μου, ανεξάρτητα από τα όσα έχουν ειπωθεί ή λεχθεί και καταγραφεί, για να δικαιολογήσουν την ουσιαστική αδιαφορία των μεγάλων δυνάμεων. Πέρα δηλαδή των στοιχείων που έχουν καταγραφεί, θα ήθελα την προσωπική εκτίμηση του κυρίου Πανούση ή οποιουδήποτε άλλου ομιλητή.

Και μια διευκρινιστική ερώτηση στον κύριο Ιωαννίδη. Επειδή δεν υπάρχει αυτή η άμεση, είπατε, πληροφόρηση από τις βαλκανικές χώρες, δηλαδή πιο εύκολα μαθαίνουμε τί γίνεται και άμεσα στις απομακρυσμένες χώρες, μεγάλες και μικρές, παρά στις βαλκανικές. Είναι τεχνικό το πρόβλημα και από την πλευρά τους και οικονομικό και πολιτικό και δημοκρατικό; Λείπει η δική μας οργάνωση και αμεσότητα;

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο κύριος Πανούσης τώρα θα κάνει ένα σχολιασμό όλων αυτών των ερωτήσεων.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΟΥΣΗΣ: Σχετικά με το θέμα της άμυνας των πολιτών. Δεν πίστεψα ποτέ ότι υπάρχουν μαγικές λύσεις, δεν πιστεύω ποτέ ότι τα ΜΜΕ μπορούν να ξεπεράσουν τη δύναμη της πολιτικής, άσχετα αν συγκυριακά μοιάζει να είναι πρώτα η οικονομία, μετά τα ΜΜΕ και μετά η πολιτική, εκεί όπου βρίσκεται η πραγματική εξουσία. Είναι μια αρνητική συγκυρία αυτή τη στιγμή.

Νομίζω ότι οι παλιές συνταγές δεν ήταν κακές, δε ξέρω γιατί τις έχουμε ξεχάσει. Τα κινήματα πολιτών, όχι η κοινωνία των πολιτών, που, όπως έχω ξαναπεί, είναι μια συντηρητική έννοια και μη συγκεντρωτική, αλλά δεν παύει να είναι και συντηρητική, διότι εκφράζει ιδιωτικά συμφέροντα.

Άρα λοιπόν, κινήματα πολιτών, με στόχο το άνοιγμα της δημοκρατίας, το άνοιγμα των θεσμών, τη μεγαλύτερη συμμετοχή, το μεγαλύτερο έλεγχο, το δικαίωμα στην ανυπακοή, όπως είπα. Δε νομίζω ότι υπάρχει κάποιο κουμπί, που αν το πατήσουμε, θα αλλάξει η δομή της εξουσίας.

Σχετικά με το κριτήριο του ορθού και του λάθους, να σας πω κάτι. Εγώ πιστεύω ότι και στα εθνικά ζητήματα και στις διεθνείς συνεργασίες και σε πολλά άλλα θέματα κοινωνικού χαρακτήρα, ο Ελληνικός λαός, ο Έλληνας τηλεθεατής, στην πλειοψηφία του έχει ορθό κριτήριο, ξέρει τί ακριβώς συμβαίνει.

Το ότι αναγκάζεται και πέφτει μέσα σε αυτό το σύστημα και παγιδεύεται, δε σημαίνει σε καμία περίπτωση ότι έχει πειστεί. Παγιδεύεται, καθώς έχει αφεθεί σε ένα “political incorrect” σύστημα κίνησης της πολιτικής, αλλά μέσα του νομίζω ότι έχει πάρα πολλές δυνάμεις και θέλει να φύγει από αυτό. Το θέμα είναι ποιός του δίνει διέξοδο και πώς του τη δίνει.

Άρα, αν είχε πειστεί ο Ελληνικός λαός ότι όλα είναι καλά, θα είμαστε πραγματικά σε μια μεγάλη ανατροπή. Δεν έχει πειστεί, αλλά δεν έχει και διέξοδο και τότε είμαστε μπροστά σε μια μεγάλη ευθύνη, κυρίως των πολιτικών, αλλά γενικά και των πολιτών.

Την ίδια απάντηση θα δώσω σχετικά με τη Βοσνία. Ξέρετε κάτι; Εγώ δεν πιστεύω στις καλοπροαίρετες και στις κακοπροαίρετες μεγάλες δυνάμεις, οι οποίες θα μπορούσαν, αν τους είχαμε

σε διεθνή fora συζητήσει με καλό τρόπο, με καλές ξένες γλώσσες και με καλά επιχειρήματα, να είχανε μια διαφορετική στάση σε ζητήματα τόσο σημαντικά. Έχουμε να κάνουμε με συσχετισμούς δυνάμεων και με συγκρούσεις συμφερόντων. Αυτά όλα αντανakλώνται βέβαια στα διεθνή fora και εμφανίζονται με τον α' ή β' τρόπο στα διεθνή ή στα εθνικά ΜΜΕ, αλλά προηγούνται αυτών.

Αν λοιπόν η διεθνής κοινή γνώμη έμεινε πίσω πολύ στο να μπορέσει να φτιάξει τις δικές της αντιστάσεις και να επηρεάσει, όσο μπορούσε να επηρεάσει, το μη πόλεμο, είναι ζήτημα ευθύνης της διεθνούς κοινής γνώμης και δεν είναι θέμα καλής ή κακής διάθεσης των δυνάμεων, που θέλανε τον πόλεμο. Έτσι, νομίζω ότι θα ήταν λάθος μας και στα ΜΜΕ και σε ζητήματα που έχουν να κάνουν με στρατηγικές των κρατών, να θέλουμε να τα δούμε όλα σε μια διεθνοσχεσιολογική προσέγγιση. Έχεις καλές διεθνείς σχέσεις, δε θα έχεις πόλεμο. Έχεις καλό διεθνές πρόσωπο, δε θα έχεις επίθεση κερδοσκοπίας.

Εγώ επιμένω ότι αυτά καλά είναι, αλλά καλύτερα είναι να έχεις καταφέρει μέσα στα γκρουπ των δυνάμεων, με σωστές στρατηγικές επιλογές, να έχεις οχυρωθεί προς τα έξω και να έχεις βέβαια καταφέρει να έχεις φτιάξει ένα σημαντικό μέτωπο σε όλα τα επίπεδα, προς τα μέσα. Κατά τα άλλα, παρακαλώντας, ποτέ η ιστορία δεν προχώρησε.

ΣΠΥΡΟΣ ΣΟΥΡΜΕΛΙΔΗΣ: Μια συμπληρωματική απάντηση στην κυρία Πουλή. Θα απαντήσω πολύ σύντομα. Υπάρχει πράγματι ένα πρόβλημα στην άμεση πληροφόρηση. Δεν οφείλεται ούτε στην αδυναμία των συναδελφών από έλλειψη γνώσεων, ούτε από έλλειψη εμπειρίας. Είναι ένα πρόβλημα κακού συντονισμού. Πρέπει να βρούμε ένα δίκτυο, το οποίο πρέπει να λειτουργεί ανεμπόδιστα και η ροή των πληροφοριών να είναι άμεση. Κυρίως εκεί βρίσκεται το πρόβλημα και πουθενά αλλού.

Είναι ένα θέμα, το οποίο χρειάζεται και μια τεχνική στήριξη. Είναι τα δίκτυα που αναφέρθηκαν, στα οποία νομίζω ότι πρέπει να εστιάσουμε την προσοχή μας και πολύ γενικά αναφέρθηκα και στην τοποθέτησή μου για αυτά.

ΤΑΣΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Εγώ θα ήθελα να κάνω ένα μικρό σχόλιο στην ερώτηση της κυρίας Φραγκιαδάκη, η οποία μου επιτρέπει κάπως να ολοκληρώσω και αυτό που είχα πει πιο πριν, σχετικά με το αυτοκίνητο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και αυτό παρακαλώ να θεωρηθεί και σαν ένα μικρό κλείσιμο εκ μέρους μου, αυτού του μέρους της συνάντησης. Εγώ πιστεύω ότι είναι καλό να μένουν και μερικά ερωτήματα ανοιχτά.

Αυτό λοιπόν που θέλω να πω στην ερώτησή σας, κυρία Φραγκιαδάκη, είναι το εξής: Είπα ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης δεν ασκούν εξωτερική πολιτική ή οικονομική πολιτική ή κοινωνική πολιτική, αλλά αυτό δε σημαίνει ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης δεν έχουν πολιτική. Έχουν πολιτική, η οποία δεν είναι από αυτές.

Είναι μια “μιντιακή” πολιτική, η οποία έχει τους δικούς της κανόνες, οι οποίοι έχουν να κάνουν με τη θεαματικότητα, έχουν να κάνουν με το πώς μπορεί να είναι δελεαστικές ορισμένες περιοχές του προγράμματός τους ή από τη διαφήμιση. Έχουν κριτήρια, μέσα από τα οποία επιλέγουν στοιχεία ειδησεογραφικά, τα ιεραρχούν και τα περνούν προς τα έξω. Αυτό δε σημαίνει ότι ασκούν εξωτερική πολιτική.

Όμως, είναι δυνατόν, μέσα από τη δράση τους, όπως είπατε και για την περίπτωση των Ίμια, αλλά και σε πολλές άλλες περιπτώσεις μέσα από τη δράση τους, έχουν αποτελέσματα στο πεδίο της πολιτικής. Αυτό όμως δε γίνεται από τα ίδια. Γίνεται μέσα από παράγοντες, οι οποίοι παρεμβαίνουν και κάνουν να είναι ενδιαφέροντα για τα μέσα ορισμένα θέματα ή περισσότερο ενδιαφέροντα από άλλα θέματα.

Αυτό ήθελα να πω συμπληρώνοντας και την προηγούμενη τοποθέτησή μου. Δε θεωρώ ότι είναι άμοιρα ευθυνών τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και οι δημοσιογράφοι.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης είναι μια δύναμη πολύ μεγάλη και αδιαφιλονίκητη, που συνδέονται και με τον πολιτικό κόσμο και τα πολιτικά κόμματα και με τον επιχειρηματικό κόσμο και τον κόσμο της αγοράς. Αυτό είναι επίσης μια πραγματικότητα, πολύ σύνθετη.

Υπάρχει ένα παιχνίδι και με τον πολιτικό κόσμο συνδιαχείρισης του δημόσιου χώρου, μέσα από τα Μέσα Ενημέρωσης, αλλά όλα αυτά δε στοιχειοθετούν, κατά τη γνώμη μου, αυτή την αντίληψη, ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης από μόνα τους αποτελούν αυτό που ο πολύς κόσμος λέει “τέταρτη εξουσία”. Δεν είναι μια τέταρτη εξουσία τα Μέσα.

Τα Μέσα είναι μια πάρα πολύ μεγάλη δύναμη, η οποία έχει σχέση με τις άλλες εξουσίες, ασκούν ένα κοινωνικό ρόλο πάρα πολύ σημαντικό, γιατί ενημερώνουν, ενημερώνουν με τον τρόπο τους εν πάση περιπτώσει, αλλά από την άποψη αυτών των συγκεκριμένων πολιτικών τους, σας είπα, δεν είναι αυτοκίνητα. Εκτός αν μιλάμε για ένα απολυταρχικό καθεστώς, όπου πλέον μια είναι η τηλεόραση, μια είναι η εφημερίδα. Είναι απόλυτα ελεγχόμενη η πληροφόρηση που περνάει προς τα έξω και βέβαια έχει και τη χροιά της προπαγάνδας.

Σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση, εκτός από τη διαφημιστική δουλειά που γίνεται μέσα από τα Μέσα και τις μικρές προπαγανδιστικές παρεμβάσεις, κυρίως σε προεκλογικές περιόδους, μιλάμε για δημοκρατικά καθεστώτα. Η διαμόρφωση των συνειδήσεων και η παραγωγή κοινωνικών αναπαραστάσεων, κατά τη γνώμη μου, εγώ το βάζω στη συζήτηση, αν θέλετε θα υπάρξει και μια ημερίδα που θα τα συζητήσουμε αυτά, δε γίνεται με συγκεκριμένη πρόθεση.

Δεν είναι αυτή η δουλειά τους, δεν είναι αυτός ο στόχος τους. Δεν πουλάνε κοινωνικές αναπαραστάσεις, πουλάνε άλλα πράγματα τα μέσα και δευτερευόντως βεβαίως, δημιουργούν κοινωνικές αναπαραστάσεις.

Σας ευχαριστώ για την υπομονή σας και το ενδιαφέρον σας για αυτή την ενότητα και παρακαλώ τώρα τον κύριο Σουλαδάκη, να κάνει το κλείσιμο του συνεδρίου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΟΥΛΑΔΑΚΗΣ

ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΙΣΤΑΜΕ - ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΜΕΛΟΣ Ε.Γ. ΤΗΣ Κ.Ε. ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

“ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ”

Κλείνοντας αυτό το διήμερο και επειδή ο τελευταίος συντονιστής δεν εκφωνήθηκε από κανέναν άλλο, να αναφέρω ότι ο κύριος Κλήμης Ναυρίδης, που συντόνισε την τελευταία ενότητα, είναι Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Πρόεδρος του Τμήματος Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Είναι, επίσης, και Μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου του ΙΣΤΑΜΕ και επικεφαλής της Επιστημονικής Επιτροπής Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και Επικοινωνίας.

Διαπίστωσα, ακόμη, το μεγάλο ενδιαφέρον για ένα εξειδικευμένο σεμινάριο ή συζήτηση ή ημερίδα για τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Νομίζω ότι πήραμε πολλά ερεθίσματα, ώστε να εξειδικευθεί εκεί, μια μελλοντική ημερίδα.

Εν πάση περιπτώσει, κλείνοντας εγώ αυτό το διήμερο, από μέρους του Διοικητικού Συμβουλίου του ΙΣΤΑΜΕ, κατ’ αρχήν ευχαριστώ όλους όσους ήρθαν, τοποθετήθηκαν, προβληματίστηκαν και εμείς ως ΙΣΤΑΜΕ δε θα μείνουμε εδώ.

Θα προσπαθήσουμε να βγάλουμε ορισμένα συμπεράσματα, διακινδυνεύοντας πιθανώς και το προσωπικό μου σφάλμα στην εκτίμηση της συζήτησης, αλλά πιστεύω ότι ο πλουραλισμός των απόψεων και των προτάσεων και η ευρύτητα των θεμάτων που σήμερα αντιμετωπίσαμε, δεν είχε κατ’ αρχήν μόνο ακαδημαϊκό ενδιαφέρον.

Είχε και έχει έντονο πολιτικοεπιστημονικό ενδιαφέρον, μια και μιλήσαμε πάνω σε συγκεκριμένους άξονες και συγκεκριμένους κώδικες επικοινωνίας, μιας θεματολογίας, που αφορά τη γειτονιά μας, την περιοχή μας, τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, που όπως γνωρίζετε, δεν την ονομάσαμε εμείς, κάποιοι άλλοι την ονόμασαν, διότι θεώρησαν ότι ήταν πιο εξευγενισμένος ο όρος, παρ’ ότι δε νομίζω ότι υπάρχει κανένα πρόβλημα για εμάς να λέμε ότι είμαστε Βαλκάνιοι, χωρίς να είμαστε σωβινιστές.

Θα κάνω μόνο μια παρατήρηση, για να πω ορισμένες σκέψεις. Κάτι που έλεγαν οι Αρχαίοι Έλληνες και πιστεύω ότι εξακολουθεί να είναι σωστό και επειδή έχει σχέση με αυτά που μιλήσαμε για μειονότητες, σωβινισμούς και εθνικισμούς, οι Αρχαίοι Έλληνες έλεγαν ότι οι Έλληνες είναι εκείνοι που μετέχουν της παιδείας των Ελλήνων. Δηλαδή εκείνοι που έχουν μια αξιοκρατική πυραμίδα πολιτισμικών αξιών, στην οποία και συμμετέχουν και συνδιαμορφώνουν και πιστεύουν. Γνωρίζετε πολύ καλά, ότι οι αξίες κατά κύριο λόγο ήταν ουμανιστικές ήταν ανοιχτές, ήταν ανθρωπίνες.

Και θέλω να κάνω μια δεύτερη παρατήρηση στο ίδιο θέμα, ότι στην περιοχή τη δική μας, ιδιαίτερα στην Ελλάδα, οι οποιοσδήποτε κρίσεις, κοινωνικές ή οικονομικές, δε βρήκαν ποτέ διέξοδο στην ακροδεξιά, ποτέ φασιστική διέξοδο, παρ’ ότι υπήρξαν αυταρχικά καθεστώτα, που προβλήθηκαν ως δικτατορίες. Αυτό δείχνει ότι ένα πολιτισμικό υπόβαθρο βρίσκει διέξοδο και στις κρίσεις, όχι σε φασιστικές εκδοχές, αλλά σε ανοιχτές εκδοχές.

Τώρα, όσον αφορά τα γενικά συμπεράσματα. Σε αυτή την περιοχή ζούνε όλοι οι βαλκάνιοι λαοί, με όποιες παραλλαγές και εδώ θα ζήσουν. Δεν υπάρχει καμιά σκέψη, ότι μπορεί κάποιος από εμάς να σηκωθεί να φύγει, να μετακομίσει κάπου αλλού συνολικά, ως λαός.

Επομένως, με βάση αυτή τη λογική, πρέπει να προσεγγίσουμε όλα εκείνα τα θέματα, που διαμορφώνουν εκείνους τους όρους, που θα γίνει πραγματικά η Νοτιοανατολική Ευρώπη, ο τρίτος ακραίος πόλος σταθερότητας και ποιότητας ανθρώπινης, σε όλα τα επίπεδα, της Ευρώπης. Από ότι θυμάστε χτες, αναφέρθηκε ως ένας πόλος της Ευρώπης η Σκανδιναβία, δεύτερος ακραίος πόλος το τρίγωνο επάνω, η Ιβηρική Χερσόνησος, τρίτος πόλος η Βαλκανική.

Από τη συζήτηση των δύο ημερών προέκυψαν ορισμένα σημαντικά θέματα, τα οποία εν πολλοίς θα μπορούσε να πει κάποιος, ότι ήταν γνωστά και απλώς επιβεβαιώθηκαν.

Κατ' αρχήν, αν εξαιρέσουμε το κομμάτι που αφορούσε το εθνικό κράτος, τους εθνικισμούς, τις μειονότητες, που φάνηκε κάποια δυσχέρεια ή δυσκολία, σε όλα τα άλλα υπήρχαν συμπτώσεις, κατά το μάλλον ή ήττον. Βέβαια, σε εκείνη την ενότητα έγινε μια προσπάθεια προσέγγισης, με ιστορικούς, κοινωνιολογικούς και άλλους όρους. Ξέρετε ότι σε αυτές τις προσεγγίσεις υπάρχει μεγάλη αυθαιρεσία πολλές φορές, πέραν του γεγονότος ότι απαιτείται υψηλή γνώση κοινωνικής, ιστορικής και άλλης επιστήμης, για κάθε περιοχή.

Πολλές φορές ερμηνεύουμε τα φαινόμενα στη βάση κάποιας δογματικής αντίληψης που έχει ο καθένας από εμάς και όχι στη βάση μιας συνολικά ιστορικής σε βάθος γνώσης, όταν μάλιστα είμαστε αποστασιοποιημένοι από εποχές άλλες, δεν τις ζήσαμε, επομένως δεν τις είδαμε αυτές τις εποχές όπου εξελίχθηκαν γεγονότα στη βάση που κάποιοι τις έγραψαν και μας πληροφορήσαν. Επομένως, επειδή σε αυτό το στοιχείο υπάρχει το στοιχείο πιθανά της αυθαιρεσίας ή του επιστημονικού δογματισμού, καλό είναι πάντοτε, ειδικώς σε αυτά τα θέματα, να μη θεωρούμε ότι υπάρχει δογματική αλήθεια, ότι υπάρχει αναζήτηση, υπάρχει προβληματισμός, όχι όμως δογματική αλήθεια.

Επειδή ακριβώς, αν πολλά θέματα τα αναζητήσουμε στη βάση της δογματικής αλήθειας, μπορεί να αποπροσανατολιστούμε. Και επειδή είπαμε ότι αυτό το διήμερο είναι πολιτικοεπιστημονικό, καλό είναι αυτά τα θέματα να τα αφήνουμε λίγο στους ιστορικούς, αλλά όχι να τα βάζουμε μπροστά σε μια βάση και μια αφετηρία, που να δημιουργούν οποιουδήποτε προβληματισμούς ή οποιεσδήποτε αμφισβητήσεις ή διαιρέσεις.

Φίλες και φίλοι, από τη ρεαλιστική τοποθέτηση του εκπροσώπου του ΝΑΤΟ, διαπιστώθηκε και ορθώς διαπιστώθηκε, τί στρατηγικές συμφερόντων αυτή την περίοδο βλέπουμε, τί στρατηγικές συμφερόντων διαμορφώνονται στην ευρύτερη περιοχή μας.

Από την άλλη την πλευρά, σε σχέση με τις συγκρούσεις τις βαλκανικές, αναδείχθηκε και το υπόβαθρο, πάνω στο οποίο πολλοί επενδύουν στις αντιθέσεις, για πολιτικούς στόχους. Θέλω να συμπληρώσω εδώ, ότι σε όλη την πορεία διαμόρφωσης των εθνικών κρατών, υπήρξαν συγκρούσεις. Κακώς υπήρξαν. Άρα δεν είναι ένα προνόμιο ή ένα ελάττωμα μόνο της περιοχής μας, αλλά, επαναλαμβάνω, δεν είμαστε αυτή την στιγμή ούτε κοινωνιολόγοι, ούτε ιστορικοί.

Υπάρχει ένα θέμα, αν μπορούμε εμείς, ως Βαλκάνιοι, να βρούμε βηματισμούς, που να δώσουν ένα κοινό τόπο, ένα "consensus", μέσα σε μια ειρηνική, σε μια διευρυμένη Ευρώπη, μια και το θέμα - επαναλαμβάνω - ήταν Νοτιοανατολική Ευρώπη και Διεύρυνση στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Αν κωδικοποιήσουμε τους προβληματισμούς και τις απαντήσεις που δόθηκαν στις τρεις βασικές ενότητες, στο θέμα το θεσμικό, το θέμα το πολιτικό, αλλά και στο θέμα των φυσικών πόρων, της οικονομίας δηλαδή και των υποδομών, διαπιστώνουμε ότι γενικά υπήρχε σύγκλιση απόψεων και αντιλήψεων. Στο τέταρτο, επαναλαμβάνω, ελάχιστες ήταν οι διαφοροποιήσεις.

Υπάρχει λοιπόν ένα κρίσιμο ερώτημα, που πρέπει να απαντήσουμε εμείς οι Βαλκάνιοι. Μπορούμε να βρούμε τρόπο κοινού βηματισμού; Ναι ή όχι; Όταν η περιοχή μας θεωρείται από πολλούς στρατηγικός χώρος. Άλλος έλεγε πετρέλαιο, άλλος για διασταυρώσεις, άλλος για δίκτυα, μια σειρά άλλα πράγματα. Αυτό είναι πλεονέκτημα ή μειονέκτημα; Το ίδιο πράγμα μετατρέπεται σε πλεονέκτημα ή μειονέκτημα, ανάλογα με το χειρισμό που κάνεις.

Είναι συζητήσιμη η λογική, ότι μπορεί ο καθένας, και λέχθηκε αυτό, ότι ορισμένα κράτη, εγώ λέω ορισμένες κυβερνήσεις ή οι πολιτικοί, να εκφράζουν ένα συγκρότημα συμφερόντων, που δεν ταυτίζεται αναγκαστικά με τα συμφέροντα των λαών και των κρατών, τουλάχιστον στη διαχρονική τους πορεία. Αν πάμε στη λογική, ότι ο καθένας από μας, διασπασμένος, απομονωμένος, αναζητώντας προνομιακές σχέσεις με κάποιον άλλον, θα αποκτήσει το πλεονέκτημα στη Βαλκανική, σε σχέση με κάποιους άλλους, η δική μου γνώμη είναι ότι κάνει λάθος.

Απλά θα μετατραπεί στην ακραία κατάληξη μιας άλλης σύγκρουσης, που γίνεται σε άλλο επίπεδο και για άλλους όρους και εδώ απλώς θα συγκρούεται, μετατρέποντας την περιοχή μας σε έναν τόπο σύγκρουσης, που από αλλού εξαρτάται και από αλλού καθοδηγείται.

Έχουμε λοιπόν να δώσουμε δύο απαντήσεις. Θα αναζητήσουμε ο καθένας από εμάς τη δική του πλάτη να ακουμπήσει, τουτέστιν εκείνον ο οποίος θα τον σπρώχνει σε μια συγκεκριμένη κατεύθυνση ή θα βάλουμε τις δευτερεύουσες αντιθέσεις στην άκρη και θα βρούμε τις πρωτεύουσες συνθέσεις, έτσι ώστε αυτός ο στρατηγικός χώρος να σταθεροποιηθεί, να αποτελέσει την τρίτη γωνία της Ευρώπης, ώστε επιτέλους να πάψει να αποτελεί χώρο διαιρέσεων, χώρο συγκρούσεων και χώρο υποτιμητικής πολιτικής συμπεριφοράς, υπό την έννοια ότι είναι Βαλκάνιοι; Αυτά είναι κρίσιμα ερωτήματα.

Είναι σαφές, ότι σε αυτό το διήμερο δεν ήταν δυνατό να απαντηθούν αυτά μέχρι ακεραίας. Ούτε είναι δυνατόν εμείς εδώ, με όσες δυνάμεις διαθέτουμε, με μια πολιτική επικοινωνία ουσιαστικά με ορισμένους επιστήμονες ή και πολιτικά πρόσωπα των βαλκανικών κρατών, να ανιχνεύσουμε, να δώσουμε απαντήσεις και να προχωρήσουμε πιο πέρα.

Είναι σαφές, ότι απαιτείται ένας ευρύτερος διάλογος και μια ευρύτερη συμμετοχή, σε μια ευρύτερη συνεργασία, σε όλα τα επίπεδα, με τους προβληματισμένους ανθρώπους, με τα Πανεπιστήμια, με τους άλλους φορείς, στο χώρο της οικονομίας, στο χώρο της πολιτικής. Είναι σαφές, ότι οι αφετηρίες που ξεκινάμε δεν είναι κοινές, αλλά δεν είναι και αντίθετες. Μπορεί να πει κάποιος ότι είναι συγκλίνουσες.

Από την άποψη αυτή, όταν εμείς ξεκινήσαμε αυτή την πρωτοβουλία, την ξεκινήσαμε και θα τη συνεχίσουμε, διότι θεωρήσαμε ότι θα έπρεπε να ανοιχθεί το πρώτο βήμα επικοινωνίας, στη βάση μιας συγκεκριμένης θεματολογίας, που θα αναδείκνυε τον κοινό τόπο, αλλά και τις κοινές δυνατότητες σε πάρα πολλές πλευρές.

Είχαμε δύο σκέψεις και ορισμένες εξ αυτών των σκέψεων προέκυψαν και ως προτάσεις από αρκετούς Βαλκάνιους φίλους μας, άλλους Βαλκάνιους και εμείς Βαλκάνιοι είμαστε, στη διάρκεια των τοποθετήσεων. Το στοιχείο της πιο συχνής συνεργασίας και επικοινωνίας, προέκυψε από τη συζήτηση. Το στοιχείο της διεύρυνσης του διαλόγου και της συνεργασίας, προέκυψε και αυτό. Και έτσι, ως ΙΣΤΑΜΕ, Ινστιτούτο Στρατηγικών, Αναπτυξιακών Μελετών - Ανδρέας Παπανδρέου, αισθανόμαστε τουλάχιστον για αυτό το διήμερο δικαιωμένοι, αλλά όχι επαναπαυμένοι.

Έτσι, έχουμε κατά νου στο επόμενο εξάμηνο να οργανώσουμε μια αντίστοιχη συνάντηση, ελπίζουμε με πιο διευρυμένο θεματολόγιο, αλλά και πιο συγκεκριμένο. Ελπίζουμε σε μεγαλύτερη συμμετοχή και ελπίζουμε στην πορεία να προκύψει ένα μόνιμο forum διαλόγου σε τέτοια ζητήματα και ελπίζουμε και θα επιδιώξουμε, αυτή η ποιότητα σχέσεων να μετεξελιχθεί και σε άλλα επί-

πεδα συνεργασίας. Επειδή τυχαίνει και ως ΙΣΤΑΜΕ, που τυχαίνει να είμαι Πρόεδρος του, αλλά και ως ΠΑΣΟΚ, μια και υπάρχει και η δεύτερη ιδιότητα του Μέλους του Εκτελεστικού Γραφείου της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ, να έχουμε κάποιες σχέσεις ως ΠΑΣΟΚ, ως κυβέρνηση, με την Ευρωπαϊκή Ένωση, με τα διάφορα ευρωπαϊκά fora, “European Forum” και λοιπά, είναι σαφές ότι αυτό τον κόμβο επικοινωνίας, σε επίπεδο κυβέρνησης, σε επίπεδο πολιτικών σχέσεων, σε επίπεδο σχέσεων μεταξύ ινστιτούτων ή και ιδρυμάτων, ό,τι δυνατότητα έχουμε θα την εντάξουμε στην εξυπηρέτηση αυτών των στόχων και αυτών των δυνατοτήτων.

Αυτό δεν έχει να κάνει με μια σωβινιστική λογική, σε κάθε περίπτωση. Έχει να κάνει με το ότι και εμείς, ως Ελλάδα και εμείς ως ΠΑΣΟΚ, που έχουμε βιώσει κατά καιρούς τις δικές μας ιστορίες και συγκρούσεις, δε σημαίνει ότι σήμερα, επειδή βρισκόμαστε σε ένα σχετικά καλύτερο σημείο από οικονομικής, κοινωνικής και θεσμικής πλευράς, ότι επαναπαυόμαστε.

Η ιστορία έχει παρελθόν και έχει και μέλλον. Και επειδή το παρελθόν πρέπει να μας δίνει κάποια συμπεράσματα και κάποια διδάγματα για το μέλλον, πρέπει ακριβώς στα νέα δεδομένα να αναπτύξουμε μια τέτοια σχέση, γενικότερη σχέση, που θα διαμορφώνει όρους “consensus”, ανθρώπινου, κοινωνικού, πολιτικού, σε μια ευρύτερη περιοχή, που εδώ γεννηθήκαμε, εδώ θα μένουμε όλοι μας.

Εν πάση περιπτώσει, ως ΙΣΤΑΜΕ, θα επικοινωνήσουμε μαζί σας, μιλάμε κυρίως για τους φίλους μας από τις άλλες βαλκανικές χώρες, στο άμεσο μέλλον, για να οργανώσουμε αυτά που σας είπα προηγουμένως, όπως και εμείς, ως ΙΣΤΑΜΕ, είμαστε διατεθειμένοι να ενταχθούμε ή να συμμετέχουμε σε αντίστοιχες πρωτοβουλίες ή και να βοηθήσουμε και άλλου για τέτοια θέματα. Διότι παραδείγματος χάρι εδώ οι φίλοι μας, τυχαίνει εδώ, υπάρχουν και άλλοι, ο κύριος Πανούσης μέχρι πρότινος ήταν Πρύτανης του Πανεπιστημίου της Θράκης, τώρα είναι στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, ο κύριος Κλήμης Ναυρίδης είναι στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και άλλοι που μίλησαν χθες, αλλά και το πρωί, συμμετέχουν με την ιδιότητα την πανεπιστημιακή σε άλλους φορείς, που ελπίζω εκεί που δεν έχουν ευαισθητοποιηθεί να μπουν σε τέτοιες λογικές, να ευαισθητοποιήσουν εκείνους που πρέπει να πάρουν πρωτοβουλίες.

Εν πάση περιπτώσει, πιστεύω ότι το διήμερο ήταν μια παραγωγική δυνατότητα για όλους μας. Πιστεύω ότι προσεγγίσαμε ορισμένα θέματα και πιστεύω ότι στην αμέσως επόμενη φάση θα μπορέσουμε να είμαστε πιο ολοκληρωμένοι και πιο σωστοί. Σε κάθε περίπτωση, το κλίμα και το πνεύμα που προσπαθήσαμε αυτές τις δύο μέρες να διαμορφώσουμε εδώ, οφείλουμε να το διαχύσουμε και στις κοινωνίες όλων μας.

ΑΝΑΝΙΕΒΑ ΝΟΡΑ

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου, Μέλος Ανώτατου Συμβουλίου Σοσιαλιστικού Κόμματος Βουλγαρίας 55

ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ

Αντιπρόεδρος Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου - Μέλος Ε.Γ. της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ 29

BABIC BLAGOJE

Εκπρόσωπος Σοσιαλιστικού Κόμματος Σερβίας 59

BEGAJ JONUZ

Μέλος Αλβανικού Κοινοβουλίου, Επικεφαλής Διεθνών Σχέσεων Αλβανικού Σοσιαλιστικού Κόμματος 175

ΓΙΑΝΝΙΤΣΗΣ ΤΑΣΟΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Σύμβουλος του Πρωθυπουργού 51

ΓΚΙΒΑΛΟΣ ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Μέλος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ 72

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΝΟΣ

Δρ. Διεθνών Σπουδών - Μέλος Επιστημονικής Επιτροπής ΙΣΤΑΜΕ, Ερευνητής ΕΚΕΜ 25, 183

ΔΕΛΑΣΤΙΚ ΓΙΩΡΓΟΣ

Δημοσιογράφος 194

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΤΑΣΟΣ

Δημοσιογράφος, Μέλος Τομέα Εξωτερικής Πολιτικής και Άμυνας ΙΣΤΑΜΕ 196

ΙΒΑΝΟΒΣΚΙ ΙΓΟΡ

Μέλος Κεντρικού Συμβουλίου της Σοσιαλδημοκρατικής Ένωσης (SDUM) της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας (FYROM) 77

ΚΑΤΗΦΟΡΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

Μέλος Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 141

ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ ΓΙΑΝΝΟΣ

Υφυπουργός Εξωτερικών 136

MARCUSE ELIE

Εκπρόσωπος NATO, Υπεύθυνος Τομέα Διεθνών Σχέσεων Τμήματος Πολιτικών Θεμάτων 15

ΜΕΤΑΞΑΚΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου, Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ 108

ΜΠΟΣΗ ΜΑΙΡΗ

Δρ. Νομικής - Μέλος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ 168

ΝΑΥΡΙΔΗΣ ΚΛΗΜΗΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Μέλος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ 193, 201

ΠΑΝΟΥΣΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Μέλος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ 214

ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Μέλος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ 103

ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ 112

ΠΕΡΡΑΚΗΣ ΣΤΕΛΙΟΣΚαθηγητής Πανεπιστημίου,
Γενικός Γραμματέας Κοινοτικών Υποθέσεων Υπουργείου Εξωτερικών 7**ΠΙΖΑΝΙΑΣ ΠΕΤΡΟΣ**

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Πρόεδρος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ 135, 171

ΡΟΡΟΝ DJORJE

Εκπρόσωπος Κόμματος Γιουγκοσλαβικής Αριστεράς 52

ΠΡΕΝΤΖΑΣ ΡΕΝΟΣΕκπρόσωπος του Ιδρύματος Κοινωνικών
και Πολιτικών Μελετών (ΙΚΜΕ) της Κύπρου 179**ΠΡΙΒΙΤΣΕΒΙΤΣ ΝΤΖΟΡΝΤΖΕ**

Πρέσβης της Κροατίας στην Ελλάδα 34

RASTODER RIFAT

Αντιπρόεδρος Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος του Μαυροβουνίου 177

SIMIC PREDRAGΚαθηγητής Πανεπιστημίου,
Διευθυντής Ινστιτούτου Διεθνούς Πολιτικής και Οικονομίας Σερβίας 20**ΣΟΥΛΑΔΑΚΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ**Βουλευτής Επικρατείας, Πρόεδρος ΙΣΤΑΜΕ - Ανδρέας Παπανδρέου,
Μέλος Ε.Γ. της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ 5, 225**ΣΟΥΡΜΕΛΙΔΗΣ ΣΠΥΡΟΣ**

Δημοσιογράφος 199

SUNQVIST ULFΠρόεδρος του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος της Φιλανδίας,
Εκπρόσωπος του European Forum of Socialist Democratic Parties 44, 79**ΣΤΑΘΗΣ ΘΟΔΩΡΟΣ**

Βουλευτής 84

ΤΣΟΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ ΑΚΗΣΥπουργός Εθνικής Άμυνας, Αντιπρόεδρος Ευρωπαϊκού Σοσιαλιστικού
Κόμματος, Μέλος Ε.Γ. της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ 62**ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΜΙΧΑΛΗΣ**Δρ. Διεθνών Σχέσεων - Μέλος Επιστημονικής Επιτροπής
του Τομέα Εξωτερικής Πολιτικής και Άμυνας ΙΣΤΑΜΕ 148**ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΤΑΣΟΣ**

Α' Αντιπρόεδρος Διοικητικού Συμβουλίου ΙΣΤΑΜΕ 101, 67

ΧΡΥΣΟΛΟΥΡΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου, Σύμβουλος του Πρωθυπουργού 120

VALTCHEV VESSELIN

Εκπρόσωπος Κόμματος Ευρωπαϊκής Αριστεράς Βουλγαρίας 145

